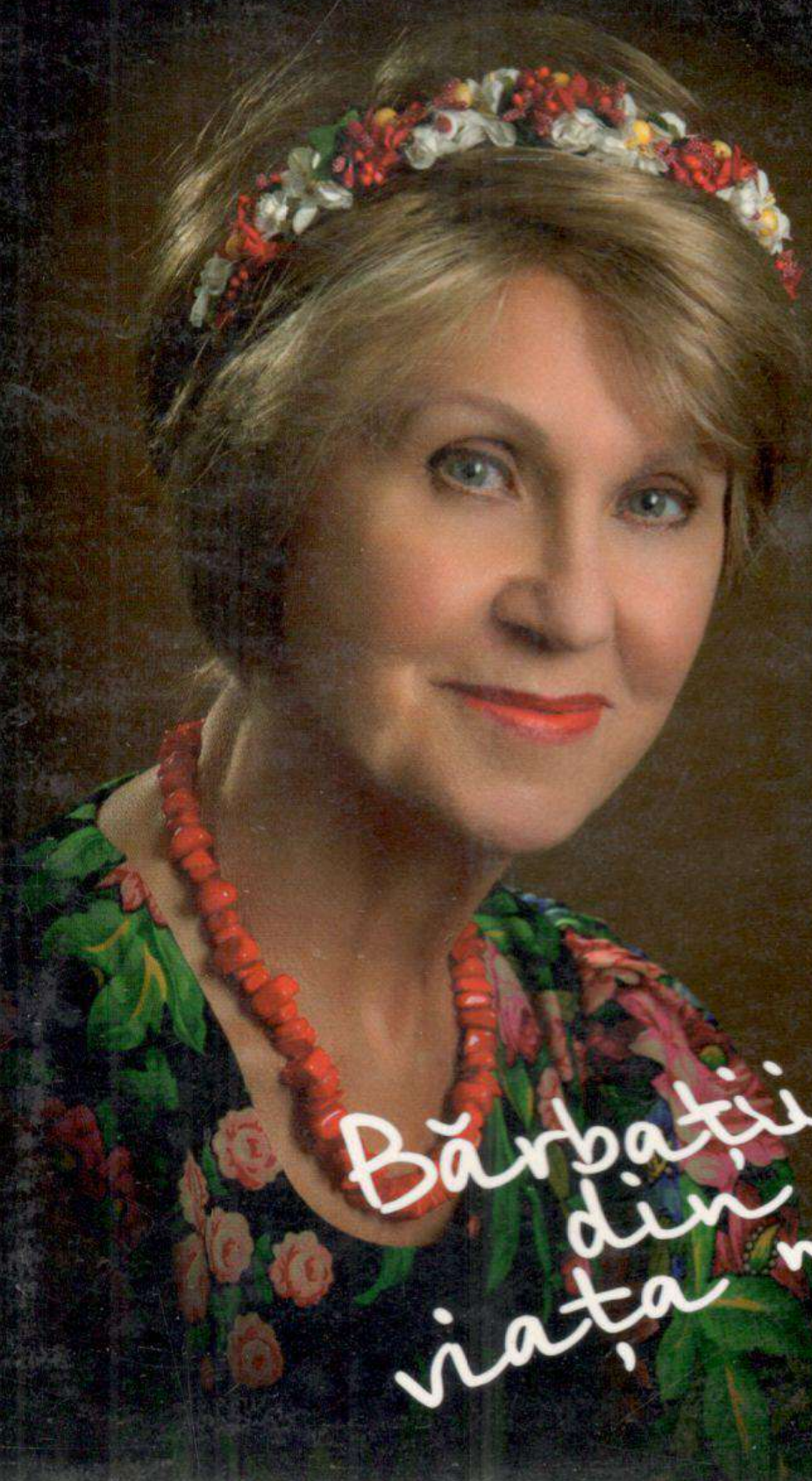

792.071
C23

Biblioteca Municipală „B.P. HASDEU”

Ninela Caranfil

Bărbatii
din
viata mea

Ninela Caranfil

BĂRBAȚII DIN VIAȚA MEA

Biblioteca Municipală B.P. HASDEU

calea ta spre cunoaștere!

Ninela Caranfil
BĂRBAȚII
DIN VIAȚA MEA

(Eseuri, portrete de creație, tablete, aduceri-aminte, omagieri...)

Chișinău
2017

192.041.2.028 (178 Caranfil, N. (0:82-94) = 135.1
929 Caranfil, Ninela (0:82-94) = 135.1

CZU 821.135.1(478)-9+792.071.2.028(478)-

C23

821.135.1(478)-94 = 135.1

Autor: Ninela Caranfil

Prefață și redactare: Vlad Pohilă, jurnalist

Lector: Valeriu Rață

Fotografii: din albumul personal al autoarei

Coperta: Valeriu Herța, artist plastic

Machetare: Ion Vârlan

Exprim cele mai sincere mulțumiri Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” și tuturor celor care m-au ajutat să editez această carte.

Ninela Caranfil
17 iunie 2017

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Caranfil, Ninela.

Bărbații din viața mea: (Eseuri, portrete de creație, tablete, aduceri-aminte, omagieri...) / Ninela Caranfil; prefață: Vlad Pohilă; coperta: Valeriu Herța; Biblioteca Municipală "B. P. Hasdeu". - Chișinău 2017 (Tipografia "Balacron"), 268 p. - 200 ex.

ISBN 978-9975-128-90-2.

© Text – Ninela Caranfil; prefață – Vlad Pohilă, coperta – Valeriu Herța.

Dedic această carte ficei mele Laura

CUPRINS

<i>O ACTRIȚĂ DRAGĂ, PRINTRE OAMENI DRAGI</i> <i>(În loc de prefață) (Vlad POHILĂ)</i>	7
CEI MAI DRAGI.....	15
Părinții mei.	15
Frații mei	19
Anatol Ciocanu	21
Liubomir Iorga	87
CEI DRAGI.....	91
ATITUDINI	173
STRICT PERSONAL	219
<i>ACTRIȚA NINELA CARANFIL ÎN OGLINDA UNUI VOLUM</i> <i>PENTRU URMAȘI (În loc de postfață)</i> <i>(Vlad POHILĂ, Valeriu RAȚĂ)</i>	245
<i>REFERINȚE ȘI APRECIERI</i> <i>DESPRE ACTIVITATEA ARTISTEI</i>	253
<i>ICONOGRAFIE</i>	257

Motto:

„Viața mea!
O clipă de-ar fi fost să ție
Am întrerupt cu ea
O veșnicie!
Și-am ispășit
Cu suferinți – o mie.
Am ispășit
Cu câte-o bucurie.

Viața mea!
A fost tot ce vrei:
Câteodată floare,
Câteodată fiară,
Câteodată clopot ce se certa cu cerul.

Viața mea!
A fost tot ce vrei.”

Lucian Blaga

O ACTRIȚĂ DRAGĂ, PRINTRE OAMENI DRAGI

(În loc de prefață)

Nu m-aș mira dacă cineva, citind titlul acestei cărți, ar deduce nu-
maidecât că are a face cu un volum de scrieri sentimentale sau
naturaliste, amoroase sau erotice... Unii dintre cei cu asemenea per-
cepție ar începe a citi cu înfrigurare noua carte a Ninelei Caranfil, ca
să se oprească, brusc, decepționați. Alții, ghidați de aceeași înțelegere
pripită a mesajului din titlu, vor pune într-o parte volumul, străfulge-
rați de vreun gând de tipul: „Doamne, cât se mai poate să exploateze
tinerii noștri scriitori această «tematică»?!”

Îi compătinesc sincer pe cei care se vor grăbi să tragă concluzii –
pripite și eronate – numai în baza titlului unei cărți care, cu adevărat,
poate fi interpretat în mai multe feluri, inclusiv ca o aluzie la aventuri
amoroase, idile sentimentale, povești erotice ș.a.m.d. Îmi pare rău de
cei care, eventual, ar categorisi doar din acest unghi de vedere noua
lucrare publicistico-literară a actriței Ninela Caranfil.

Firește, există între copertile acestei cărți și sentimente, și pasiuni,
și dragoste! Numai că altfel, cu totul altfel decât în scrierile senti-
mentale și erotice, apar aceste (dar și alte) trăiri în cartea reductabilei
noastre actrițe. În înțelegerea actriței-scriitoare, dragostea înseamnă,
în primul rând, dăruire și sacrificiu, stimă – cât mai multă, până la
nemărginire – pentru omul din preajmă, înseamnă și prețuire a efor-
turilor, strădaniilor, dar și a necesităților lui omenești. Poate să pară
cuiva ciudat... anormal chiar pentru o femeie frumoasă, inteligentă,
talentată și dedată artelor, dar dragostea la Ninela Caranfil semnifică
obligatoriu și iubirea de Neam și Țară, mai simplu spus – românismul

cu toate fațetele și energiile lui benefice pentru fiii și ficele acestui popor. Și cum stă bine unei ființe cu credință în Dumnezeu, dragostea Ninelei Caranfil, alias, din scrierile adunate în acest volum, mai presupune și iertare, înțelegere a unor slăbiciuni și rătăcirii de moment, ce pot da târcoale majorității oamenilor.

Dacă facem abstracție de doi bărbați pentru care autoarea a nutrit sentimente mai deosebite și care au făcut parte din proiectele ei de a-și face un cămin familial, ceilalți bărbați zugrăviți în cele circa 250 de pagini ale volumului au fost selectați pentru a deveni eroi ai cărții pe alte criterii decât cel al unei pasiuni pur feminine. Care să fie atunci aceste exigențe? vă veți întreba, tot așa cum m-am întrebat și eu la o primă lecturare, fugitivă, a manuscrisului. Răspunsul l-am găsit într-un târziu, după lecturarea întregului volum. Vorba e că – deliberat sau intuitiv – dar autoarea a ținut cont de câteva criterii pentru ca cineva să obțină „mandat” de intrare în grațiile ei, respectiv, în volumul pe care-l prezentăm. Primul factor ar fi talentul, de unde și o garanție pentru ascensiune în carieră, pentru succes la public. Al doilea – atașamentul față de Neam și Țară, iar de aici – și principalitatea, verticalitatea, devotamentul față de o cauză, ca însemne clare ale demnității naționale și umane. Al treilea – sinceritatea în relațiile cu cei din jur. Trecându-și protagoniștii prin filtrul acestor exigențe (posibil să fie și altele, m-am oprit doar la cele ce mi s-au părut semnificative), Ninela Caranfil organizează o frapantă galerie de bărbați extrem de vrednici, talentați, profesioniști de excepție, patrioți fervenți, buni familiști. Cei mai mulți sunt oameni ai teatrului: actori, regizori, cărora li se alătură artiști și regizori de cinema. Este un „fenomen” întru totul firesc: o actriță e de neconceput în afara partenerului de spectacol, care trebuie să fie, în cele mai multe cazuri, un bărbat. Cu greu ne putem imagina o actriță și fără prezența unui sau a mai mulți regizori, și aceștia fiind, în virtutea tradiției stabilite, cel mai des – bărbați. Urmează apoi, în „*lista Ninelei Caranfil*” scriitorii, după ei – pictori, ziariști, muzicieni... O categorie specifică o formează medicii, cărora N. Caranfil le aduce un tulburător omagiu. Cu totul aparte, aidoma icoanelor din casa cea mare – stau bărbații „de acasă” – tatăl, frații...

Circa 50 de portrete de bărbați a adunat în această carte Ninela Caranfil. Pe cei mai mulți dintre protagoniști i-a zugrăvit cu multă căldură și pasiune, cu precizie picturală (dacă nu fotografică), astfel încât citind lucrarea ai impresia că treci printr-o galerie a oamenilor celebri ai Basarabiei. Sau – și această senzație este mai copleșitoare – parcă treci printr-un panteon unde au fost convocați, pentru câteva ore, bărbații cu care a comunicat artista, de-a lungul a cinci-șase decenii – de la tată și frați, până la oameni, în genere, străini, dar apropiați sufletului ei; oameni ce împărtășesc principiile, idealurile, năzuințele artistei. Sunt oameni scumpi sufletului îndrăgitei noastre actrițe, cei mai mulți fiindu-i Ninelei Caranfil prieteni dragi pe care, vorba cântecului, îi cunoaște de o viață, cu ei gustând și din bucuriile, și din amarul creației și ale existenței cotidiene.

Fiecare portret schițat în cuvinte de Ninela Caranfil este extrem de atractiv, acaparant, și nu numai în virtutea faptului că eroii ei sunt, de regulă, niște personalități ieșite din comun – ca biografie, prin îndeletnicirile pe care le practică, prin aspirațiile lor. Textele din cartea pe care o deschideți se disting printr-o manieră narativă captivantă, marcată uneori de umor, alteori de tristețe, dar mai presus de toate – de elogiul adus protagonistului pentru cele făptuite de el în viață sau la momentul surprins de autoare. Impresionează în scrisul Ninelei Caranfil limbajul elevat, inteligența percepției oamenilor și fenomenelor, bogata cultura generală ce străbate din fiecă alineat, aceasta fiind consolidată și de niște mottouri profund semnificative, de trimiteri la opera unor mari scriitori sau celebri filozofi, evident, și la numeroși părinți ai teatrului sau la teatrologi contemporani. Este impresionantă și aspirația autoarei de a pune accentul pe amănunte din viața și activitatea protagoniștilor: amănunte adeseori tulburătoare, uneori amuzante, alteori delicat-instructive, dar în ansamblu – niște amănunte semnificative, de natură să transforme unele schițe, tablete sau miniesuri în adevărate nuvele, din cele mai captivante.

Un numitor comun al textelor adunate în această carte este un palpitant patriotism. Ninela Caranfil nu caută cu orice preț românism la eroii săi, și nici nu-l afișează ostentativ, ci el reiese discret din majoritatea scrierilor. În fond, nimic de mirare – autoarea și-a apropiat

în viață, respectiv, a zugrăvit pentru galeria din acest volum oameni pentru care iubirea de Neam și Țară e o condiție *sine qua non* a vieții, a creației, a comunicării cu semenii. Mai simplu spus, și-a apropiat de suflet și a decis să-i înveșnicească prin cuvântul scris și tipărit niște personalități de același hram cu ea, de aceeași credință, de aceeași speranță. Nici nu se putea altfel, Ninela Caranfil reprezentând, de mai multe decenii – așa cum au remarcat, în mai multe eseuri omagiale, și subsemnatul, dar și alți ziariști sau critici teatrali – modelul de artistă militantă, de luptătoare fermă, intransigentă și neobosită pentru triumful unor adevăruri fundamentale ce priveau, la modul cel mai direct, pe actrița însăși, dar și întreg neamul din care se trage: Limba Română, istoria fără falsuri și fără farduri sovietice, libertatea creației și a expresiei, democrația veritabilă, nu cea din vorbăria demagogică a politicienilor, în fine, Re-Unirea celor uniți, de Cel de Sus, prin limbă, cuget și simțire. În acest sens, cititorul va găsi nu numai dovezi, dar și revelații, în compartimentele intitulate „Strict personal” și „Atitudini”, chiar dacă românismul, cu cele mai alese valențe ale sale, constituie linia directoare a întregului volum de noi scrieri ale Ninelei Caranfil.

Deși în carte prevalează portretele de actori, regizori, scriitori, oameni de cultură, medici ș.a.m.d., schița de portret nu este unica specie literar-publicistică pe care o cultivă cu har și perseverență autoarea. Vom găsi alături de aceste portrete și tulburătoare confesiuni, cum ar fi „Dumnezeu în viața mea” sau „Menirea teatrului”. Ninela Caranfil este o extrem de agreabilă interlocutoare, fapt demonstrat și în cele câteva interviuri acordate presei sau radioului și incluse în prezenta culegere. Ca om al lecturii, prin excelență, actrița ne demonstrează că are neîndoielnice abilități de a face critică literară sau, cel puțin – o temeinică analiză a unor texte nu dintre cele ordinare – a se vedea recenziile la cartea cu tematică evanghelică a lui Valeriu Babansky sau la răvășitorul roman al lui Ion Iachim „Cireșe pentru Mareșal”.

Ninela Caranfil se află acum la cea de-a treia carte de autor, cum facem abstracție de cele două ediții ale *Biobibliografiei* sale, chiar dacă și acestea sunt personalizate într-o apreciabilă măsură. Nu am nici un dubiu că și acest volum își va găsi destinatarul, omul care va citi și va prețui la justa valoare textele adunate aici. Felicitând-o

din suflet pe autoare, țin să strecor în acest modest cuvânt-înainte și sincera mea încântare pentru „îndărătnicia” actriței de a edita încă o carte. Deoarece, dacă nu o făcea Ninela Caranfil, nu cred că ar fi făcut-o altcineva din breasla actricească... Poate greșesc? Posibil, vom mai aștepta și vom vedea. Cert e că prin apariția prezentei cărți au câștig de cauză nu numai eventualii cititori – prieteni fideli ai teatrului și în special, ai Teatrului Național „Mihai Eminescu”, admiratori ai talentului Ninelei Caranfil. Vor avea câștig de cauză și colegii actriței-scriitoare. Este miraculos orice actor – numai prin faptul că știe a transmite magia rolurilor jucate – în sală, de la micul ecran sau de pe undele hertziene. Și atunci ce să mai spunem despre un actor (o actriță!) ce are și harul scrisului, și perseverența de a face publice demersurile sale jurnalistice?

Deocamdată – sincere felicitări, Ninela Caranfil, și fie ca acest volum să nu încheie lista bibliografică pentru care ai toate temeiurile să te bucuri, să te mândrești și... să nu lași la o parte pixul ce înveșnicește pe hârtie cuvântul, fapta, omul, cu toate ascensiunile și ezitățile lui, cu împliniri și eșecuri, bucurii și tristeți, dezamăgiri și speranțe.

Vlad POHILĂ
Început de Aprilie 2017

ZĂRILE ALBASTRE ALE COPILĂRIEI

*„Părinții fac totul oricând pentru noi,
Ne nasc și ne cresc mai mari decât ei,
Rămân apoi cu discreție în urmă,
Nu ne deranjează de obicei.*

*Li-e rușine că sunt prea bătrâni, prea bolnavi,
Pentru noi prea modești și prea simpli părinți,
Vinovați pentru timpul pierdut
Ne privesc în tăcere cuminți.
Apoi își mută privirea în stea,
Când raza-nglodată de cer se subție.
Și, oboșiți, nu pregetă o clipă
Să ni se așeze în pământ, temelie.”*

Ana Blandiana

PĂRINȚII MEI

Mama Maria (1913-1986), a fost fiica bunelului Nică Antoci, cio-ban în satul Bahmutea (actualmente Mihailovca), om sfântos, și cu mult haz, și a bunicăi Frăsâna, o femeie bună la suflet ca pâinea cea caldă. De la ei a moștenit Mama mea cumsecădenia, omenia și bla-jinătatea. O familie cu mai mulți frați, care a știut să-i aranjeze pe fiecare la casa lui.

Tata Chiril Caranfil (1915-1987) a avut o soartă mai dramatică. Bunica Panaghia a născut doi gemeni, dintre care unul a decedat la naștere. A rămas doar Chiril. Era o familie bogată, dar toate relele

au început când soțul bunicii a murit și ea s-a recăsătorit cu un om nevrednic, care îl ura pe tatăl meu (el fiind de vreo 10 anișori). Era un bețiv și încet-încet a dus de răpă toată gospodăria. Când tata a ajuns la vârsta de 17 ani, mai avea doi frați vitregi. El era crunt bătut și izgonit de acasă de tatăl vitreg.

Tocmai se îndrăgostise atunci de Maria Antoci, fată mândră și frumoasă, dar săracă și fără zestre. Oricât s-a împotrivit bunica Panaghia (căci înainte puțini flăcăi din familii bogate se căsătoreau cu fete sărace) a învins dragostea. Tatăl s-a căsătorit cu mama având numai o căruță și cai. Și-au construit o casuță, dar între timp tata a fost mobilizat în Armata Română. A făcut armata la Galați și a reușit să mai facă și o școală de felceri. S-a întors acasă cu o bucată de pâine, adică având o specialitate. Între timp, mama o născuse pe sora mai mare Ana (1934). Tata a fost angajat în calitate de infirmier la spitalul abia deschis din Mihailovca. S-a dovedit a fi un bun specialist, îi plăcea medicina, era vocația lui. După ce s-a născut a doua soră – Lidia (1936), au început peregrinările noastre prin sate: Selemet, Sagaidac, Satu Nou, Marienfeldt, Cimișlia, sate unde tatăl meu deschidea dispensare, devenind doctorul satului.

În timpul războiului a fost felcer pe front, întâi în Armata Română, apoi în cea sovietică. A venit din război cu o bogată experiență, reușea să efectueze cele mai complicate operații și era un generalist de excepție. La începutul războiului, în 1941, s-a născut fratele mai mare Boris, iar la sfârșitul războiului, în 1945, fratele Ștefan. Mă gândesc uneori că nu întâmplător mama a născut doi feciori, muriseră atâția flăcăi în război... Iar în 1947, pe foamea cea cumplită, m-am născut eu, mezina, și mă întreb de unde a avut mama atâta forță, atâta vitalitate ca să ne aducă pe lume în acele timpuri îngrozitoare, ba să ne și crească pe toți.

Eu m-am născut în Satu Nou. Primul lucru pe care mi-l amintesc e cum noi, copiii din mahala, pășteam caprele. Aveam și noi o capră pe care o numisem Dochița (nu-mi dau seama de unde s-a luat numele ăsta), capră care ne-a hrănit și astfel ne-a salvat. Iată, pe acea câmpie întinsă, îmi amintesc cum alergam mereu spre orizont, eram curioasă să văd ce e acolo, unde cerul se unește cu pământul sau, mai bine zis,

ce e după orizont. După mai multă alergătură, am înțeles că linia se mișcă, că niciodată nu voi ști ce e dincolo de orizont. Oricum, această dorință și o anumită nostalgie mi-a rămas până în ziua de azi. Îmi place să călătoresc, să văd locuri noi, orașe, țări, să cunosc oameni noi.

Mi-o amintesc pe mama (căci așa mi-a rămas pentru totdeauna în memorie), o mamă grijulie, o gospodină care găsea oricând să pună ceva pe masă și tot timpul făcea ceva prin casă. Foarte rar am văzut-o șezând, odihnindu-se, doar uneori de sărbători. Mama era o femeie evlavioasă, ne-a învățat să ne facem rugăciunea de seară în fața icoanei din colț. În fața acelei icoane îmi fac rugăciunile și astăzi, este o amintire fără preț din casa părintească. Mama mai era și un fel de infirmieră: îl ajuta pe tata, făcea curățenie, steriliza seringile, instrumentele, făcea pansamente dacă era nevoie, îl asista pe tata la nașteri. În toate satele unde am locuit casa noastră era în aceeași clădire cu dispensarul (într-o cameră era dispensarul, iar în cealaltă locuia familia noastră). Primul lucru pe care îl făcea mama era să planteze multe flori în jurul casei – era o casă înconjurată de florile copilăriei mele: gherghine, barba-împăratului, bujori, vâzdoage, busuioc.

Tata, prin munca sa, s-a învrednicit de o mare încredere, respect și popularitate. Veneau oameni bolnavi din alte sate, din tot raionul Cimișlia și numai la doctorul Caranfil și tata îi primea pe toți și se străduia să-i ajute. Așa a căpătat tatăl meu faimă, era doctorul care ajuta multă lume. Țin minte că dispensarul era înconjurat de căruțe venite chiar și din alte raioane: oameni bolnavi, unii dintre ei venind cu o ultimă speranță, după ce fuseseră și la raion și la alți doctori. Odată, poetul Nicolae Dabija, care este colegul meu de școală, mi-a povestit cum și-a scrântit mâna, elev fiind în Cimișlia. Specialiștii ziceau să i-o pună în ghips, dar doctorul Caranfil i-a pus-o la loc și nu a mai avut probleme. Probabil că și de aceea scriitorul Nicolae Dabija scrie atât de bine, pentru că i-a fost pusă bine mâna la locul ei!

Părinții noștri ne-au crescut cu greu, dar cu o mare dragoste. În familie era o atmosferă liniștită, mama avea darul de a calma spiritele, chiar dacă se ajungea la un conflict. În casă s-a vorbit fără înjurături și cuvinte urâte. Noi, copiii, aveam un comportament decent și nu uitam niciodată că suntem intelectualii satului. Dar asta nu ne îm-

piedica să fim prietenoși, să ne jucăm cu ceilalți copii din mahala, să alergăm pe dealuri, să facem pozne, ca toți puștani.

Frumoasă și senină a fost copilăria mea cu zări albastre, cu multe flori, cu multe năzbâtii.

Vorbind despre mama, încalc într-un fel conceptul cărții, pe care mi l-am propus – să scriu numai despre bărbați. Însă mama cu tata erau un întreg, o pereche care se iubeau enorm și ne-au crescut pe cei cinci copii cu mare dragoste și grijă. De aceea, pot să spun că mama era sufletul familiei, era întruchiparea bunătății, dar știa să fie și dură cu noi atunci când greșeam. Cred că de multe ori, când pregătea ceva de mâncare și ne pune pe masă bucatele, ea nu mânca, având grijă să ne ajungă nouă. Mama mi-a rămas ca o icoană în sufletul meu și mă mândresc că am avut norocul de a avea o asemenea mamă, care prin mult sacrificiu ne-a crescut, ne-a educat în spiritul creștin.

Învățătura era pe prim-plan în familia noastră, citeam mult și tata ne încuraja. Vouă fetelor, nu vă facem zestre, voi o să învățați și aceasta va fi zestrea voastră – spunea tata. Surorile mai mari au făcut școala de medicină la Cahul, frații au absolvit Conservatorul din Chișinău, Facultatea de dirijare, iar eu am plecat la Moscova la Institutul de Artă Teatrală. Dumnezeu știe cum ne-au susținut părinții, dar efortul lor a fost mare, pentru că noi eram oameni săraci. La sărbătorile de familie tatei îi plăcea să bea un pahar cu vin și apoi povestea. Noi îl ascultam cu gurile căscate, era sfătos, avea darul povestitului. Apoi cântam toți. Tata cânta cel mai frumos, cântase și în corul bisericesc din sat. Când mai crescusem și fiecare din noi avea un loc de muncă, sărbătorile familiale rămăseseră neschimbate. În ultimii ani de viață părinții au locuit în Cimișlia.

Așa îl țin minte pe tata – cinstit, săritor la nevoie, sever, vorbea o limbă română perfectă, îi plăcea cartea și avea simțul datoriei. Îi voi rămâne recunoscătoare pentru faptul că a ținut atât de mult să facem studii, să fim oameni învățați. Fiecare din noi ne-am găsit rostul în viață, am muncit fiecare în domeniul său și suntem respectați de oameni. Cea mai mare bucurie pentru părinți e când copiii își împlinesc viața frumos. Frumosul din familia noastră ne-a călăuzit viața.

Îți mulțumesc, tată. Sărut mâna, mamă.

FRAȚII MEI

Fratele Boris, născut în 1941, îmi povestea că ține minte cum le spunea nemților poezii și ei îi dădeau ciocolată. Și părinții îmi spuneau că nemții cumpărau de la oameni brânză, ouă. Alta era situația cu rușii, care intrau în casă, în beciuri și luau totul de-a valma, iar dacă omul se opunea, era împușcat.

Boris era silitor la școală, îi plăcea să citească, ne ajuta pe noi, cei mici, Ștefan și eu – era badea. A absolvit școala medie din Cimișlia și pentru că țara avea nevoie de agricultori, profesorii l-au îndrumat să susțină examenele de admitere la Institutul Agricol. N-a fost să fie pentru că l-a întâlnit la Chișinău pe reputatul muzician Teodor Zgureanu, care l-a sfătuit să plece la Călărași, la Școala Pedagogică cu profil muzical. A intuit maestrul Zgureanu un suflet de artist în adolescentul timid și respectuos. Și pentru că i-au plăcut studiile muzicale, cânta la baian, l-a convins și pe fratele Ștefan să-i urmeze calea. Au absolvit ambii Școala Pedagogică din Călărași, apoi și-au urmat studiile la Conservatorul de Stat, secția dirijare. Ce bucurie în familie, aveam tocmai doi artiști, care ne cântau la baian la sărbătorile noastre familiale.

Când am plecat la Moscova la învățătură, Boris mi-a ținut o întreagă lecție, cum să învăț, cum să mă comport, m-a sfătuit cum să cheltui banii – m-a pregătit pentru viață. Apoi, fiind în armată, îmi trimitea scrisori pline de suflet, de înțelepciune – el era filozoful familiei. Fiind în viață corect și cinstit, a intrat în partid, crezând că locul lui e numai acolo. Eu tot timpul aveam conflicte cu el din cauza partidului, spunându-i câte lucruri urâte și murdare comite acest partid. A fost poate unul din pușinii comuniști cinstiți care dorea cu adevărat bine oamenilor și chiar ajuta în măsura posibilităților și artiștii, activând mai mulți ani în sindicate.

A plecat subit din viață, lăsând o familie îndurerată – soția, doi copii și nepoți. A trăit o viață frumoasă și luminoasă, fiind iubit de noi și respectat de multă lume.

Ștefan, fratele născut în 1945, este mai aproape de generația mea și poate de aceea am mai multe tangențe sufletești cu el. Iată ce-i spuneam fratelui Ștefan la jubileul de 50 de ani.

Scrisoare fratelui

14 iunie 1995

Dragă Ștefane, dragă frate,

Familia noastră, neamul Caranfil – sora noastră mai mare Ana, sora Lidia, fratele Boris și eu – cu toții ne bucurăm că suntem alături de tine în această zi.

Regretăm că, până la această zi, n-au ajuns să fie prezenți și părinții noștri – tata Chiril și mama Maria, să fie astăzi aici cu noi.

Dar sufletele lor sunt aici, în preajma noastră, și se mândresc cu noi, pentru că fiecare din copiii lor și-a găsit locul în viață, muncește și este în rând cu lumea.

Consider că vârsta de 50 de ani pentru un bărbat serios e o vârstă de aur, când ajunge la înțelepciunea cum trebuie să-și trăiască următorii 50 de ani. Un înțelept spunea că drumul spre sine este drumul spre alții.

Dragă frate, noi ne bucurăm că îți trăiești viața pentru oameni, ai reușit multe în viață și ești acel neostenit pășind pe fâgașul facerii de bine, tu ești acel trubadur care a cântat frumosul pe pământ.

La mulți ani, sănătate și speranță!

Ninela

În anul 2015, la cei 70 de ani, i-am spus că sunt mândră de cum își trăiește viața, este un exemplu pentru mine. Faptul că i-a învățat pe copii timp de 54 de ani să cânte, a modelat și a plantat în sufletele lor frumosul îi face onoare.

La fel și cum a rezistat și a activat timp de 49 de ani dirijând în comuna Biești un apreciat cor popular, „Semănătorii”. Face naveta la Biești, fără un mijloc de transport, pe frig și ploaie se duce la oamenii care îl așteaptă cu drag. A fost în mai multe țări cu acești cântăreți ai neamului – și cu cei mici, și cu cei mari, s-au întors cu trofee de la concursuri, au fost aplaudați și îndrăgiți.

Ștefan este omul sufletului, omul cântecului. Un frumos cântec este și viața lui.

13 februarie 2016

ANATOL CIOCANU

După absolvirea studiilor la Moscova, în 1969, am revenit la Chișinău. Semeață și cutezătoare, am înțeles că aș putea să am multe aventuri amoroase, dar numai atât. Fiind însă ambițioasă, îmi doream mult să mă realizez în teatru și de aceea le-am lăsat nerealizate. Dar, iată că tocmai atunci îmi veni dragostea cea mare. Noi, tinerii actori, locuiam într-un cămin la Botanica.

Am numit căminul „Franț Iosif”, fiindcă această clădire era pe atunci la marginea Chișinăului, acum fiind în centrul acestui cartier. În una din seri l-am cunoscut pe tânărul și frumosul poet Anatol Ciocanu, care se împrietenise cu băieții noștri. Cânta Anatol Răzmeriță la chitară și voce, noi recitam poezii. Înțelesesem că poetul își făcea armata în Siberia și că atunci avea un concediu de câteva săptămâni. În acele săptămâni ne-am îndrăgostit ca doi nebuni. După ce Anatol a plecat în Siberia, a urmat o corespondență foarte romantică. Eu îl așteptam cu nerăbdare să revină acasă. După un an și ceva, în toamnă, Anatol s-a demobilizat și a revenit la Chișinău. Mi-a cerut mâna și inima, iar eu am spus da cu mare bucurie. Am fost la părinții lui, unde am vorbit despre nuntă, urma să plecăm și la Cimișlia, la părinții mei. Locuiam împreună în garsoniera lui și tocmai atunci au început nedumeririle. Eu eram nedumerită că el bea cam mult cu prietenii, el era nedumerit de ce eu serile nu eram acasă, ci la teatru sau în deplasare. Parțial îmi trecuse dragostea și, într-o lună de zile, am înțeles că acest om nu este cel pe care mi l-am imaginat, iar el a înțeles că nu va avea o căsnicie bună cu o actriță care mereu este la teatru. A urmat ruptura, decepția, care m-au făcut să sufăr mult și să mă refugiez în sine.

Și cum o nenorocire nu vine niciodată de una singură, mi s-a întâmplat în același timp încă ceva, care mi-a provocat multă suferință. Fiind în deplasare, adeseori înainte de spectacol, în timp ce tehnicienii puneau decorul, iar lumea se aduna la spectacol, eu mă duceam la biserica din sat. Majoritatea bisericilor erau închise pe atunci sau erau transformate în depozite. Oricum, eu stăteam în ograda bisericii și citeam ori, plimbându-mă în jurul ei, recitam poezii, meditam. Într-o zi, era o sărbătoare și, ca prin minune, biserica satului era deschisă.

Am intrat mai mulți actori în biserică, eu una am aprins lumânări. Pe atunci nu știam că în fiecare grup era câte un turnător. Când ne-am reîntors la Chișinău, directorul teatrului m-a chemat și mi-a zis să depun cerere de plecare din teatru. Am rămas nedumerită și i-am spus că nu am încălcat disciplina de muncă. La care el mi-a replicat: „Ai intrat în biserică și ai aprins lumânări. Locul dumitale nu este la teatru.”

Am scris cerere de concediere și am început lupta. O lună și ceva am bătut la multe uși în Casa Guvernului, căutând dreptate. Între timp, la toate ședințele raionale de partid se vorbea despre mine, condamnându-mă. Eu, lucrător al frontului ideologic, am îndrăznit să intru în biserică! Eram umilită și disperată. Acest moment dramatic din viața mea a coincis cu despărțirea de bărbatul pe care îl mai iubeam, încă.

Îi spuneam bunului meu prieten Veniamin Apostol, care în acest moment greu din viața mea mi-a fost alături, că sunt atât de disperată, încât îmi vine să mă duc în piață și să-mi dau foc. Cât de mult a însemnat faptul că Veniamin Apostol era lângă mine, mă încuraja și mă consola... Îi mulțumesc bunului Dumnezeu că l-am cunoscut pe Veniamin Apostol și pe familia lui: soția Lori, părinții soției, copiii Dana și Mircea. O familie frumoasă de adevărați intelectuali, unde se vorbea o limbă română perfectă, era mult suflet, bunătate și omenie și unde eu mă simțeam bine, fiind ca un membru al acestei familii. Îi mulțumesc soției sale, care, fiind o femeie înțeleaptă, a acceptat această prietenie.

După peregrinările mele pe la ușile demnitarilor, am ajuns până la Anatol Corobceanu, care pe atunci deținea funcția de viceprim-ministru responsabil de cultură și învățământ. Domnia Sa mi-a ascultat povestea mărturisită printre lacrimi și mi-a spus simplu: „Mergi, fată hăi, și lucrează mai departe...” Atât a spus, dar cât de mult a însemnat. Am înțeles că e un om onest, un suflet deosebit, care susține intelectuali moldoveni. Mai avea și un curaj deosebit, pentru că și-a asumat o asemenea responsabilitate. Grație acestui minunat om m-am reîntors la teatru și mi-am continuat activitatea. Aceste întâmplări din viața mea mi-au rănit sufletul, dar m-au și întărit. Am trecut printr-o experiență dramatică, însă și necesară unui om de creație. Am început să muncesc și mai mult, uitând de viața mea personală. Într-o bună zi,

colegul meu, Ion Puiu, îmi zice: „Fii și tu mai feminină, nu mai fi atât de serioasă, că se tem bărbații de tine.” I-am răspuns prompt: „Puiuule, nu vreau familie, nu vreau copii, vreau să fac teatru.” Totuși, această replică m-a frapat, m-a făcut să mă gândesc și la cei 26 de ani pe care îi aveam.

SCRISORI DIN SIBERIA

SVERDLOVSK, 5 aprilie 1970

Noroc, Ninel!

Ați procedat cam nu știu cum cu mine la aerogară...

Nu am dreptul să vorbesc eu cu prietenii prietenilor mei?

Doar nu am reușit să-i văd pe toți!...

Ați plecat, Doamne, atât de demonstrativ, încât nici la revedere nu mi-ați zis... În fine, cine știe ce fierbințeală dase peste voi...

De la Moscova am ajuns azi... Am fost la băieții de la Litinstitut¹... Stau la Sverdlovsk, în așteptarea trenului, care va pleca la noapte.

Mi-a fost bine cu voi, foarte bine, dar nu știu cum va fi interpretată zăpăceala mea de-acasă... Știu doar că-mi pare foarte rău că nu ne-am cunoscut mai înainte. În fine, pentru nerăbdare - obraznicie - iartă-mă... Mă voi reabilita cândva, dragul meu.

Lume multă și aiurea pe toate drumurile țării. Am să-ți scriu de la Perșino, mâine... Deocamdată umblu absent, numai cu amintirile de acasă, pe străzile acestui foarte pestriț oraș... În fine, nici nu mai știu cât de idiot pot fi și în ce măsură... Dar poate că trebuie să-mi spui...

E cald la poștă aici, foarte cald, mă sufoc, înghit în sec cuvintele, frazele pe care aș fi vrut să ți le spun - poate mai cald, mai frumos, mai duios, mai gingaș.

Las' că am timp - am foarte multe zile în care va trebui să mă gândesc și să-ți scriu. De acord?

Îți zic la revedere frumos și vreau să ies afară, fiindcă mă sufoc aici. Dacă mai stau o clipă, explodez.

Cu drag, Anatol

---

¹ Institutul de literatură (rus.).

PERȘINO, 7 aprilie 1970

Noroc, dragă!

Nu mai vin scrisori de la tine, de parcă s-au certat toți poștașii cu mine!

Azi a fost 7 mai² și la judecată am stat de dimineață până acum, ora șapte seara! Am venit surmenat la toate încheieturile, am fumat trei cutii de țigarete și mi-am ros călcâiele probabil cu un centimetru, cât am bătut coridoarele judecății...

Și totuși chestia e banală la mijloc, căci în fond n-am fost noi vino-vații, ci alții, care au rămas nepedepsiți ca atare...

Nu-ți mai scriu nimic despre aceasta, gata, s-a terminat.

Dacă în trei zile care vin nu primesc de la tine nicio veste - o să încep să-ți dau telegrame înspăimântătoare, așa ca să te bag în boale, cel puțin...

De ciudă și de necaz...

Mi-au adus azi din nou un maldăr de ziare și de reviste. Când Dumnezeu să le citesc și când să stau să mai cuget asupra celor citite și trăite?

Crezi tu la un timp favorabil pentru mine și la o oră de răgaz cât de relativ? Mă dor tâmplele: când procurorul citea sentința aveam impresia că-mi plesnesc capilarele, de fapt pe câteva secunde sângele mi s-a oprit din circuit, așa ca-ntr-o subită amețeală...

Ce-mi mai gândești?

Acum, când stai culcată pe laurii premiului II, sper că nu-ți mai arde de nimic pe lume și dacă nu ți-ar fi foame din când în când - nici alimentara n-ai mai găsi-o!

„Trec zilele, trec și eu,

Îmbătrânesc și-mi pare rău!”

S-a topit zăpada... S-a făcut noroi până peste urechi! Din cizmele de gumă nu mai ies... Umblu cu picioarele opărite, dar dacă-ar fi numai cu picioarele - umblu și cu inima opărită, și cu ochii, și cu gândurile...

---

² Scrisoarea e datată cu 7 aprilie.

Săru' mânuța, domnișoară Ninela.

*La revedere, cu drag, Anatol
Perșino (Siberia), februarie 1970*

PERȘINO, 10 aprilie 1970.

Noroc, Ninel!

Am cu băieții azi adunare comsomolistă, i-am pregătit cu cuvântări frumoase și drastice, ne pregătim să-i criticăm în comun pe cei nedisciplinați și neascultători! Colectivul e formă și nu lipsă!... Băieții au un fel al lor de entuziasm îndrăzneț - frumos! E de-ajuns să-i pornești - pe urmă nu-i mai poți opri...

Foarte buni băieți am și cred că nu e numai meritul meu - e al nostru comun, al tuturor ofițerilor și comandirilor noștri. De la început, mi se păreau răi, leneși, nedisciplinați ș.a.m.d. Ei bine, dar zadarnic le bat³ eu bumbac în ureche, de un an și ceva?

Nu am primit de la Chișinău nicio scrisoare deocamdată, cred că e devreme, de altfel știu: e suficient să calc pragul cetății noastre ca să fiu bârfit - pe o parte și pe alta!

În fine... Ce mai faci, pușor? Tot te mai chinui pe la televiziune și radio?

Atât de fulgerătoare a fost apropierea mea de tine, încât încep să reconstitui în memorie, pe fărâme, orice gest și mișcare. Probabil că e necesară prezența unei vedre de cafea ca să ajungem la totala luciditate!

Dragul meu, spune-mi cu ce vă mai chinuiți, ce mai aveți nou și frumos în orașul nostru?

Cu drag Anatol.

P.S. Te rog amintește-i lui Pușor⁴ să plece la editură să ia pentru ilustrat cartea lui Boțu, căci poate uita...

PERȘINO, aprilie 1970

Hello, Ninela!

³ Așa e în text.

⁴ Ion Puiu, pictorul.

M-a-ndurerat scrisoarea ta și m-a-ntristat. Cu ce-aș putea să te ajut? Probabil că deocamdată nu poate fi nicio soluție posibilă, care-ar putea rezolva sumedenia de probleme atât de grave și de încâlcite care există-n teatrul nostru.

Probabil că sunt și greutățile unui început.

Draga mea, capul sus și încălzească-te speranța: vor fi și roluri frumoase, și potrivite, și spectacole de valoare, și, la urma urmei, băieții nu se duc pentru 25 de ani în armată, ci numai pentru doi ani, după care vor reveni. Dar ceva-ceva vor pierde, indiscutabil, poate că se vor întoarce alții...

Armata pentru ei nu va fi grea de loc: care se va ocupa cu muzica, cu teatrul; chiar Puiu - cu pictura, bineînțeles, în proporții minore și elementare, fiindcă nu se va cere cine știe ce de la el...

Puiule, la noi tot mai cade o dată la două zile zăpada - umedă și rece. Sunt plin de noroi și umbra mea de-acasă e o nostalgie de Don Quijote, plecat să se bată cu morile de vânt...

Dar va fi frumos și la noi, taigaua va înverzi prin iunie, va crește iarba și, dacă o fi bună pace și înțelegere, mă ai acasă prin septembrie... Probabil, vei fi în concediu, dar te găesc eu... Mi-e dor de tine frumos, tare mult.

Îți mulțumesc pentru cărți. Încă nu le-am primit, le voi primi mâine-poimâine... Ți-am trimis „Prins”⁵ și „Minciuna”⁶. „Prins” e o carte excelentă, foarte bine construită și scrisă. Eu am citit-o’ n trei zile, ce-i drept am fost încarcerat un timp...

Îți promit să-ți scriu în fiecare zi cum voi dispune de timpul acesta atât de zgârcit, Doamne...

La revedere și încă o dată - cu mult drag, Anatol

PERȘINO, aprilie 1970

Noroc, Ninel!

Uite-mă la mine-n împărăție, „sfânt-sfințit, dar tot pe jos”... Că nu mai am mașini pe aicea să-mi stea la scară și nici voi nu mai sunteți...

⁵ Scris cu caractere latine.

⁶ Idem.

Nu am decât mormane de noroi și de ocupații pe care nici nu mai știu când am să le scot la vreun capăt. Băieții mei s-au bucurat îngrozitor că m-au văzut, dar le-a căzut bucuria n scârbă când le-am spus că mâine avem tactică și vom merge toți pe brânci! Ura!

Dragă Nina, este ceva care m-a făcut să-ți spun câte ceva în nopțile acelea lungi și excepționale de la Franț Iosif. Nici nu știu dacă mai ții minte ceva, dacă îți mai aduci aminte. Mă bucurasem că te-am găsit, nu știu cum alta, acea pe care n-o cunoșteam eu, alta pe care-o vroiam eu undeva în aiurelile mele...

Gata, m-am regăsit aici, acel altul îmbrăcat în zale și la datorie pentru acest răstimp. Bineînțeles că este-o parte a mea pe care o las aici, pe care va trebui s-o'ngrop, partea în care nu pot să învăț să citesc, nici să scriu, poate lucrurile pe care le-aș considera mai grave...

Nu-ți comunic multe lucruri, fiindcă restul și-l poți imagina singură.

Am să-ți scriu, îți promit și cred că îmi vei răspunde reciproc - despre voi, despre ceea ce faceți și despre multele și frumoasele voastre căutări...

Mi-ați promis cu Lusienne să-mi trimiteți vreo zece exemplare din cartea nouă dacă apare-n librării: m-au rugat băieții de la Moscova, de la Kiev, mulți prieteni din Moldova.

La revedere, cu drag, Anatol

PERȘINO, 15 aprilie 1970

Noroc, Nina!

A căzut o zăpadă atât de abundentă la noi! Doamne, niște fulgi uriași, cât fluturii! E un fel de Baba-Dochia pe-aici, sau ceva de halul ăsta. Anul trecut, chiar și la 16 iunie a căzut zăpadă... Va fi noroi, multă mlaștină, multă fosăială⁷ prin glod... Sar dis-de-dimineată în cizmele mele de gumă și plutesc ca o amfibie peste tot!...

Ce mai faci tu, puigane? Ce mai cântă băieții, ce mai descântă fetele? Mi-e dor de voi foarte mult, tare mult, nespus de mult...

⁷ Cine a spus că acest cuvânt a fost introdus, în limba „moldovenească”, de Mircea Snegur – președinte?... „fosăială politică”...

N-am primit de la tine încă nicio silabă...

Sper că azi voi face serviciul pe batalion cu multă îndrăzneală, voi fi exemplar și, poate, voi mai scrie o scrisoare în așteptarea depeșei tale și a exemplarelor promise de Lusienne - detectivul! Merge? Nu cred că se mai întâmplă ceva neprevăzut, ceea ce nu vine la mintea mea minusculă.

Uite-mă, de-o săptămână venit la Perșino. A dispărut completamente aburul sarmalelor. Mi l-am înlocuit cu acesta al verdelui de negru smarald...

Nu-mi spui nimic?

Cu drag, Anatol

PERȘINO, aprilie 1970

Noroc, draga mea!

Iar au dat zăpezile peste noi, e-o absurditate de vânt și de frig, de-ți vine să-ți iei câmpii!

Curenți de aer reci din nord - peste creștetele noastre! Au trecut două săptămâni de când m-am întors de acasă! M-am înșurubat în serviciu până în vârful unghiilor, uneori am impresia că nici nu exist dincolo de sfera zilnicelor ocupații cu care-mi întrec zilele. Și e un frig infinit la mine-n odaie. M-am decis categoric să nu fac focul după ce m-am întors din Moldova și să-mi clănțăie noaptea dinții de frig ce e...

Doamne, dar lasă că mă răzbun eu odată și odată pentru toate astea, sper să te văd bine, sănătoasă și să știu unde dormi.

Sunt în așteptarea scrisorilor voastre și mă ciocnesc zilnic de aer, de garduri, de stâlpi, de ferestre, întrebându-mă unde-s?

Mi-am pierdut azi ziarele și revistele pentru două săptămâni venite de la București și sufăr mult.

De altfel, dă-le dracului, m-am săturat de lectură și de toate...

Ce mai faci tu?

Anatol

PERȘINO, 27 aprilie 1970

...Măine avem judecată... Plec martor, dar cine știe cum se va rupe acțiunea...

Îți mai aduci aminte când ți-am povestit în zorii zilei de o bătaie aici? De șase luni au tot târât cazul, l-au sucit, l-au învărtit și mâine, 28 aprilie, ne cheamă...

După ce am stat în picioare la băieți, m-ai adus la bucătărie și m-ai trezit cu cafea neagră și cu bixuri... Eram nedormit de vreo săptămână cel puțin și eram pornit să nu mai dorm încă vreo șapte.

În privința lui Puiu eu vorbisem cu Răileanu, poate-l face scăpat să nu plece pe doi ani, să rămână-n teatru. Nu știi cum (Claudia, eu, Puiu și tu!) că ne aprindem paie-n cap pe degeaba și încă mai mâncăm și papară!

Uite c-a venit lumina ca o explozie peste toate meleagurile mele... Ce faci tu, mă puiule, la ora asta: ești la repetiție, la spectacol (nu, la voi abia e ora 19 și jumătate, la noi e 21 și jumătate), gonești acasă spre Franț-Iosif, în troleibuz, ai randevu probabil și te pregătești, citești, faci un rol, bei cafea?

Vin o mulțime de sărbători la mijloc - 1 Mai, Ziua Presei, Ziua Radio, Ziua Biruinței... Vom fi îngreldați în aceste zile cu multe ore de veghe și de așteptare, puiule, nu-ți spun nimic, mi-e dor de tine, mi-e tare dor...

Îți place Corina din „Prins”? Trebuie să-ți placă foarte mult, eu eram și îndrăgostit de ea, când citeam cartea, o vedeam, îi sărutam mâinile, ochii - uite-așa te-anini de-o rază de lumină în noaptea mai multor speranțe.

Aș vrea să te surprindă scrisorile mele în orele tale de lucru sau de odihnă și să fii mai sigură de tine, mai nu știi cum după ce le citești, vreau să nu-ți răpească numai timp de lectură, ci să, nici nu știi cum să-ți scriu, dacă-aș putea - ți-aș face aripi albe cu ele...

*La revedere și cu drag,
Anatol*

PERȘINO, aprilie 1970

Noroc, Ninela!

Hai, că mă dai gata! Ai fost tu, nu ai fost tu, cine Dumnezeu mi te prăpădea ca-n romanele lui (cui? că azi se scrie mult despre lucruri care parcă sunt, parcă nu sunt...) cuiva, să zicem.

Apropo, de romane, am cumpărat de la Moscova un morman de cărți, de-altfel de-aia mai mult am trecut pe la voi, cei de un an în urmă, ca să mă înprospătez cu ceva, nici nu știu cu ce, c-am cumpărat numai cărți!

Am citit două din ele, două romane excelente scrise de doi băieți de la București... Poate că nu ai timp, poate că nici nu ai chef la o primăvară moldovenească, să te apuci de romane, dar **TU TREBUIE SĂ LE CITEȘTI, PENTRU CĂ MIE MI-AU PLĂCUT** foarte mult!

Uite, unde parcă-mi spuneam: „Sunt eu sau nu sunt eu?”

Mă pierdeam și mă regăseam.

Mai mult PRINS... decât mincinos și perfid, convențional, uite că repet cuvintele tale fără să vreau, că nu mi-a mai rămas nimic aicea de făcut decât să învăț scrisoarea ta pe de rost și s-o spun prin somn. Cred că numai așa îmi voi putea da seama cât de cruntă și de egoistă poți fi tu - atât de blândă și de generoasă chiar!

Fiindcă o carte se cheamă PRINS și alta MINCIUNA, iar băieții care le-au scris sunt de vârsta mea sau chiar mai tineri, da, cu mult mai tineri, ca mod de a recepta din interior o realitate posibilă, tragică, destinată, fatală poate: nu, nu vreau să fiu eu o piedică... în detrimentul artei, cum îmi scrii tu (atât de egoist!), ci, dimpotrivă, să fii TU, totdeauna, mai mult decât ai fost, mai mult decât ești, mai bine decât crezi singură c-ai putea fi.

Ei, bine, m-am pornit deja, Doamne! Ți-am așteptat mult scrisoarea și poate de-atâta am primit-o cu atâta întârziere, deși a ajuns la mine fenomenal - în patru zile! Dar te-ai gândit ce să-mi scrii, probabil, ai stat la cumpănă și-mi pare bine că nu te-ai răzgândit - mi-ai scris totuși!

Pentru aceasta trebuie să-ți mulțumesc!

Faptul - cine (a fost dintre noi idiot, că nu-mi place deloc acest cuvânt!) nu trebuie să ne mai tortureze mințile, când mi l-ai spus parcă

am încremenit, dar m-am făcut că nu-l aud, că mi-a trecut pe lângă ureche, dar poate că pentru o secundă mi-am dat seama că sunt, nu că sunt, că-l merit...

Nu-mi pot imagina ce s-a întâmplat în ziua aceea cu mine, știu că te-am căutat, că te-am așteptat și că mă temeam că nu mai vii într-un târziu...

Lussiene a observat că AȘTEPT și că anume pe tine, căci întrebam mereu, unde, Doamne, umblă fata aceea toată ziua, că-i târziu și nu mai vine și ce a mâncat azi și cine i-a spus un cuvânt de mângâiere și dacă s-a odihnit sau nu...

Nici nu știu, dacă mi-ai observat bucuria când te-am văzut acasă, venită, sub aripa lui Franț-Iosif (că tare frumos și exotic nume mai aveți). Faptul că te-am căutat noaptea poate e o continuare a așteptărilor mele de toată ziua, căci nu vroiam să te știu departe, ci numai lângă tâmpla mea...

Și a fost de-ajuns dansul acela de aer, de plutire-n gol, ca să mă înving pe mine însumi și să te găsesc...

Doamne, ce vânturi au fost zilele astea pe aici! De parcă se spânzurase cineva și-n timp ce se clătina, scutura cerul tot, din rădăcinile lui albe și reci, glaciale! M-am întors de la serviciu, unde am fost o sutcă⁸, am obosit, m-am gândit la tine-n chip și fel, îmi imaginam că intri la poștă, primești scrisorile de la mine și le arunci în prima urnă⁹ de acolo...

Pe urmă, mă gândeam că îți ajunge minte și educație ca să treci peste anumite prejudecăți și să nu faci altfel.

Acasă, m-am prins cu mâinile de plicul tău de la Chișinău și atârnam în aer, înainte de a-l desface.

Azi, trebuia să dorm în cazarmă, toți ai noștri dorm acolo, suntem în zile mari de alarmă, dar cred că dacă rămân acasă totuna au să mă caute la noapte, așa că mă culc frumos și dorm până voi fi trezit de-o bătaie în ușă.

---

⁸ 24 ore (rus.).

⁹ Coș de gunoi, în stradă (rus.).

Și dacă ești egoistă până la cruzime (când e vorba de tine, și e bine - adică lași pe alții în pace?), va trebui să mă conservez elementar, să dorm și să te chem dacă am să pot, în noaptea unui vis...

Când am să te pierd, mă ridic, aprind lumina și deschid revista „Moldova”... Tot Moldova mi te aduce!

*Noapte bună și la revedere,
Cu drag, Anatol*

P.S. Stau pe str. Lenin nr. 3, ap. 8.

PERȘINO, aprilie 1970

Doamne, ce-aiureală!

Cad mort din picioare, pur și simplu, am amețit și numai în 24 de ore...

Ba un șef vine, ba altul, ba hrănește 600 de hledii și încă să-i sature pe toți și să știi cine și pe unde a mai rămas flămând, căci trebuie să răspunzi și de burta lui, că dacă n-a hălit nimic urlă și face mizerie mare...

A nins îngrozitor azi de dimineață, credeam că mă înec. Oamenii de aici care cică trăiesc de 20 de ani prin aceste locuri cică nu au întâlnit asemenea apariție misterioasă de iarnă-n prag de mai...

S-o ia dracii...

Iată-mă acasă, de-abia am reușit să-mi spăl nasul și să mă bărbieresc, să-mi schimb cămașa și ciorapii că mi-au și venit pe capul meu - un vecin stupid și bețiv care (uite i-am pus și o sticlă de vin pe masă!) nici nu pleacă, nici nu bea, vrea să-mi aducă mâncare, să mănânc - idiotul! Se-ngrozește că m-am așezat la mașină și tipăresc, habar nu are ce-i cu mine-n zi de sfântă sărbătoare... Să-l ia dracii, că-i dau cu ceva-n cap, că-i beat și n-o să mai țină minte ce-a fost cu el!

În fine, mi-a trecut cu bine serviciul, azi dorm - mâine plec în caraul¹⁰ și tot așa mai departe până amețesc și nu mai țin minte nici cum mă cheamă...

Gata! Mi-e dor de tine, azi nu știu cum altfel: uite-așa, fiindcă-am venit obosit, înghețat, ud, nedormit și că la mine - e un frig groaznic,

¹⁰ A intra în gardă (rus.).

nu de temperatură joasă, ci de singurătate, de tristețe, de mine însumi, c-am început să mă detest undeva, fiindcă mă las tuturor vâltorilor unui destin absurd. În favoarea cui oare?

Ora mea ca o lunatecă străbate

Locuri și vremuri în plutire...

Ora mea de rugă e la noapte

Când numai candela veghează pe o piatră,

Când străjile tresar în vis și câinii

Adorm pe pragul locuințelor...

Cade-amurgul frumos peste taiga - alb, imaculat, iluzorie, fără sens și fără patimă -, steril undeva... Ce mai crezi și mai gândești tu, fiindcă atât de puțin te cunosc încât uneori am impresia că nu ești, că te-am inventat pentru durerile mele care vin (în fine, „în calea timpilor ce vin...”)

Cu drag, Anatol

PERȘINO, 5 mai 1970

Noroc, puiule drag!

Am stat două nopți și-am chiombit¹¹ la un manuscris mai vechi, lăsat uitării și părăsit fără nicio rușine. E vorba de-o cărțuție pentru elevi „Popas la ctitorie”, pe care în sfârșit l-am adus la condiție, l-am legat fedeleș și l-am băgat într-un plic mare pe care încă nu l-am încheiat... De ce? Fiindcă dacă-l răsfoiesc peste o săptămână sunt convins 100 de procente că am scăpat gafe și că unele versuri le-am inclus aiurea-n tramvai și va trebui să le simplific - lucru pe care-l voi face cu cea mai diabolică plăcere! În fine, stau prost, draga mea! Din mai multe considerente: mă doare ceva probabil, ca pe inginer, și simt că boala asta mă va da dracului peste câțiva ani, dacă nu mai degrabă! Că-mi impun ceva? Ferească Dumnezeu... Știu că mă doare ceva-n suflet, poate e o demență, poate mai știu eu ce, în fine, nu știu nimic...

Și nepăsarea oamenilor de aici, care mă ucide mai mult decât orice... De ce? De ce beau neomeneste totul? De parcă s-ar răzbuna pe-

¹¹ Cuvânt din satul de baștină al lui A. Ciocanu, scăpat din vedere de V. Stati în dicționarul său din 2003. Sens: „a se uita”, „a cerceta”.

un destin sau pe-un dușman oarecare... Căci nici unul, nici celălalt par a nu exista ca atare: destinul ți-l faci singur, dușmanul - dacă nu-l iei în considerație - te lasă-n pace... Azi am o seară liberă și nu știu ce să fac cu ea: am început să citesc ANIMALE BOLNAVE¹² și nu mă pasionează de loc, probabil că de mult n-am mai citit cărți ca atare... Mă apuc de corespondența lui Cehov sau de publicistica lui Lev Tolstoi, Doamne, că MARE a mai fost! Lenin avea dreptate atunci în fața lumii întregi, când scria că nu ai cu cine-l compara în toată Europa!

Ce-mi mai faci? Vrei să mă vezi? Uite că mă înclai aici... Dacă aș putea - m-aș înclai de cer ca un boț de lut, preventiv ascunzându-mi în buzunar ochelarii!

Cu drag, Anatol

P.S. Azi e ziua Presei, știi tu sau nu?

PERȘINO, mai 1970

Draga mea,

S-a stins lumina și-ți bocănesc la flacăra unei lumânări.

Îmi dau buzna în memorie toate serile de la Franț-Iosif, cu calda și nestinsa văpaie a lumânărilor voastre, a sufletelor voastre frenetice, copilărești aproape...

De la un timp mă surprind scriindu-ți scrisori în gând - pe drum spre serviciu, noaptea când fac controlul slujbelor mele, prin somn; când stau la ședințe...

Dacă ar fi o mașină electronică montată sub creierul meu, care să le înregistreze, probabil că ar fi cele mai frumoase rânduri pe care le-am scris cândva pentru cineva. Dar se spulberă imediat, se trec în neființă, în abur de ceață...

Tu - nu m-ai cunoscut pe mine deloc, poate că-s un rău fără pereche, un incorigibil poate; de-altfel nici nu știu de ce-ți scriu chestiile astea - știu că ți-am bătut bumbac în ureche mult despre mine, și fetele, și băieții, și cei care mă cunosc, și cei care nu mă cunosc...

E dreptul tău legitim să judeci și să crezi oricum vrei¹³...

¹² Roman de scriitorul român Nicolae Breban.

¹³ Vrei.

Iar cade zăpada sub geamul meu. Sunt la etajul doi, într-o casă de lemn, am chiar și balcon, tot din lemn, o curte plină de lemne și de glod, mulți copii „burduhoși”, cum ar zice Creangă, care joacă un fel de hochei de lemn, pe-un teren bătut cu rugumătură de lemn...

„Дядя Толя (numai Serioja vecinul, roșcatul, strigă - „дядя Анатол”), приходи играть с нами!” „Дядя на службе, сегодня не может!” „А вы никогда не можете, все время на службе, на службе.” Și uite, cam așa; mai am niște vecini, niște vecine. Vecina cea mai în vârstă are-o fată tânără care mi-a spus că mă opărește. I-am spus că-i prea tânără și mai întâi să termine 10 clase și pe urmă vom vedea ce poate face. Maică-sa e-o femeie bună, dar bețivă, mă cheamă din când în când la câte o farfurie de pelmeni etc., etc., etc.

Uite că parcă a încetat zăpada... Lumină tot nu am, îți scriu la lumânare și asta poate că e bine, mă obligă la mai mult, la mai nu știu cum - un mister, o veghe necunoscută la căpătâiul imaginii tale care-mi sucește amintirile toate...

Cu drag, Anatol

PERȘINO, 12 mai 1970

Bună dimineața, draga mea!

E un frumos răsărit de soare peste păduri, peste aceste culmi de munți bătrâni, cu inima și cu vasele arse... Sunt în caraul¹⁴. Am venit să-mi controlez băieții, dacă nu dorm spre ziuă, spre dimineață. E răcoare.

Zăpada s-a dus, dar pe râșorul nostru de aici mai sunt sloiuri mari de gheață. Aici, în căsuță, este o uriașă sobă de fier, de fapt, un fost butoi de gaz sau combustibil, căruia i s-a spart un șold din care iese-o țevă către acoperiș, pentru fum. I se aruncă toată noaptea lemne-n burtă, uneori se face roșu!

Aici vin să mă încălzesc la serviciu noaptea, de ating nopțile albe, mai bine zis o secvență a lor.

Amurgește frumos la 11 și se luminează la 2 noaptea, când la Chișinău e abia ora 12... E foarte frumos.

¹⁴ În gardă (rus.).

În iunie amurgește la 12 și la 1 se luminează. Nu există întuneric, stelele nu se văd, clipește numai Luceafărul...

Când trec de-a lungul obiectelor mele, în aceste nopți, îmi veniți toți în memorie - gălăgioși și dragi sufletului și inimii mele!

Și tu - puțin nedumerită, puțin surprinsă.

Am primit ieri scrisoarea ta; în ajun îți scrisesem o scrisoare alarmantă, tristă: mă înconjoară aici un univers (sau - e un infern!) atât de pestriț și de haotic și cred că dau dovezi de-o răbdare de-aiurit, dacă nu de indiferență chiar și față de mine... Nu vorbesc de băieți. Băieții sunt de treabă, foarte răbdători - consacrați serviciului; e vorba de mediul vecinilor mei, al casei în care trăiesc, al casei în care e un frig de mansardă, tristețe de odaie unde se doarme rar, unde se adună praful pe pereți și pe file de cărți deschise și lăsate să le citească ochiul lunii...

Acum, când promisem scrisoarea, cred că s-a hotărât cu băieții - pleacă sau rămân. Îmi pare nespus de mult rău, dar așa e scris că băieții să facă oricând și pretutindenea serviciu militar.

Eu îl fac a doua oară și, precum vezi, dau dovadă de răbdare, disciplină și conștiinciozitate... Nu ne alegem destinele, ne caută ele pe noi...

Aș vrea să-ți scriu ceva frumos-frumos, să-ți crească inima-n piept, dar nu mă mai ajunge capul... Și-apoi, mai am penibila impresie că nu voi fi crezut, fiind luat de nesperios. De la un timp, mă-ndoiesc de foarte multe lucruri, chiar - de adevăruri...

N-o fi intrat în mine boala inginerului?¹⁵

Ce mai faci tu, puiule? Cărare¹⁶ parcă scria un vodevil. Așa o fi? Nu cred să fie sub mediocru - cel puțin are umor ceea ce lumea dorește azi mai mult ca altceva.

Sincere salutări lui Puiu și tuturor băieților. Să nu se decepționeze, nu e niciun motiv de tristețe-n fond; se vor întoarce și o vor relua de la capăt. Va fi greu fără ei, dar - poate fi o altă ieșire din situație?

¹⁵ Vezi scrisoarea din 5 mai, pag. 33-34.

¹⁶ E vorba de poetul Petru Cărare.

Și zici că „Firul Ariadnei”¹⁷ e-n librării? Se vinde, adică se cumpără? Intră la librăria de vizavi de teatru și întreb-o pe Zoia (o moldoveancă cu ochelari, foarte cumsecade) cum se realizează¹⁸ nostalgia aia marfa...

Părerea mea e că cărțile de poezie n-ar trebui să se vândă, ci să se facă cadou cititorilor de către autor...

Mi se pare că lucrul ăsta se practică în nu mai știu care țară sau se practica pe timpuri...

Uite, c-am stat de vorbă cu tine la ora dimineții mele frumoase.

Dormi acum, știu că abia te-ai culcat... Scrie-mi ceva despre oraș, despre dispoziția voastră, despre spectacolele - rolurile tale. Mă interesează.

Cu drag, Anatol

PERȘINO, 15 mai 1970

Noroc, dragul meu!

Sunt responsabil pe batalion, e noapte și mă macină un dor, o tristețe, o durere de nervi și de inimă... În noaptea asta nu voi face control, trebuie să am grijă ca aceste câteva sute de copii gălăgioși să fie sătui, să doarmă la timp, să-și spele înainte de somn nasul și picioarele, să nu sară gardurile unității în căutarea vădanelor blajine și primitoare, dar murdare și bețive, să nu facă pozne și să-i prezint mâine dimineață maiorului întregi și gata de-a efectua orice operație.

Le-am permis o jumătate de oră să privească televizorul, au concertat „Filipinele”, le-au plăcut foarte mult și mie la fel, în fine, am rămas satisfăcuți reciproc...

Chișinăul nostru, sub clocotul ploilor de primăvară? Frumos spectacol!

La Franț-Iosif sper că e-o frumusețe de noroi văratic - cald, bun de frământat cu picioarele! În schimb, la Lac, peste Mălină, peste Valea Trandafirilor e lumina piciorușelor de argint, a prospețimii, a florilor tipând roșu, ca niște răni, spre cer!

¹⁷ Titlul unei plachete de versuri de A. Ciocanu.

¹⁸ Se comercializează.

Cândva, cu ani în urmă, când era badea student și îndrăgostit leucă de Angela Margine, era splendidă această Vale a trandafirilor, tot cartierul Melestiu, care urca și cobora încoace – plin de flori vineții de liliac...

Cândva am și scris despre ele, nici nu mai țin minte ce.

Dar au trecut zece ani de-atunci, modemul și progresul tehnic a îngropat urmele fierbinți ale băieților, nu mai trec fetele desculțe prin iarbă, și-n locul viei cu prăsadul în centru – din fosta curte a lui Alexandru Gheorghevi, tata Ludmillei și al Alisei Mișova – au crescut cartierele celea multe, cu case arhipopulate, cu balcoane pestrițe de chiloței și rochițe întinse la uscat...

Pe atunci nu era Botanica, nu erau troleibuze spre ea, erau căsuțe de țară cu locatari mândri că i-a încercuit raza orașului. Era un autobuz, 13, arhiplin, pe care-l scăpăm totdeauna după miezul nopții și mă întorceam prin oraș cu pantofii legați, aruncați pe umăr... Locuiam cu Gicu Vodă la o gazdă, lângă lac, aveam ping-pong în curte, acolo venea Ghimpu uneori, vizavi trăiau Ileana și Andrei Strâmbeanu, în primul lor an de căsătorie; pe acolo Teleucă bătea cu picioarele spre casă geanta cu poezii despre brigadieri¹⁹ și chelneri lenoși, semnate de P. Cărare; era cândva un cartier al viselor noastre și-al unei tinereți explozive...

Pe atunci tu primeai note de doi la trigonometrie, zubreai²⁰ fizica și istoria și nu știi dacă te gândeai să fii actriță...

Aici nu știi de ce mi-am amintit de toate acestea. Dar probabil că mi-e foarte dor de Chișinău, de tine, de-o barcă pe lac, ca să nu recunosc subit c-am îmbătrânit în acest răstimp, c-am gonit după ceva inexistent ca un automobil de cursă, c-am fost de două ori petrecut la armată, ca să mă încarnerez în ea...

De ce te-am văzut atât de rar la Moscova, când eram în trecere? Mi-ai lipsit aproape totdeauna, ne întâlneam pe coridoare și cam atât. Erai... și nu erai...

Aproape că nu te cunoșteam. Îți știam numele. Ca un nume de țară necunoscută, auzit la o lecție de geografie. Să mă întorc la ea – cu

¹⁹ Șefi de brigadă (rus.).

²⁰ Toceai (rus.).

ochii, cu mâinile, cu trupul și sufletul. Este vreo frontieră pe care n-aș putea-o trece?

Ce am să-ți scriu mâine? Doamne, ce greu se mai întâlnesc scrisorile noastre?

Cu drag, Anatol

PERȘINO, mai 1970

Un mare alb, mai alb decât grădinile noastre explodate-n flori! Nu mi s-a mai întâmplat astfel. Anul trecut aici era călduț, noroi, dar călduț. Țin minte, mai responsabil eram, numai că la mine-n cazarmă și nu pe-un batalion întreg.

Am comandat un telefon acasă, dar linia spre Sverdlovsk e defectată și nu voi putea vorbi nici cu mama, nici cu soră-mea, nici cu nepoții!

Mâine seară mă eliberez, am două sticle de vermut puturos și amar, făcut cu sulf și galoși în două, nici nu mai știu pe unde, le beau cu vecinul, ofițerul cu care împreună ne-ncăierasem anul trecut cu civilii din sătuc, le bem și pe urmă vom juca domino sau vom rezolva crossvorduri²¹.

E bolnav, după absurditățile astea și cu timpul mă îmbolnăvesc și eu...

Lui niciodată nu-i ajunge un nume de scriitor, de operă, de cântăreță, de șrift²² tipografic; mie nu-mi ajung roți de mașină, jocuri sportive, nume de peștoi, de comandanți, cu excepția celor din Grecia și Roma antică... Am înghițit la facultate atâta istorie încât mă simt și acum o pagină dintr-un vechi letopiseț...

Tu ce mai zici, vezi c-am început să-ți scriu niște tâmpenii!

A nins până ieri... Las' că mâine e întâi mai²³, dar tot ninge, nici nu mă-ndoiesc de asta!

Mâine băieții mei pleacă la demonstrație, eu rămân în batalion... M-am deprins cu ei, ei - cu mine, știu când „leitenantului²⁴ îi merge”

²¹ Cuvinte încrucișate, rebusuri (rus.).

²² Caracter de litere (rus.).

²³ A început scrisoarea la 30 aprilie.

²⁴ Locotenent (rus.).

când nu; eu știu ce zace-n fiecare și ce situație e-acasă, dacă-i scrie fata sau nu...

Multora le scriu scrisori de dragoste fetelor lor, ei le copiază de la altul, după care primesc respectiv câte trei-patru plicuri odată, se emoționează, mă roagă din nou: „тов. лейтенант! последняя - от Bac!” Adică încă o scrisoare de grație, după care trebuie să vină jurăminte și credință până-n vecii vecilor!...

Uite-așa, puiule de departe...

Am primit azi cărțile pe care mi le-ai trimis. Mersi frumos. Am mai răsfoit odată culegerea și mi-am zis: „Doamne, ce bătrân sunt! - în sens de ramolit. Nu-mi mai plac versurile astea.

Ce crezi c-aș putea să-ți scriu pe pagina asta?²⁵ Că mi-e dor - ți-am scris și ieri și alaltăieri. Îți mai scriu și azi...

Mi-a venit dorul ăsta așa, pe neobservate, ca o împușcătură-n zi de pace.

Sper că ГИТИС²⁶-u1 va asurzi într-o bună zi, dacă nu s-a crucit în dimineața când m-ai lăsat dormind...

Noroc și bună pace, draga mea și păzească-ți Dumnezeu bucuriile și speranțele cele frumoase.

Cu drag, Anatol

P.S. La ora asta (la voi e 11 seara) mai ești la vreun spectacol.

PERȘINO, 23 mai 1970

Hello, Ninel!

Doamne, nu mai vin scrisori de la tine, semne de viață, crize de memorie, ecou nostalgic al tristeților mele rămase!

Probabil c-ați început turneul prin republică - când vă plouă, când respirați numai praf în hărțănitele autobuze ale teatrului; în schimb, sunteți primiți cu toată cinstea, onoarea și ospitalitatea unui pahar de la beci...

Cine a plecat din băieți? Sau n-a plecat nimenea? Ce mai respiră Franț-Iosif?

²⁵ Verso la pag. I, după ce a încheiat pag. 4.

²⁶ GHITIS - Institutul de Stat de Artă Teatrală din Moscova.

La noi s-a făcut călduț. Aerul se încălzește a vară, a țăntari, a marșuri lungi, a praf și a așteptare lungă...

Ce-mi mai faci, puiule?

Ici-colo se vede câte un colț de iarbă verde, zboară câte-o rață sălbatică deasupra pădurilor, aducând dorul de mare, de sud, de plaje fierbinți, de seri cu lumină moale ca aurul.

Pe undeva, pe-acolo ard ca focul pletele Corinei, pe-acolo o fi murind inginerul...

Băieții mei din contingentul de vară își pregătesc geamantanele de demobilizare, se vor zburătăci - care și-ncotro, peste o lună leitenantul lor cu ochelari va fi dat uitării...

Eu am să-i țin minte pe toți, cu toate șotiile, năzdrăvăniile și pacostele lor pe care mi le-au făcut...

Am recitat „Balade din câmpie”, prima parte, care e cu adevărat bună.

Cartea a doua e scrisă de Druță parcă-n febră, pare bolnavă...

Pe unde-mi umbli, de ce nu scrii?

Cu drag, Anatol

PERȘINO, 28 mai 1970

Noroc, Ninel!

Nu mai am de la tine nicio veste și la un moment dat mă gândesc la absurditatea mai multor situații, gânduri, sentimente, pe care parcă ți le-aș impune, nu știu cum, care par a te stingheri, incomoda, obliga parcă...

Lipsa rândurilor tale mă face indiferent și habarnic. Dar poate nu așa cum mă iau gândurile, poate cu adevărat ești foarte ocupată și reproșurile mele sunt nemotivate, fără nicio îndreptățire...

Dumnezeu știe...

Ți-am pregătit un studiu foarte interesant despre Beckett din „Viața românească”, dar l-am luat cu mine în caraul și-a dispărut; băieții mei au folosit hârtia sau au aruncat-o în sobă. Poate, când eram pe rută sau la trasă²⁷ - cineva și-a răsucit o țigară cu mahorcă. Dracii, fumează ca turcii, dar și eu nu mă dau bătut...

²⁷ Traseu.

Mi-a trimis maică-mea iar un săculeț cu făină de popușoi, brânză de oaie, jumere și castraveți murați, probabil, încă din anul trecut.

Duminică, dacă voi fi liber am să-mpușc o mămăligă în castrule²⁸ de o să se lingă pe bot toate pisicile casei...

Ești obosit? Turneele la țară obolesc, surmenează și vă dezorganizează chiar...

Ce-mi mai faci?

Cu drag, Anatol

PERȘINO, 5 iunie 1970

Noroc, Ninel!

Nu ți-am scris de câteva zile. De câteva zile în Perșino elita fumează numai țigarete moldovenești. De câteva zile umblu cu senzația că intru-n bătrânețe și că nu mă voi mai întoarce la cei 20 de ani de altădată...

În ziua când am primit cadoul tău atât de ingenios, am împlinit 30 de ani...

Am primit două colete de la mama și sora. Tolea Codru mi-a trimis de la Moscova un dărăb²⁹ de urdă unguerească că-mi venea a chiu și a fluiera prin Perșino ca un cioban!

Nu-mi vine mie la socoteală cu scrisul la Edineț! Dar dacă nu ești acolo? Dacă pleci subit cu trupa?

De ce nu ți-aș scrie la Chișinău? Vei primi odată toate scrisorile mele - să ai ce lua de la poștă!

Nu-ți pot trimite de aici nimic senzațional: crengi de brad, ape, nostalgii - lucruri efemere - în drum spre tine și-ar pierde prospețimea.

Dacă voi primi cărți noi de la București, de la prietenul meu, studentul mongol, îți voi expedia.

Chișinăul o fi toropit de căldură și lenea vacanțelor de vară, cred că toți o rup spre mare, spre munți, prin străinătăți...

Iar voi, aveți marele noroc să vedeți Moldova, oamenii noștri muncitori și blânzi, cu inimă darnică și cuminte!

²⁸ Cratiță.

²⁹ Aici: hrincă mare. În maghiară, darab - pâine.

La întoarcere am de gând să iau Moldova de la un capăt la altul.

Vreau să scriu o carte despre câmpiile noastre, despre cei care le fac frumoase și pline de rod...

Mai sunt dator pământului acela cu multe, cu foarte multe!...

Ce mai faci?

Te sărut frumos pe amândoi obraji și să-ți zic la revedere, căci mi se termină pagina.

Cu drag, Anatol

PERȘINO, 6 iunie 1970

Noroc bun, draga mea!

Am avut câteva zile bolnave de țigările de-acasă, de bucuria că-mi scrii (Doamne, totuși atât de rar!), de gândul acesta hain și veninos de dulce, că uneori te gândești la mine și undeva în subconștient la ceva ce ar putea fi - un destin, o lumină comună, la un ceva ce-ar putea da un alt sens faptului că ne cunoaștem relativ...

E frumos să știm deocamdată cum ne cheamă unul pe altul.

Nu știu de ce nu-ți scriu la Edineț. Poate pentru faptul că-mi pot imagina calvarul vostru, că știu și cunosc bine toate satele de acolo, fiind în majoritatea lor: Brătușeni, Zăicani, Vărativ, Chiurt, Aluniș, Șofrincani - le-am uitat numele la multe, le-am uitat drumurile...

Ori poate că, așteptându-mi scrisorile, crești într-un fel altfel pentru mine.

Dacă lipsa scrisorilor ar fi într-un-atât de dureroasă ca să sublinieze lipsa mea - ar fi altceva... Să știi că ar fi altceva...

Tu-mi scrii telegrafic, scurt, de parcă-ai goni, la mici distanțe sau mari rostind, scriind câte-un cuvânt, câte-o silabă.

Poate că nu merit mai mult și mă bucur și pentru atâta, căci nemulțumiturii i se ia darul...

Am dat o raită prin manuscrisul „Cântecelor de-acasă”. Am mai aruncat câte ceva, am mai redactat pe ici-colo, mai ciupit, mai tăiat... totuși nu e ceea ce aș vrea sau mai bine zis - ce aș putea eu face, când sunt în zilele mele bune și cu toate-acasă...

Uite, așa, dragule!

E soare, în sfârșit și pe la noi.

Cu mult drag și cu mult dor, Anatol

PERȘINO, 11 iunie 1970

Aoleu, că-mi vine să strig cumplit, să-mi zbor plămâinii până la cer, să fiu auzit: sunt aici, sunt aici, sunt departe, departe, departe, la o azvârlitură de băț, la o poștă, la cinci mii de kilometri, la o bătaie de inimă numai, la o secundă de gând...

Tare-ar fi frumos să-mi scrii adresa lui Puiu: i-aș trimite niște reviste, niște ziare, ceva cărți mai noi pe care le primesc de la băieții din Moscova, dar, cel mai important, aș putea să-i dau câteva sfaturi bune, practice, de militarie pură, care i-ar fi de mare folos...

În primele luni îi va fi greu, până ce-o să-i intre în oase muștruluală, până-și va găsi rostul în armată, pensulele, timpul liber scurt și prețios tocmai de-atâta!

Draga mea, unde sunt ceilalți „frantș-iosifiști”? Ce fac, cu ce se ocupă? Te lași îmbolnăvită de Dostoievski? Nu abuza...

A mai publicat băiatul ăsta Petru Popescu câteva fragmente dintr-un roman nou, roman de militarie, care mi se lipește de piele când îl citesc, de parcă-aș trage pe mine albituri de gumă sau plastic!

Dacă nu i le trimit lui Vasile Crețu - ți le trimit ție: „România literară”, „Viața românească” și „Tribuna”... Așa ca să ieși din negurile dostoievskiene, să te mai destinzi, să te relaxezi și să vezi și tu ce e aia o țârică de armată, civilizată sau nu - nu are importanță...

Ți-am scris la Chișinău, nu mai știi de ce n-am vrut să-ți scriu la Edineț...

La naiba, Bricenii e un sat vechi, dar fără culoare, șters, nici nu știu ce s-a mai construit acolo în ultimul timp.

Râșcani - acolo e altceva. Acolo lucrează soră-mea, medic la Spitalul raional, poartă familia³⁰ Antonîșin, are doi copii - Adrian și Valerica - excepțională fetiță, băiatul e un obraznic și un urecheat de mine de fiecare dată când sunt acasă.

³⁰ Nume de familie.

După atâta galop de cuvinte îmi vine dor de tine, de-o pădure de-a noastră, de un colț de codru (fie și... Anatol!³¹, că mi-a trimis coniac de la Moscova!).

Noroc mult, draga mea și vreau să te văd repede, în curând, bine sănătoasă și pornită pe fapte mari!

Cu drag, Anatol

PERȘINO, 12 iunie 1970

Noroc, puigane!

Sunt, desigur, un mecanism... Un mecanism bine arcurit pe dinăuntru - cum mă scol, de dimineață până-n seară mă uit, nu mai sunt eu, nici sufletul pare să nu-mi mai aparțină mie, ci poate - acestor păduri și ceruri vinete! Sau ne omoară lenea, sau timpul ocupat cu spectacolele...

Îmi scrii telegrafic, am impresia că în curând voi primi de la tine numai puncte, liniuțe, un fel de Morse morbid de lăcomie și de corect... Nu-mi iese mie la socoteală scrisul prin raioanele Moldovei, târgurile alea pline de noroi și de bârfe, unde fiecare cetățean de onoare spionează și este concomitent spionat de vecini...

Îți scriu la Chișinău, în fine, când te vei întoarce - ai să-ți încarci servieta cu zilele mele și cu bătăile inimii mele de aici...

Interesant - îți poți tu imagina și da seama că mi-e dor de tine, aproape fizic - dor...

M-am întrebat dacă nu mi-am impus, dacă nu-mi impun acum această stare de spirit și de chin - parcă nu, mi-am răspuns... Înseamnă că e bine și las' să-mi fie și mai departe!

Și dacă n-am să te pot convinge de acest lucru acolo, acasă, înseamnă că am fost bolnav, eventual - singur de tot, undeva în țară...

Cu drag și urări de noroc, Anatol

---

³¹ E vorba de Anatol Codru, poetul.

PERȘINO, 18 iunie 1970

Mă, puiule,

Nu ți-am cerut deloc să-mi faci complimente și las-o mai moale cu ele - mai pot crede c-ai pierdut simțul umorului...

În privința celorlalte, fii pe pace - ți-am scris într-o scrisoare precedentă, pe care mi se pare că încă n-am expediat-o, am uitat-o într-o carte dusă la bibliotecă.

Măine mă duc s-o caut.

E o carte care nu se prea întreabă, e vorba de niște memorii ale contemporanilor lui Dobroliubov, despre acesta... Fii pe pace, o pri-mești...

Mă bucur că sunt așteptat, mă bucur că te gândești la mine, mă bucur că ai așteptat scrisorile, mă bucur că ești, că respiri, că-l citești pe Dostoievski - numai nu-mi umbra noaptea pe drumuri, te rog frumos și cu binișorul... deocamdată!

M-apasă pe creștet lumina acestor albe nopți, acestor zări - acestor zile nesfârșite, în acest sătuc pierdut în taiga, rupt de lume - de noroc...

Mă, puiule, ți-aș scrie versuri dacă nu m-ai crede ridicol, ți-aș bate la mașină multe pagini - triste și banale poate, dar absolut sincere.

Dar nu tu trebuie să fii flămândă de-asemena lucrări - mă voi întoarce cu voia lui Dumnezeu acasă și vom citi multe împreună, sper că vom avea timp destul și dispoziție sănătoasă pentru așa ceva...

Ei bine, o doză de banalism, poate există în mine, ziceai că-ți trimit doar umbre din Perșino, foarte diferite, distante, și care se exclud reciproc... Mai știi - mai poți uita cum arăt...

Cu mult drag și noroc, Anatol

PERȘINO, 20 iunie 1970

Noroc, Ninel dragă!

Tare mă doare inima. Mi s-a-mpușcat aseară în caraul, la post un soldat... trei gloanțe-n tâmplă, i-au zburat creierii, s-au împrăștiat pe jos, un coșmar întreg, am plâns chiar, pe urmă au venit mulți șefi,

după ora 12 noaptea, procurorul, doctorii, dar **de mortuis aut bene aut nihil**³².

Mă dor picioarele, capul și-mi vuiuște tot trupul ăsta păcătos și ne-sătul...

În curând cred că terminați turneul și veți avea vacanță.

Promite-mi c-ai să-mi scrii mai des, mai concret, mai mult chiar, mai cu tragere de inimă.

Am azi o convorbire telefonică cu soră-mea de la Râșcani, cumnatu' trebuia să apere³³ ieri, 19 iunie, disertația de candidat în medicină.

Poate, am să pot vorbi, după 12 noaptea, întotdeauna se încurcă ceva, întotdeauna nu-mi reușește, se aude prost de tot, e-o distanță uriașă...

Uneori te am noaptea aici, nu știu cum absurd de tot, parcă te visez, dar mă surprind nedormind, dimineața mă trezesc cu oasele vuind și mi se face rău.

Mă apuc cu amândouă mâinile de cutia de țigarete, când - nu am, bat la ușile vecinilor mei, cam zăpăciți de atâta insistență din partea mea...

Aiureli, reflecții efemere și buimace.

Tot îl mai citești pe Dostoievski?

Eu am terminat „Animale bolnave”, un roman despre oameni bolnavi totuși, dezaxați. Scrie-mi ceva despre oraș, despre serile tale, despre teii orașului, despre tine.

Cu drag, Anatol

PERȘINO, 22 iunie 1970

Noroc, draga mea,

Au sosit azi părinții ostașului nostru care și-atras un rând de gloanțe în cap.

Oameni în floare, cumsecade, copleșiți, uciși de durere...

E-ngrozitor de plină de taine psihologia omului; de unde puteam ști noi, comandirii, ce gânduri îi pot trece prin cap? Acasă și aici era un băiat exemplar, de o rară și frumoasă cuminenție.

³² Scris cu caractere latine. E o maximă memorizată de A. Ciocanu la frumoasele lecții de latină ale profesorului Grimbaum, la Universitatea din Chișinău.

³³ Să susțină.

Și nu l-a obijduit nimeni cu nimic, absolut.

Că serviciul e greu, da, e greu, dar mii de soldați stau cu arme în mână, doi ani de zile și rezistă, frumos și disciplinat – fără să se jeluie.

Ce-i drept, nu s-a jeluie nici el niciodată și mă întreb totuși: ce gânduri teribile îi îngrelau capul acela frumos de madonă, cu ochi mari și migdalați, capul acela devenit acum de nerecunoscut, desfigurat monstruos.

Nimeni și nimeni nu poate știe...

Simt necesitatea să stau cu tine de vorbă, să-ți mărturisesc câte ceva din durerile și neliniștile mele. Dar, doamne, ești atât de distanțată, atât de departe, de parcă-ai fi pe o altă planetă...

De altfel, cu adevărat ești pe o altă planetă. Și cu ocupațiile, și cu gândurile și cu sufletul.

Și ar fi rău, dacă nu ai fi.

De multe ori mă gândesc la felul de a fi al acestor scrisori pe care ți le trimit cu nemiluita, scrisori care te obolesc uneori, care fără să vrei tu – obligă, te fac să te gândești altcum, căci, nescriindu-ți, ai fi liberă de toate gândurile astea!

Nu-i așa?

Desigur că așa e?

Eu aici aștept câte-o săptămână scrisorile tale netelegrafice care sosesc cu întârzieri uriașe...

Poate și pentru atâta va trebui să-ți fiu cândva recunoscător mult, foarte mult...

Am avut mulți-mulți prieteni care cu timpul sau se plictiseau de mine, sau se săturau, sau nu-i mai satisfăceam – se desprindeau de mine, brusc sau treptat, ca să fie pe nesimțite, ca fructele prea coapte toamna...

Nu-i mai puteam ține, prin urmare.

Înțelegi, regretele vin mai pe urmă, foarte mult mai pe urmă, cu mult mai târziu.

Te-mpaci cu toate astea, la urma urmei și un individ se împacă cu lipsa mâinii, piciorului sau ochiului...

...Și învățesc băieții mei o muzică tristă de tot la cazarmă, sara asta. De unde le mai scot nu mă ajunge capul.

Știi, este câte un cântec de ăla îngrozitor de trist, care apasă pe toate celulele tale bolnave de așteptare, de singurătate, de dor de casă...

Am reușit să conversez eu cu soră-mea la telefon. Am comandat 5 minute și am vorbit vreo 14-15. Fetele de la Centrala din Ivdel sunt mai îngăduitoare cu vocile care vin din Europa!

Disertația s-a apărât³⁴ cu mult succes. S-au interesat șefii cei mai mari de ea, așa că m-am bucurat și eu aici...

M-am tuns chilug. Așa, din trăsnaie. În fond, sunt un caraghios, domnișoară Caranfil!

Îmi mai spui ceva?

Cu drag, Anatol.

PERȘINO, 25 iunie 1970

Azi a plecat sergentul meu Belous Gheorghe în concediu, în Moldova.

I-am făcut concediu băiatului - las' să se odihnească vreo două-trei săptămâni acasă la maică-sa, chit că trece și pe la Râșcani, pe la soră-mea, și-mi aduce un coniac! (suntem dintr-un raion, păcat să nu plece-n concediu când are pământeni printre „comandanți!”).

L-am petrecut până la gară, va trece și va transmite salutări la toată lumea, el în carne și oase - sol din partea nordului meu veninos de verde la ora asta.

E-un băiat foarte cuminte și ostaș eminent!

Am primit de la tine încă un țipăt de neliniște, sper că foarte relativă, provizorie.

Ce o fi arta?

Păi, de unde știu eu?

Dar cred că nu se face pe drumuri și pe toate cărările precum întreprindeți voi vara escapade pe la toate șipotele și beciurile din Moldova.

Poate că se face când te-ntorci dintr-un calvar sau de undeva dintre dureri, dintre îndoieli, dintre griji, dintre suferințe, dintre regrete, dintre multele și gravele răspântii de gând și cuget de încercare.

Nu știu, puiole, nu știu nimic și nu mă întreba.

³⁴ Susținut.

Ce crezi tu c-aș putea să-ți răspund eu la întrebările tale?

De ce-mi pui astfel de întrebări, la astfel de întrebări nici nu există răspuns sau dacă este, îl pot da doar cei care se pretind mari cunoscători în ale artelor - criticii bolnavi de grandomanie și de scepticism, oameni care pot exista numai în măsura în care există cu adevărat opera de artă.

Nu poate fi prezentă valoarea ca atare, adică opera sau creația.

Nu știi, cum să-ți explic, poate că nu sunt eu în stare.

Gherlac, cred că poate scrie un studiu separat - ce este ca atare un spectacol de teatru, în cel mai rău caz, Ghimpu, care nu se mai numește Simion, ci... Arghir.

Să-i ia dracii!

Ți-am tot scris la Chișinău, și-ți tot scriu acolo, de parcă ți-aș arunca scrisorile în apele râului Lete.

Este un astfel de râu al pierzaniei în mitologiile clasice sau biblice.

Când ți se termină carnetul din care rupi câte-o foiță și-mi arunci câte două-trei cuvinte?

Cu drag, Anatol.

PERȘINO, 26 iunie 1970

Uite, boala filelor de carnet! Dar nu am nimic la îndemână decât condeiul și blocnotesul meu cu scoarțe roșii și încă două ore până ce termin cu serviciul, plus o țidulică primită de la tine asară, nici nu mai știu pe ce preț scrisă: de biserică sau de crăsmă.

O nu, arta cred că nu se măsoară cu întrebările... Poate cu multele ore de transpirație, cu inima colcăind de emoție a spectatorului - cu lumina, care-l umple după ce părăsește obiectul, spațiul artei. Dar, sper că aceasta e numai o simplă flecăreală-n gol, c-ai vrut să mă pui la încercare, lucru, care m-ar scârbi amar și mai apoi: situația, când, cum și-n ce împrejurări... Acum sunt paradoxuri mari, foarte mari...

Hemingway a lucrat doi ani de zile la romanul „Peste râu, la umbra copacilor” și critica a tăcut indiferentă... Și într-o bună zi, ca să-și achite datoriile pentru chirie se-apucă conștient să scrie povestea ca să primească o sumă pentru achitarea chiriei, scrie „Bătrânul și ma-

rea”, pentru care nu numai că-și achită datoriile, dar Academia Suedeză îi oferă, generoasă, Premiul Nobel!

Ei, bine, ce crezi tu acum?

Poate că teatrul „Pușkin”, jucând pe scena clubului spectacole liniare pentru un public și mai liniar ca să-și achite datoriile, va primi o recompensă cu mult mai bogată, mai prețioasă decât mărunta bucurie a unei mese oferite de-un harnic președinte³⁵... La nord Moldova e bogată și darnică... și oamenii sunt altfel, nu știu cum... te-ai convins, probabil...

Uite, unde cred că e arta și în felul oamenilor de a se dărui sincer micilor bucurii – cu totul ce au... Aici o fi temelia: gândul, imaginea, forma vin pe urmă, se caută special de oameni care se-nvață pentru așa ceva și muncesc pentru așa ceva, fiind salariați de stat.

Arta poate că e imensa bucurie de-a mulțumi, de-a răspunde la ceva, la o bucurie-n care, cu ceea ce ai, – general și fără muștrări de conștiință.

Și dacă nu-ți fac eu aici bătaie de apă în piuă³⁶, amintește-ți de arta de a tăcea³⁷, a Corinei. O albă, imaculată și enigmatică tăcere!

La fel de frumos și de nevăzut, aproape artistic – Corina dispăre din roman (precum și apare pe nevăzute!) și din viața inginerului...

Arta, poate, o fi apariția și dispariția pe nevăzute, – un gol de lumină născut de-apariția între nori a unui magic ochi de stea peste întunericul nopții.

Nu cred în faptul că omul poate face artă desăvârșită: e prea greoi, prea carnal, prea plin de râie spirituală, umană, prea flămând, prea bolnav, prea cu multe complexe, în sens de aiureli, prea liniar, comparativ cu păsările, chiar cu cerul, cu florile (acestea fac exemple rare de „artă pentru artă” și nimeni nu le critică!), cu marea, cu pustiul, cu taigaua, cu munții...

Uite că-n acest frumos zori de zi, când tu dormi, obosită până și de visuri, nu numai de praf și de certuri – sunt gata să-mi sfințesc carne-

---

³⁵ Aici: de colhoz.

³⁶ E bine spus. Autorul epistolei substituie noțiunea de artă (teatrală) ca atare cu „bucuria” ospitalității țăranilor sau cu o calitate psihologică a unei eroine de roman (tăcerea).

³⁷ Confrunțați cu titlul cărții actuale.

tul, să-l fac bucăți, harcea-parcea, harachiri, praf, terci, chisăliță, una cu pământul și cu intenția de a nu te lăsa fără răspuns...

Poate că te-ai îmbolnăvit sau te-ai simțit prost în ziua când mi-ai scris țidulica aia cu întrebări atât de insinuante?

Da, eu nu știu.

Am impresia că nu jucați spectacole la țară, dar faceți plajă, un voiaj de lehamite sau de plezirul antreprenorului sau căruiva impresar semidoct și fricos să nu fie dat afară pentru neîndeplinirea de plan... artistic...

Cultură... peste plan! Și încă în procente și în cifre!

Să vă ia dracii!

Într-o bună zi mă voi enerva sau supăra și nu-ți mai scriu până când nu cade peste mine zăpada...

Mi se pare că a răsărit soarele: mi se-ncălzește prin geam o parte a capului și am impresia că această parte începe să adoarmă...

O parte a mea s-a îmbolnăvit de noapte!

Uite că pot începe și un vers trist, cu subiect din preajma lui Godod! ...

Te mai gândești la vreo întrebare, ca să-mi procur, pentru orice eventualitate, câteva carnete³⁸ de rezervă!?

Cu drag, Anatol

PERȘINO, 28 iunie 1970

Mă mănâncă de viu țânțarii! Îngrozitor de mulți, îngrozitor!

Stoluri de vipere mici, zburătoare, stupide, fanarioate, de-o obrăznicie rar întâlnită, absurdă... Molima albă a acestor mlaștini fără fund, fără de sens, fără viață...

Am mai primit un teanc de reviste. Să mă bată Dumnezeu, dar nu mai citesc nimic. Arunc claeie peste grămadă, într-un ungher, ca-ntr-un cimitir al indiferenței - totul!

Într-o bună zi, mi se pare c-am să dau foc acestei case de lemn aidoma lui Nero, împăratul roman. Nebunul ăsta a dat foc Romei doar

³⁸ Aici: blocnotes.

pentru a se inspira de-a scrie o poezie despre pojar³⁹... Voi scrie ultimul vers cu creștetul rezemat de-acest cer al spaimei și al neliniștii...

Sunt bolnăvicios de conștient: îți scriu în fiecare zi câte-o scrisoare – în fiecare zi câte-un blestem neînțeles și singuratic, care dispare ca un strop de ploaie în taiga...

Nu te-ai săturat de hoinărit? Tot mai ești pe drumuri? Cu cine mai schimbi o vorbă, o oră de răgaz, o clipă de reculegere?

Și ce-ți mai trece prin cap?

De la Chișinău nu mi se scrie nimic – m-au uitat prietenii, dacă-am avut prieteni.

Vizita mea de la sfârșitul lui martie i-a dezorientat pe mulți și i-a neutralizat parcă, traumatizându-i moral, acum tac sau, în umbra soțiilor, își molfaie-n tihnă gloria și plictisul.

Doamne, ce mai viață, ce mai trai!

Dar aș vrea să mi se scrie, fiindcă am o sumedenie de chestiuni nerezolvate cu editurile, manuscrisele mele s-au împotmolit în Dumnezeu știe ce safeuri de la birourile oficiale și nicio veste, niciun semn binevoitor, dracu știe...

Îmi aștept sergentul plecat în Moldova, poate-un sol viu, în carne și oase, i-a mai dumiri pe unii, trezindu-i din eventuala și zadarnica tăcere, cu care mă condamnă-n fiecare zi...

Ei, bine, când te-ntorci din turneu? Mai bine zis, ai sosit deja?

Și când pleci în concediu? În septembrie?

Te rog, „Te rog să-mi scrii”... (ca în cântecul acela dulce și frumos!).

Anatol

PERȘINO, 12 iulie 70

Noroc, draga mea!

Mi se pare că Puiu e-ndrăgostit de tine!

(Vezi, ce mizerabil sunt, cu ce-ncep – cu un reproș, dar sunt rău, nu știu de ce, încât mă fac sau devin prost de-a binelea că mai bine nu-mi trimiteai scrisoarea lui, ci numai adresa...).

³⁹ Incendiu, foc mare (regional).

I-am bătut azi o scrisoare, dintr-o respirație, pe vreo trei pagini; îi pregătesc pentru mâine un teanc de reviste și ziare, cărți și nici nu mai știu ce încă, fiindcă nu prea dispun, cu excepția bunăvoinței mele, mai mult de nimic.

Nu ți-am scris zilele astea pe hârtie, dar îți scriam în fiecare noapte, în fiecare dimineață, scrisori imaginare, multe, aiurite, bolnave aproape...

Puiu pare disperat, eu i-am tocat o epistolă de-un optimism clasic, după care sau devine ostaș eminent, ceea ce e mai mult decât posibil sau, la întoarcere, vine și mă scuipă!

I-am promis că-l voi căuta la Baku. Sper să fiu acolo, la vară, dacă mă-ntorc cu bine acasă și te găsesc vie și sănătoasă.

Și ce să fac eu, dacă de tine se îndrăgostește tot Chișinăul?

Spune, ce mă fac?

Mă fac... brad în taiga și mă voi înălța pe vârful degetelor de rădăcini, ca să văd, cu cine te plimbi nopțile și cine te aduce acasă, în fine, dă-l dracului cine-o fi, că nu mă interesează dacă e cretin!

Am început încă înainte de-a veni în martie acasă, un ciclu de patru poeme, probabil că va fi o carte, dar nu - nu-o mai pot termina, fiindcă ai intervenit tu și - acum toate s-au întors pe de-a-ndoaselea, trebuie să iau câte ceva de la început! Și încă ceva: te rog frumos, fă un gest de-o bunătate clasică: caută-mi „Viața lui Ștefan cel Mare” de Sadoveanu sau de Iorga și încă o carte de povestiri istorice semnate de Eusebiu Camilar - „Poarta furtunilor” și „O samă de cuvinte” de Neculce.

Miron Costin, dacă este.

Întreabă și tu, de unul, de altul, poate că ți se va răspunde...

Am să-ți fiu foarte recunoscător pentru ele, foarte mult, foarte mult, foarte mult!

Doamne, dacă se termină totul cu bine, îți trimit, să citești - îți promit solemn - sau îți aduc manuscrisul și ți-l pun pe farfurie în loc de friptură la prânz!

Am nevoie, pur și simplu, de documentare istorică, pe urmă ai să înțelegi de ce...

Hai, nu mă refuza, te rog, promite-mi că ai să-mi faci rost!

În fine, fă-ți de cap cât încap-e-n tine!

Am început să-ți citesc rândurile tale mai atent și mi-am adus aminte cum mă cheamă, căci uitasem...

Nu mai termin foaia asta. Nu știi de ce. Continuă mâine.

Cu drag, Anatol

PERȘINO, iulie 70

Ninela, Ninela,

Dezbracă flanela! Interesant acest Pui genial al trupei voastre!

Nina, dragă, ce s-a făcut cu tablourile lui Puiu, cu desenele lui multe? Avea o expoziție întreagă la Casa Actorului, când venisem eu. Dacă nu ți-am scris mai înainte și dacă ți-am scris - caută-le, strânge-le și ai grijă de ele, te rog!

Fii generoasă, și cu mult simț al zilei de mâine.⁴⁰

I-am pregătit lui Puiu trei pachete de cărți, reviste, ziare. Mâine i le expediez.

I-am mai scris și azi o scrisoare. Mâine, dacă-i scriu pe cea de a treia, îl întreb dacă te iubește...

Să văd, ce-mi răspunde puiganul, căci i-au crescut aripile, păcat că timpul i le-a legat...

Dă, ce pot eu să fac, dacă tot orașul e-ndrăgostit de tine.

Eu sunt totuși foarte departe, foarte.

Dar n-are aceasta nicio importanță, la urma urmelor. Paradoxal, dar începe să se facă frig la noi.

Vara ține scurt, o lună, cel mult, și jumătate. Au început ploile, mărunte, păcătoase, absurde, reci.

Vezi, dacă găsești „Povestirile istorice” de Camilar, trimite-mi-le. Sergentul meu trebuia să vină azi și n-a venit, dromaderul. L-o fi îmbătăt criță cei de-acasă de nu mai vede nici drumul înapoi.

De ce te revolți din cauza lui Cuciuc sau altcuiva. Îi cunosc pe toți foarte bine; pe ăsta de prin anii '60, nici nu mai știu ce are cu teatrul... Mi se pare că și Dina s-a banalizat în ultimul timp. Dar las' că mai stăm noi la taifas.

⁴⁰ Această mentalitate de atunci a lui A. Ciocanu denotă o minte de... ministru al culturii. Exponate de acest gen ar fi umplut fondurile (pasive, să zicem) ale Muzeului de Arte.

Draga mea, nu vreau să ne certăm deloc, cu atât mai mult prin aceste rânduri chioare.

Aș vrea să mă întâlnești când vin, însă numai tu, singură.

Cu drag, Anatol

PERȘINO, 20 iulie 1970

Mă, Nina, mă,

Știi că ești la mare. Și stai întinsă ca o știucă la soare și acuma se mai îndrăgostesc și alte eroine de tine...

Dar te-ntorci și ți se va face rău de Chișinău...

Vei găsi câteva din scrisorile mele, te vor calma nițel, pe urmă te calmezi tu singură cu tutun și cafea la Franț-Iosif.

Mi-ai scris de niște absurdități. Să faci un apel public către toți artiștii din Chișinău, oameni de artă cu marea - speranță să fii înțeleasă.

Dacă nimeni nu ți-a sugerat ideea de utopie - ți-o sugerez eu.

Nu-ți aprinde paie putrede în cap!

Ești fată bine și inteligentă, nu-ți fă de cap, te rog frumos!

O chestie de-asta, absurdă, ar putea-o face, să zicem Arghir Ghimpu!

I-am scris lui Puiu a treia scrisoare și, pe cuvânt, l-am întrebat de tine, dar mi-a fost oarecum să-l întreb, dacă te iubește...

I-am scris doar că dacă mă întorc cu bine la Chișinău și nu te aflu - mă îmbolnăvesc.

M-o mai fi crezând Puiu de pe acum bolnav și cu creierii tulburi...

Mai știi!...

În ultimele zile am fost mai puțin conștient, ți-am scris la intervale de două-trei zile, poate din motive mai puțin dependente de mine și de inima mea.

Dar ce să-i faci, că ne mănâncă serviciul și obligațiile noastre se multiplică; vara e cald și toată lumea se repede la sud, în vacanțe.

Am să-ți scriu în august, dar poate-ar fi bine, dacă vei fi iarăși prin turneu în republică, să-mi comanzi o convorbire telefonică pe la 23, 24, 01, ora Moscovei, mi se pare că ți-am uitat vocea.

Eu n-am să te mai prind prin raioanele Moldovei.

Cu trei-patru zile-nainte, preventiv ca să dovedesc să primesc anunțul.

Fă-o și p-asta!

În orice caz, încercarea vină n-are.

Cum te mai simți, ce mai crezi, la ce și la cine te mai gândești?

Cu mult drag, Anatol

PERȘINO, 27 iulie 1970

Noroc, Nina,

Probabil, că te-ai și întors de la mare: te saturi și de ea repede, ca de ceva prea dulce, să zicem cum te-ai sătura de bomboane!

Da, că eu nici nu mai țin minte cum arată marea-n ochi de la un timp încoace, adică de vreo doi ani...

Mersi frumos pentru Neculce. Faci tu ce faci, dar tragi cu piciorul pe la librării, cum văd și nu-ți pare rău să sacrifici și câte-o carte și pentru mine...

Trebuie să-l citesc, să mă documentez, am nevoie de câteva fapte istorice concrete, și tare mă tem că la Neculce totul e-ncurcat și de-altfel el a cam denaturat istoria, pe unde a putut. Și-a crezut că urmașii n-au să mai știe și n-au să mai afle.

După un răgaz de mai bine de-un an și jumătate mi-a scris Vitalie Tulnic și m-a bucurat, vorbindu-mi că la editură a ținut în mâini cartea mea de traduceri „10 poeți moderni”.

Slava Domnului c-o mai văd și pe-asta tipărită, că multă bătaie de cap am avut, dar zic - c-o mai văd - deși încă nu am văzut-o.

Sper că Vitalie nu mă minte.

Și mai sper că peste-o săptămână-două, cum apare-n librării, să-mi trimită vreun creștin un exemplar de curiozitate...

Mi s-a îndurerat azi inima când la poștă mi s-au înapoiat coletele pe care le expediasem lui Puiu!

Sau adresa pe care mi-ai trimis-o tu nu e aia, sau l-au transferat în altă subunitate.

Tare-mi pare rău, prin urmare, nici scrisorile nu le-a primit.

Dragă, trimite-mi altă adresă și nu te lăuda că-mi scrii în fiecare zi câte-o scrisoare, că n-o mai faci, n-ai timp.

Cu drag, Anatol

PERȘINO, 1970

Salut frumos din Perșino!

(Cam așa începe scrisoarea un soldat de-al meu, către fata pe care o iubește sau cel puțin de la care așteaptă scrisori și vești frumoase.)

Știi, Puiu a făcut niște trăsnași pe acolo, și l-au transferat în altă unitate, probabil ca pedeapsă sau ca învățătură să-i fie...

Am în vzvod⁴¹ câțiva băieți din Baku, pe care i-am mobilizat să-i sară-n ajutor lui Puiu, prin frații și surorile și cunoștințele de-acasă. Ceea ce s-a și făcut imediat...

Dar, eu aici, la Perșino, primesc restituite pachetele cu cărți și ziare, iar la Baku un frate de-al soldatului meu pornește în căutarea lui Ion Sava Puiu...

A găsit unitatea, dar n-a găsit pe inculpat și pe mizerabil! Și se duce acel om la șeful ștabului⁴² și-i explică chestiunea ce și cum. I s-a explicat așa precum i-a scris fratele său la Perșino: cică, da, a fost un astfel de soldat, dar cu el e foarte rău fiindcă nu ascultă de nimeni și nu vrea să facă nimic. Ca pedeapsă, l-au trimis de acolo, dar unde nu știu.

Am să-ți scriu mai concret mâine - poimâine: cercetările în Baku continuă, Puiu este căutat ca să i se facă numai bine...

Dar vezi, mizerabilul, de ce, Dumnezeu, face măgării? Vasăzică nu l-au ajuns scrisorile mele de aici... Primele trei scrisori - ca trei degete de-ale lui Dumnezeu puse pe creștetul lui lat și genial! Nu l-au ajuns... Doamne, ce păcat...

Am primit azi revelația ta, dar atât de tare mă durea o ureche (m-am scaldat în niște apă puturoasă și murdară, mi s-a infectat urechea și mi-a crescut ceva acolo sau îmi crește, îți bat acum la mașină și îmi zuruie toți creierii care mi-au mai rămas), încât am țipat că nu am voie să beau - mi-a pus azi băiatul două injecții ca să-mi treacă și tot

⁴¹ Pluton (rus.).

⁴² Stat-major, comandament (rus.).

nu mi-a trecut, dar m-a prevenit să nu beau nimic! Mai bine mi le punea de-a dreptul în cap! O sticlută a trecut în posesia vecinului, alta - în cea a comandirului⁴³, iar cea de a treia - am lăsat-o poate pentru ziua când îmi trece urechea... Hai, că dar din dar se face rai!

Probabil că la Soroca ai să te simți mai bine: sate la apa Nistrului, oameni darnici și binevoitori mai puțin chiaburi decât cei din Briceni și Edineț, mai mult înțelegători în ale teatrului, mai inimoși...

Vezi să nu te îneci pe la bulboanele Nistrului, mai bine - să întârzii prin crame, acolo e mai sigur și mai curat.

Ți-am și scris la hotel, la Soroca, nici nu mai știi când primești țidula mea.

Bre și ce jucați voi pe toate dealurile Moldovei, cum vă primește lumea? E bucuroasă? Vă simțiți satisfăcuți măcar relativ, măcar atât ca să nu regretați că s-a dus vara și dusă a fost? În fine, treaba dumneavoastră...

Georgeta e vie, sănătoasă? Am uitat să te anunț la timp, dar cred că nu e mare pacoste și păcat: în primele zile când venisem de-acasă, pe la 15-20 aprilie, primesc de la ea niște scrisori (două!) - capodopere ale genului, extremități ale compunerilor absurde cu sumedenii de bazaconii, unde totuși cel mai important era (chiar foarte subliniat) cum că eu veneam pe la Moscova și plecam, iar Lusiena mă înșela de-mi mergea colbul!

Ei, bine, că nu au nicio legătură cu toate afacerile astea. Sunt prea absurde și naive de pus în discuție și nu din cauza aceasta ți-am scris câte-un rând-două în aceste luni care au trecut de când parcă te știi și parcă nu...

În fine, dă-o naibii de istorie, crezi tu că prezintă interes? Ducă-se pe pustii, nu știi nimic și n-am auzit nimic... Vreau să te știi bine și sănătoasă și bine dispusă și dacă te lasă Dumnezeu - să mă așteptați să stăm undeva, că-n cinci minute ne explicăm și ne spunem cât nu ne-am spus în cinci ani de când parcă te-am văzut pe undeva...

Ești de acord cu mine, crezi măcar o iotă din cele ce-ți scriu, din cele ce-ți vorbesc, din câte ne-am spus unul altuia?

---

⁴³ Comandant (rus.).

Puiule drag, lumea-i mărunță sau minoră, dar perfidă de s-o ia dracii?! Cam așa e, și tare rar te izbești de-un cineva care să stea cu tine alături și să-ți fie bine cu el, fără să fi rostit un cuvânt, fără să fie făcut un gest, ți-e bine cu omul fiindcă-l simți al tău, aproape, devotat ție totalmente.

Mi se pare c-am luat-o razna și nu știu unde să termin. Pun punctul aici, îți zic noapte bună și plec la culcare.

Doamne, voi dormi până la șapte dimineața. Și acum e abia 12.

Cu drag, Anatol

PERȘINO, 29 iulie 1970

Am început să-ți scriu ieri o scrisoare, acasă, n-am terminat-o. Azi sunt în caraul, am uitat-o, și-ți scriu alta.

În fine, mi se pare că te probozeam în ea, de ceva, de niște suferințe impuse și alte absurdități.

N-aș vrea să te supere, m-aș mira că te-ai putea supăra sau pune pe gânduri, de altfel nu e niciun motiv s-o faci.

A pus stăpânire pe mine o nervozitate neexplicabilă, mă irită orice și-o neliniște ca o ceață-mi învăluie inima.

De unde-o mai fi și aceasta?

Noaptea nu am nici visuri, nici halucinații că rar dorm noaptea, ziua tresar uneori pe ne-așteptate de parcă-s mușcat de viespe.

Am terminat viața lui Dostoievski. Doamne, ce carte frumoasă, ce viață de martir!

Dacă-aș avea-o, cartea asta, să fie a mea și nu a bibliotecii, ți-aș trimite-o și ți-aș mai scrie pe ea: „Apără-ți Domnul bucuriile și suferințele tinereții”...

Probabil că din nou ești prin republică, umbli cu chiraleisa sau cu teatrul, că e totuna: Cupcea-l poate face și pe popa și pe taică-său... Și din nou, voi sta la Post-restant, așteptându-te, să-ntinzi mâna, să-mi cauți scrisorile...

Vine august! Credeam că nu-ți voi mai scrie, de la un timp, dar nu voi putea rezista acestui naiv păcat.

Noapte bună, puiule, și noroc bun la Franț-Iosif.

Cu drag, Anatol

PERȘINO, 30 iulie 1970

Câteva note fugare pe marginea țișăturii tale de la Bugaz: de ce te prefaci? De ce vrei⁴⁴ să-mi fie rău la gândul că te prefaci? Este o limită a inventivității unei posibile stări de spirit pe care o anunți cuiva, la distanță: poate, corespunde adevărului, situației realului foarte tangent, foarte puțin, astfel că orice mi-ai spune - că ți-e trist, că-ți-e mințea și trupul pline de singurătate la mare - nu te voi putea crede. Și astfel, naivele, adică nevinovatele și dulcile tale invenții de dispoziție pentru mine, mă pun în gardă: sau vrei să fie așa cum îmi scrii, sau îți imaginezi c-așa aș dori eu să te simți.

Pe dracu.

Eu vreau să fii fericită la mare, să-ți placă aceasta și nu numai la mare - oriunde te-ai afla.

Mi-e mai aproape buna ta dispoziție, bucuria trupului și a sufletului tău decât faptul că te incomodează ceva sau cineva.

Aș vrea să fiu just înțeles și interpretat: fii astfel cum ai vrea să fii!

Nu te născoci, cum ar zice Sulac.

Termin de citit viața lui Dostoievski, pe urmă mă apuc de ceea ce n-am dovedit să citesc în tinerețe și la facultate din el - câteva cărți mai mici, **Adolescentul**, **Jucător de ruletă**, **Ostrovarii**, studiile de filosofie și estetică.

E copleșitoare viața acestui tragic martir al cuvântului și al sufletului.

Draga mea, revederea cu Neculce îmi prilejuiește zilnic mare satisfacție.

Am și eu uneori câte-un ambiț - să recit⁴⁵ clasicii. Da poate nu numai ambiț!

Ciudate totuși aceste comunicări epistolare între noi: mă tem că nu te știi. Alta, că nu te găsesc. Alta, acasă decât te pot eu imagina de aici.

Uite, că eu te pot inventa, curajos, dar pentru mine - te pot inventa.

În fine, continuu, deși am vrut să tac, categoric să tac, să nu mai rostesc niciun cuvânt.

De ce?

---

⁴⁴ Vrei.

⁴⁵ Să recitesc.

Suntem atât de mici și fără de ajutor la distanță, atât de fără de ajutor că nici nu ne putem vedea, simți, auzi.

Luna aceasta, august, poate cea mai grea din viața mea, parcă nu mai vine, parcă nu mai trece, parcă n-o mai am...

A plouat azi cumplit, cred că mi s-au topit băieții sub ape.

De la un timp nu mai am alte griji decât ei. Într-un fel, au găsit în mine un înger păzitor, gata să le primească spovedania-n orice clipă; să-i calmeze și să-i îmbărbăteze.

Vatamanu avea dreptate, când îmi spunea „pastor englez”. Dar, poate, rămân dincolo de mine, nu știu cum distanțat, fără licăr, fără urmă, fără flacăra.

Nu-mi merge nimic.

Undeva Neculce m-a decepționat cu sporovăială lui...

Și de-acasă nicio veste. Poștarul ridică a lehamite din umeri. Nimic. Hai noroc și roagă-te lui Dumnezeu pentru zilele mele.

Cu drag, Anatol

PERȘINO, 1 august 1970

Noroc, Ninelo,

Am început „Însemnări din casa morții”. Citisem demult tare, o uitasem cartea asta, acum uite că primele pagini mă plictisesc, pur și simplu.

Probabil că e unicul motiv la mijloc: lumea despre care scrie aici Dostoievski e prea cunoscută, prea tangentă sub ochii mei... Mi se pare c-am s-o las, să mă ocup din nou de „Crimă și pedeapsă” care e cu adevărat o capodoperă.

De la Puiu nimic.

Sau tu nu i-ai transmis adresa mea sau a fost mutat înainte de a-l surprinde pe loc scrisorile mele.

Mi-e jale de băiat, dar nu e nimic, prin mai '71 se întoarce, să nu mai facă panică, căci e caraghios!

Draga mea, e a treia zi de când nu-mi scrii și-ncep să mă neliniștesc: s-o îndrăgostit marea de tine, pescărușii, nisipul, sărutându-ți trupul, apele, cerul, bărbații de pe litoral...

Și ce-mi mai rămâne mie de făcut decât să trag tabac și să număr zilele?

Azi am rămas în batalion, la mine e deja Unu august, la tine e ora 22⁴⁶; am privit un concert de estradă de la Moscova, probabil. A cântat Lily Ivanova, unicul nume pe care l-am reținut.

Cică a cântat și o romanță, dar eram prin curte pe undeva.

Încep să duc dorul țidulelor tale telegrafice, repezite, febrile.

Ce mai face Chișinăul? (Am impresia că nu primești toate scrisorile de la mine? Păcat.)

Cu drag, Anatol

PERȘINO, 4 august 1970

Mă puigane!

Ți-am tot scris la Chișinău, cu gând să te mai surprind acolo.

Văd că numai pe drumuri îmi umbli și nu te mai pot prinde măcar pe-o săptămână în oraș.

Am bătut la mașină două din cele patru poeme scurte din care sper că va ieși o carte și nu tocmai atât de proastă cum părea de la început.

La cea de-a treia - „**Priveghi de letopiseț laic**”, stau și chiombesc prin caraul pe unde mă prinde timpul zăpăcit și nepus în masă.

Am cam slăbit de-au rămas numai ochelarii din mine!

Îmi vorbești de o relaxare? Știu că nu mi-i fi trimis un... fotoliu! Poate mâine să-l primesc, poate poimâine, dacă nu e trimis AVIA - ajunge la paștele calului!

Este o astfel de cărțuție - „**Comoara cu brâul de argint**”?

Ia vezi tu, mi se pare că acolo trebuie să am o orație de nuntă din peregrinările mele din copilărie pe la nunți și cumătrii.

De altfel, ce mai e nou?

Se vinde „**Firul Ariadnei**”⁴⁷ la Soroca?

Acolo este o librărie destul de simpatică, cum ieși din hotel, la stânga. La Soroca sper să te scalzi (aproape ca la mare!) în Nistru, la cetate. Mă leagă multe amintiri de acest orașel.

⁴⁶ Ce spirit de observație și abilitate artistică și umoristică!

⁴⁷ Cartea lui A. Ciocanu.

Îmi poți trimite un aviz telefonic la orice vreme de zi și noapte, numai să fie cu trei zile-nainte să mă surprindă la timp.

Mi-e dor de tine mult, tare, dor.

Mi-a scris Vasile Crețu de lângă Sverdlovsk că pe la 28 august, cică, va fi ordinul de lăsare la vatră și-n răstimp de cinci zile - ne eliberăm.

De-ar da Domnul! Salutările mele lui Valeriu Pimenovici!

Cu mult drag, tot Anatol

PERȘINO, 10 august 1970

Noroc, Ninel,

Îmi vuieste cerdacul! Am un furuncul în ureche! O podoabă de bubă clasică care-mi sfredelește toată materia cenușie, dacă o mai am!

În fine, dă-l dracului!

Că n-am să-ți scriu că mi-e rău, trebuie să-ți scriu că mi-e foarte bine!

Am scris azi acasă o scrisoare soților Vrabie, care trăiesc la mine (mi se pare că-l cunoști, el lucrează la televiziune, redacția muzicală), că la 28 august e posibil să primim ordinul de demobilizare și-n răstimp de o săptămână ne facem lăsați la vatră.

Las' să-mi pună locuința la dispoziție! Am primit azi Iorga! Ce carte frumoasă la o lectură repetată! Tu ai citit-o? Las' că te oblig eu la o lectură aleasă a cărților mele preferate!

Draga mea, se face noapte sumbră-n capul meu.

Nici nu mai știu unde să-ți scriu, unde să te caut că umbli brambura numai pe drumuri...

Categoric nu-ți mai scriu în deplasările tale prin republică, e prea de tot și mai apoi - Dumnezeu știe cine mai dă peste scrisorile mele până la tine.

Aș putea să-ți scriu la Franț-Iosif. O dorești? Sau nu? Cine din băieți a mai rămas la Chișinău?

În orice caz, scrie-mi până la 1 septembrie.

Cu drag, Anatol

PERȘINO, 15 august 1970

Noroc, Ninelo,

De ce mi-ai comandat telefonul ziua?

Ți-am spus, la vreme de noapte! Am stat și am așteptat la Ivdel o oră și jumătate și n-am mai auzit Soroca.

La 8 trebuia să fiu la Perșino, la noi s-a-ntâmpnat noaptea trecută ceva groaznic și eu trebuia să fiu numaidecât la serviciu.

Vinovată e telefonista de la Soroca care n-a chemat Ivdel, fetele de la Centrala de aici discutau cu mine, sufereau pentru mine, știau că trebuie să vorbim și mai știau că la 8 trebuie să mă prezint la serviciu.

Le-am rugat să-ți transmită salutări, dacă vei vorbi în lipsa mea.

Am primit azi o scrisoare de la Puiu. Probabil că-i face mare rău armata, poate, s-o fi scrântit el în ceva rău. Mi-a scris niște fantezii uluitoare de o rară frumusețe.

Mă Nina, mă, e rău cu el, dacă nu-și vine-n fire, doar are atât de puțin de făcut serviciu, câteva luni i-au mai rămas. E luat numai pentru un an, nu pe 10! În fine, vedem noi.

Acum nu mai știu când mă întorc. S-a vorbit de primele zile ale lui septembrie, acu se vorbește de a doua decadă.

Mă-ntristează cumplit, mă dezorientează toate astea.

Tu ce mai faci; Doamne, știi ce rău îmi pare că n-am reușit să stăm de vorbă omeneste cu tine.

Cu mult drag, Anatol.

P.S. Cei „10 martiri”⁴⁸, că altfel nu-i pot numi.

Doamne, ce-au făcut din cartea asta! Au făcut harcea-parcea, tăiat la dreapta și la stânga, redus, aruncat, de parcă Ciocanu e numai de aceasta bun: să fie tăiat, simplificat, redus, batjocorit.

Las' că vorbim noi acasă.

Cu drag, Anatol

---

⁴⁸ E vorba de culegerea „10 poeți moderni”, poezii în traducerea lui A. Ciocanu, din care cenzura a „forfecat” mai multe poeme.

PERȘINO, 17 august 1970

Salut și noroc frumos!

I-am scris azi Ninei Semionovna⁴⁹, șeful secției traduceri de la „Cartea Moldovenească”; am scris o scrisoare Elenei Feodorovna Jmerenețcaia de la Comitetul pentru presă – am eu durerile mele, nu numai cei „10”, care au trecut prin faza aia de mult salutându-i rezervat și rece la apariție, mai sunt și alte dureri aproape și sâcâitoare-n inima mea!

Convorbirea de azi, la telefon, m-ar fi calmat într-un fel, m-ar fi readus la ecoul vocii tale de departe, m-ar fi apropiat cu urechea și inima de pământul casei.

Dar nu mi-a mers aici, ca-n multe, foarte multe cazuri și rânduri de stupidă și proastă nemergere.

Parcă ți-am scris azi o scrisoare, dar dacă-ți mai scriu una – nu cred să mă banalizez într-atât ca să nu mai vrei să mă citești.

Nu se mai sfârșește luna asta, Doamne.

Mai stai mult la Soroca sau te mai cobori și-n Țara de Jos?

Vecinul meu are baie, farfurii, furculițe, tot felul de castruli⁵⁰ – facem cu el salată din pătlăgele aproape verzi, cu castraveți care s-au vestejit până au ajuns la Ivdel de pe undeva de la sud.

Ne mângâiem la gândul că degrabă-i vine soția de la mare, unde are o soră.

La noi se face frig. Și azi seara a plouat foarte rece și nedorit de nimeni.

Mi-e dor de tine din nou și zadarnic azi: nici tu scrisoare, nici convorbire la telefon.

Cine e cel mai ghinionist dintre noi doi?

Anatol

---

⁴⁹ Nina Ischimji, renumită traducătoare și redactor de carte de-a lungul anilor '50-'80, la editurile „Cartea Moldovenească” și „Literatura Artistică”.

⁵⁰ Castroane, cratițe (rus.).

PERȘINO, august 1970

Să-mi trăiești, draga mea,

Hai că ne prăpădesc ploile! Aici nu se mai termină până nu cade definitiv zăpada, până ce nu te plictisești definitiv de te doare sufletul. Nu mai am noutăți decât faptul că-mi trece urechea asta blestemată, că s-a plictisit băiatul-doctor de mine, că mi se face somn văzând cu ochii, că m-am săturat de tot de nordul acesta murdar și noroios, zăpăcit, atât de ndepărtat... și nu mai am de la tine scrisori, niciun rând cât de scurt, nici un semn de bunăvoință, dovadă c-ai obosit cu adevărat sau că nu mai prezintă pentru tine niciun interes aceste rânduri verzi⁵¹ pe care le primești de peste Ural.

Mă roade lipsa ziarelor și revistelor de-acasă. Nu știu de ce pentru a doua jumătate a anului nu m-am abonat, de altfel având presentimentul eventual al întoarcerii.

Luna aceasta august pare să fie cea mai lungă și mai plictisitoare, parcă lipsită de sens, de culoare.

La voi o fi tare cald și probabil că sunt harbuji deja și, pe ici-colo, poamă. Prin urmare, miroase a vin nou și a petreceri de toamnă.

Nu-mi mai arde de nimic.

O stare de inhibiție totală, aproape letargică. Dacă mă trezesc și mâine dimineată în halul ăsta, nici nu știu ce să fac. Probabil că mă-mbăt criță și nu mă duc la serviciu, las' să mă caute.

Cu drag, Anatol

PERȘINO, 17 august 1970

I-am trântit lui Puiu o scrisoare și azi; ieri mi-a scris că ești tu cu Iorga o actriță atomică și m-a speriat, am sărit ars de pe scaun, simțindu-mă deja bolnav de radiație.

Eu le predau băieților mei „Arma atomică”, avem aici o astfel de disciplină militară. Închid cursurile „Armei atomice”, le-ncep pe cele ale „actriței atomice”!

E dat dracului băiatul ăsta!

⁵¹ Adică scrise cu cerneală verde.

Dar să sperăm că se-ntoarce bine sănătos din Caucaz, c-o doză respectabilă de scepticism și de... conștiinciozitate a datoriei!

Caranfil, să știi că mă-ntorc și-ți rup coastele, ciolanele și ce mai ai de rupt!

De ce nu scrii, mă?

Ce ți-am făcut?

Trec anii și zilele-n goană,

Și-n zbor săptămâni trec...

Ce mai face banditul ăla șansonetist – Răzmeriță?

Stau și mă bocesc asupra celor „**10 poeți moderni**”, cei care trebuiau să hie, cum ar zice Grigore Ureche, cei care nu-s. La Chișinău cartea o fi plăcând editorilor, pictorilor, dar nu cred – cititorilor.

Am impresia că stai și aștepti să mă apropii de telefon... M-a ucis răbdarea, domniță, m-a strivit nerăbdarea, m-au coborât cizmele și curelele spre pământ...

Și mi-au scăzut ochii și parcă nici inima n-o mi-o aud cum bate de la o vreme-ncoa.

Stau și trag tabac ca Ivan Turbincă în așteptarea lui Dumnezeu!...

Mi-e dor de tine, de toți... atomii tăi, dacă vrea Puiu să zic așa, vreau să fiu bolnav de ei, să dispar în ei, să-i beau într-o seară, să fac o beție... atomică!

Dacă nu-mi scrii, te blestem, să știi!

Anatol

PERȘINO, 1 septembrie 1970

Ți-am uitat scrisul, frazele, cuvintele. Nu mă mai caută, nu mă mai găesc.

Nici eu n-am scris aceste zile multe de august, pline de ploi, de frig și de multe așteptări...

Nici vocea nu ți-am auzit-o, nici numele...

Ordinul de lăsare la vatră a venit la 28 august... Dar sunt toate probabilitățile prezente că voi fi reținut pentru mai mult timp aici, probabil în decursul lunii septembrie.

Da eu credeam că pe la 10-15 voi fi acasă și voi bea must!

Pe unde mi-ai umblat vara?

De ce nu-mi scrii?

Se face frig la noi și e tare urât sub aceste ploii subțiri și reci, care nu mai conțin.

Ești vie, sănătoasă?

Puiu-mi expediază niște desene fantastice.

Cu același drag, Anatol

PERȘINO, 10 septembrie 1970

M-a readus la realitate (tristă, totuși) scrisoarea ta. După tăcerea de aproape o lună de zile te-ai decis să-mi comunici c-ai obosit, că te-au surmenat drumurile, oamenii, spectacolele, toamna și bunătatea lui Dumnezeu.

Nu mi-a plăcut această scrisoare a ta, gândurile tale bolnave, poziția mediocră, incoloră. Dar cred că nu e adevărat, să-mi impui o anumită stare de spirit, negând și excluzând frazele comode.

Nu cred că ne vom putea revedea în septembrie. Ne-au mai anexat o lună de serviciu. Dacă în ziua deschiderii noii stagiuni voi fi la Chișinău, mă voi simți relativ fericit sau mă voi forța să arăt prietenilor că sunt.

Uite-așa, draga mea de departe. Și nu ești atât de autentică, în măsura în care te lauzi.

Te-am inventat, totuși, pentru mine.

Ca să te știu așa cum te-aș vrea eu și nu cum ești - autentică Ninela Caranfil, cu imaginea atât de migratoare-n memoria mea: vii și pleci, te duci și iar revii.

Am terminat trei din cele patru poeme mici.

Am început ultimul, cel al patrulea. Uite, așteaptă o oră de grea tortură - te voi forța, obliga să le citești.

Îți pot dedica oricare, ce-ți va plăcea sau nu, la preferință.

Dacă te aranjează - le ai pe toate. Relativ, simbolic un pic, ai fost cu mine când le-am scris.

Mi-e amar pe suflet și respir zile de neliniști grele.

Ce mai faci?

P.S. Îi trimit lui Puiu, săptămânal, ziare și cărți. Mi-a trimis multe desene de atunci. Le-am spânzurat pe toți pereții. Vecinii se crucesc - ce e cu tâcnelile astea! Dar Puiu scrie puțin sau nimic.

Trist.

Cu drag, Anatol

PERȘINO, 17 septembrie 1970

Am primit de la Puiu un vraf de desene - toate îngrozitoare, cu mania și pecetea morții stigmatizate-n fiecare linie. Mi le-am înșirat pe peretele din față - le-am numărat: 17.

În centrul lor, desprinse din „Cinema” - Sophie Loren și Brigitte⁵² cu pletele-n vânt...

Moartea și viața alătura, ținând păgânește una la alta, excluzându-se reciproc...

Da ce o fi mai departe?

Zău, nu mai știu nimic...

Timpul își curge nisipul - molcom și indiferent, incolor, inform. Toamnă bolnavă de apropierea iernii, chipuri absurde, fețe cu imaginea celor trăite la prânz, la cină.

Uneori mă bucură, alteori mă enervează tăcerea ta și mă scoate din toate săritele!

Te-ai îndrăgostit, ești obosită, plictisită de această jumătate de an de corespondență?

Mă-ndurerează nu prezentul, ci ziua de mâine, la care va trebui să sar!

Ca-n prăpastie, ca-n spațiu cu aerul scos și ars în altă parte. Nu te-ai îmbolnăvit cumva? De ce nu mă informezi?

Draga mea, crede că ți-o cer absolut sincer și cu tot devotamentul meu frățesc, ca să nu te derutez, vorbindu-ți de altceva.

De ce nu-mi scrii?

Plecarea se amână, probabil - 10-15 octombrie.

⁵² Evident, Brigitte Bardot.

PERȘINO, 18 septembrie 1970

Slavă ție, Doamne, am terminat „Priveghiurile”, că m-au chinuit un an întreg! Și mi-au ajutat să le termin... desenele groaznice ale lui Puiu, cu care, de altfel, și închei cartea!

Vrei să ți le aduc să le citești, să le aduc în dinți? Sau să ți le trimit?

Nu mai primesc de la tine niciun cuvânt, nicio șoaptă...

Ce-i cu tine, bre?

Ce e cu tine, ce s-a întâmplat, ce împrejurare mi te-a schimbat?

O fi un cântec vesel și trist pe lume care te caută... Și nu te află, și nu te găsește... Totuși, ce împrejurare mi te-a schimbat?

Sau să-ți fi anulat iarăși vreun rol maestrul Valeriu Pimenovici?

Chișinăul cred că s-a-nghodată în roșii și vinete, și harbuji, și poamă, și mere, și prăsade, și-n must, și-n galbene foi de tristețe...

Doamne, ce de-a nostalgii mai trăiesc în sângele pământului!

Am primit de tradus, trebuie să fac un repaos și să mă așez cu burta la masă!

Draga mea, câte clipe mi-au mai rămas până ce mi se va ridica mâna spre urechile tale? Parcă se poate una ca asta - să taci de-o veșnicie? Chiar dacă ți-o fi cerut cineva mâna și inima - dă, că multe se pot întâmpla c-o fată! - și totuși mi-ai fi scris mai mult. O fi dat handraua peste tine sau... holera, ferească Dumnezeu!?

Ce mai joci, cu cine, pe cine?

Nici nu știu dacă vei putea răspunde la sumedenia mea de întrebări, la întoarcere...

Cu drag, Anatol

REAȚII LA FRANȚ-IOSIF

(corespondența cu Anatol Ciocanu și Ion Puiu)

FRANȚ-IOSIF, 1970

Anatol, dragă!

Se petrece ceva teribil, ceva de care mă temeam cel mai mult, de neconceput. Trădare, lașitate, meschinărie. Se destramă colectivul nostru, băieții sunt de nerecunoscut.

Cel mai groaznic e că unii au reușit deja să-și pună masca aceasta chișinăuiană a indiferenței.

Am rămas un cvartet: Puișor, Claudia, tu și eu - Uniunea celor furioși (ne lipsești foarte mult).

Trebuie să ne menținem cu orice preț, cu dinții (până la urmă, cineva va suferi grozav în urma noastră). Am început-o de la personalul tehnic. Vreo două femei de la atelierul de costume și-au dat demisia; pe parcurs ajungem și la naftalina teatrului...

Pretutindeni lipsă de cultură elementară, nemaivorbind de erudiție. Dar suntem optimiști, doar victoria noastră este inevitabilă (dialectica).

Spectacolul nostru e anulat, o parte din băieți pleacă în armată. Totuși vrem să prezentăm măcar Vieru și Damian.

Apropo, felicită-mă, ținând cont de următoarele considerente:

- a) participarea la concertul guvernamental (22 aprilie);
- b) clasarea pe locul II la concursul republican închinat lui Lenin - mi-am făcut un pașaport politic foarte durabil.

Anatol, ți-am scris un răvaș cam trist, dar ăsta e adevărul. Tu, ca membru al secției noastre, trebuie să fii la curent cu toate.

Ți-am trimis cărțile, dacă mai ai nevoie, scrie-mi.

Dragă Anatol, aș vrea să fug pe lună, dar deocamdată scrie-mi la Chișinău, scrie-mi neapărat.

Ninela

FRANȚ-IOSIE, 1970

Anatol,

Cartea n-a apărut în librării. Cum apare, ți-o trimit neapărat.

Puișor montează acum cu noi spectacolul jubiliar „Ordine în haos”; numele lui Lenin apare o singură dată. Lucrăm cu mult entuziasm, chiar nopți întregi și ne simțim bine.

Dar nu despre aceasta voiam să-ți scriu. Mi-am încurcat gândurile, Anatol. Evenimentele mi-au luat-o pe dinainte și acum cu greu îmi restabilesc echilibrul.

Am fost și eu, și nu eu.

Am fost dezorientată, aiurită, suspendată, dar (acum îmi dau bine seama) un pic fericită.

Ai tot dreptul să mă condamni, căci am fost și eu un mare idiot, dar până la urmă noi toți suntem la fel de idioți, fiecare în felul său, desigur, care mai sincer, care mai puțin sincer, poate chiar perfid.

Să știi că eu urăsc ceea ce e perfid, convențional, neautentic în relațiile dintre oameni. Și totuși, eu nu am fost uneori sinceră, fiindcă involuntar am fost eu și nu eu.

Acum aș vrea să am posibilitatea să fiu eu și numai eu (să nu crezi că e cult, e reabilitare a personalității). Dacă e vorba de mine - sunt egoistă, până la cruzime.

Ai plecat, dar acel „Ceva” stă cuibărit în camera noastră de la Franz-Iosif și îmi fură ore întregi din somn sau, chiar în detrimentul artei, ore întregi din lucru.

Mă gândesc mult la tine.

Ninela.

FRANȚ-IOSIF, 3 mai 1970

Anatol,

Suntem în sărbători. Îmi amintește de aceasta roșul-violet ce mă-nconjoară și țipetele vecinilor de peste perete („За рекой, за лесом...”, „Катюша”, „Наш паравоз”⁵³ etc.).

Bine că avem și noi muzicuța noastră, de altfel, am risca ziua întreagă să ascultăm acest torent de melodii.

Nu de altceva, dar nu sunt sigură de nervii mei.

De fapt, pentru noi e o posibilitate de a ne odihni un pic. Am stat aseară (Clody, Puișor și eu) la un pahar de vin, desigur că era și al patrulea pahar, simbolic. Ba ne alintam, ba speram, ne revoltam, visam toată noaptea la flacăra lumânării.

La răsărit de soare eram la... Paris. Puișor a rătăcit într-o cafenea, desena sau scria versuri; eu - admiram „Luvrul”, iar pe Clody o pierdusem...

La teatru se montează două spectacole pentru turneul de vară. Vom pleca la țară, nu la Paris.

⁵³ Cântece patriotice sovietice, devenite populare în anii de existență a U.R.S.S.

Una e „Umbra Domnului”, piesa lui P. Cărare, mediocră, dar pentru țară e bună. Al doilea spectacol, unde sunt ocupată, e o piesă osetiniană, scrisă prin anii '40 de un om lipsit de spirit și talent.

Toți au refuzat categoric să lucreze la piesă, am cerut intervenția Ministerului. N-a ajutat. Suntem nevoiți acum să plecăm prin Moldova, o vară întreagă, să ne batem joc de țărani.

Și voi fi bucuroasă, dacă ei vor arunca cu pietre în noi (știu eu că nu sunt ei chiar atât de proști, cum îi socotăștia, „intelectualii” de la Chișinău).

Anatol, îți mulțumesc pentru cărți; am început să citesc „**Min-ciuna**”. Totuși, mai fă din când în când focul, că oi fi fiind eu egoistă, dar mă gândesc să nu-ți înghețe năsul. Băieții noștri și eu te așteptăm să vii.

Cu drag, Ninela

P.S. Să-ți scriu acasă ori la post-restant?

FRANȚ-IOSIE, 1970

Adio, civilizație!

Măine, la 29 mai, plecăm la țară pe o lună de zile.

În iulie vom avea concediu. Voi pleca pe o săptămână la mare.

August, septembrie - iarăși turneu prin țară.

Iată agenda verii mele.

Îl iau în cârcă pe Dostoievski și plec la țară să fac artă. Auzi?

La 29 mai vom fi la Edineț.

În septembrie, e posibil să fim liberi și atunci te voi întâlni la gară. Singură.

Puișor, Șvitichi și Sorbală au plecat la cătanie. Care și încotro. Puiu - în Caucaz, Șvitichi - la Moscova, iar Sorbală pe aici, la Chișinău...

Zilele acestea fratele meu și Clody și-au jurat credință până la moarte și s-au căsătorit.

Din cauza lor, n-am dormit o zi și o noapte. Nunta vor s-o facă la toamnă.

Cupcea nu ne-a dat repetiții pentru Vieru și Damian. Spectacolul nu l-am prezentat.

Romanele sunt excelente.

Aș vrea să fiu ca și Corina, aș vrea să fiu lângă tine.

Cu drag, Ninel

FRANȚ-IOSIF, 1970

Anatol,

Îți scriu la cântatul cocoșilor după o noapte de nesomn, discuții, cafea neagră, cântece și visuri.

Ne-am reîntors la cuibușorul nostru - Franț-Iosif, republică independentă, separată, unde fiecare cetățean are dreptul și posibilitatea de a-și expune gândurile ce-i frământă creierul, opinia și concepția proprie. Și dacă cetățeanul uneori, din lipsă de argumente, cedează și se lasă înduplecat, numaidecât așteaptă o altă ocazie ca să răspundă cu aceeași monedă.

E o lene groaznică la Chișinău, care te condamnă la inerție totală, la un pas demol și sătul, la o mutră lipsită de expresie și sens - toți trecătorii sunt cu fețe șterse, transfigurate, coapte în cuptorul lui iulie.

Iar seara..., seara e o paradă - concurs al modei, zâmbetului cochet, manierelor învățate poate cu atâta trudă în fața oglinzii.

Nu știi de ce urăsc bulevardul Lenin, Broadway-ul chișinăuian.

Deci, eu sunt în concediu, plec la mare de la 20 iulie până la 1 august (vreau să învăț a înota, că mi-e frică de apă ca dracului de tămâie).

Pe urmă încă o sforțare, adică o deplasare de vreo lună și jumătate, până la mijlocul lui septembrie.

Tu când vii?

Poți să-mi scrii mai concret?

Citesc acum tot „Teatp”-ul⁵⁴ de anul acesta că până acum l-am neglijat.

Cu mult drag, Ninela

⁵⁴ „Teatp” - „Teatrul” (rus.), principala revistă a oamenilor de teatru din U.R.S.S.; apărerea lunar, peste 100 pag., la Moscova.

FRANȚ-IOSIE, 1970

Anatol,

Să ne certăm, de ce? Care e motivul? Am impresia că de data aceasta tu ai pierdut simțul umorului. Să te conving? Să mă justific?... Absurd și naiv.

Pe noi ne leagă o prietenie de cinci ani, frumoasă, creatoare. Puiu e unicul meu prieten și poate că el m-a făcut să cred în mine, ca actriță. M-a molipsit de boala zbućiumului, a căutării; m-a orientat spre meditare și profunzime, capacitatea de a înțelege lumea, arta, tot ce mă înconjoară.

La Moscova, cu el stăteam ore întregi la Galeria „Tretiakov”, Muzeul „Pușkin”, alergam la spectacole și dacă nu ne vedeam o zi, când ne întâlneam, ne întrebam: „Tu ce-ai văzut azi? Ce ai citit?...”

Și crezi că n-am altceva de făcut decât să-mi fac de cap? Ai o impresie foarte bună despre mine. Mersi.

Anatol, mă îngrozesc, când mă gândesc câte lucruri trebuie să mai aflu, câte goluri am de completat. Citesc, citesc, până mă țicnesc. Pe urmă, mai iau un duș rece, să-mi mai vină mintea la loc și – iar citesc.

Iată viața mea de toate zilele.

Gata. Nu-ți mai scriu nimic că-mi pierd și eu calmul. Am fost astăzi pe la Uniune⁵⁵, speram să găsesc cărțile. Pe dracu. Aproape toți sunt plecați care în concediu, care în deplasare. Și apoi nu mai cred în ei, că de o lună de zile îi rog ba pe unul, ba pe altul să-mi dea „Medeea” lui Euripide.

Strâng din umeri, promit și atât. Am să încerc mâine, la librării, poate găsesc ceva.

Și dacă tu te faci brad în taiga, eu mă fac măsălar la Costiujeni. Când vii, te întâlnim noi – noi: eu și așteptarea mea de-o veșnicie.

Cu drag, Ninela

---

⁵⁵ Uniunea Scriitorilor din Moldova.

FRANȚ-IOSIE, 1970

Anatol dragă,

Cred că ultima ta scrisoare e scrisă într-o clipă de disperare. Noi, oamenii secolului 20, n-avem dreptul la așa ceva. De altfel, nu reușim să facem alte lucruri mai importante. Nu ne permite secolul ăsta nenorocit, cu iuțea lui îngrozitoare.

Și oamenii se răzbună pe propria lor slăbiciune, neputință (beau, sunt lași, trădători). Noi suntem născuți pentru altceva, alta e menirea noastră. Depășește orice demență, durere în suflet, sentiment.

Depășește-ți sufletul (nu renunța la el, căci devii, Doamne ferește, un robot) și găsește-ți aliatul salvator – Rațiunea. De ce-ți scriu, tu doar știi lucrul ăsta?

Eu mai mult ca oricând simt în mine o energie fantastică. Uneori aș vrea să apuc lumea de creștet și s-o învârt, s-o învârt într-un vârtej nebun. Să se vânture toți gândacii și viermii, să dispară undeva în Univers și să rămână lumea ca lumea.

În pofida tuturor sunt optimistă, ca niciodată. Nu e nimic banal sau naiv, să știi. „Sunt gata de încăierare, să văd cât fac și cine sunt. Osândă ori sorți de izbândă?” (Liviu Damian).

Nu fi trist, că te bat, și atunci ai să-ți dai seama că exist.

E luna mai deja!

*Cu drag,
Ninela*

FRANȚ-IOSIE, 1970

Dragul meu,

Credeam că absența scrisorilor mele către tine te va aduce mai repede acasă.

Și apoi mai bântuie aici o epidemie groaznică, numită holeră. Mi-era frică ca odată cu scrisorile mele să nu se strecoare vreun microb. Am mâncat zilele astea la usturoi și am băut vin sec de mi-au ieșit ochii. Așa recomandă medicina. În fine, acuma s-a mai calmat situația.

Azi, acum e ora 6 dimineața, sunt la Franț-Iosif, citesc scrisorile tale. Probabil că suntem ambii ghinioniști și asta e bine, avem ceva co-

mun. Și dacă tu ai de gând să-mi rupi ciolanele, îți voi putea face și eu un serviciu: să te las fără măsele, cât ai zice pește, că, vezi, sunt voinică și nervoasă, iar pe deasupra și... atomică (ei, aici Puiu a cam exagerat).

Doamne, dă minte la toată lumea și lui Puiu, că tare-i nechibzuit și încăpățânat. Cu ce-i putem veni în ajutor noi? Viața o să-l învețe și voia și nevoia.

Iar eu... umblu brambura, ca un vagabond, înghit sute de kilometri, de acum nu mai pot, mă înec.

Administrația m-a angajat până la 20 septembrie să mă îndoape cu hrana asta delicioasă.

Azi mă întorc la Lazovsc⁵⁶ unde ne-am aciuat. Totuși, voi încerca, încă o dată, să vorbesc cu Măria Ta.

Dar Răzmeriță ce să facă? - s-a căsătorit cu Dina Barcaru, așa că avem de țopăit la nuntă, prin octombrie. Nu știu ce mai fac, că i-au împărășiat și pe ei prin Moldova.

Deci, te aștept, în serile lungi, să alungi nostalgia din inima mea.

Ninel

FFRANȚ-IOSIF

Anatol,

...Da, da, sigur am fost la crâșmă. Izvorul meu de inspirație. Mi-am îmbibat moleculele cu lacrima sau sângele Domnului și, pentru a fi în culmea fericirii, m-am decis să mai gust și din cupa superiorității, să văd ce știi tu despre artă, că eu știu totul.

Întrebările astea insinuante, care puteau fi orice, în clipa ceea: ură, decepție, condamnare, chiar și crimă, că înghițeam pernele și-mi rupeam unghiile de pereți - au fost o erupție după un spectacol oribil.

Protagonistul Cuciuc și meritul Rusnac (poate că-l cunoști) au ieșit criță în scenă, abia învăteau limba în gură, îi sprijineau partenerii.

Ticăloșii, conștient calcă în picioare ceea ce am mai sfânt în suflet, acel sfânt numit artă - cu gânduri, cu muncă, durere, nopți nedormite, bucurii, emoții, suferințe.

⁵⁶ Așa s-a numit un timp (în anii '70-'90 ai sec. XX) orașelul Sângerei.

Doamne, unde-i pedeapsa supremă că numai de ea pot avea parte criminalii.

...Și n-așteptam răspuns la întrebările mele provocatoare (m-ai înțeles greșit), voiam să-mi spui ceva despre arta cea mare, să-mi spui că este, este, este... că este Hemingway cu „Bătrânul și Marea”, Corina, Hamlet, Medeea, Richard III, Antigona - zbuțuiați, maltratați, chinuiți de întrebări și gânduri -, să mă asurzești strigând că ESTE... există...

Sunt la Chișinău, îmbătată de mireasma dulceagă a teilor. Savurez din luna de concediu, pierd nopțile pe stradă, avându-te pe tine imaginar alături și mă simt grozav de bine.

Zilele le pierd la radio și televiziune. Mă doare capul de Dostoievski, fac un mic antract și recitesc scrisorile tale nostalgice.

Îți scriu telegrafic?

Eu mai scriu printre rânduri - câte un „mi-e dor de tine”. Te rog să nu uiți să-l citești de fiecare dată, după fiecare rând.

Și să știi că n-am renunțat la complimente. Îți mai fac vreo câteva - ești rău și ironic, și chilug, și comandir, și Anatol, și Ciocan.

Ce ai, bre omule, cu carnetul meu? L-am luat drept suvenir de la Briceni.

A venit în turneu Teatrul Mic din Moscova. Am reușit să văd două spectacole pe care le-am văzut și la Moscova: Ostrovski - „Lupii și oile” și Schiller - „Tălharii”. E același MHAT sau Teatrul „Pușkin” cu tradiții, cu rutină, naftalină, patos ridicol, cu puțină rațiune și singurătate. Și mă îngrozesc actorii tineri care se stabilesc ferm pe aceste tradiții putrede și cred că fac totul ce se cere de la ei, nu ce se cade, ce-ar putea face.

În modul acesta, o parte din energia menită pentru progres rămâne nedistribuită și cu timpul se transformă în slănină.

Azi am fost chemată la directorul adjunct (Răileanu stă în spital, cu infarct) și, când am auzit despre ce e vorba, am murit de răs.

Odată, într-un sat, am făcut și eu o pomană în biserică. În biserică - nu în crâșmă - am aprins două lumânări. Și asta a servit drept motiv pentru morală, mustrare, mi-au aprins paie-n cap, mizerabilii. Chipurile, e vorba despre reputația teatrului.

Doamne, cât de bucuroasă aş fi să fie reputația teatrului „compromisă” numai prin aceste două lumânări! Cu mare regret, mai există și spectacole proaste și actori diletanți.

La urmă, i-am spus că cu trăncăneala lui de jumătate de oră, nu m-a convins că nu există Dumnezeu, că fiecare om, chiar și el cu tâmpenia lui de serviciu, are Dumnezeul său.

Ce să-ți mai scriu, la ora patru de noapte, că sunt singură, că soții Caranfil au plecat acasă, la țară, că mâine trebuie să alerg la radio, că sunt grozav de bronzată - de s-a îndrăgostit tot Chișinăul de mine.

La sfârșit o surpriză de la Puișor și o noapte bună și frumoasă de la mine.

Ninela

CIMIȘLIA, 1970

Dragul meu,

Sunt chiar acasă, acasă...

Dorm în leagănul copilăriei mele, mă simt comod, neîndemânatică, grozav de mare, aproape bătrână.

Părinții mei s-au bucurat nespus. Că-i mănâncă singurătatea, zi de zi între pereții ăștia de piatră.

Și au prins a-mi spune, și-mi spuneau... iar eu mă uitam la ei și mă gândeam cât e de crudă și nemiloasă soarta, că am fost cinci și acuma au rămas singuri-singurei.

Iar acum guleai peste guleai, Ivane! Mă voi strădui aceste trei zile cât voi fi acasă să nu mă gândesc la nimic (eu nu spun - la nimeni). Parcă mă văd cu nasul zgâriat, numai în chiloței, zoioasă, alergând undeva pe drumuri cu băieții.

Unde erau ei, acolo și eu. Întotdeauna găseam un limbaj comun (mai târziu, în clasa a VII-a, mă simțeam foarte bine între ei, cu toate că eram unica fată în clasă; ba eram și puterea supremă). Dar erau și momente triste, când ne încăieram la bătaie și atunci vai și amar de capul meu. Abia mă târam până acasă și când colo mai primeam pe deasupra și solda de la mama. Pe tata nu-l mai așteptam să-și spună cuvântul și obiecțiile, plecam repede la culcare.

Eram salvată, o porție de papară rămăsese suspendată.

Dar și dulce-mi era răzbunarea. Ori mâța, ori câinele, ori capra Dochița, chiar și frații – deveneau victimele mele.

Să nu crezi că vreau să-l depășesc pe Creangă, pur și simplu, m-au năpădit amintirile și tare aș mai vrea să fiu copil – ca atunci, cândva...

Dar tu ce-mi mai faci, Copile-mare?

Tot mai răscolești hârtoagele?

Dă-le naibii!

Acumulează deocamdată și, până vii, răsădești tot ce ai. Și sunt sigură că roada va fi bună, că-i rodnic pământul nostru.

Povestește-mi, cum e taigaua acuma.

Cu drag, Ninela

FRANȚ-IOSIF, 1970

Măiculiță dragă, desigur că lucrările lui Puiu se păstrează. Le-am ascuns aici la Franț-Iosif, în *depozitul picturii de avangardă*. Am agățat în fiecare cameră câte un tablou, așa că avem și noi *Muzeul artei moderne*.

Hai că m-ai făcut și utopistă!

Deci, ce promovezi tu?

Nu-mi răspunde, amânăm procesul de convingere reciprocă până la venirea ta.

Ieri a concertat formațiunea „Mondial”, România. M-a impresionat, în parte, un solist – Drăgan, cu Minulescu, Topârceanu și Eminescu...

Zilele astea îmi iau geamantanul și plec pentru o lună de zile la Soroca, Lazovsc.

Anatol, nu știu pe cât de realizabil e un aviz telefonic. Din motivul că noi ne reîntoarcem de la spectacol pe la 2-3 noaptea.

Dacă ai cădea de acord să te deranjez așa de târziu, scrie-mi *un da* la Soroca.

E suspendat spectacolul lui Cărare și Cupcea – „*Umbra Domnului*”. Instanțele au zis că a făcut Cărare abuz de ceva.

Pa! Ninela

P.S. Ți-am mai trimis un sol al pământului nostru și... o relaxare.

SOROCA, 1970

Ciocănașule,
E august deja!

Mai am o oră până la plecarea autobuzului în deplasare și vreau să-ți scriu câteva rânduri clare, că cine știe dacă mă înfund în pădurea de lângă Soroca, nu mai ies decât peste o lună de zile și nu sunt sigură că voi avea chip de om.

Și nu voi avea nici carnet măcar, dar o cremene în mâini și chipul stră-strămoșilor noștri din epoca de piatră.

Și atunci vai și amar de toată civilizația asta, nu voi fi cruțătoare!

Vrei să mă vezi așa? Râzi? Să te văd cum vii tu din Siberia...

Desigur, că vei avea măcar o cojocică, adaptat la climatul respectiv. Dar poate și un boț de aur, în loc de ... cremene. Iar limba... este limbă de stat și sper că ne vom înțelege.

Dar deocamdată o lună de zile n-ai să-mi mai vorbești, adică ai să-mi scrii, dar eu voi fi absentă, mai bine zis, în pădure.

Și când mă reîntorc din „pădure” – să găsesc un țuhal cu scrisori, iar dacă nu, te pomenești că ești prima victimă a „ciocanului meu de cremene”.

Ha-a, te-ai speriat?!!

Cu mult drag și dor, Ninela

SOROCA, 1970

Anatol,
Nu e nicio speranță de a vorbi cu tine.

Linia e închisă. Mi-au spus că pe mult timp. Paradoxal, dar uneori ai tot și n-ai nimic.

E frumos, foarte frumos acuma la țară, însă eu am obosit până într-atâta că nu mai pot reacționa la frumusețea aceasta.

Umblu la cules ziua, cu colhoznicii. Așa trece timpul mai repede.

Cum ne primesc la țară? Bine. Și asta mă întristează și mai mult. Sunt sate unde câte trei-patru ani, în șir, oamenii n-au văzut nimic (spectacol, concert).

Dar sunt sate care-și dau seama ce prezentăm noi. Se revoltă, biciuindu-ne cu replici din sală.

Iar noi jucăm, fiindcă am jupuit colhozul de 300-400 ruble.

Am primit câteva rânduri de la sihastrul din Caucaz. Nu scrie nimic despre bazaconiile sale. Vreau să-i trag mâța pe spinare într-o scrisoare de răspuns.

E toamnă, toamnă de-a binelea. „**Se așterne bruma peste vii, / De ce nu-mi vii, de ce nu-mi vii?**”

N-aș vrea să fiu nici inventată, nici născocită. Sunt așa, cum sunt.

Autentica, Ninela Caranfil

ULTIMA SCRISOARE A LUI ANATOL CIOCANU

Te-am așteptat aseară. Nu știam ce să fac...

Am umblat prin odaie de colo-ncoace, am fumat jumătate de pachet de țigări până când m-am dumerit - să-mi calc pantalonii. Pe urmă, o cămașă, alta. M-am plictisit, am băut jumătate de balon de compot, m-am săturat și de-acesta.

Tu nu mai veneai...

Și așa toată viața... să te văd numai dimineața. Și atunci - dormind?

Ce o mai fi și asta? Ce să fac eu cu tine?

Mă apucă îndoielile și încă rău de tot.

Nu încerca să mă convingi de contrariu. Știu puțin ce este - ce înseamnă teatrul și e suficient pentru mine.

Dacă nu vei avea spectacol, vei avea repetiții și tot cuc am să rămân acasă sau pe stradă...

Pleacă la Franț-Iosif, nu rupe relațiile cu el, măcar pe trei zile și gândește-te - ce e de făcut...

O CONFESIUNE LUI ION PUIU

FRANȚ-IOSIF, noiembrie 1970

Ion,

Soarta mi-a spintecat sufletul, a vrut să mă omoare, lovindu-mă din spate cu cuțitul.

Am fost făcută una cu pământul, călcată în picioare, murdărită cu noroi, batjocorită.

Puișor, nici nu mă pot concentra ca să-ți scriu amănunțit ce s-a întâmplat, în fond nici eu nu-mi prea dau seama bine.

Am avut două eșecuri, două cumpene groaznice în viața personală și în teatru.

Am fost alungată din teatru, Puiule! Îmi venea să urlu, să mă cațăr pe pereți.

De ce? Pentru ce?

Pentru că am intrat într-o biserică și am aprins două lumânări?

Am fost discutată la toate ședințele Chișinăului: cum de am îndrăznit eu, o actriță – lucrător al frontului ideologic –, să intru în biserică, să aprind lumânări.

Directorul teatrului, Răileanu, așa mi-a și spus: „**Dumneata nu ne convii din punct de vedere ideologic.**” Și mi-a spus să scriu cerere de plecare, lucru pe care l-am și făcut.

Dar nu mă las. Mă voi lupta pentru demnitate, dreptate și pentru Dumnezeu.

Iar despre Anatol ce să-ți spun?

Probabil, ne-am iubit atât de mult, încât trebuia să se sfârșească această dragoste cu un eșec.

Tot ce e frumos nu durează.

Nu știi cine e vinovat, poate că ambii, bineînțeles, că dacă nu ar fi fost bețiile lui Anatol, poate că dragostea noastră ar fi rezistat, pentru că a fost mult prea frumoasă.

Acum pustii îmi sunt zilele, orele, sufletul și viața... Sunt o epavă.

Epava Ninela Caranfil

P.S. O să încerc cu ajutorul bunului Dumnezeu să-mi revin, mă rog să mă ajute să revin în albia mea și să nu pierd speranța.

RĂSPUNS, PESTE ANI, LA CONFESIUNEA MEA

1974

Salut, Nineluș,

M-ai torturat ca să-ți scriu și te mai torturez cu scrisul din balta mea.

Ei, dar ce să-ți scriu? Naiba știe de ce să mă apuc că, în ultima vreme, prea multe colțuri și nici nu știu de care să nu fiu.

...Am început scrisoarea cu vreo lună în urmă și azi o continuu.

Chilia mea de la etajul III e plină cu cele mai teribile gânduri, foiesc între ele ca o flacără de lampă printre fluturi. Și după ce ard câteva puhoai de acești zburători, adorm în sfânta cenușă cu speranță dulce de a pribegi prin poveștile viselor.

De doi ani mi-e dor, dar numai de voi în scenă, mi-e dor de orgiile infinitului, de nebunia sufletului și bucuria cea care se prăpădește peste tine și te înfloară cu fior de moarte.

Cum spunea V. Alecsandri, că pentru prima dată i-a fost frică de moarte atunci când a auzit de la un baci balada „Miorița”.

Viața unui actor e această frică.

Am prezentat Consiliului piesa lui Vampilov. Trecut. Scenografia s-a bucurat chiar și de succes.

A fost Podoleanu și cele două zile petrecute cu el mi-au dat multe speranțe de muncă.

Toți ne-au uitat și am rămas (sărmanii măscărici), însă el nu o poate face. E o bogăție de suflet în fața căruia îmi aplec capul.

Înțelege-mă că vorbesc din chilia mea rece, de la rece.

A mai fost și Vartic – un fulger îndrăgostit de o sminteală cu plete lungi. Poate pe la mijlocul lui decembrie trec pe la voi. Toate aceste luni am scris o „Ciocârlie”, pe care ți-o trimit ție și ți-o închin cu dragoste.

CIOCÂRLIA NINELA

Arde ciocârlia nebuniei
într-o lampă
de vecie,
Stele tremurânde

vin sub craniul făcut cort
în farăfocul nopții
sub ochi
s-aprindă foc.

Tu, arsură de cap,
toate animalele speranței
în tine rag,
iar scrumul dezlegat,
fir cu fir,
îmi vântură viața
pe o umbră
de catarg.
Spre unde plutește
acest om
cu frunți de țipăt,
cu scrisoarea mântuirii,
citică pe un mort din tine,
care așteaptă
și azi,
și mâine
femeia să-i vie
să-l învie,
dar vai!!!!

Azi capul din poveste
nu mai învie
cu apă vie...
Copacule,
cu nervii dezgoliți prin sfinte
genunchi de jale
au căzut
să-ți sărute spinii.
Străinul lor
e rămas să vie
trecând prin fel de fel

de cimitire.
Vreau să smulg
din balul vieții
balul
că-mi vin în miezul sorții
Greierii ca hoții
în carnea gurii
vor să-mi țese râsul
și oglinda din perete
mă strâmbă-ncet.
Nourii din ceruri
par creierii lui Hamlet
și lămpile acestea
că le-am aprins în vânt
și cântă,
Ciocârlia... lia...lia...
luminând.

1 noiembrie 1974

P.S. Aș fi bucuros să te aud citind-o dacă-ți vine la inimă.

Cu drag, Ion Puiu

LIUBOMIR IORGA

Colegul nostru, actorul și regizorul Mihai Iorga, s-a căsătorit cu tânăra și misterioasa poetă Leonida Lari. Locuiam în același cămin al Teatrului „Lucafeărul” și eram buni prieteni, noi, actorii tineri, cu poeții tineri. Ne întâlneam adeseori la Leonida sau la mine și, la flacăra unei lumânări, recitam versuri, ne spuneam visele și speranțele. Veneau la aceste șezători poetice, care uneori continuau până după miezul nopții, Gr. Vieru, D. Matcovschi, L. Damian, I. Vatamanu, A. Burac și mai tinerii L. Tuchilatu, I. Puiu, N. Dabija, V. Grosu, A. Vartic. Cred că anume acolo, în căminul Teatrului „Lucafeărul”, au luat naștere cenaclurile literare de mai târziu. Câteva seri la rând a fost și fratele lui Mihai Iorga, pe care îl cunoscusem la nunta lor. Îmi păruse un tip

excentric, original și guraliv. Leonida îmi spusese în secret că Liubomir nu vine numai pentru poezie, dar și de dragul meu. Era proaspăt divorțat, cu mai multe căsătorii la activ, îi plăcea paharul de vin și era un artist înăscut. Fost dansator în ansamblul „Joc”, meșter de instrumente populare, știa să se poarte cu doamnele, era un cavalier.

Anume cavalerismul și originalitatea lui m-au cucerit. Nu era ca toți, era deosebit. Nu mă îndrăgostisem, dar îmi plăcea felul lui de a fi. Leonida îmi spunea în fiecare zi cât de mult suferă îndrăgostitul, care era cu 15 ani mai în vârstă decât mine. M-a copleșit cu atenție, cu buchete de flori, cu vorbe frumoase, încât eu am amețit. Și așa, amețită, m-am pomenit soția lui Liubomir Iorga. În toamna anului 1975 am invitat părinții, rudele și prietenii la o petrecere de nuntă la restaurantul „Plovdiv”. Liubomir a spus că nu vrea să fie mire, pentru că se săturase de acest rol, iar eu nu am îmbrăcat rochie de mireasă, lucrul pe care îl regret și acum. Dar a fost o petrecere frumoasă, cu multă voie bună.

La început, căsnicia noastră era o bucurie. Ne împăcăm foarte bine, eram doi artiști nebunatici care se iubeau. Odată Gh. Urschi chiar așa mi-a spus: „Aș fi curios să mă uit măcar prin gaura cheii cum trăiți voi.” Iar noi ne iubeam deosebit, nici de certat nu ne certam ca toată lumea. Trăind cu speranța unui copil, îi spun atâta lui Liubomir Iorga: „Mi-aș dori o animăluță la casă, dar nu pisică sau câine, nici papagal – ceva, deosebit, un mieluț, de exemplu.” Și cum am spus-o, mi l-am și imaginat: un mieluț alb, cârlionțat și cu un clopoțel la gât. Peste câteva zile, Iorga a și adus mieluțul, așa cum l-am dorit: mic, alb, cu o panglică roșie la gât, de care era agățat un clopoțel. L-am botezat Traian. Totul era ca în poveste. Aveam o mare bucurie în casă, dormea cu noi și făcea pipi în căușul palmelor noastre... Îl alintam, îl hrăneam cu ce aveam mai gustos, Iorga îi cânta din fluier. Și berbecuțul creștea ca din apă. Mergea cu Liubomir peste tot: la serviciu, pe stradă, în troleibuz, la frizerie, unde-i făcea pedichiura.

Îl admirau chișinăuienii și i-a mers vestea lui Liubomir Iorga ca de popă tuns. Au auzit și cineăștii noștri despre această minune și s-au grăbit să-l filmeze pe Iorga cu berbecuțul, ziarele i-au publicat poza cu tot cu berbecuț, într-un cuvânt, devenise cu adevărat celebru în

Chișinău. Iar berbecuțul, hrănit bine, spălat și îngrijit, ajunsese într-o vară berbec de toată frumusețea, gras, cu o lână ce ajungea la pământ. Nu-l mai puteam scălda în baie, era prea mare pentru garsoniera noastră. Ajunsese un animal care trebuia să aibă ocolul său. Aici au început conflictele noastre și eu, nemaiputând suporta mirosul de animal în casă, am zis: „Ori eu, ori berbecul.” „Berbecul”, a zis cu fermitate Liubomir, care tocmai se apucase de băut. Prietenii, berbecul, fluietul și paharul – iată ce îl interesa pe el. Eram într-o criză totală și am rugat niște prieteni să vină să ia berbecul, să facă ce vor cu el. Zis și făcut. Într-o bună zi, când Iorga a venit aghesmuit, s-a culcat, iar berbecul a rămas afară în ploaie, am telefonat prietenilor, care au venit cu o mașină și l-au luat pe sus. Însă chiar în aceeași seară, un prieten i-a telefonat lui Iorga și i-a spus că cineva a furat berbecul. A reținut chiar și numărul mașinii. Iorga a ridicat toată miliția în picioare, alarmă, revoltă, iar eu, văzând că se îngroașă gluma, i-am mărturisit că eu am pus la cale „furtul”. I-am zis că îi spun unde este berbecul, dacă îmi promite că a doua zi îl duce la țară. A doua zi a venit o mașină dintr-un colhoz, al cărui președinte era un prieten mai vechi, și așa am dat noi berbecul în colhoz. Dar nu a rezistat mult. Peste o săptămână a telefonat președintele și a zis că de mare dor a pierit.

Bineînțeles, că președintele a făcut un mare ospăț, tăind berbecul și firește că frigăruii pregătiți dintr-un berbec crescut cu atâtea vitamine au fost gustoși. Iată una din poveștile căsniciei noastre.

În viața noastră familială s-au întâmplat multe, și bune, și rele, dar cel mai mare rău ni s-a întâmplat când Liubomir a început să bea tot mai des. Avea perioade când bea și nu se mai trezea, apoi înceta și câteva luni era bine, după care totul reîncepea. Dumnezeu mi-i martor cât de mult am dorit să-l ajut să scape de această nenorocire.

În anul 1979, după mai multe tratamente, am rămas însărcinată. Era o perioadă frumoasă a căsniciei noastre, aveam o mare bucurie, eram fericiți, pentru că acest copil ni-l doream ambii. La 4 aprilie 1980 am născut-o pe micuța Laura.

Îmi amintesc că am născut-o în Vinerea Seacă. Am avut o naștere grea, m-am chinuit o noapte întreagă, dar fetița s-a născut sănătoasă și dolofană. A doua zi, Iorga mi-a adus un buchet de trandafiri și un

bilețel, unde era scris: „Îți mulțumesc pentru Laurenția.” A treia zi a adus sub geamurile salonului unde mă aflam o orchestră cu lăutari și ne-au cântat, de au distrat toată lumea de la maternitate.

Din păcate, s-a întâmplat cel mai rău: de bucurie a început să bea și nu s-a mai putut opri. Venea noaptea beat, intra în cameră (aveam o garsonieră), fuma, vocifera... Următoarele luni au fost un coșmar. Am vrut să-l salvez și l-am trimis la tratament forțat. După ce și-a revenit acolo, mi-a telefonat și mi-a spus că se dezice de copil și că nu se mai întoarce acasă. Astfel, am rămas singură cu fetița de cinci luni – grea încercare pentru o actriță. Am crescut fetița, purtând-o cu mine prin deplasări, în autobuze, în hoteluri, la teatru, la repetiții, la spectacole.

Mi-a fost enorm de greu, dar m-a ajutat bunul Dumnezeu și oamenii. Câți oameni buni am întâlnit în viața mea, căroră le rămân recunoscătoare pentru ceea ce au făcut pentru mine. Important este că aceste greutăți nu m-au slăbit, nu m-au demolat, dimpotrivă, m-au întărit, m-au făcut curajoasă și eu am devenit o luptătoare. Luptam pentru a crește un suflet care devenise sensul vieții mele.

Doamne, câtă bucurie mi-a prilejuit creșterea acestui copil și câte lucruri noi am învățat despre cum se crește un om. E una când naști la 20-22 de ani, și e cu totul altceva când naști la 33 de ani. De la copiii în creștere, noi, actorii, avem multe a învăța, pentru că ei sunt întotdeauna sinceri. A crede, a gândi, a râde, a plânge. Multe lucruri interesante și necesare am învățat de la Laura mea. Odată mergeam la teatru, era primăvara, cald, frumos, și fetița alerga înaintea mea. Îl întâlnesc pe maestrul Igor Vieru, care mi-a spus că am o fetiță adorabilă. Am început să discutăm despre acest mister – nașterea omului, am spus că mie nu-mi vine a crede că eu am fost capabilă de această minune – să crești în tine nouă luni ceva ce nu vezi, doar simți, apoi să naști, apoi să crești... Cu adevărat e o mare taină și minune – nașterea omului. Ziceam că bărbații sunt mult mai săraci sufletește pentru că nu simt, nu cunosc aceste metamorfoze care li se întâmplă femeilor. „Din păcate, noi, bărbații, uităm să prețuim, să respectăm și să iubim femeia – izvorul vieții”, mi-a spus la plecare maestrul Igor Vieru.

LECȚIA DE VIAȚĂ A UNUI MARE ARTIST

Consider că soarta m-a favorizat pentru că am avut posibilitatea să joc pe scena Naționalului nostru avându-l adesea ca partener pe minunatul, năstrușnicul actor Arcadie Plăcintă, Artist al Poporului.

Am debutat pe această scenă cu 28 ani în urmă în spectacolul „O noapte cu privighetori” de V. Ejev, spectacol montat de V. Apostol. Deci, destinul meu a voit să pornesc cu sprijinul temeinic al lui A. Plăcintă și al lui V. Ciutac. Acești actori, dăruți cu mare har, mi-au susținut pașii sfielnici de la bun început. Îmi amintesc cum stăteam înaintea de spectacol în culise și tremuram, copleșită de emoții. Domnul Plăcintă s-a apropiat și mi-a spus: „Ai să te descurci, totul va fi normal, ai să vezi.” Aceste cuvinte au sunat ca o binecuvântare, m-au încurajat, mi-au dat siguranță. Astfel, chiar de la bun început, am înțeles ce înseamnă partenerul în scenă.

Arcadie Plăcintă este un actor care întotdeauna s-a deosebit prin veridicitate, elocvență firească și o mare bunătate sufletească. Actorii știu ce înseamnă să ai un asemenea partener alături. Succesul tău depinde în mare măsură și de partenerul din scenă.

A debutat maestrul A. Plăcintă în rolul lui Dobcinski din spectacolul cu piesa „Revizorul” de Gogol, în 1938, după absolvirea Școlii de teatru din Odesa. S-a bucurat de o unanimă apreciere. S-a menționat că jocul lui este rodul unui talent înnăscut. Au urmat alte roluri, roluri de o incontestabilă valoare, pentru că artistul muncea cu perseverență, cu multă dăruire și, în consecință, jocul lui devenea tot mai bogat în trăiri interiorizate și mai restrictiv în expansivitatea exterioară.

Aș aminti doar câteva roluri din cele peste o sută de destine, vieți trăite și jucate de Domnia Sa în cei 50 de ani de activitate teatrală. Rolul Bufonului în spectacolul „**Regele Lear**” de Shakespeare, al lui Păcală în spectacolul „**Sânziana și Pepelea**” de V. Alecsandri, al lui moș Ion în spectacolul „**Casa mare**” de I. Druță, Agabo Bogveradze în spectacolul „**Cât o fi să mai trăim**” de Ioseliani, I.L. Caragiale în spectacolul „**Eminescu**” de Mircea Ștefănescu, Ianche în spectacolul „**Tache, Ianche și Cadâr**” de V.I. Popa, Lorenzo în spectacolul „**Romeo și Julieta**” de Shakespeare, Ilarion în „**Președintele**” de D. Matcovschi...

Fiecare rol realizat de A. Plăcintă era o sărbătoare a sufletului, o lecție dată de un adevărat maestru, inspirat de un deosebit adevăr scenic. Pauzele, minunatele pauze susținute de actor erau pline de incandescență, explozii, intensitate. Miraculoase, neuitatele-i pauze deveneau mesageri ai sufletului, foarte înțelese și apropiate sufletului tău. Asemenea pauze pot să mențină doar marii actori ai lumii.

E greu să fii alături de el în scenă, dar e și ușor. E greu, pentru că trebuie să te mobilizezi total, deoarece nivelul, tensiunea, încărcătura impusă de partenerul A. Plăcintă e mult prea mare. Și e ușor când ai ajuns la gradul cel mai înalt al trăirii, când îți palpită sufletul de emoții, când îți pare că ești mai aproape, cel mai aproape de Dumnezeu, când simți acea clipă sublimă de comunicare cu divinitatea. Important e că acesta este momentul de artă autentică, ce se transmite, se instaurează în conștiință, în sufletul spectatorului, care devine realmente puternic, impresionat, convins de ceea ce vede. Acesta este momentul, pentru care și vine publicul în sălile de spectacole.

Acestea, de fapt, sunt trăsăturile stilului său de joc original, care, pe lângă susținuta măiestrie profesionistă, solicită o bogată imaginație actricească, forță intelectuală, precum și facultatea de a fi maximal receptiv la subtext, la cele mai ușoare unduiri sufletești, de a îmbina cu subtilitate culorile și nuanțele emotivului cu raționalul, cu gândul profund, generalizator, filozofic.

Pe parcursul anilor am avut posibilitatea să-l cunosc și pe domnul profesor A. Plăcintă în cadrul Institutului de Arte. Am colaborat și am dăscălit un grup de tineri actori pe parcursul a patru ani, promoția de actori a anului 1977 - studenții dlui A. Plăcintă și ai mei. Dintre ei i-aș

numi pe A. Mândru, A. Răcilă, S. Friptu, A. Corețchi, S. Nazarie. Că acești studenți sunt astăzi maestri ai scenei, artiști emeriți și ai poporului e meritul incontestabil al profesorului Arcadie Plăcintă. Andrei Moraru zilele acestea și-a sărbătorit jubileul de 60 de ani, V. Chircă, E. Lăzărescu, P. Zavtoni și S. Haret sunt actori iubiți, ca și regizorul de cinema V. Brescanu și mulți alții - toți sunt discipolii dumnealui.

De câtă răbdare, ingeniozitate, înțelepciune, dar și duritate dădea dovadă profesorul A. Plăcintă! Studenții îl venerau și se bucurau de prietenia lui. Exista o comunicare de suflet între profesor și studenți. Sufletul dumnealui nu are margini, pentru că multul, pe care îl avea și îl are, îl dăruie tuturor.

Îmi amintesc un caz, când eu, tânără actriță, pentru faptul că am intrat într-o biserică și am îndrăznit să aprind două lumânări, am fost concediată și declinată în toate ședințele orașenești de partid. Și tocmai atunci, când îmi era foarte greu și băteam în fiecare ușă, m-au susținut doi oameni: A. Plăcintă și V. Apostol. Domnul A. Plăcintă s-a apropiat de mine și, văzându-mă atât de nenorocită, mi-a spus discret: „Nu te descuraja, fato. Dumnezeu te va ajuta.” Și într-adevăr, Dumnezeu și oamenii m-au ajutat. Exista acea frică comunistă-stalinistă care nu permitea oamenilor să fie sinceri și totuși acești doi oameni mi-au întins o mână de ajutor. După două luni am fost restabilită în teatru.

Arcadie Plăcintă, **omul-profesorul-actorul...** Fiind întrebat odată la care dintre rolurile jucate ține mai mult, care dintre personajele întruchipate în teatru și în cinematografie îi este mai drag, el a răspuns: „La toate țin. Chiar și la cele care au fost considerate de critici mai puțin reușite, căci în fiecare dintre eroii, viața cărora am trăit-o în scenă, este și o părticică din sufletul meu.”

Timpul le aranjează pe toate la locul lor. Cele rele se uită, cele bune rămân. Lecția lui de viață, firea, rolurile lui Arcadie Plăcintă vor rămâne ca o făclie nu numai pentru generația noastră, povestea lor se va transmite și generațiilor următoare ca să lumineze mereu, ca să devină nemuritoare.

„Moldova literară”, 8 iunie 1995

PLECAREA PE ALT TĂRÂM A COLEGULUI DE BREASLĂ, VLADIMIR COCOȚ

A plecat.

A făcut ultima plecăciune și a plecat zâmbind.

În urma artistului au rămas multe roluri, multe flori, multe aplauze.
Și mulți oameni care l-au deplâns.

Și a mai rămas ceva, acel zâmbet blând, care pe mine personal m-a ajutat mult, când am pășit pentru prima oară pe scenă.

A mai rămas acea ținută lingvistică impecabilă, inteligentă și noblețea sufletului său. Mulți ani a fost june prim al teatrului, cânta, dansa, era adorat de femei.

Cu timpul a realizat alte roluri, mai complicate, mai dramatice, mai filozofice, mai bărbătești.

Mi-era drag să șed la repetiții, să-i ascult timbrul vocii și să-i urmăresc jocul inspirat și plin de dăruire.

Se spune că majoritatea actorilor mor de durere de inimă. N-a rezistat nici inima lui nea Vladimir, pentru că mulțimea de roluri realizate pe scena Teatrului Național le-a trecut prin inima sa.

O mulțime de destine, vieți omenești, adunate într-una singură, unică Inimă.

Marea inimă a Artistului Vladimir Cocoț.

15 septembrie 1994

EPOCA VALERIU CUPCEA ÎN TEATRUL NAȚIONAL

Mergeam odată cu fiica mea pe bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt, prin 1986, și l-am întâlnit pe maestrul Valeriu Cupcea.

Ne-am salutat și Domnia Sa a mers mai departe.

Uitându-se la cel ce mergea, fiică-mea, care avea șase ani, îmi spune:

– Nenea Cupcea merge de parcă-i un monument!...

Incontestabil, această personalitate carismatică a culturii noastre avea multă măreție, prestanță. Nicidecum îngâmfare sau aroganță, ci anume măreție, ceea ce nu-ți permitea să te apropii și să-l bați pe umăr sau să-l tutuiești.

Și, desigur, avea multă patimă în ceea ce făcea și o mare dragoste pentru cuvântul rostit.

Nu l-am văzut niciodată vorbind rusește în incinta teatrului, la repetiții. Spun acestea pentru că atunci, în 1969, când am absolvit Institutul de artă teatrală „A. Lunacearski” din Moscova și am fost angajată în Teatrul „Pușkin”, nu am putut să mă împac nici să accept un frapant paradox.

Mulți actori din fosta trupă vorbeau între ei rusește, chiar și la repetiții. M-am ciocnit de acest fenomen și la Teatrul „Luceaful”. Odată un regizor explica actorilor în felul următor:

– Но это не верно, нет правды, нет простоты, говори просто: „Lasă-mă, te rog, în pace.”

Am avut marele noroc să fiu distribuită și să lucrez în mai multe spectacole ale maestrului Valeriu Cupcea.

Fiind un pedagog înnăscut, avea bunăvoința și răbdarea de a te încuraja, de a te ajuta și susține atunci când lucrul asupra rolului se împotmolea, nu ieșea și erai disperată.

Era exigent, îi plăceau actorii care munceau și repetițiile cu maestrul erau un chin, o suferință, dar și o mare bucurie.

O gamă întreagă de stări, emoții, un zbucium continu, era acel ferment fără de care omul de creație nu poate să existe.

Era consecvent.

Atunci când domnul Șcurea m-a ademenit la Teatrul „Luceaful” cu un rol extraordinar, Doica, în spectacolul „*Ipolit*” de Euripide, și maestrul Cupcea mult timp nu-mi semna cererea de plecare și mă convingea să rămân la Teatrul „Pușkin”, eu totuși am plecat.

Ei bine, peste vreo câțiva ani, când, cu lacrimi în ochi, îl imploram să mă primească înapoi în teatru, el nu mi-a iertat plecarea.

Și atât timp cât a fost în post de regizor-șef nu m-a luat în teatru.

A vorbi despre Valeriu Cupcea înseamnă a vorbi despre o epocă, despre înaintașii noștri, despre niște oameni dârji care și-au sacrificat viața într-un fel, activând în timpurile când totul era reacționar, totul era împotriva cuvântului românesc, a istoriei adevărate, a rădăcinilor autentice și, în ultimă instanță, împotriva ființei noastre naționale.

Iar faptul că a avut curajul să monteze un spectacol despre Eminescu în plin dezmaț totalitar, când tot ce era românesc era tabu, dovedește că marele artist și om de cultură Valeriu Cupcea a fost un bun și adevărat român.

Martie 1999

NEA' COSTACHE ȘI CONIACUL

Mi-a plăcut totdeauna vorba de duh și gluma.

În special, glumeam cu bărbații.

De când venisem în teatru, nea' Costache Constantinov mă tachinea, îmi zicea tot timpul glumind:

– Ninela, trebuie să ne ducem noi odată la pădure, am mașină, de ce să nu ne ducem? Numai să nu afle Catia mea...

Azi așa, mâine așa.

Într-o zi, eu fiind în draci, îl întâlnesc pe nea' Costache și îi zic:

– Cât o s-o lungim noi? Haide mâine la pădure...

Nea' Costache cade de acord:

– Trebuie să ne înțelegem unde ne întâlnim.

– Bine.

Și aici a urmat lovitura de grație. Știindu-l pe nea' Costache cam econom, cam strângător, îi zic:

– Mergem și o să stăm toată ziua, dar dacă o să stăm toată ziua la aer curat o să avem nevoie de niște bucate. Așa că, nea' Costache, te rog să faci niște cumpărături... Și am început a enumera pe degete: coniac din cel mai bun, câteva sticle de șampanie, caviar, pastramă, pește roșu, salam din cel mai bun, măslina, o cutie de bomboane...

Pe măsură ce enumeram toate acestea, observam cum se lungea fața lui nea' Costache.

– Nu mai merg eu cu tine nicăieri, Ninela. Că tu ești dracu, mă tem că ai să mă chemi la bis...

Am râs amândoi cu mare poftă.

EMIL NICULA, PLECAREA SUFLETULUI DE COPIL

Așa e soarta celor buni – să plece prea de timpuriu de printre noi. Lucia Purice, Tudor Apostol, Emil Nicula, oameni pe care i-am iubit și m-au iubit.

Fulgerătoare plecare a sufletului de copil, pe nume Emil Nicula, căci râdea și se bucura de viață ca un copil.

Odată i-am spus în glumă:

– Emil, noi, actorii, trebuie să-ți facem un monument pentru toată dragostea ce ne-o porți, pentru toate minunatele emisiuni despre noi...

A zâmbit și a răspuns:

– Voi, actorii, sunteți săraci, de unde să luați bani și pentru monument?

Timbrul vocii, inconfundabil, gravitatea vocii și măiestria sa de a te descătușa, de a-i face confidențe uneori dintre cele intime, talentul de a te descoase și încrederea că ai în față un bun și vechi prieten – totul se întâmpla în preajma microfonului, care, la un moment dat, dispărea și rămâneau doar două suflete comunicând despre viață, despre artă, despre toate câte i se întâmplă unui om.

Duminicile lui Emil Nicula erau așteptate, emisiunile duminicale erau ascultate.

Îmi amintesc zguduitorile emisiuni despre Ecaterina Malcoci. Emil o ruga, o implora, o convingea pe Ecaterina să revină la noi, printre noi.

Câtă durere și mahună era în vocea lui, voce care îi trăda și revolta – cât de mult poate fi umilit un actor astăzi pentru ca să se îngroape de viu între patru pereți.

Dragă Emil, în loc de adio, acum îți voi spune o poezie a lui Adrian Păunescu care îți plăcea atât de mult:

*„Duminicile noastre-au fost ucise-ncet,
Erau nutrite parcă de-un organism secret.
Duminicile noastre tihnite și cumiști,
Când ne-adunam la masă, acasă, la părinți.*

*Duminicile noastre, de veac ne urmăresc
 Când totu-n lumea asta redevenea firesc
 Și-acum când nu știu bine de ce nu suntem buni.
 De sâmbătă începem să ne simțim ca luni.
 De vineri ni se face în guri un fel de marți
 Și joi e o zi de miercuri, cu ochii triști și spărți.
 Și-ncepe săptămâna cu noi diversiuni
 Și fiecare zi e până la urmă luni.”*

Emil Creatorul, Emil Nicula, a luptat viața toată cu acest „organism în secret” care ne-a ruinat ființa naturală, zeci de ani, a încercat să ne facă să uităm, cine de unde venim, cine suntem și încotro mergem.

Prin emisiunile tale, dragă Emil, ne-ai readus sărbătorile - duminicile sufletelor noastre.

Îți mulțumim pentru multa dragoste și primește preamulta noastră recunoștință.

Dumnezeu să te ierte!

Mă gândesc că poate măcar post-mortem, la cei 60 de ani neîmpliniți, i se va acorda redactorului, regizorului, scriitorului, crainicului, jurnalistului Emil Nicula un titlu pe care de mult îl merita, tare mult.

21 ianuarie 1999

JUBILEUL DE 60 DE ANI AL LUI MIHAI CURAGĂU

A rezista 40 de ani într-o realitate absurdă a existenței omului de cultură în R. Moldova este un act de eroism.

Ai rezistat, dragă Mihai, pentru că ai darul lui Dumnezeu, ai multă bunătate și omenie în sufletul tău și mai ai un lucru mai rar întâlnit la noi, oamenii de cultură - te bucuri sincer de succesul colegilor tăi.

Totdeauna mi-am dorit să-mi fii partener în scenă, nu ne-am prea întâlnit și-i păcat, fiindcă tu ai un firesc, care copleșește, te dezarmează, să nu zic - te paralizează, și te obligă să fii tot atât de sincer în scenă, ca și tine.

Eu îți doresc să rezisti în continuare, te iubesc și îți urez din tot sufletul La mulți ani!

Teatrul „Satiricus”, noiembrie 2003

UN APOSTOL AL NEAMULUI NOSTRU

Vorbind despre Veniamin Apostol, această personalitate marcantă a culturii noastre, mă gândesc neapărat la rostul cuvântului, a munci, căci mai mult de 30 de ani eu l-am știut muncind. Nu în zadar, la o sărbătoare, actrițele fostului Teatru „Pușkin”, i-au dăruit o insignă pe care era gravată o furnică.

L-am cunoscut în anii de studenție la Moscova, în 1964. Noi, un grup de tineri din Moldova, făceam actoria, iar dânsul făcea regia. Ne era un fel de tutore, un bade, acolo, la Moscova. De pe atunci ne învăța să gândim, să muncim, angajându-ne în fragmentele ce le prezenta la cursul faimosului regizor Anatoli Efros.

A urmat reîntoarcerea la Chișinău, cu spectacole, succese, eșecuri; a urmat tot ceea ce i se întâmplă unui creator. Am lucrat mult cu Veniamin și îi mulțumesc destinului pentru acest cadou, deoarece el era regizorul care știa ce vroia de la actor, te îndemna, te povățuia, te certa. Actorii știau prea bine cum se supăra Veniamin, aducându-te la lacrimi de disperare. Dar... l-am prins, l-am văzut și pe el lăcrimând atunci când urmărea jocul actorilor. Avea harul să-ți descătușeze sufletul, să-l dezlănțuie, să-l răvășească, pentru că arta de a fi regizor a îmbinat-o cu pedagogia, fiind un excelent profesor în timpul repetițiilor. Când se supăra, te uimeai de unde atâta supărare într-un singur om; când era bine dispus, te gândeai de unde atâta bucurie în același om; când era concentrat, te copleșea gravitatea lui.

Iubea pătimaș scena, ținea foarte mult la munca sa, dar avea și darul de a prețui, de a susține moral, psihologic, colegii de teatru. Bărbat galant, Veniamin nu făcea complimente gratuite, de dragul vorbeii frumoase; de regulă, dădea niște aprecieri obiective, însă obligatoriu pe un ton încurajator. Mulți actori, numeroase actrițe de la Naționalul din Chișinău, au simțit atitudinea lui călduroasă. Personal, păstrez cu drag și cu recunoștință o fotografie, pe care el mi-a scris, posibil într-o clipă de exaltare artistică: „*Nu uita că ai fost mereu alături de sufletul creației noastre! Te iubesc, actriță! Mare actriță! Veniamin Apostol. 1999.*”

A avut un optimism incurabil, dar probabil așa îi stă bine unui om de creație. Aș putea să vorbesc mult despre minunatele repetiții cu V.

Apostol, repetiții-confesiuni; uneori plecai de la aceste repetiții și nu vedeai pe nimeni în jur, alteori zburai de parcă aveai aripi. Mi-e dor de aceste neuitate repetiții.

Aș vrea să vorbesc despre un moment fericit din viața noastră teatrală. Incontestabil, au fost evenimente spectacolele *Președintele*, *Pomul Vieții*, *Tata și Abecedarul*, adică fructuoasa colaborare a regizorului Veniamin Apostol și a dramaturgului Dumitru Matcovschi. Aceste spectacole au fost o reîntoarcere la lume, la ființa și demnitatea noastră națională, la tot ce ne frământa, ne durea și ne bucura, o reîntoarcere la viață.

De aceea se și grăbeau să vină sutele de spectatori cu buchete de flori la teatru, urmărind cu sufletele la gură ce se întâmplă cu actorii în scenă, adică ce se întâmplă cu ei înșiși. Cred că aceste spectacole au fost o destăinuire a regizorului, a omului Veniamin Apostol.

Astăzi, când se vorbește mult despre ecologie, despre eclipsa sufletului, aș spune că, odată cu nașterea, mama l-a înzestrat pe Veniamin cu un mare suflet, care palpita și reacționa la tot și la toate. A urât minciuna, falsul și ipocrizia. Cerea actorilor să vorbească frumos în scenă limba română, să fie inteligenți și erudiți. Toată viața a luptat pentru ca noi, românii basarabeni, să nu fim cu nimic mai prejos decât frații noștri de peste Prut. A luptat ca să avem o demnitate națională, ne-a învățat să ne mândrim cu valorile noastre. A fost omul sufletului, omul durerii, al bucuriei și al luminii.

Îl auzeam adesea la repetiții zicându-mi: „Unde îți este durerea, căci viața nu este numai bucurie, ci și o mare durere?”

Din durere spre adevăr și frumusețe, spre sublim, spre acea clipă dumnezeiască numită teatru, teatrul lui Veniamin Apostol.

De Paște Blajinilor, 5 mai 2003

DRAGUL DE VICTOR CIUTAC

Eram în spital după o intervenție chirurgicală la coloană. Deja îmi revenisem și mă învățam a merge. Într-o bună zi vine o asistentă medicală și îmi spune că mă caută cineva la telefon.

Am mers până la telefon și mare mi-a fost bucuria: era dragul de Victor Ciutac.

Cu o voce de îngropăciune, mă întrebă:

– Ninela, ce s-a întâmplat? Cum te simți?

Vreau să spun că eu cu Victor Ciutac ne permiteam niște glume chiar acide uneori, dar făceam acest lucru cu mult umor și afecțiune.

Îi răspund:

– Victore, tu tot timpul spuneai că sunt rea. Ei bine, iată că mi-au scos coasta cea de drac și de acum încolo voi fi bună.

A urmat o pauză. Apoi Victor zice:

– Ninela, nu trebuia, pentru că tu când ești bună ești... nebună!...

Am izbucnit în râs amândoi ca niște copii poznași.

1998, Victor Ciutac la 60 de ani

Îmi vorbea mult despre Victor Ciutac - Veniamin Apostol, atunci, prin '64-'65, când ne făceam studiile la Moscova. Fuseseră colegi la Conservatorul din Chișinău, aveau multe tangențe sufletești, erau prieteni. Mai târziu, prin anul cinci, când lucram la un fragment din piesa „O noapte cu privighetori” de Ejoy, Veniamin Apostol semna regia, iar eu și Iurie Negoită eram interpreții, Veniamin îmi mărturisise că ar dori să monteze acest spectacol cu Viorica Chircă și Victor Ciutac în rolurile centrale. Mai târziu, în 1969, când ne-am întors de la Moscova, încadrându-ne în trupa teatrului, am jucat și eu rolul Ingăi în acel spectacol, avându-i parteneri pe Victor Ciutac și Arcadie Plăcintă.

Atunci de la bun început am înțeles ce înseamnă partenerul în scenă, am avut marele noroc să am alături doi parteneri al căror joc se deosebea prin veridicitate, firească, elocventă și o mare bună-tate sufletească. Ulterior am evoluat în alte roluri, în „Pomul vieții”, „Abecedarul”, „Tata” de Dumitru Matcovschi, alături de Victor Ciutac. Chiar de la începutul carierei mele de actriță am fost tutelată în scenă de acest generos partener, spun anume tutelată, pentru că Victor Ciutac întotdeauna mă salva atunci când eu, tânără actriță, mai făceam gafe. Dacă din cauza emoțiilor mai uitam textul, el spunea și textul meu, dacă se întâmpla să uit ce să fac în continuare, el îmi arunca colacul de salvare. Iar în momentele dramatice, când se

întâmpla să-mi apară și o lacrimă, doamne, câtă compasiune era în ochii lui – toată durerea lumii era în acești ochi de un verde copleșitor, iar lumina lor care mă învăluia ca o vrajă, ca un miracol, mă mai urmărea mult timp și după spectacol. Și dacă pe parcursul anilor diferiți regizori și trupe teatrale din diferite țări ne-au propus mai multe forme de teatru, modalități, mijloace artistice, să zicem: „pâine și păpuși”, „pâine și trandafiri”, Victor Ciutac este actorul teatrului care se numește pâine, cuvânt, tăcere. Cu câtă sfințenie și pioșenie rostește actorul cuvântul **pâinică** în spectacolul „**Abecedarul**”, iar tăcerea lui, care te surzește, o pot compara cu tăcerea marelui actor francez Jean Gabin... E la sigur un Gabin al nostru, atunci când pauza durează și ochii, acești mesageri ai sufletului, emit mesaje înțelese și aproape sufletului tău.

Victor Ciutac a adus în scenă tipul moldoveanului înțelept și inteligent în spectacolul „**Abecedarul**”, al țăranului cumsecade și filosof, în spectacolul „**Tata**”.

A realizat multe roluri de valoare autentică pe scena teatrului național.

Activitatea acestui actor dăruit cu har este o valoare incontestabilă, o bogăție a noastră, a tuturor. Este o pagină strălucită în istoria teatrului național, pentru că multul pe care i l-a dat Dumnezeu el îl dăruiește cu mărinimie oamenilor. Oamenii îl cunosc, îl recunosc și îl iubesc.

De dor de țară, de oameni, de neam, de bine și de frumos palpită inima actorului Victor Ciutac.

Sunt fericită că ești aproape de sufletul meu, Victore!

*Cu drag,
Ninela Caranfil*

CAVALER AL LUMINII

Nu știi dacă studenții de la Academie, de la Facultatea de actorie, studiază un manual de artă semnat de distinsul om de cultură Andrei Vartic și care se numește *Paravanul dintre actor și rol*. Dacă nu, cred că ar trebui. Obligatoriu. Este un manual la care revin: citesc, recitesc și meditez.

Încerc să scriu despre o personalitate complexă, care își trăiește viața atât de tumultuos în diferite domenii, mi-e teamă însă că nu voi putea cuprinde vasta-i activitate - de fizician, actor, regizor, orator, om politic, publicist, istoric, filozof... Iată un exemplu de câte poți reuși într-o singură viață, cât de multe poți să împlinești. Pentru că arde în sufletul lui Andrei un foc străbun al geto-dacilor, care îi luminează ființa și ne încălzește pe noi toți.

Lumină din Lumină ne dăruiește acest Cavaler, acest luptător pentru Adevăr, prin spectacolele sale, prin roluri, cărți, alocuțiuni, fiind prezent la toate evenimentele marcante - culturale și politice. Un orator neîntrecut, temerar și elocvent ce vine tocmai din Grecia antică, îmbrăcat în togă, cu vocea-i tragică, ne spune adevărata poveste a lumii, adevărata poveste a Neamului nostru. Andrei știe cine suntem, de unde venim și încotro trebuie să mergem, și ne îndeamnă și pe noi, bărbătește, fără frică, cutezător, să ne urmăm calea dăruită de Dumnezeu.

Și mai are Andrei Vartic o taină - are trei inimi în ființa sa: o inimă bate pentru trecut, o alta se zbate pentru prezent și a treia luptă pentru viitorul nostru. Omul cu trei inimi - de fapt, una singură - e din Neamul nostru românesc. Îl iubim, ne bucurăm, ne mândrim, îl onorăm și ne rugăm pentru sănătatea lui Andrei Vartic.

„Literatura și arta”, 16 octombrie 2008

SIMION GHIMPU, LA 70 DE ANI DE DEMNITATE ROMÂNEASCĂ

Domnule profesor, dragii mei! Voi începe cu o poantă. ...Am întrerupt odihna mea din Insulele Canare unde, ca orice vedetă care se respectă, am o casă de vacanță, am sosit la bordul avionului personal azi dimineață, pentru a vă adresa câteva gânduri...

Dragă Domnule Profesor, orele Dvs. de arta vorbirii, pe parcursul a cinci ani de studenție la Moscova, în cadrul Institutului de artă teatrală „A. Lunacearski” (GHITIS), au fost un mare chin, un iad, și vă spun de ce. Imaginați-vă o fetișcană de 18 ani de la țară ajunsă tocmai la Moscova: rușinoasă, complexată, care nu putea nici să deschidă gura. Așa eram eu în 1964. Și când la orele individuale domnul profesor

Simion Ghimpu - tânăr, frumos, fermecător, cu un limbaj elevat - se apropia de mine și începea să-mi pipăie diafragma, învățându-mă să respir corect, ei bine, atunci mi se tăia respirația și ajungeam într-o stare de leșin. Dar dacă e să vorbim serios: Vă mulțumesc că ne-ați învățat pe cei 22 de tineri basarabeni, aflați la studii în Rusia, să respirăm, să vorbim, să scriem și să gândim românește.

Ați fost exigent, uneori ne sancționați pentru orice cuvânt rostit incorect.

Ne-ați învățat să lucrăm cu dicționarul, să citim mult, să ne procurăm din bursa de 25 de ruble cărți de la librăria *Drujba*, iar seara, în cămin, ascultam discuri cu spectacolele teatrelor bucureștene, cu mari actori români: Dina Cocea, Irina Petrescu, George Vraca, Radu Beligan...

Astfel, am plecat la Moscova moldoveni și ne-am întors de acolo români, oameni cu o conștiință, limbă și simțire românească.

Ne-ați învățat ce înseamnă Demnitatea umană și națională, munca, perseverența, consecvența și verticalitatea.

Ne exprimăm toată recunoștința pentru că ne-ați învățat ce înseamnă Adevărul și suntem mândri că avem asemenea Învățător.

24 mai 2009

LEGENDA NICOLAE SULAC

Ambasada chineză la Chișinău organizase Săptămâna filmului chinez, la cinematograful „Patria”. Adevărul este că funcționarii Ambasadei și domnul Ambasador erau atât de prietenoși încât cuceriseră simpatia tuturor intelectualilor și nu numai.

Primisem și eu invitație și venisem în seara respectivă.

Trec de la un grup la altul, salut lumea. Îl văd pe Nicolae Sulac care ședea într-un fotoliu.

Îmi părea ciudat că Nicolae șade singur, posomorât. M-am apropiat, l-am salutat și am încercat să glumesc, ca de obicei, când ne întâlnim: „Nicolae, se pare că îmbătrânești, dacă stai în fotoliu.”

S-a uitat la mine trist și mi-a răspuns:

– Nu mai îmbătrânesc eu, Ninela, pur și simplu, nu mă pot ridica...

Și după o pauză:

– Am pantoful rupt și mi-i rușine...

Ca să mă convingă că nu glumește a ridicat discret piciorul și mi-a arătat talpa pantofului pe jumătate ruptă.

M-a zguduit această realitate crudă și mi-am zis încă o dată că în țara unde oameni de geniu, precum Nicolae Sulac, sunt supuși umilinței și sărăciei, această țară nu are viitor.

Acum, când îi deplângem dispariția și o deplâng chiar și cei care puteau să-i ofere o sursă de existență decentă, mă gândesc că Nicolae a murit de rușine și umilință.

* * *

Era prin 1972. Noi, tinerii actori, proaspăt veniți de la Moscova ne împrietenisem cu tinerii din Chișinău care își începeau cariera artistică: Ștefan Petrache, Ion Suruceanu, poeții Dumitru Matcovschi, Nicolae Dabija.

Nicolae Sulac era deja o vedetă. Era solicitat, aplaudat, adorat. Se legase între noi o prietenie a doi creatori: eu îl admiram cum cânta, el venea la spectacolele mele. Într-o bună zi mi-a spus: „Vino astăzi la Filarmonică, voi cânta.” Seara aceea, concertul acela, nu le voi uita niciodată, fiindcă l-am ascultat pe Nicolae pentru prima oară cântând „Miorița”. M-a cutremurat simțirea dramatică a cântărețului, m-a zguduit forța, trăirea și dăruirea cu care a interpretat această perlă folclorică, care promovează ideile creștine și nu mioritismul, cum greșit înțeleg unii.

I-am spus după concert tot ce simțeam și s-a bucurat mult pentru această prețuire. Mi-a spus: „Vino odată să vezi icoanele mele, căci am o colecție.” Într-o zi, după un spectacol nu prea reușit, fiind indispusă, mi-am amintit de invitație. I-am telefonat. Mi-a răspuns, am început să-i povestesc despre nemulțumirea mea și atunci Nicolae a spus: „Vino.” Numai un suflet sensibil al unui creator putea să înțeleagă sufletul altui creator.

Locuia pe bd. Negruzzi, o locuința modestă, cu pereții acoperiți de icoane vechi, adevărate capodopere. Pe masă - o farfurie cu mere, struguri, nuci și o sticlă cu vin.

Mi-a vorbit despre fiecare icoană cu drag și mi-a spus povestea fiecăreia, de parcă erau oameni vii. M-a servit cu un pahar de vin, apoi mi-a spus: „Nimeni nu mi-a vorbit atât de frumos despre baladă, vrei să ți-o cânt?” Și mi-a cântat-o, numai mie. Ceva mai înălțător nu am simțit în viața mea, un dar fără de preț; am văzut sufletul acestui mare artist, un suflet luminos, tragic, generos, un artist care cânta soarta neamului său, istoria, nedreptatea, frumusețea și contradicțiile vitrege, lumina și întunericul acestei lumi - despre toate astea cânta Nicolae Sulac cu fiecare fibră a ființei sale.

Urmăream odată primăvara cum cânta o păsărică mică și plăpândă, dar cu o voce puternică. Cântecele pornea cu vibrația gușii, apoi începea a-și clătina capul, închidea ochii, pe urmă își desfăcea aripile și în final i se zbătea toată ființa și, fără a se odihni, reîncepea totul. Această divină cântare era un neasemuit efort, o totală cutremurare a ființei întregi. Mă gândeam în sinea mea: ce o fi făcând-o pe micuța pasăre să se sacrifice în felul acesta și de ce?

Mi-am amintit de această pasăre ascultându-l pe Nicolae Sulac și mi-am răspuns la întrebare. Cântecele păsării, cântecele lui Nicolae era o mare durere, dar și o mare bucurie - era menirea și viața însăși. Jertfă, durere, bucurie a fost cântecele inegalabilului Nicolae Sulac.

ACTOR CE NE-A DUS BUNUL NUME ÎN LUME

A fost Haiducul Codreanu, Harap Alb sau, de vreți - Făt-Frumos al teatrului și filmului nostru. Dar, cred eu, nu atât înfățișarea sa - ieșită din comun, irezistibilă, cuceritoare - l-a făcut un celebru actor, cât mai ales talentul său, puternic și original, a determinat uimitoarea ascensiune a lui Grigore Grigoriu spre culmile gloriei artistice.

A devenit și a rămas o personalitate glorioasă mai ales ca artist de cinema, din care motiv unii poate au uitat, dar poate nici nu știu că Grig Grigoriu a jucat și în teatru. Inclusiv în Teatrul televizat „Dialog”, chiar la întemeierea acestuia, cu mai bine de 40 de ani în urmă, unde a realizat, de exemplu, un rol memorabil în tandem cu Constanța Târțău, într-o piesă de Jean-Paul Sartre.

În cinematografie, regizorii, în special, Emil Loteanu, au ales roluri foarte potrivite pentru chipul lui Gr. Grigoriu, dar și conform caracte-

rului său și simțirii sale artistice. Datorită felului cum a realizat actorul aceste roluri, filmele cu participarea sa s-au bucurat de un succes enorm: suficient să ne amintim de *Poienile roșii* sau de *Gustul pâinii*. Iar unele pelicule, în regia lui Emil Loteanu, avându-l pe Grigore Grigoriu în roluri centrale, au colindat lumea întreagă: *Lăutarii*, *Șatra* (*O șatră urcă la cer*), *O dramă la vânătoare* (*Tandra și dulcea mea fiară*) etc. Pentru rolul haiducului Radu Negostin din *Lăutarii* actorul nostru a cucerit vreo 15 premii la diverse festivaluri internaționale. Alt film, *Șatra*, devenise cea mai cumpărată producție cinematografică din fosta URSS dincolo de hotarele imperiului sovietic: a fost difuzat în peste 100 de țări de pe toate continentele și la numeroase festivaluri mondiale Grigore Grigoriu și Svetlana Toma au fost nominalizați printre marile simpatii ale publicului. Și nu puțini spectatori, în diferite țări, se întrebau, mirați: „Ce fel de rus este acest fermecător brunet, cu un nume atât de nerusesc - Grigoriu?!”

Dacă Grigore Grigoriu trăia în alte condiții, putea să facă o carieră de actor, în teatru și în cinema, nu mai puțin strălucită și în Italia, în Spania, în Franța, la Hollywood sau, desigur, în România. Destinul l-a fixat în istoria artistică a unui imperiu, însă oricum el a purtat pe diferite meridiane bunul nume, gloria poporului din care se trăgea și parte a cărui s-a simțit mereu!

...E în firea oamenilor să dorească a cunoaște cât mai multe despre felul cum a fost un mare artist nu numai pe scenă, pe ecran, ci și în viața cotidiană. Cunoscându-l pe Grig, pot spune că și „bucătăria” vieții lui private a fost frumoasă. A avut o căsnicie trainică, exemplară, cu Ecaterina Botnariuc, regizoare la televiziunea din Chișinău, împreună au crescut doi băieți frumoși, deștepți și talentați. Dar Ecaterina l-a ocrotit și pe Grig ca pe un copil, l-a sprijinit în dificila-i muncă de creație ce presupunea atâtea deplasări și repetiții istovitoare pe platouri de filmare situate la mari distanțe de casă.

Ceea ce nu se prea știe e că Grigore Grigoriu avea darul de a „netezi” neînțelegerile dintre oameni, de a-i împăca, inclusiv pe noi, actorii, când ne mai certam. Avea un soi de înțelepciune țărănească în a vedea lucrurile, în a potrivi cuvintele atunci când contacta cu colegii de breaslă și, probabil, nu numai cu noi. Era apreciat și iubit și pentru această

calitate rezultată, cum am zis, dintr-o rară înțelepciune, dar și dintr-o blândețe deosebită a lui, o bunătate pe care o avea cu prisosință în suflet.

Noiembrie 2008

ION UNGUREANU – SISIF, BOLOVANUL ȘI MUNTELE

Motto: *„Unde este multă înțelepciune,
este și multă durere și cine știe
multe are și multă durere.”*

Ecleziastul

Eram supărată, necăjită, dar și îndurerată. Cum, după atâția ani de muncă asupra cuvântului, Maestrul Ion Ungureanu să-mi spună lucruri grele, chiar până la aceea că nu știu să pun accentul logic într-o frază? Lucram la spectacolul radiofonic „Maria Cantemir – ultima dragoste a lui Petru” de Ion Druță. Aveam un rol greu – împărăteasa Rusiei, Ecaterina, iar Maestrul – pe cel al contelui Tolstoi, șeful poliției secrete. Aveam două scene tensionate, dramatice, în care împărăteasa îi poruncea să facă tot posibilul să nu se nască copilul Mariei și al lui Petru. După mai multe repetiții, în care nemulțumitul Ungureanu îmi indica ce și cum să fac, căci îl aveam alături pe actor, dar și pe regizor, am izbucnit cu lacrimi în ochi: „Cine e regizorul spectacolului? Olga Șveț ori Ion Ungureanu?!?” Bineînțeles, la pupitrul regizoral se afla Olga Șveț... Partenerul meu a tăcut și am continuat repetiția, apoi înregistrarea. Nu a mai intervenit, pentru că i-a reușit șiretlicul – uneori regizorul, ca să-și realizeze gândul, ideea, intenția, îl aduce pe actor la disperare, la lacrimi, îl desființează, ca să-și poată construi propria viziune în sufletul lui. Această luptă, pe viață și pe moarte între actor și regizor, și izbânda amândurora prin miracolul deplin, triumfător al spectacolului, după cum spune Cătălina Buzoianu, i-a reușit, pentru că după înregistrare Ion Ungureanu m-a îmbrățișat și mi-a spus: „Totuși, ești talentată!” Dar ce înseamnă partenerul, care prin forța talentului și a trăirii adevărate a personajului, implorându-mă să nu comit o crimă, m-a convins că eu chiar sunt împărăteasa Rusiei, atunci când s-a prăbușit în genunchi în fața mea, cerându-mi milostenie și îndurare. O, această clipă! Ochii minunatului Actor, expresia feței, toată ființa, totul era adevărat, convingător, magnific, sublim.

Toată viața am regretat că nu am avut norocul să fiu parteneră de scenă cu actorul, dar și să joc în spectacolele montate de regizorul Ion Ungureanu. Dar destinul mi-a oferit aceste momente de mare împlinire sufletească în spectacolul realizat la radio. Mărturisesc că de fiecare dată când jucam pe scenă sau când aveam recital de poezie și Ion Ungureanu era în sală, mă simțeam ca o studentă în fața profesorului.

Îmi amintesc când Teatrul Național era într-un impas, nu avea repertoriu, nici director artistic, l-am implorat să vină în teatru, să ne ajute. M-a privit cu ochi triști și mi-a spus: „Nu pot să vin, Ninela.” Am înțeles atunci că actorul, regizorul a rămas fidel Teatrului „Luceafărul” – prima lui dragoste, sufletul lui a rămas acolo. Teatrul „Luceafărul” a devenit un destin pentru el. Îmi povestea actrița Paulina Zavtoni cum repetau până la 2 – 3 de noapte și îi ducea autobuzul pe acasă, alteori rămâneau în teatru și dormeau pe banchete, iar a doua zi reîncepeau repetițiile.

Ceea ce înseamnă o pagină strălucită în istoria teatrului național (un fenomen unic în cultura noastră, revenirea la ființa națională, la limba română), Teatrul „Luceafărul” a fost constituit, creat, cu mare efort, talent, dăruire și sacrificiu. Superbele Ecaterina Malcoci, Valentina Izbeșciuc, Eugenia Todorașcu, Nina Vodă-Mocreac, dar și magnificii Dumitru Caraciobanu, Dumitru Fusu, Ion Sandri Șcurea, Vladimir Zaiciuc, Ilie Todorov – cu toții erau adunați în jurul lui Ion Ungureanu, care a fost incontestabil liderul lor. A fost și a rămas un lider în dramaticul nostru mers prin istorie, în mișcarea de eliberare națională, în cultura noastră. Îmi povestea odată că avea o povară pe suflet: ura un om. Nu-și putea găsi liniștea, nu putea să creeze nimic. I-a mărturisit acest lucru Preafericitului Teoctist și l-a rugat să-l ajute. Preafericitul i-a răspuns: „Dumneata nu urăști omul, ființa, ci răul din el.” Toată viața artistul a luptat cu răul, ignoranța și urâtul din oameni, din societate. Prin câte a gândit, a realizat, a creat roluri în teatru și film, spectacole montate aici și la Moscova, spectacole televizate și radiofonice, spectacole de poezie înregistrate la Radioul Național, dar și articole de publicistică, conferințe, luări de atitudine în momente de cumpănă, prin toate a devenit un lider de opinie, un pilon al culturii naționale.

Toată lumea știe că la diferite manifestări „alocuțiunea” dlui Ungureanu poate dura o oră și mai bine, că vorbește mult, dar cu tâlc. Are un har oratoric de excepție, care dezvăluie erudiție, esență și suflet înflăcărat. Despre un asemenea artist oricât ai scrie e puțin, pentru că este o personalitate polivalentă. Până în ziua de azi oamenii i se adresează respectuos cu „Domnul Ministru Ungureanu”, fiindcă a realizat multe pentru cultura noastră aflându-se în fruntea ministerului Culturii, deși artiștii mai vorbesc și despre anumite greșeli. Dar, numai cel ce nu face nimic nu greșește.

Știi că a fost și este o persoană incomodă, mai ales, pentru cei de la putere, care l-au și expulzat la Moscova. Pentru că tulbura apele, era prea aprins, prea simțea și vorbea românește. Sunt convinsă că dacă Ion Ungureanu n-ar fi fost silit să plece din Moldova, ar fi realizat multe roluri și spectacole de valoare, ce ar fi rămas în Patrimoniu. Mă bucur că și Academia de Științe i-a recunoscut contribuția și realizările și i-a acordat, pe bună dreptate, titlul de Doctor Honoris Causa. Faptul că n-a vrut să îmbrace acea mantie academică îl caracterizează. Dacă ar fi îmbrăcat costumul, ar fi putut juca un rol, poate cel al bufonului care spune adevăruri ce nu-s pe placul mai marilor clipei. Dar să nu uităm: marile înțelepciuni ale lumii le spun bufonii, nu regii!

Zguduită, ascultam într-o bună zi înregistrarea „Mitul lui Sisif” de A. Camus în lectura actorului Ion Ungureanu. Acest mit e scris parcă despre destinul tragic al Basarabiei, dar și despre dramaticul destin al omului de cultură Ion Ungureanu, care nu și-a aflat liniștea nici la Moscova, nici la București. A revenit acasă pentru a continua lupta, o luptă aproape absurdă, dar care a devenit soarta sa – de a căra cu îndârjire bolovanul în vârful muntelui, într-un vârf de munte magic, acolo unde aerul este foarte curat, unde nu sunt conjuncturi, unde arta atinge sublimul și unde nu mai suntem oameni, ci spirit.

Cultura este o anumită formă de a iubi lumea și de a spera. Astăzi, la vârsta împlinirilor, omul de cultură Ion Ungureanu ne dăruiește multă iubire și speranță.

Să ne bucurăm.

Ninela Caranfil
„Literatura și arta”, 29 iulie 2010

ASCULTÂNDU-ȘI INIMA

Mă pomenesc că fac gesturile lui, rostesc cuvintele lui, simt că o parte din sufletul său a rămas în mine. Îmi telefona și mă întreba: „Ce mai faci, tătucăi?” Îmi lipsește vorba lui așezată, timbrul blând și înșiruirea cuvintelor înțelepte, pe care știa să le potrivească atât de bine.

Anul 1968. Moscova. Noi, un grup de studenți la GHITIS (Institutul de artă teatrală), suntem prezenți în sala de film a VGHİK-ului (Institutul de cinematografie), la premiera filmului „Colinda”, lucrare de diplomă a studentului anului IV Iacob Burghiu. Sala arhiplină, studenți din toată lumea, profesori, regizori, începe filmul, un film despre datinile noastre strămoșești, despre ritualuri, credință, ființă națională, despre tot ce era interzis de sistemul totalitar și despre cum am rezistat și n-am dispărut ca națiune. La sfârșitul filmului sala se ridică în picioare și aplaudă îndelung curajul și adevărul spus de tânărul cineast. Eram mândri de compatriotul nostru. Bineînțeles că acest film a fost interzis în Moldova. Revenind în Patrie, și-a găsit calea sa artistică prin muncă asiduă și talent, a devenit membru al Uniunii Scriitorilor și al Uniunii Cineaștilor.

A avut multe împliniri, dar nu le afișa. Nu-și organiza evenimente zgomotoase cu petreceri, își trăia bucuria împlinirii modest, înconjurat de cei dragi.

A fost la mai multe posturi de conducere, dar a rămas același Om cu suflet bun, gata să-ți ajute în fiecare moment. O să dezvălui acum un secret al nostru. Era în funcția de consilier prezidențial, iar eu în altă funcție, cea de viceministru al Culturii, în fiecare luni, la începutul săptămânii, îmi telefona și îmi citea noile sale poezii. A fost poate unicul caz când la aceste telefoane guvernamentale se vorbea în limbaj poetic.

„An nou!...
Secol nou!...
Mileniu nou!...
Am pășit într-o prăpastie

infinită
 și plină de dragoste.
 Se desprind hainele,
 încălțările,
 carnea, oasele...
 Rămâne numai sufletul meu
 și al tău
 zburând
 ca niște păsări albe
 sub acoperișul lui Dumnezeu.”

Am cunoscut sufletul lui Iacob din filmele, proza și poezia sa. Sufletul lui, ca un cer albastru, imens, fără margini.

Unde este cerul? se întreba pictorul spaniol Salvador Dali. Și tot el își răspundea: cerul nu este nici sus, nici jos, nici la dreapta, nici la stânga. Cerul este exact în centrul pieptului omului care are credință.

Iacob Burghiu a trăit în și într-o credință, „sub acoperișul lui Dumnezeu”. A crezut în bine și frumos, în adevăr și lumină. O ființă ce ne energiza prin lumina ochilor săi albaștri, plini de speranțe și vise. A fost și rămâne un Om al Cerului – fratele meu ceresc.

1 ianuarie 2004

DUMITRU MATCOVSCHI, DRAGOSTEA ȘI FEMEIA

Femeia în creația poetului, prozatorului și dramaturgului Dumitru Matcovschi ocupă un loc deosebit, mai bine zis – stă în capul mesei.

S-ar părea că-i stă bine acolo, căci anume acolo îi este locul.

Dar s-o urmărim și să încercăm a înțelege această structură.

Femeia din capul mesei, femeia matcovschiană, reflectată cu mult simț în creația Domniei Sale, este o ființă gingașă, blândă, însă e pândită de multe nenorociri, de cumpene, e lovită de soartă, nefericită, purtându-și crucea destinului care a fost prea puțin generos cu ea.

O recunosc pe această femeie, pentru că e alături de mine.

În parte, îi trăiesc viața și mă mir, și mă crucesc cum de a reușit Dumitru să ne citească atât de mult în sufletele noastre chinuite, să ne compătimească, să ne apere, să ne susțină, să ne aline, să ne cruțe și să ne iubească atât de fierbinte.

Îți mulțumim, dragă Dumitru, pentru prea multă dragoste, pentru că ne înveți ce înseamnă curajul, demnitatea, adevărul și pentru că ai spus atât de frumos despre noi, femeile:

„Doar femeia

Mai regină decât floarea
doar femeia poate fi.

Mai adâncă decât marea
doar femeia poate fi.

Mai înaltă ca destinul
doar femeia poate fi.

Mai amară ca pelinul
doar femeia poate fi.

Mai frumoasă decât viața
doar femeia poate fi.

Mai deșteaptă ca povața
doar femeia poate fi.

Mai cuminte ca poemul
doar femeia poate fi.

Mai cumplită ca blestemul
doar femeia poate fi.

Mai aproape decât dorul
doar femeia poate fi.

Mai de șoaptă ca izvorul
doar femeia poate fi.

Mai de-april ca primăvara
doar femeia poate fi.

Și mai dulce ca vioara
doar femeia poate fi.

Iubește-mă, bărbate și mă înveșnicește,
dar chipul niciodată nu mi-l tăia în piatră.

Decât o veșnicie, mai bine dăruiește-mi
caldura cea de taină a focului din vatră.”

20 octombrie 1999

DURERILE LUI DUMITRU MATCOVSCHI

Convorbiri telefonice

Sună telefonul. E Dumitru.

– Ai auzit. Mihai Ghimpu e un om curajos și cinstit. A declarat ziua de 28 iunie zi de doliu. În sfârșit, s-a găsit un om politic care spune adevărul și nu se teme. Am fost ruși de la Patria-mamă și cotropiți, ăsta este adevărul. Țările Baltice l-au spus îndată după destrămarea URSS și iată unde au ajuns. Ceilalți din Alianță nu-l susțin și e păcat. Cât o să stăm noi la răscruce și n-o să știm încotro s-o luăm?

– Cred că e nevoie de o elită politică de sacrificiu, care să se gândească la țară, la neam, la oameni.

– Iată că în 1918 s-au găsit niște oameni iubitori de neam și curajoși care ne-au unit cu Patria-mamă, dar din păcate nu pentru mult timp, pentru că am fost iar furați.

– Dar prin câte au trecut buneii și părinții noștri după ce ne-au înstrăinat: deportări, foamete, deznaționalizare, umilință.

– Noi încă nu ne-am spus toată durerea prin care am trecut. Tu îmi spui că eu sunt un izvor nesecat de durere. O simt această durere ca pe o povară care îmi apasă sufletul, ființa, trebuie să scriu, să scriu mult pentru ca să scap de ea.

– Dumitru, mai sunt și bucurii, nu uita să te bucuri.

– Dacă eu și când mă bucur mă doare sufletul... Ce zodie mai este și asta? Ei, bine că am mai vorbit, sănătate.

13 iulie 2010

* * *

– Gata s-a zis cu democrația Ninela. Ai auzit ce a declarat ieri A.T.
– Ziua de 28 iunie nu e zi de doliu în istoria noastră, dacă și generația aceasta are aceeași părere, înseamnă că totul e pierdut – nu mai avem niciun viitor.

– Ba avem. Dumitru, atât timp cât un demnitar de rangul lui Mihai a declarat că în această zi am fost cotropiți. Nu toți au curajul să spună adevărul.

– Am trăit o viață în minciună, cum să mori cu această povară? Citesc acum cărțile istoricului Vasile Cojocaru și mă cutremur, cum a putut acest om să fie atât de curajos.

– Mitică, cred că societatea noastră e contaminată de cel mai grav păcat – dedublarea. Satan a reușit în mare parte să-l fure pe om de la Dumnezeu. De aici și instabilitatea, fățarnicia și ipocrizia în această lume. Omul îl slujește și pe Dumnezeu și pe Satan.

– Mi-a venit un gând să-l scriu, să nu-l uit. Sănătate.

17 august 2010

* * *

– Am auzit că V.F. e mason – ei sunt legați cu masoneria, ei nu apără interesele naționale.

– Păi și V. Alecsandri și Sadoveanu, mulți intelectuali români au fost masoni.

– Aceia erau dintr-o altă francmasonerie, care avea scopuri nobile, să ajute țările economic și să sprijine intelectualitatea lor.

– Mitică, eu citesc acum o carte de excepție, „Convorbiri cu Octavian Paler”, în care el spune că libertatea este dreptul de a nu minți.

– Am citit această carte, care cred că este una de căpătâi. Am citit și mai demult un interviu cu el trimis de la Moscova de I. Druță. L-a durut inima pentru România și de aceea a și murit de inimă.

25 ianuarie 2010

* * *

– Alo, alo, eu sunt, eu. Am fost la țară. Știi ce mi-a spus un om simplu, un țăran, un om al pământului? Mi-a spus la un moment dat așa: „Eu măcar o singură zi aș vrea să fiu Eminescu.”

– Dumitru, e fantastic că omul care nu a prea citit mult din Eminescu, un om simplu, are intuitiv sentimentul valorii, are niște repere morale în care crede fără a ezita.

Îl întreb de ce nu a fost la comemorarea lui V. Teleucă. Îmi spune că nu s-a simțit bine, dar îmi vorbește cu căldură despre Teleucă, spune

că este cel mai mare poet basarabean și că ar trebui să i se găsească un loc pe aleea clasicilor. Îmi vorbește despre niște trepăduși în literatură, care, fiind agili și pragmatici, numai nu poeți, își scot în fiecare an câte o carte, pe când Teleucă, nedreptățitul, abia de are o carte în grafie latină. Apropo de cărți, am atâtea că de acum nu mai încap în casă. Îmi vine să le arunc peste balcon.

– Mai bine fă-le donații bibliotecilor noastre, îi sugerez eu.

– Cine să le citească? Nimeni nu citește acum, mai ales tinerii, puțini gândesc...

– Nu-i adevărat, îi reproșez eu, avem tineri deștepți, erudiți.

– Avem, dar puțini, nu se lasă Matcovschi și continuă, îmi pare rău că nu am fost la comemorarea lui V. Teleucă.

– Ei, mulțumesc că m-ai ascultat. Îți doresc o zi buna.

11 martie 2012

* * *

– Ce-i cu lumea asta, Ninela?

– Ce e Dumitru, cine te-a mai supărat?

– Păi aseară eu stau la spectacol („Pomul vieții”); frig, voi actorii dezbrăcați, jucați de dă sufletul din voi, iar o tânără care ședea lângă mine se uita la mobil și trimitea mesaje, de ce a mai venit la spectacol, era să-i dau o cârjă-n cap.

– Nu toți spectatorii sunt așa, Dumitru.

– Asta ar mai lipsi, dar spectacolul a fost bun. Iar eu mă gândesc de ce ne chinuim noi, eu prost – voi proști. Nimănui nu-i trebuie chinul nostru.

– Nu-i adevărat, Dumitru, ai văzut, sala era arhiplină, oamenii mai au nevoie de teatru. Aseară mi-a venit o fetișcană la cabină și mi-a exprimat toată admirația ei, a zis că vine tocmai de la Ungheni la toate spectacolele mele. Mai mare bucurie nu-mi trebuie.

– Da, dar eu m-am chinuit toată noaptea ce să mai fac, să-i scriu o scrisoare lui Dumnezeu sau nu... Are dreptate Nicolae Darie, acum e timpul lui Aristid (un personaj negativ din spectacolul „Tata”, un parvenit). Să-i scriu despre Aristizi, cum de-i mai ține pământul...

– Dumitru mai bine scrie mai departe ce s-a întâmplat cu Aristid din „Tata”.

– A plecat în Siberia, s-a întors bogat, a devenit primar, președinte de raion, deputat, ministru apoi și președinte de țară. De ce nu. Ai tu o poezie despre spovedania cuviosului spân. Iată spânul e stăpânul timpurilor noastre, Aristid sau un bezbojnic cum îi spui tu.

– Nu știu, mă mai gândesc. Ei, mulțumesc că ai ascultat durerile mele. Sănătate.

25 ianuarie 2010

ANATOL CODRU LA 70 DE PRIMĂVERI. 2006

*„Plugul cu nemoartea mea
...mie pentru o veșnicie...”*

„M-am născut ca vântul liber
Și-am pus gând să n-am astâmpăr,
Și-am pus gând și plug, și cal,
Să-mi ar viața până-n deal,
Până-n deal, până la mal
Unde moartea face bal.
Pământ reavăn – viața mea –
Afund plugul mi-o ara,
Afund plugul, afund brazda,
C-auzii plugul sub coastă,
Auzii, eram să cânt,
Dar scăpai plugu-n mormânt.
Lovii calul, ca să-l scot
Și-am intrat cu cal cu tot,
Strigai lumea, poate ea
Lumea sta în deal și bea
Lumea bea și chefuia
Plugul moartea mi-o ara
Plugul cu nemoartea mea...”

Spunea Alberto Moravia că lumea este așa cum este, oameni frumoși, urâți, buni, răi, lași și temerari, luminoși și întunecați, oameni

cu Dumnezeu și oameni cu Satan. Lumea mea se împarte în oameni dragi și puțini, care îmi sunt foarte dragi.

Anatol Codru este unul dintre puținii care îmi este foarte drag. Creatorul, o personalitate complexă, om cu verticalitate, ființă solară – îmi trezește toată admirația și de la el învăț cum să-mi împlinesc și eu viața. Incontestabil, Anatol Codru este un poet al națiunii, sufletul lui vibrează la orice durere, bucurie sau suferință, este un veghetor, apărător, dar și un învățător al neamului. Poetul adunător de suflete în jurul său, prin îngândurarea și poezia sa plămădită din măduva neamului românesc, prin filmele atât de aproape de sufletul nostru, ne poartă în lumina lui Dumnezeu, prin ninsoarea și fără apusul Tatălui Ceresc.

Îți mulțumesc, dragă Anatol, pentru lacrima atât de plânsă întru verbul românesc, pentru ceea ce ai zidit cu atâta temeinicie în cultura noastră și îți doresc tăria și îndărătnicia pietrei.

La mulți ani!

Noiembrie 2006

PĂRINTELE BUCURIEI – TEOFIL PÂRÂIANU

Acum câțiva ani, o bună prietenă, Maria Gavriliță, mi-a propus să merg în pelerinaj la Sâmbăta de Sus, Mănăstirea Brâncoveanu, din România. Mănăstirea a fost ctitorită de către Domnitorul Constantin Brâncoveanu. Am acceptat cu mare bucurie, mai ales, că sora Maria și-a asumat toată cheltuiala drumului. Am mers un autocar de pelerini dornici de a vedea frumusețile Țării, de a ne purifica ființa și de a trăi momente de înălțare sufletească.

Maria mi-a vorbit însuflețită și cu multă admirație despre un duhovnic, pe care l-a cunoscut la mănăstire în vizitele anterioare. Am mers un drum lung, dar frumos, admirând minunatele peisaje, unice în lume, și încă o dată ne-am convins cât de frumoasă și necunoscută este Țara noastră. În anul 1991 am pornit într-un turneu prin România de la Chișinău o trupă de actori cu spectacolul „Casa mare” de Ion Druță, în frunte cu sufletista regizoare Nicoleta Toia, care a montat acel spectacol. Am făcut turul României, am jucat în cele mai importante orașe până am ajuns la București. Am jucat și la Televiziunea

Română, apoi ne-am reîntors la Chișinău. La întoarcere, într-o emisiune la Televiziunea Națională, am spus cât de impresionați am rămas de frumusețea și măreția acestei țări, care este și a noastră, dar din păcate noi n-o cunoaștem. Am spus că România ar trebui să trăiască bine din turism, pentru că fiecare locuitor al acestui Pământ ar trebui să viziteze și să cunoască țara aceasta.

Am ajuns la mănăstire spre seară și toți au dorit să se mărturisească duhovnicului Teofil Pârâianu. Cât stăteam și așteptam să intru, Maria mi-a povestit istoria interesantă a preotului. S-a născut nevăzător, a făcut școala, apoi teologia. De mic hotărâse că chemarea lui este calea către Dumnezeu. Cu mare osârdie a mers spre inimile oamenilor și spre Dumnezeu. Oamenii l-au îndrăgit, iar Dumnezeu l-a binecuvântat. De mulți ani slujește la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, a scos nenumărate cărți, prelegeri, a organizat multe întâlniri de suflet, sfântos, erudit, iubitor de oameni și de Dumnezeu. Am intrat sfoasă în mica bisericuță, m-am salutat și am văzut un personaj din poveste, un preot înalt, cu plete dalbe care îmi zise: „Apropie-te, fico.”

M-am apropiat și am căzut în genunchi. Mi-a pus patrafrul deasupra capului și mă întrebă de unde sunt. „Sunt din Chișinău, Basarabia, părinte. Sunt actriță la Teatrul Național «M. Eminescu» din Chișinău.” „Spune-mi o poezie.” Contrariată, am început să spun prima poezie care îmi veni în gând, „Rugăciune” de M. Eminescu: „Crăiasă alegându-te, / Îngenunchem rugându-te, / Înălță-ne, ne mântuie / Din valul ce ne bântuie [...]” La sfârșitul poeziei fața îmi era plină de lacrimi. „Nu plânge, fico”, mi-a spus părintele și a continuat spunând o poezie, apoi încă una. Nu știu cât timp am stat în genunchi ascultându-l pe părinte. Apoi mi-a mai spus: „Ridică-te.” „Dar... Nu m-am mărturisit, părinte”, am șoptit. „Te-ai mărturisit, fico, prin poezia lui M. Eminescu.” Am mulțumit părintelui și, amețită de tot ceea ce mi s-a întâmplat, am ieșit. Ceilalți, care așteptau, m-au întrebat de ce am stat așa de mult. Am avut de mărturisit mai multe păcate, le-am răspuns. Am avut o stare de euforie, de bucurie de comuniunea sufletească pentru că ne-am mărturisit reciproc prin poezie, care este de sorginte divină.

Am citit mai multe cărți despre acest neobișnuit duhovnic, am citit cărțile scrise de el, interviuri.

Nu demult am aflat cu amărăciune că părintele ne-a părăsit, a urcat la ceruri. Sunt sigură că părintele ne veghează și de acolo, de Sus, pentru că a iubit ca nimeni altul această țară, neamul în care s-a născut și și-a împlinit atât de frumos viața terestră. A fost și va rămâne în inimile noastre un Mare Duhovnic, părintele bucuriei, care ne-a adus atâta lumină și credință în sufletele noastre.

OMAGIEREA LUI VALENTIN MÂNDÂCANU

Iubite învățător, precum bine v-a numit astăzi la Radio, Vlad Pohilă.

Sunteți cel care ne învățați mereu, de atâta amar de vreme, a vorbi corect, frumos, fără greșeli și jenante bâlbâieli. Cărțile Dvs., în special, îndreptarul „Cuvântul potrivit la locul potrivit”, au devenit pentru mulți dintre conașionalii noștri – cărți de căpătâi. Adevărate „cărți românești de învățatură” sunt și prelegerile Dvs., emisiunile radiofonice și de la televiziune; cine dorește, ascultă o captivantă și instructivă lecție de exprimare corectă chiar și la o simplă discuție cu Dvs. Mai mulți colegi de breaslă – actori și regizori de la teatru, dar și unii scriitori, gazetari, redactori etc. – spun (și pe bună dreptate!) că numele și activitatea Dvs. se identifică cu promovarea Limbii Române: o limbă extrem de bogată, frumoasă, nuanțată, capabilă să exprime orice fenomen, orice stare, orice trăire...

Atunci când se vorbea în culise, că Valentin Mândăcanu este prezent în sală, aveam emoții deosebite și știam că trebuie să susțin un examen greu, pronunție impecabilă.

Dacă Vă amintiți, Vă deranjam și acasă și Vă întrebam câte ceva, Vă întrebam chiar și în stradă, întâlnindu-Vă, cum se pronunță corect un cuvânt sau altul.

Deci, am tot temeiul să Vă zic: Dragă învățătorule!

Spunea Constantin Noica: în rostirea românească, belșugul îți stă înainte.

Consider că sunteți un om fericit și îmbelșugat, pentru că o viață întreagă ați muncit întru acest belșug, pe care îl dăruieți tuturor cu multă generozitate.

Iunie 2000

LECȚII DE ȚINUTĂ MORALĂ DE LA GRIGORE VIERU

Grigore Vieru a fost pentru noi o lecție permanentă de ținută morală, de demnitate și de existență. Am avut un mare noroc noi, românii, să-l avem, să ni-l dăruiască Dumnezeu anume nouă și ne-am dat seama cu adevărat cât de mare este abia după ce l-am pierdut.

Poezia lui Grigore Vieru mobilizatoare, senină, duioasă, poezie despre limba română, ființa națională, despre Eminescu, despre iubită, despre mamă. El este și un poet tribun care ne mobilizează să apărăm cele sfinte dăruite de Dumnezeu - credința, limba română, istoria, pământul și neamul.

Grigore Vieru ne-a învățat: casa părintească nu se vinde. Tot el ne învață să credem în țară, în marile ei valori precum în Cel de Sus.

Poetul este Basarabia română.

El și Basarabia sunt o singură dramă. Lovind în Vieru, ei, ucigașii, loveau în această Basarabie. Ei nu i-au iertat nicio clipă credința pe care Vieru o propovăduia zilnic ca un apostol și anume, că este român și că suntem români.

„Vocea Basarabiei”, 8 ianuarie 2015

A TRĂIT ȘI A MURIT SUB STEAUA EMINESCU...

Era prin 1991, la 31 August.

La Chișinău, în Palatul Național, se sărbătorea solemn și cu mult avânt „Limba noastră cea română”.

Sala era arhiplină. Fuseseră invitați în cadrul manifestării cei mai buni actori-recitatori din România: Leopoldina Bălănuță, Valeria Seciu, Ovidiu Iuliu Moldovan, Ion Caramitru. Eram în program și eu, cu un fragment din *Scrisoarea a III-a* de Mihai Eminescu. Stăteam în culise și tremuram de emoție, e o mare responsabilitate să fii în același spectacol cu acești maestri ai scenei, adevărați monștri sacri ai teatrului românesc. Domnul acad. Mihai Cimpoi, care era moderator, mă încuraja cum putea. Ca o pedeapsă, eu ieșeam la sfârșitul

spectacolului și, tot tremurând, am simțit că nu mai am puteri să ies. Și iarăși veni acel moment inexplicabil, de mister. Când am pășit în scenă, am simțit o energie fantastică și o forță nebănuită m-a purtat spre microfon. Nu mai tremuram, nu mai aveam emoții, vedeam o mare de oameni, cărora trebuia să le comunic un mesaj al Poetului Eminescu, trăit de sufletul meu de actriță. În final, sala s-a ridicat în picioare și a aplaudat îndelung.

După spectacol a avut loc și o întâlnire de suflet cu oaspeții din România, la „un pahar de vorbă”.

Grigore Vieru s-a apropiat și mi-a spus: „Ai fost magistrală, Nine-la!” Am rămas plăcut surprinsă, i-am mulțumit și i-am vorbit despre emoțiile mele. „Ninela, trăind aici, în realitatea noastră crudă, tu ai adunat atâta durere și astăzi ai recitat cu multă durere, de aceea s-a ridicat sala în picioare, pentru că tu ai spus durerea lui Eminescu, care este și a noastră, a românilor basarabeni.”

* * *

În februarie era ziua de naștere a distinsului poet, tocmai împlinea 60 de ani...

Uniunea Scriitorilor hotărâse să-i omagieze frumoasa aniversare în luna martie. În acea zi, ca orice artist de teatru, rămăsesem cu doi lei în buzunar. Însă voiam cu orice preț să-i duc poetului un buchet de flori. M-am dus la aleea florilor de lângă monumentul lui Ștefan cel Mare în speranța că pot convinge vreo vânzătoare să facă o excepție.

Dar în luna lui martie florile sunt scumpe. Mergeam de la o florăreasă la alta fără succes. Îl zăresc pe un confrate de la Opera Națională, care mă întrebă aproape cântând și cu o voce foarte tare:

– Ce faci, Ninela?

Îi răspund și eu tare că, iată, poetul nostru drag Grigore Vieru are o frumoasă sărbătoare și că nu pot să-i cumpăr un buchet de flori. Cum vorbeam și îi explicam colegului meu situația, o vânzătoare mă strigă și mă întrebă:

– Chiar te duci la Grigore Vieru, chiar ai să-l vezi?

– Da, i-am răspuns.

Atunci femeia îmi spuse:

– Du-i o floare din partea mea.

Vecina de alături, auzind discuția noastră, îmi întinde și ea o garoa-fă și-mi spune:

– Apoi, transmiteți-i multă sănătate de la noi...

Fericită, cu două garoafe, mi-am zis că a treia floare o cumpăr cu cei doi lei.

Așa a și fost. Am venit la Uniunea Scriitorilor, unde sala era arhi-plină.

I-am dăruit buchetul de flori poetului, cu urarea:

– Florăresele de la Ștefan cel Mare îți doresc multă sănătate!

Mai târziu, Grigore Vieru mi-a mărturisit că a fost cea mai frumoasă urare la cei 60 de ani...

* * *

Ultimul strigăt de durere al poetului, publicat în numărul din 15 ianuarie curent al săptămânalului *Literatura și arta*, a ajuns la cer. În aceeași zi a dispărut. Mă gândesc acum că dulăii care au mușcat atât de crud și nemilos din inima Poetului nu-l vor ajunge acolo, sus. Acolo, unde Tatăl Ceresc l-a luat pentru a-l apăra de ei.

A murit sub Steaua Eminescu. Grigore Vieru a învățat de la Mihai Eminescu a nu muri vreodată, iar noi am învățat a apăra, a iubi și a prețui valorile noastre. Dumnezeu să-l odihnească.

19 ianuarie 2009

NICOLAE ESINENCU – LA CE NE ÎNDEAMNĂ?

Nicolae Esinencu a scris, de la bun început, pentru literatura română, deși, pe timpuri, literatura care se făcea la noi se numea moldovenească.

Și unii scriitori chiar o și făceau moldovenească.

Este un creator curajos, e un luptător cu tot ce este rău în lume și în ființa noastră.

Spunea Eugen Ionescu că a deveni conștient de ceea ce este atroce, a râde de el, înseamnă să devii stăpânul a ceea ce este atroce.

Ei bine, Nicolae Esinencu, un creator, este un foarte talentat și cu-rajos stăpân a tot ce este atroce, cu un ochi râde, cu un ochi plânge, și ne îndeamnă și pe noi să procedăm la fel.

Dragă maestre! Îți dorim să râzi și să plângi împreună cu noi.
Mulți, mulți ani.

6 ianuarie 2000

BLESTEMUL DE A FI AL LUI CONSTANTIN TĂNASE

„Cât am trăit, n-am făcut bani, palate, revoluții etc. – îți mulțumesc, Stăpâne, că mi-ai arătat partea nevăzută a Logosului; am înțeles că totul în Împărăția ta e Cuvânt, că toate celelalte sunt o iluzie. La început a fost Cuvântul, dar la sfârșit tot Cuvântul a fost; și va fi. Cuvântul e lumină și întuneric, iubire și ură, somn și durere, singurătate și balamuc, sicriu și leagăn, bombă atomică și strugure de liliac, plecări și întoarceri, istorie și previziune, divinitate și fiară, botez și nuntă. Nu există viață și moarte – există doar Metafore care închipuie aceste iluzorii tărâmurii. Viața e o Metaforă. Și Moartea e o Metaforă. Ceea ce se cuprinde între aceste două Metafore este un câmp plin de ciulini prin care sufletele noastre umblă desculțe. ATÂT.”

Constantin Tănase
(Din volumul „Blestemul de a fi”, Chișinău, 2009)

„Ninela este o exaltată, care nu ne permite nici nouă să trăim liniștiți”, așa și-a început discursul Constantin Tănase la lansarea CD-ului „Dorul Infinitului din noi”. Multe lucruri frumoase mi-a adresat atunci ziaristul care nu prea lăuda, era mai critic. Cu atât mai emoționată eram eu. Nu sunt scriitoare, dar uneori îmi ajunge cuțitul la os și atunci mă așez și scriu. De câte ori i-am telefonat și l-am rugat să publice oful meu, niciodată nu a spus: nu, dimpotrivă, mă încuraja. Prin intransigența sa, pana lui ascuțită, uneori acidă, necruțătoare, devenise groaza lichelelor, a politicienilor de paie, a hoților, a profitorilor și a pseudopatrioților. Îmi povestea odată cu haz cum a intrat într-un local, unde la o masă ședea cu cineva un fost prim-ministru.

Când l-a văzut pe Măria Sa ziaristul intrând, prim-ministrul involuntar s-a ridicat în poziția de drepti.

Citesc și recitesc cărțile lui C. Tănase – adevăruri durute, spuse până la lacrimă despre noi, destinul nostru deloc norocos, înstrăinarea, însingurarea și drumul nostru dramatic în istorie. Dar scrie și despre vitejia și curajul, frumusețea și dănuirea neamului românesc. Despre multe a scris minunatul ziarist – vesele și triste, adevărate și cutremurătoare, care îți răscoleau sufletul și mult timp mai erai obsedat de cele citite. Când apărea în societate la vreun eveniment, era plin de voie bună, toată lumea vroia să schimbe câteva vorbe cu el, râdea zgomotos ca un copil năstrușnic. Îmi amintesc, când veniseră comuniștii iar la putere și toată lumea era îngrozită de ce va urma. Mă duceam la repetiție la teatru, tocmai traversam strada Pușkin și aud o voce puternică strigând: „Ninela, jos comuniștii!” Mă uit, Constantin Tănase, care se afla într-o mașină, a coborât în mijlocul străzii și zâmbind larg mi-a mai strigat o dată: „Jos comuniștii!” I-am spus mai apoi, cât de mult m-a încurajat gestul lui de solidaritate, dar și plin de curaj.

Când se afla în spital, îi telefonam doamnei Alexandra Tănase și mă interesam cum se simte Maestrul. Într-o bună zi mi-a spus: „Vino, vrea să te vadă.” Am luat un buchet de crizanteme. Când am intrat în salon l-am văzut slăbit, schimbat, dar ochii îi străluceau. A zâmbit și mi-a zis: „Spune-mi ceva din Blaga.” I-am recitat un vers, apoi încă unul. Asculta concentrat, apoi a șoptit: „Blaga e un mare poet și filozof.” Aceasta a fost ultima noastră întâlnire.

Viața e o Metaforă și Moartea e o Metaforă – scrie Constantin Tănase. El, acest plin de demnitate ziarist al Timpului nostru, al tuturor, dar și al Timpului care vine, și-a împlinit viața cinstit și adevărat între aceste două Metafore. Sufletul lui a umblat desculț pe un câmp de ciulini.

Închei cu un citat din decalogul lui C. Tănase „Astăzi toți caută cu febrilitate ideea națională”:

„Sunt convins că ideea națională a unui stat bolnav cum este al nostru trebuie să fie respectul față de Mamă, față de femeie în general. Dacă nu instituim cultul femeii, nu vom avea o națiune sănătoasă și liberă.”

Dragă Constantin Tănase, ai fost și vei rămâne un reper moral al neamului nostru, un luptător temerar pentru revenirea noastră în albia firească, adică revenirea la Patria-mamă. Ferice de neamul care are asemenea personalități.

9 februarie 2016

JUBILEUL LUI NICOLAE DARIE

Acum trei decenii, pe când eram studenți la Institutul de artă teatrală din Moscova, un cineast român - pe nume Iurie Darie, a fost recunoscut la Festivalul internațional de filme drept cel mai bun actor al anului...

Credeam atunci că Nicolae Darie, colegul meu de facultate, e rudă cu faimosul actor român - Iurie Darie. Altul ar fi inventat vreo poveste și ne-ar fi convins, poate, că e nepot direct al lui Iurie Darie, însă Coliță, fiul lui Tudor Darie, din Blândeștii Unghenilor de pe malul stâng al Prutului, a fost mereu modest și preocupat de foiul baiianului său.

Odată profesorul Simion Ghimpu i-a zis: „Termină, Coliță, cu baiianul ăsta, că lumea civilizată cântă la acordeon!” Mă rog, profesorul știe mai bine ce știe. Coliță a fost mereu un învățăcel ascultător și a studiat acordeonul. Doamne, nu era nicio serbare fără acordeonul lui Nicolae Darie, chitara lui Anatol Răzmeriță și clarinetul lui Mihai Iorga.

Chitara lui Anatol Răzmeriță poate mai sună și astăzi prin tavernele din Toronto cu ritmuri americane și canadiene... Clarinetul lui Mihai Iorga s-o fi rătăcit prin una din sălile Academiei de Teatru și Film din București... Iar acordeonul lui Coliță Darie împlinește jumătate de veac, fiindcă am impresia că Darie-Actorul s-a născut odată cu Acordeonul sau Acordeonul nu vrea să se treacă aidoma actorului...

Actorul Nicolae Darie are un vis al său neîmplinit la 50 de ani - să-l joace pe Ștefan cel Mare în drama lui Barbu Ștefănescu Delavrancea - „**Apus de soare**”... Dumnezeu să-l ajute!

Colegii lui de la facultate s-au împrăștiat care încotro, eu și cu Iurie Negoită rămânem alături de Nicolae Darie în Teatrul Național „Mihai Eminescu”. Suntem și rămânem.

La muți ani și noi împliniri!

MEREU ÎNDRĂGOSTITUL ROMEO – VITALIE RUSU

„Actorul

*Era actor și nu era actor,
 Stătea-ntre flori biruitor și blând
 Cu tăpile înfipite în pământ,
 Adică-n lemnul scenei, și zâmbea,
 Intimidat de tot ce se-ntâmpla...
 Un porumbel se dezlipi din pod
 Și i se așeză pe umăr, pui
 Îngerul lui era, îngerul lui
 Cortina a căzut, noi am plecat...
 Atât a fost: o clipă, un oftat.
 Dar clipa ceea nu era de timp.
 Era de înălțare pe Olimp,
 Era de sens, era de legământ,
 De dăruire și de jurământ,
 Era de rugăciune, nu de joc.
 Foc duce oamenilor tot actorul, foc.”*

Dumitru Matcovschi

„Actorul e un mag, și nimeni nu-l învață arta de a încâlci și a descâlci ghemul tainelor. Actorul e un filozof, și nimeni nu-l învață arta filozofiei. Actorul e un istoric al timpului său, și nimeni nu-l învață să privească cu ochi cinstiți viața, curiozitățile, dar și durerile ei, mai ales, tragediile, disperarea, violența. Actorul e și un istoric al timpurilor trecute, memoria colectivă a oamenilor.”

Andrei Vartic

După cele citite mai sus, reflecțiile marilor intelectuali ai timpurilor noastre, dar și viitoare, referitor la profesia noastră a actorilor, îmi vine să exclam ca și Caragiale: aprob pozitiv, deoarece această stirpe, nebuni frumoși, care sunt condamnați toată viața să lupte și să aducă în scenă frumosul, dar și urâtul, adevărul, credința, omenia, bunătatea, dezgolindu-și sufletul seară de seară, ca să-l aducă pe tavă

spectatorului, uimit și frapat de această ofrandă, chiar sunt aleși de Dumnezeu. Dar rari actori, care își înțeleg astfel profesia, mai bine zis, menirea sau neîmpăcarea, nemulțumirea și setea de a persevera de la rol la rol, de la spectacol la spectacol. O sete ca un blestem.

Încerc, nu știu dacă reușesc, să scriu despre un bun coleg, un actor... nu, nu e bine, despre un fenomen inedit în istoria teatrului românesc, un încăpățânat, un straniu, un zbuciumat. De ce trebuie să-l considerăm fenomen? Pentru că este surprinzător, unic, inegalabil. Pentru că este un conglomerat, un ghem de contradicții, pe care dacă încerci să-l desfaci mai rău îl încâlcești.

Da, e o mare taină cum se nasc oamenii, e o taină cum pornesc ei pe un drum al lor hărăzit de ursitoare la naștere. E un mister cum copilul născut într-o familie modestă de învățători de țară a început să viseze teatru, actoria și cum i se arătau aceste fantasmе minuni în ochii lui, în imaginația sa, transformându-se apoi în sensul vieții sale.

Pentru că tânărul cu ochii visători în care încăpea toată lumea s-a pomenit la Academia de Arte, la actorie și iată așa, sub îndrumarea unui profesor, actor, regizor de excepție, V. Cupcea, a început călătoria, drumul spre Ithaca sa, care durează zeci de ani, cu escale, cu merusul în genunchi, cu durere, suferință, pasiune, cu zbor de asupra tuturor, căderi, urcușuri, suflet zdrelit, nopți nedormite, eșecuri, lacrimi, bucurii, tristeți și rugăciune. Doamne, ce greu e să joci în scenă, la radio, la televiziune, în concerte cu un asemenea partener. Mai întâi el schimbă totul: textul, mizanscena, desenul spectacolului, iar tu ești nevoită să te conformezi, să improvizezi pe loc, aici și acum, ca și el și de aici ineditul, trăirea cea mai sclipitoare, autentică și adevărată. Și apoi acea văpaie, focul care arde în sufletul lui în timpul jocului te învăluie, te copleșește, te frige și tu te arzi împreună cu el.

Îl cunosc de o viață, ba nu îl cunosc, pentru că Vitalie e mereu altul, e mereu imprevizibil. Îmi place acea expresie de copil năstrușnic, care nu i-a dispărut nici astăzi la o vârstă onorabilă. Îmi place cum înainte de a recita o poezie își frământă buzele pentru ca să rostească cât mai frumos cuvântul, apoi își acoperă fața cu mâinile, probabil rostind o rugăciune, și începe a recita. E un ritual pe care actorul îl respectă cu strictețe. Admir traiectoria parcursă de Vitalie Rusu de la Hlestakov,

un aventurier incurabil, în spectacolul „Revizorul” de Gogol, în regia lui Andrei Băleanu, spre Romeo, un tragic îndrăgostit, în spectacolul „Romeo și Julieta” de Shakespeare, regia A. Băleanu, un Tartuffe, bufon și geniu al răului în spectacolul „Molière”, regia Ilie Todorov, Cârnațarul, care a ajuns domnitor, de Aristofan, în regia lui A. Vartic, și apoi spre Moș Ion, un mare înțelept al lumii, înțelepciunea pământului, în spectacolul „Casa mare” de Ion Druță, regia Sandu Cozub. Ce paletă diversă din tezaurul mondial, ce noroc trebuie să ai să realizezi cu brio roluri de referință.

Da, Dumnezeu îl iubește pe Vitalie, pentru că el nu uită niciodată să-și spună rugăciunea și intră în scenă ca într-o biserică. Și noi îl iubim, îl admirăm și învățăm multe de la el.

Să-i fie fascinantă călătoria, cât mai lungă și cât mai rodnică, cu noi împliniri.

15 august 2016

DESPRE UN PRIETEN – NICOLAE JELESCU

Ne-am întâlnit cu mulți ani în urmă în troleibuz, ne-am salutat și chiar am discutat că ar fi bine să facem un spectacol de poezie în doi. Îl ascultasem de vreo câteva ori pe mai tânărul coleg de breaslă Nicolae Jelescu cum recita versuri și mi-a plăcut ideea. Însă de la idee până la faptă au trecut ceva ani, fiecare era ocupat cu activitatea sa. Dar s-a legat între noi o prietenie, discutam la telefon, apoi Nicolae mă invita la o cafea și discuțiile continuau. Mare lucru azi e să ai cu cine comunica, discuta. Într-o bună zi îmi telefonează Nicolae și îmi spune că s-ar putea să fim invitați pentru câteva concerte de Crăciun în Italia. În echipă mai erau Maria Sarabaș și Arsenie Botnaru. Și evenimentul s-a produs. Mi s-a împlinit într-un fel și visul meu tainic de a cunoaște, a vedea, a admira această țară – era visul copilăriei mele. Ceea ce am văzut m-a șocat, am admirat frumoasa Romă – un imens muzeu în aer liber, am mers în mai multe localități și basarabenii aflați acolo ne-au primit cu brațele deschise. Concertele noastre erau îndelung aplaudate, aveau un mare succes. Eu lucram în tandem cu Nicolae. Am improvizat un scenariu din poezia românească și nu numai. Evo-

luam pentru prima oară ca parteneri pe scenă, dar parcă lucrăm de mai mult timp împreună. S-a stabilit între noi o legătură suflătoare, firească, lucru pe care nu cu fiecare partener îl poți construi în scenă.

Uite așa poezia, dar și omenia ne-a împrietenit. Am revenit acasă fiecare cu activitatea sa, spectacole, deplasări, întâlniri, dar Nicolae nu uită să-mi telefoneze mereu începând de obicei cu: Mult stimată, doamnă, distinsă doamnă, mult căutată și mult prețuită și tot așa mă răsfăță cu vorbe frumoase. Cred că nici un bărbat nu mi-a făcut atâtea complimente. Îmi place că Nicolae este un actor muncitor, sensibil, o voce deosebită, are spectacole de poezie, dar este și un om minunat, respectuos, cavalier. Are o inteligență genetică ce i s-a transmis de la părinți.

Îl admir cu câtă dragoste, măiestrie, inspirație, dăruire, înțelegere rostește, trăiește cuvântul în scenă.

Și iată după mai mulți ani, în sfârșit, am realizat un spectacol pe versurile Leonidei Lari – „Femeia cu suflet de tei”. L-am rugat pe Nicolae să regizeze spectacolul și a acceptat cu mare drag și îi mulțumesc pentru colaborarea frumoasă care s-a încununat cu un spectacol bun.

Nu de mult a fost invitat la Bruxelles la comemorarea lui Mihai Eminescu. A prezentat mai multe recitaluri pe versurile poetului, a fost îndelung aplaudat, s-a bucurat de succes. Mă bucur și eu de succesele bunului meu prieten și rămân în continuare admiratoarea lui. Spune Lucian Blaga:

*„Sapă, frate, sapă, sapă
Până ai să dai de apă.”*

Actorul Nicolae Jelescu sapă în cuvânt cu sufletul și îi descoperă sensul, profunzimea, dimensiunea, frumusețea, dar descoperă și izvorul nesecat al Logosului românesc.

10 februarie 2016

NEBĂNUITA FORȚĂ A SCENEI

„A! Teatrul!... Dar un teatru care să-mi placă mie... trebuie să fie viu, cald, fierbinte! Să dogorească viața de aici până în fundul galeriei; actorii să aibă un demon în ei; prin ochi, prin sprâncene, prin gură, prin

vârful degetelor, prin toți porii, să scoată pe demonul acela și să-l sufle asupra mea.

O clipă să mi-l ierte pe spectator a-și veni în fire, a-și da seama ce vor cu el: să-l ia repede, să-l zguduie, să-l ametească, să-l farmece, să-l vrăjească, mai știu eu cum să zic? Când or ieși din teatru nici doi ochi să nu fie uscați și siguri: toți să fie împăienjeniți de emoție, umezi de plâns ori de râs.”

Ion Luca Caragiale

În anul 1983, la Teatrul „Lucefărul” a sosit un grup de actori tineri absolvenți ai școlii Vahtangov. Talentați, entuziaști, porniți să schimbe lumea, teatrul să-l renoveze cu viziuni, forme, mijloace noi de expresie. Petru Hadârcă, Nelly Cozaru, Petru Vutcărau, Ala Menșicov, Emil Gaju, Valentin Zorilă, Gheorghe Pietraru, Mihai Fusu au reușit să se afirme. Pe parcursul anilor au devenit personalități importante în cultura noastră, sunt îndrăgiți de spectatorii noștri. În curând grupul de tineri actori s-a împrăștiat care încotro. Au pățit-o și ei ca și studioul nostru. S-a lucrat meticulos pentru a efectua acest lucru – prea multă rostire românească, prea multă literatură română erau periculoase pentru ideologia sovietică comunistă. Bineînțeles că tinerii cunoșteau adevărul despre identitatea noastră și, temerari fiind, îl spuneau în gura mare.

Petru Hadârcă s-a pomenit în Teatrul Național și a și montat un spectacol – „Atmosferă încărcată” după I.L. Caragiale. Cu adevărat atmosfera noastră era încărcată și spectacolul vorbea clar despre o realitate absurdă în care trăiam noi, de aceea spectacolul a avut priză la spectatori. Apoi a urmat un rol important, Păvălache, în spectacolul „Casa mare” de Ion Druță, montat de regretata Nicoleta Toia. Am și realizat un turneu prin cele mai importante orașe ale României cu acest spectacol.

Eu nu mă aventurez să analizez activitatea actorului, regizorului Petru Hadârcă, pentru că nu o cunosc, vreau să scriu de bine doar despre ceea ce țin minte și ceea ce m-a impresionat. Fiind îndrăgostit de opera lui Caragiale, Petru a mai montat două spectacole – „Mofturi parfumate” și „O noapte furtunoasă”, spectacole apreciate de

spectatori. Eu am rămas impresionată cât de mult regizorul a pătruns în spiritul, în lumea lui Caragiale, care este într-un fel și lumea noastră. Cred că I.L. Caragiale, ca și Eminescu, vor rămâne mereu actuali. Zbuciumatul de Petru Hadârcă a avut multe peregrinări, m-am bucurat când a venit în fruntea Teatrului Național. Tocmai veniseră comuniștii la putere și Petru a fost demis pentru că spunea el (și nu mințea!) că este român. I-a dat în judecată, bineînțeles că nu a câștigat procesul și, fiind convins că s-a comis o ilegalitate, a mers până la CEDO. Între timp a plecat în România, unde a făcut film, spectacole în teatru și la radio România. Dar aștepta un răspuns și l-a primit. Cu adevărat s-a comis o nedreptate și Petru a fost restabilit în funcția de director general al Teatrului Național. Scriu în această carte despre oameni pe care îi admir, care m-au ajutat, despre talentul, omenia și bunătatea lor. Ei bine, scriu despre Petru cu admirație pentru curajul lui de a lupta pentru adevăr și dreptate. Petru Hadârcă a revenit acasă în Teatrul Național. Puțin vorbește, mult înfăptuiește. Montează spectacole, joacă roluri, organizează turnee.

Reuniunea teatrelor naționale din arealul românesc, festival organizat împreună cu inimosul actor și regizor Ion Caramitru și susținută de către Ministerul Culturii din România și Ministerul Culturii din Republica Moldova, a fost o mare bucurie pentru spectatorii noștri.

În cadrul festivalului s-au audiat și spectacole radiofonice. Un spectacol pe care l-am audiat cu un nod în gât și multă emoție este despre o bucovineancă, Anița Nandriș-Cudla, deportată în Siberia cu copiii ei. Cutremurător și zguduitor jurnalul scris de Anița, care a îndurat iadul comunist, l-a învins și a și scris mărturii care te tulbură până la lacrimi. Spectacol realizat de Petru Hadârcă cu actrița bucureșteană Rodica Mandache la Radio București. Mă gândesc uneori că neamul românesc atâta a suferit în istoria sa încât trebuie să-și mărturisească durerea până la capăt pentru a începe să trăiască altfel.

Cu adevărat cultura nu are hotare și toate stavilele se dărâmă, hotarele nu au rost, dispar, precum vor dispărea și cei care le inventează.

Am avut un turneu frumos în Polonia, apoi în România, București, Iași... Și pretutindeni spectacolele, actorii noștri au fost îndelung aplaudați.

Iată cum știe Petru Hadârcă să-și realizeze visurile – cu multă tenacitate, muncă, dăruire și încredere în ziua de mâine.

Să-i fie binecuvântată ziua de mâine precum și năzuințele sale.

15 februarie 2016

CU DRAG DESPRE MIHAI MUNTEANU

Era anul 1995. La TV națională se pregătea un program distractiv pentru revelion. Cineva a scris un scenariu foarte reușit, haios și hazliu despre Chirița în diferite situații. Rolul Chiriței mi s-a propus mie, am acceptat și am început filmările. În scenariu era o scenă cu solistul Operei Naționale, Mihai Munteanu. Aveam emoții fiindcă demult îl admiram pe artistul care își făcuse o carieră atât de strălucită, l-am urmărit în spectacole, era o personalitate cunoscută, iubită de mulți spectatori de la noi și din străinătate. Vă dați seama ce bucurie pe capul Chiriței, căci îi cânta însuși Mihai Munteanu, apoi tot el o invita la dans și se avântau într-un dans plin de foc – patimă, dar și tandrețe. Chirițoaia era în culmea fericirii, dar și acrița, pentru că Mihai Munteanu s-a dovedit a fi un partener de excepție cu o intuiție care simțea orice unduire sufletească, mișcare, gest, privire, într-un cuvânt, era un partener perfect. Am înregistrat cu succes acea scenă și de atunci am devenit prieteni. Numai un mare artist poate fi și un Om adevărat. De câte ori îl întâlneam îi simțeam energia benefică, în discuție optimist și pozitiv, gata să-ți mai povestească un nou banc râzând zgomotos și molipsitor.

Odată, prin anul 2000, mi-a telefonat și mi-a propus să fiu profesoară în Cadrul Academiei de Cultură din Academia de Poliție „Ștefan cel Mare și Sfânt”.

Incredibil, dar fostul rector al Academiei de Poliție domnul Guțuleac l-a rugat pe reputatul artist să organizeze și să fie rectorul Academiei de Cultură, să invite valoroși oameni de cultură, care ar fi dezvoltat cu prelegeri nivelul cultural al cursanților. Au fost invitați Veniamin Apostol, Gheorghe Mustea, Margareta Ivănuș, Petru Ungureanu și eu.

Primii doi ani, pe lângă materia de bază, cursanții treceau și obiectele: muzică, arte plastice, cinema, teatru, arta vorbirii.

Eu predam arta vorbirii și le povesteam noțiuni generale despre teatru, cinema.

Îmi amintesc, de sărbători pregăteam concerte interesante cu implicarea cursanților. A fost o experiență pentru mine și îi mulțumesc lui Mihai Munteanu că mi-a oferit această posibilitate.

Artistul perseverează mereu prin munca sa asiduă, dăruire și dragoste pentru spectatori. A cucerit inimile spectatorilor din întreaga lume. Oamenii îl prețuiesc, îl aplaudă și îl iubesc.

Mihai Munteanu își trăiește viața într-o stare de zbor continuu. Să nu te oprești, dragă Mihai, și să-ți fie zborul cât mai înalt și mai lung.

VITALIE URSU, STUDENTUL

Studentții mă considerau o profesoară exigentă, dură chiar.

Îmi displăceau leneșii, dar aveam destulă răbdare ca să-i instruiesc, să-i conving că fără muncă nu reușești nimic.

Veniamin Apostol, Victor Ciutac, Titus Jucov, când selectau grupele de viitori actori, mă invitau pe mine să predau arta vorbirii și arta actorului, cunoscându-mi aceste calități. Într-o astfel de grupă era un student pe nume Vitalie Ursu. Îmi părea că acest student, cu un fizic foarte dezvoltat (era cu două capete mai înalt decât mine) este un leneș incurabil, pentru că nu reușeam să-i deschid gura, să pronunțe vocalele, avea defecte de pronunțare și, în ultimă instanță, nici nu dorea să muncească.

Într-o zi, Ursu m-a enervat în asemenea hal, încât m-am năpustit asupra lui cu pumnii strânși, dar m-am oprit în fața lui. Eu mică, el mare. M-am uitat de jos în sus și i-am zis:

– Măi, Ursule, dacă nu-ți schimbi atitudinea, eu te omor, te omor și scap Institutul și părinții de tine.

Stătea și el drept, roșu la față, cu pumnii strânși. În momentul acela m-am gândit că dacă mă lovește măcar o dată, nu rămâne nimic din mine...

După acest incident, studentul Ursu, care era în anul II actorie, a început să progreseze. În anul IV, studentul Vitalie Ursu vorbea frumos limba română, era un student harnic și devenisem buni prieteni.

Au absolvit Academia de Arte și s-au împrăștiat care încotro.

Trecuse un an de la absolvire. Într-o zi sună telefonul și o voce de bărbat îmi zice bună ziua și se prezintă:

– Doamnă Caranfil, eu sunt tatăl unui fost student de-al D-voastră, pe care era să-l omorâți... Vreau să vă transmit salutări de la Vitalie. El s-a aranjat la lucru în România, la teatrul din orașul Sf. Gheorghe, și vă mulțumește din tot sufletul pentru ceea ce ați făcut pentru el. Vă este recunoscător.

Eram fericită, pentru că prea puțini foști studenți mi-au spus asemenea cuvinte. Din păcate, mulțumirile vin târziu sau niciodată.

EMINESCU-CAVALERUL

Eram la Biblioteca Municipală „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, la premiera cărții de versuri a doamnei Maria Tonu.

Lume aleasă; s-a vorbit, s-a cântat. Am prezentat și eu un recital de poezie.

Mi s-au oferit două buchete de flori. Autoarea mi-a dăruit cartea cu un autograf emoționant.

După această frumoasă sărbătoare am trecut pe la bustul lui Mihai Eminescu și am depus cel mai frumos buchet – trei crizanteme de culoare roșie.

Un alt buchet l-am depus la Nichita Stănescu.

Apoi am urcat în microbuz și am pornit spre Ciocana, spre casă.

M-am așezat lângă un bărbat care peste câtva timp mi-a spus:

– Îmi pare bine că v-am întâlnit, doamnă Caranfil. Vă dăruiesc cartea mea de versuri și scoate din mapă o plachetă și mi-o întinde.

Mirată, iau cartea și-l întreb:

– Sunteți poet? Nu vă cunosc...

– Mă numesc Dascaluic. Sunt un medic, care uneori mai scrie și versuri.

Scrieți-mi și o dedicație, l-am rugat eu.

Când coboram la Ciocana, îmi zise:

– Știi că locuiești aici... Așteptați, vă rog, o clipă. Acuși mă întorc.

Nu departe, niște femei vindeau flori. Se reîntoarce cu un buchet de flori și mi-l oferă zicându-mi:

– Niciodată nu v-am dăruit flori. Acum am acest prilej și sunt fericit...

Uimită și bucuroasă am rămas și eu, când am descoperit că buchetul era identic cu cel pe care l-am pus la monumentul lui M. Eminescu.

Asemenea lucruri nu pot fi întâmplătoare.

Spiritul lui Eminescu, cavalerul Eminescu mi-a reîntors frumosul buchet de flori, tot printr-un poet – trei crizanteme roșii.

O întâmplare misterioasă care dovedește încă o dată că spiritul este nemuritor și că noi avem marele noroc de a fi vegheați de un mare spirit al neamului nostru – nemuritorul Mihai Eminescu.

O altă călătorie de vis, a fost cea numită „Pe urmele lui Eminescu”, organizată de Societatea Culturală „Plai Mioritic” din Iași în 1996 (președinta societății – dna Ioana Ieremia). Eram invitați mai mulți intelectuali basarabeni, oameni de cultură de la București, Craiova, Iași, un autocar întreg. Am pornit de la Iași spre Ipotești, apoi la Putna, am plecat la Cernăuți, în Boian, ne-am reîntors la Iași și apoi am pornit spre Oradea. Am ajuns la Viena și ne-am reîntors prin Salzburg la Budapesta, apoi iarăși la Iași. Peste tot am fost bine primiți, se organizau întâlniri cu oamenii, omagieri ale marelui poet, eu susțineam recitaluri din poezia lui Eminescu. Astfel, nemuritoarele poeme au răsunat pretutindeni: fie în biserică la Boian ori la mormântul lui Aron Pumnul, la Teatrul „Lucefărul” din Iași, în primăria din Oradea, la Centrul Român din Viena și lângă casa unde a locuit poetul, la bustul lui Eminescu din Budapesta.

Clipe de neuitat, momente de entuziasm și de mare mândrie pentru cultura românească, pentru unul dintre străluciții exponenți ai acestei culturi, despre care Noica a scris atât de adevărat – „**Eminescu este omul deplin al culturii românești**”. Sub steaua cuvântului **dor** ne ducem viața, sub durerea acestui cuvânt oamenii de creație își făuresc minunatele opere, spune Constantin Noica. De dor de țară, de neam, de limbă, de cultură, de tot ceea ce este românesc, și-a scris minunata sa operă Eminescu. Am mers cu pietate pe urmele lui, cu un mare dor, am mers cu o dorință și o sete de a-i cunoaște cât mai profund viața și opera. Am fost la Ipotești și i-am auzit pașii copilăriei, la Putna i-am

ascultat vocea. Am fost la Boianul eternizat în nemuritoarea „Doină”, în Cernăuțiul tinereții sale, i-am ascultat respirația în casa unde a locuit la Viena și ne-am rugat în biserica ortodoxă română pentru sufletul lui. Am depus un buchet de flori și am făcut o plecăciune la bustul lui Eminescu din Budapesta. Cu adevărat, poetul Mihai Eminescu este părintele nostru spiritual, este Coloana noastră fără de sfârșit.

MAGIA MUZICII LUI EUGEN DOGA

Eram în drum spre Viena, într-o călătorie pe urmele lui Eminescu, organizată de Societatea Culturală „Plai Mioritic” Iași - Chișinău - Cernăuți. Un autocar plin cu intelectuali de pe ambele maluri ale Prutului. În această lume bună se afla și familia Doga: frumoasa doamnă Natalia și magnificul muzician și om de omenie Eugen Doga. Ne opriserăm peste noapte la Mănăstirea Sucevița, unde era o frumusețe paradisiacă, unde totul cânta: și floare, și frunză, și pasăre - aveam impresia că anume acolo s-a născut Dumnezeu. Ei, imaginați-vă că acea muzică divină s-a contopit perfect cu dumnezeiasca muzică a lui Eugen Doga, pe care o ascultam cu respirația întretăiată. Era o armonie perfectă, se înălța la ceruri un imn al frumuseții, al suferinței, al dorului, al veșniciei. Sunt convinsă că în acea clipă și Dumnezeu și-a lăsat treburile cerești ca să asculte înălțarea la ceruri a inimilor noastre.

Un alt moment misterios s-a întâmplat la biserica ortodoxă română din Viena, unde s-a oficiat o slujbă de pomenire a poetului nepereche Mihai Eminescu. Biserica era arhiplină cu români care locuiau la Viena. La sfârșitul slujbei, preotul l-a rugat pe marele muzician Eugen Doga să interpreteze la pian ceva din creația sa muzicală. În acea liniște covârșitoare au răsunat primele acorduri, apoi... o avalanșă de sunete a umplut biserica. Sunete, melodii, suspine, tânguiri, bocete, chiote, bucurie și durere.

Răsuna muzica lui Eugen Doga, care ne purta pe cele mai necunoscute cărări ale istoriei Neamului nostru, prin tainele etnozenezei noastre. Fețele oamenilor începuseră a semăna cu fețele sfinților zugrăviți în icoane, iar flacăra lumânării de pe pian a prins a se legăna în ritmul muzicii, care ne fermecase ca într-o poveste. O poveste, o

legendă, un mit este muzica maestrului Eugen Doga, care spune lumii despre sufletul și istoria Neamului nostru, despre soarta dramatică și demnitatea acestei Națiuni.

Ave, Marea Cultură Română, ce dă lumii asemenea dăruiri!
 Ferice de poporul ce are asemenea personalități!

Martie 2007

*(Din volumul „Eugen Doga: compozitor, academician”,
 Chișinău, 2007)*

ARTISTUL CARE DĂRUIE BUCURIE: NICOLAE BOTGROS

Urmăream o emisiune dedicată maestrului Nicolae Botgros. Prietenii, familia erau alături – era o șezătoare de suflet. La un moment dat operatorul i-a surprins privirea lui Nicolae în plan mare. M-a tulburat expresia ochilor. Nu mai ascultam ce spunea, eram fascinată de acea privire care venea din adâncurile mării, din înalțurile cerului, din liniștea pământului de la începuturi. Era privirea primului om care era una cu pământul, cu cerul, cu marea, codrul, înțelegea limba tuturor viețuitoarelor din preajma lui. Era în deplină armonie cu tot ce îl înconjură, era creația lui Dumnezeu.

Cu siguranță celor mai dragi copii ai săi Creatorul le-a dăruit la naștere ceva ce-i deosebește de ceilalți oameni.

Ei bine, atunci când cântă Nicolae Botgros cu vioara-i fermecată însoțit de „Lăutarii” săi doinele, horele, bocetele, romanțele, muzica clasică pe care acești maeștri le interpretează cu multă dăruire te trec fiori și te vrăjesc. Cu fiecare fibră a ființei sale, cu tot sufletul, cu o mare măiestrie ne cântă și ne încântă maestrul Botgros. Vioara devine parte a ființei sale, se contopește cu el și devin un tot întreg – omul-vioara, omul-creatorul, omul-muzica.

Acum câțiva ani, împreună cu sufletista cântăreață Maria Sarabaș, am fost invitate în Grecia pentru câteva concerte. Să fii la Atena și să nu fii pe Acropole e ca și cum nu ai fost în Grecia. În ultima zi a vizitei noastre am urcat pe Acropole însoțite de prietenii noștri. Coboram treptele împovărate de istoria măreață a acestui popor, cultura și civilizația antică. La un moment dat am deslușit sunetul unui țambal.

Jos, la poalele Acropolei, cânta la țambal un interpret ambulant. Cânta melodii românești. Ne-am apropiat și i-am vorbit în română, tot în română ne-a răspuns și el. L-am întrebat de unde este. „Sunt din Banat.” „Și dumneavoastră de unde sunteți?” „Suntem din Moldova,” i-am răspuns. I s-au luminat ochii și ne-a spus: „O, Nicolae Botgros din Moldova e cel mai mare lăutar român.” Eram copleșită, mândră de ceea ce am auzit și mi-am zis că și cultura română a dat lumii multe personalități care au îmbogățit tezaurul universal. Cu adevărat, una dintre aceste personalități este maestrul Nicolae Botgros, artistul care dăruie oamenilor atâta bucurie.

Februarie 2016

ȘTEFAN PETRACHE, UN CÂNTĂREȚ NEPERECHE

Ca prin minune generațiile venite după război au adus mult sens, sensibilitate, omenie și talent. Probabil că aceste valori general-umane, care nu s-au afirmat pe parcursul atâtor ani de carnagiu, au răbufnit la sfârșit de război. În estrada noastră a apărut un tânăr firav, timid, dar când apărea pe scenă se transforma într-o forță care avea un impact inexplicabil asupra spectatorilor. O voce puternică și curată, care izvora din străfundurile pământului, o pronunție pur românească, un artistism desăvârșit, un firesc debordant, o trăire ardentă uneori cu note dramatice aduse la tragism. Fiecare cântec era un minispectacol cântat și trăit de un artist cu mare har. Era Ștefan Petrache pe care lumea l-a îndrăgit, l-a aplaudat, l-a prețuit. Era un fenomen când apărea în scenă într-o vestimentație elegantă, originală, unică, cu papion, lucru nemaîntâlnit până atunci. Multe cântece frumoase ale lui Ștefan ne-au delectat, ne-au mângâiat sufletele noastre care erau însetate de adevăr, dreptate. Ștefan Petrache interpretează ca nimeni altul cântece pe versuri de Mihai Eminescu. Artistul a simțit ca nimeni altul durerea, singurătatea, profunzimea, dar și genialitatea poetului.

Acum un an, Ștefan Petrache mi-a dăruit un CD. Îl ascult din când în când și mă gândesc ce nedreptățit este acest mare artist. Puțin s-a scris despre el, puțin a fost promovat, pentru că în perioada sovietică era privit ca o „cioară albă”, era român până în măduva oaselor.

Ascult și reascult cântecul pe versurile lui Mihai Eminescu:

*„De-aș avea și eu o floare
Mândră, dulce, răpitoare
Ca și florile din mai
Fiice dulce a unui plai,
Plai răsând cu iarbă verde,
Ce se leagănă, se pierde
Undoind încetișor
Șoptind șoapte de amor.”*

Cutremurător până la lacrimi, cum a simțit, cum a trăit acest vers Ștefan realizând o performanță în arta vocală, un vers inegalabil al marelui poet. Dragă Ștefan, de atâtea ori mi-ai făcut sufletul să vibreze la unison cu sufletul tău de artist magnific. Felicitări pentru felul cum ai perseverat, ai muncit, te-ai chinuit ca să-ți împlinești harul dăruit de Dumnezeu.

BUCURIA CREAȚIEI: PETRE NEAMȚU ȘI VASILE IOVU

„Lucrez în suferință și bucurie. Muzica este adevărul meu. Muzica este o limbă a omeniei și fraternității, nu o stare, ci o acțiune. N-a existat niciodată graniță între viață și muzică. A trăi, a gândi, a respira, totul am exprimat întotdeauna în muzică.”

George Enescu

Se pare că aceste gânduri ale marelui muzician sunt scrise și despre doi minunați muzicieni de la noi.

Doi prieteni de o viață, care ne-au dus faima în lume, doi valoroși oameni de cultură, a căror muncă, suferință, bucuria creației s-au fructificat în admirație, respect, mândrie, dar și recunoștința spectatorilor. Am fost la concertele orchestrei „Folclor” diriguată de Petre Neamțu. M-a fermecat dulcea interpretare a naiului lui Vasile Iovu. Îl urmăream pe Petre Neamțu, cum dirijează orchestra, mai bine zis, cum „vrăjitorul” Petre Neamțu țese o canava muzicală ce ne vrăjește sufletele!

Au trecut prin intemperii, impedimente, nedreptăți, dar le-au învins. Sunt niște învingători temerari, au rămas buni prieteni și la

bine, și la greu și s-au bucurat de succesele altora, lucru rar întâlnit, mai ales, în artă.

I-am cunoscut și ca oameni la sanatoriul „Nufărul Alb” din Cahul, unde petreceam mai mult timp împreună.

Odată s-a întâmplat ca un coleg de-al nostru să aibă o întâlnire programată cu cei care se odihneau. Nu se simțea prea bine în ziua respectivă și ne-a rugat să-l ajutăm. Vasile a spus da și eu la fel. În acea seară am evoluat pe scenă fără repetiții, recitând versuri cu acompaniamentul lui Vasile. Ne înțelegeam din priviri, din gesturi, din trăire – doi artiști cu o experiență de o viață. A fost magnific. La sfârșitul spectacolului oamenii s-au ridicat în picioare și ne-au aplaudat îndelung.

Oameni buni cu suflete nobile, sensibile, oameni care s-au bucurat de creație, dar ne-au și dăruit multă bucurie nouă, spectatorilor, acești doi buni prieteni – Petre Neamțu și Vasile Iovu.

Să ne trăiți.

20 martie 2016

CLOPOTNIȚA MEMORIEI – O FAPTĂ DE ÎNALT PATRIOTISM PE NEDREPT IGNORATĂ

La noi, unde la putere se află în continuare comuniștii, a devenit deja o constantă penibilă, conform căreia cei mai fideli patrioți ai neamului, participanții la Mișcarea antisovietică, anticomunistă, pentru eliberarea și reîntregirea țării noastre sunt ignorați, neglijați și chiar ponegriți. Forțele negre antinaționale nu se rușinează „să nu observe” importante pagini din Rezistența antisovietică și anticomunistă. Lacunele premeditate din chinuita noastră istorie sunt completate cu falsificări grosolane de „specialiști” românofobi de teapa mancurtului Vasile Stati.

Din nobila intenție de a restabili oglindirea corectă a luptei de eliberare națională din teritoriile românești, cotropite de URSS, noi ținem să aducem în atenția Neamului o importantă faptă patriotică a neînfricatului luptător contra ocupanților sovietici și tiraniei sălbatice comuniste, a patriotului **Alexandru Șoltoianu**.

În 1964 Ministerul Culturii din RSSM a trimis la Moscova 22 de băieți și fete, cei mai talentați din întreaga republică, pentru a face

studii în instituțiile teatrale „Lunacearski”, „Gnesin” și la Institutul de Cinematografie. În ziua când acest „desant” era trimis spre metropola sovietică, un colaborator al Ministerului a spus cu amărăciune: „Iată, îi trimitem moldoveni, dar peste cinci ani vor veni ruși...” Știa el, ce spunea. Doar așa s-a întâmplat, mai ales, când de la studii în școlile de partid din Rusia înapoi reveneau mancurți, care simulau că au „uitat” limba „moldovenească” și care vorbeau demonstrativ, ca să-i vadă și să-i audă ocupanții ruși, numai în rusește. Concomitent, ponegreau tot ceea ce era românesc. Anume dintre aceste lichele iresponsabile „eliberatorii” venetici își selectau cele mai docile, slugarnice „cadre naționale moldovenești” pentru administrația colonială sovietică.

Deznaționalizarea, deetnizarea, rusificarea, atacul pe toate liniile la identitatea românească se făcea sub multiple aspecte. Se urmărea transformarea teritoriilor noastre naționale în ordinare gubernii rusești. Se părea că suntem sortiți pieirii, că deja nimeni și nimic nu ne mai poate salva. Se auzeau văicăreli, plânsete, dar nimeni nu propunea nicio soluție pentru a ne salva de deznaționalizare, rusificare, de pericolul degradării identității noastre naționale.

În 1964, când cei 22 de băieți și fete au sosit la Moscova exista și funcționa de vreo doi ani Asociația moldo-românilor din teritoriile românești ocupate din fosta RSS Moldovenească, Sudul Basarabiei, Nordul Bucovinei, Transnistria, Maramureșul istoric, din diaspora noastră de la Marea Baltică până la Oceanul Pacific care ajunseseră într-un fel sau altul la Moscova și în regiunea Moscova, condusă de Alexandru Șoltoianu, student basarabean la Institutul de Relații Internaționale din Moscova. Asociația, numită „Pământeni”, adică a originarilor din aceleași pământuri ale arealului nostru național, număra câteva sute de membri. Dânsul mai organizase, după cum aflasem mai târziu, astfel de asociații patriotice și în alte orașe mari ale URSS și dirija activitatea lor. În acele condiții de teroare cumplită, când rusificarea tuturor popoarelor neruse din imperiul sovietic era politică prioritară de partid și de stat, era interzisă formarea organizațiilor cu caracter național afară de cele ale poporului rus. Însă Alexandru Șoltoianu a avut ingeniozitatea și bărbăția de a organiza pământeniile patriotice și fără permisiunea oficialităților.

Am avut norocul să fiu printre tinerii care plecaseră în 1964 la Moscova, la studii. Zic, am avut cu adevărat noroc, deoarece majoritatea tinerilor erau de la țară și, fiind supuși permanent îndoctrînării sovietice, nu cunoșteau adevărul despre pericolul care amenința identitatea noastră națională și, în genere, despre adevărata noastră istorie, cultură și limbă maternă, despre rădăcinile noastre istorice. Doar totul era falsificat. Ne îndoctrînau, că noi, moldovenii, nu suntem români, iar într-un timp, în genere, ni se impunea că noi suntem... slavi și că „limba moldovenească” este limbă slavă. Lucru paradoxal, dar tocmai la Moscova am aflat adevărul, grație unor oameni curajoși, care ne-au deschis ochii. În primul rând, profesorii noștri din institut, mari și onești intelectuali ruși, care, cunoscând istoria dramatică a Basarabiei, au insistat să ne cunoaștem și să ne perfecționăm limba noastră. Apoi am avut multe întâlniri cu studenții români din Basarabia și alte teritorii din arealul geto-daco-românesc, care-și făceau studiile la Moscova. Principalul rol în cunoașterea de către noi a adevărului istoric l-au avut asemenea personalități marcante, precum Alexandru Șoltoianu și Mircea Druc. Datorită lor noi am aflat cine suntem și încotro trebuie să mergem, ne îndemneau să ne cultivăm în spirit național românesc, să ne iubim neamul, adică să fim adevărați patrioți români. Ei ne-au fost făclia salvatoare în întunericul tiraniei comunisto-sovietice. Flacăra de la flacăra se aprinde.

Asociațiile existau în „două etaje”. A fost o deșteaptă invenție a dlui Alexandru Șoltoianu. La suprafață, pământeniile erau deschise pentru accesul oricăror originari din Basarabia, Bucovina de Nord, Ținutul Herța, Transnistria, Maramureșul istoric - români, ruși, ucraineni, evrei, bulgari, găgăuzi etc. – pentru a preveni oricare acuzare de naționalism. Însă în ascuns, în adâncă conspirație, ele funcționau pentru consângenii verificați, testați, inițiați. „Etajul” întâi servea câmp de selectare a celor verificați pentru „etajul” doi conspirativ. Alexandru Șoltoianu și cei mai apropiați adepți ai lui cultivau în noi axiomele Dreptății noastre sfinte: „Noi suntem români. Noi vorbim românește. Scriem cu caractere latine. Noi avem demnitate umană. Onoarea națională, dârzenia legitimă de a nu ne lăsa deznaționalizați, rusificați...”

Și opera de redeşeptare și rezistență națională, concepută și pornită de Alexandru Șoltoianu, a dat rod. Băieții și fetele, trimiși la Moscova, nu numai că nu au devenit ruși, ci, dimpotrivă, s-au format ca... români. Adică ceea ce eram în realitate prin originea noastră românească. Vorbeam frumos românește, scrisorile către părinți, rude, prieteni, le scriam numai cu litere latine. Era o noutate plăcută și chiar ne amuza. Și aceasta, fiți atenți, în condițiile de obscurantism paranoic bolșevico-comunist, când erau suprimate libertățile, în condițiile în care ocupanții sovietici ne impuneau brutal limba rusă și alfabetul slav-rusec, când PCUS, întregul regim sovietic nu precupețeau nici bani, nici eforturi pentru rusificarea definitivă a tuturor popoarelor neruse aservite.

Mare a fost uimirea și revolta „eliberatorilor” ruși și trădătorilor de neam (Bodiul și Co) de la Chișinău, când au văzut, că după cinci ani de studii la Moscova, băieții și fetele s-au întors în republică... români. Și încă înflăcărați patrioți români. Demnitarii comuniști de la CC și KGB au rămas trăsniți: cum așa, de la Moscova – românizați?!

Nici nu a fost nevoie de a suspecta Ambasada României de la Moscova: în primul rând, investigațiile KGB de la Lubeanka au permis să se stabilească că Ambasada României era „curată” – respecta strict ordinul Bucureștiului comunist de a nu arăta niciun interes pentru Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herța. Ba mai mult, dacă românii din aceste teritorii românești se adresau la Ambasada României cu vreo problemă de ordin politic sau chiar nepolitic, ea îi **denunța disciplinat KGB-ului sovietic**. În al doilea rând, nu a fost nevoie de a suspecta ambasada, pentru că serviciile secrete sovietice aveau deja la dispoziția lor delatațiunea fostului student Valeriu Bobuțac, care-și făcuse studiile la Lvov și care, fiind informator, încă în 1965 trădase KGB-ului pământenia din acest oraș și pe principalul animator al redeşeptării naționale. KGB-ul îl cunoștea pe principalul răzvrătitor – Alexandru Șoltoianu.

Reveniți în republică deja ca actori, regizori, cinești, operatori de cinema, noi, tinerii absolvenți de la Moscova, am avut mari probleme din cauza limbii și a patriotismului românesc. Am fost chemați pentru „spălarea creierului” la CC și la KGB. În limbajul de lemn al

satrapilor, intimidările cu amenințări de tot felul se numeau „beseda”, („conversație”, „profilactică”). În genere, la CC și KGB se vorbea numai rusește. Nici măcar nu în „limba moldovenească”.

„La Moscova v-am trimis ca să deveniți cadre naționale de cultură, nu pentru ca să deveniți... români!” - urlau la noi și satrapii, și veneticii, și băștinașii. Că era un nonsens monstruos, ca să pregătești „cadre naționale” în... Rusia, nici ocupanții, și nici slugoii lor - trădătorii de neam, desigur - nu-și dădeau seama. Ca urmare a prigonirilor, a amenințărilor în lanț, Gheorghe Sorbală, Larisa Saeva, Gheorghe Lașcu și Elena Metaxa au plecat din republică să-și caute serviciu la Moscova. Victor Soțchi-Voinicescu a emigrat în Franța, Anatol Răzmeriță - în Canada, Ion Scutelnic - în Italia, trei dintre cei 22 au murit. Ceilalți, cu chiu cu vai, au reușit, totuși, până la urmă să se angajeze în serviciu.

De la aceste evenimente s-au scurs peste trei decenii. E o distanță considerabilă în timp, de la care se poate aprecia prețul faptelor de atunci. Marele merit al lui Alexandru Șoltoianu constă în aceea că prin talentul său a inventat în perioada de periculoasă încremenire, paralizie - ideea, strategia și tactica de combatere activă a deznaționalizării, a rusificării, a inițiat opera de redeșteptare națională. E timpul să spunem lucrurilor pe nume. Puțini din clasele politice de la Chișinău și București pot să se compare după merite cu marele patriot din Rezistența antisovietică și anticomunistă Alexandru Șoltoianu. La putere au ajuns aceiași comuniști și nu puțini dintre acei inși, care se ascundeau ca niște fricoși, lași în spatele patrioților, când aceștia duceau pe viață și pe moarte o luptă inegală cu dușmanii Neamului Românesc.

Eu socot că în condițiile când scara valorilor este întoarsă cu capul în jos a fost comisă o mare nedreptate prin aceea că Alexandru Șoltoianu, **remarcabilă personalitate de ținută morală exemplară, un erudit cu minte ascuțită, specialist de valoare în mai multe domenii - diplomație, orientalistă, dreptul internațional, relații economice și valutare internaționale, cunoscător al câtorva limbi străine, inclusiv orientale, Alexandru Șoltoianu, care și-a sacrificat viața pentru Țară, Neam, a fost ignorat, marginalizat de regimurile neocomuniste atât la Chișinău, cât și la București.**

Și această crasă nedreptate s-a întâmplat pe când aparatul de stat din ambele părți ale Prutului era și mai este îmbâcsit de figuri întâmplătoare, șterse, agramate, nulități, carieriști, care absolut cu nimic nu s-au evidențiat în apărarea Cauzei Naționale, și chiar comuniști care în cel mai nerușinat mod au trădat Țara, colaborând cu regimul sovietic de ocupație, unii participând și la prigonirea, apoi și „ridicarea” patrioților.

Încă o dată ne convingem că atunci când țara este condusă de creaturile selectate, dresate, puse în posturi de imperii străine, dușmănoase, patrioții nu sunt agreați. Domină o atmosferă de imoralitate și nedreptate chiar în forurile superioare. Reiese că a fi trădător de neam este convenabil, și după decenii de colaborare cu ocupanții poți fi ales în cele mai înalte posturi ale administrației de stat. Iar să fii patriot înseamnă să pierzi totul – statutul social, libertatea, sănătatea, chiar și viața. Ce vedem noi chiar și după „căderea” partidelor comuniste și destrămarea URSS? Patrioții, care au trecut prin gulaguri, în continuare sunt ținuți în subsolul societății, paralizați și chiar denigrați. Despre ce vorbește această situație? Despre aceea că și în prezent comunismul, rămășițele ocupației sovietice mai dăinuie. Deci, noi încă nu suntem liberi...

*Ninela Caranfil, fostă membră a „Pământeniei”
moldo-românilor de la Moscova, Artistă Emerită a RM,
ex-vice-ministru al Culturii din RM
„Literatura și arta”, 28 august 2003*

ION DRUȚĂ LA 75 DE ANI

(Interviu radiofonic la *Unda dimineții*)

E o mare greșală că noi astăzi nu recitim opera scriitorului **Ion Druță**. De exemplu, atunci când a apărut romanul „*Biserica Albă*” în 1987, l-am citit pe nerăsuflăte, eram impresionată, dar aveam mai puțini ani decât am acum și de aceea mi-au scăpat multe lucruri importante, esențiale chiar, din opera Domniei Sale. Am recitat recent romanul și nu m-am oprit, am început a reciti și celelalte lucrări, în

care sunt reflectate adevăruri profunde despre noi - cine suntem, de unde venim și încotro trebuie să mergem.

Vorbind despre balada „*Miorița*”, scriitorul se întreabă și ne întreabă și pe noi: „Ce s-a petrecut acolo în munți? Cum s-a putut ajunge ca trei vițe ale unui singur neam să se nimicească una pe alta?” Grea întrebare își punea pe atunci scriitorul.

Recitindu-i opera, înțeleg, că scriitorul Ion Druță apără cu înverșunare ființa națională, istoria, cultura, limba - tot ceea ce ține de neamul nostru.

În eseu „*Răscrucea proștilor*” scriitorul ne atenționează că despre cele sfinte nu se vorbește chiar la fiecare răscruce, vociferând și bătându-ne cu pumnul în piept.

Nu trebuie să ne antrenăm în discuții interminabile și absurde ce limbă vorbim - e clar, e știut un adevăr științific spus de mari lingviști ai lumii - vorbim limba română.

Și dacă limba e română noi suntem obligați să vorbim corect, frumos, literar.

Ion Druță prin opera sa îl caută pe Dumnezeu și-l găsește în sufletul nostru, al cititorilor, căci Dumnezeu este în inima mea, în inima ta și în inima lui. Viața fără Dumnezeu, fără lumină, fără bunătate - ne spune scriitorul, nu este viață. Îi doresc domnului Ion Druță o viață luminoasă în continuare.

La mulți ani, Maestre.

3 septembrie 2003

NICOLAE DABIJA - ÎNVINGĂTORUL

(Cu drag, despre un coleg de școală)

Moto: „*Mereu cu-același crezământ,
mereu rănit
când de cuvânt,
când de cuțit,
născut să-nving
nu să mă plâng:
în zbucium doar m-am odihnit...*”

*Eu nu pot spune:
mi se pare c-am trăit.”* (Nicolae Dabija)

Ne cunoaștem de o viață, am fost colegi de școală. Ambii am absolvit școala nr. 1 din Cimișlia, ambii suntem acum cetățeni de onoare – titlu care ne înobilează și mărturisește dragostea cimișlienilor pentru compatrioții lor.

Am făcut o școală bună, aveam învățători buni, exigenți, cu vocație, ba era și un învățător, un evreu, care făcuse Sorbona și ne preda limba franceză. Nicolae de pe atunci scria versuri pentru gazeta de perete, era timid, ascultător, crescut într-o familie de buni creștini. Noi cei de prin sate locuim în internatul școlii, iar sâmbăta plecam acasă să mai mâncăm bucatele mamei, să mai aducem ceva de mâncare. Știu că părinții lui Nicolae locuiau în satul Codreni, iar ai mei în Marienfeld (o colonie nemțească). Pe timpuri nu exista niciun fel de transport, așa că parcurgeam acest drum pe jos. Anevoios, greu, mai ales iarna, prin noroi, pe zăpadă, prost îmbrăcați, în cizme de gumă ajungeam acasă înghețați pentru ca a doua zi să parcurgem drumul înapoi. Până la Codreni erau vreo 7 km, iar până la Marienfeld – 12 km. Mă gândesc acum ce sete de carte am avut noi, copiii acelor timpuri, care am făcut asemenea sacrificii. După absolvirea școlii fiecare a mers pe drumul lui.

Nu mai știam nimic de Nicolae Dabija. Ne-am reîntors de la Moscova de la studii teatrale un grup de tineri actori printre care eram eu și o colegă de școală Diana Barcaru. Ne-am început activitatea în Teatrul Național „Mihai Eminescu” și ne-am reîntâlnit într-un fel foarte haios. Noi, tinerii actori, făceam mai mult figurație în spectacole, dar uimitor, Diana și eu la sfârșitul spectacolului primeam cele mai multe flori. Mai târziu Nicolae îmi povestea cât de mândru era de noi, cele două colege de școală, actrițe la teatru. De aceea, se furișau prin grădinile oamenilor cu colegii de grupă, furau flori și ni le aduceau nouă la spectacole. Colegii mai în vârstă, actorii care jucau rolurile centrale erau nedumeriți și geloși fiindcă noi primeam atâtea flori.

Apoi, tot la inițiativa lui Nicolae, am avut întâlniri cu studenții de la Universitate, Facultatea de limba și literatura moldovenească (așa se numea pe atunci), unde colegul nostru de școală descoperea tainele, misterele, dar și frumusețea limbii române. Apoi, impresionată

de versurile lui Nicolae, mai târziu, am realizat un monospectacol pe versurile lui – „Rămâi iubirea mea, rămâi”, apreciat de public și de critici. Drumul, calea vieții poetului nu a fost deloc ușoară. A fost exmatriculat de la Universitate pentru naționalism, discutat la plenarele de partid, apoi nu și-a găsit mult timp locul în societatea și sistemul ideologic, care l-a blamat.

Când a început Mișcarea de eliberare națională, Nicolae era redactor-șef la săptămânalul „Literatura și arta”. A venit un timp propice pentru tânărul care acumulasese atâta energie, descoperise lucruri esențiale despre identitatea, istoria, limba, cultura neamului nostru. Săptămânalul a devenit o tribună, un port drapel, un simbol al luptei noastre pe viață și pe moarte. Aproape toată republica era abonată la ziarul care aducea adevărul și ne lumina sufletul. Cu adevărat săptămânalul, redactorul-șef și echipa sa, deveniseră luptători intransigenți cu sistemul sovietic comunist, luptători neînfricați pentru idealurile naționale, Nicolae Dabija împreună cu Leonida Lari, Dumitru Matcovschi, Grigore Vieru, Ion Ungureanu au devenit un nucleu care dirija Mișcarea de eliberare națională. Și au reușit. Am adus acasă tricolorul, istoria, cultura, grafia latină, limba și literatura română. E mult, e puțin, istoria va decide.

În 1997 societatea culturală „Plai Mioritic” din Iași a organizat o călătorie intitulată „Pe urmele lui Eminescu”. Un autocar de oameni de cultură de pe ambele maluri ale Prutului. Am ajuns până la Viena, unde am avut un răgaz ca să cunoaștem orașul. Am pornit prin oraș cu Nicolae Dabija și Tudor Chiriac, compozitorul. Mergeam fascinați de ceea ce vedeam, admiram, când deodată ochii mi s-au oprit asupra unui anunț: în apropiere, într-un muzeu de artă modernă era o expoziție de Salvador Dali. Am uitat tot ce văzusem și i-am spus lui Nicolae: dacă nu văd expoziția, mor. Tudor Chiriac m-a anunțat că n-are nici un dolar, în aceeași situație eram și eu. Atunci Dabija a luat o decizie nobilă spunând: haideti, vă plătesc eu biletele de intrare. Astfel, datorită generozității colegului meu am văzut o expoziție de artă modernă. Am zăbovit mult la muzeu contemplând și descifrând enigmatică operă a pictorului, încercând să înțelegem viziunea originală a unui mare artist. De la Viena am mers la Salzburg – un oraș

care a dăruit lumii un muzician de excepție, compozitor – Wolfgang Amadeus Mozart. Am vizitat și muzeul ce-i purta numele. Un oraș plin de istorie, cultură și civilizație. Aflarea noastră la Salzburg a coincis și cu un alt eveniment, ziua mea de naștere – 17 iunie. Aveam câte ceva pregătit pentru eveniment, așa că seara ne-am întrunit să sărbătorim evenimentul.

Nicolae în acea seară mi-a scris două epigrame.

„17 iunie 1997, Salzburg, Austria

*Acum știu cum arată când e rea hiena
În jungla ei unde nu poți s-o învingi
E parcă actrița Caranfil prin Viena
Umblând fără șilingi.”*

Și o altă epigramă. Colegei de școală Ninela Caranfil care și-a serbat ziua de naștere, dar care n-a vrut să precizeze a câta:

*„Doamne, fă-mă iar copil,
Fericit să fiu sub soare
Să am ca și doamna Caranfil
Ani câți zice dumneaei că are.”*

Altă dată mi-a scris un autograf, care m-a emoționat până la lacrimi:

*„7 martie 1999.
Ninela Caranfil
E un cuvânt întruchipat
Ea-i cu sufletul de copil.
Și inimă de bărbat.”*

Nicolae Dabija își trăiește intens viața. I-am ascultat prelegerile în cadrul unor simpozioane, am participat la nenumărate întâlniri ale poetului cu cei mari și cu ce mici. Este invitat în Țară la festivaluri, concursuri, întâlniri de suflet. În multe părți ale lumii a fost poetul Nicolae Dabija. Peste tot a rostit o vorbă de duh, a împărtășit cu dărnicie din vastele lui cunoștințe, a rostit poeme care făceau oamenii să lăcrimeze, a dialogat cu semenii cu o măiestrie de mare actor și

peste tot a lăsat o urmă de lumină în sufletele celor care îl ascultau. Multul pe care l-a adunat prin muncă, uneori până la extenuare, prin biblioteci, arhive, la masa de scris îl dăruiește oamenilor cu multă generozitate și bucurie.

Nicolae Dabija se grăbește să mai scrie un editorial pentru „Literatura și arta”, să mai scrie un poem, să mai scrie un roman, un manual, să se mai judece cu lichelele care îi amărăsc viața, să mai spună și un cuvânt dur atunci când trebuie, să ia o atitudine, să scrie cu admirație despre adevăratele valori, cu câtă vehemență și înverșunare apără poetul limba română, istoria română, adevărul istoric și are un ideal pe care îl împărtășesc și eu: reunificarea Basarabiei cu Patria-mamă.

Poetul conștientizează că viața-i scurtă și are multe de făcut.

Cu toate osanalele, pe care le rostesc prietenii, dar și dușmanii, el rămâne modest, un om de omenie gata oricând să-ți întindă o mână de ajutor.

Dacă aș începe să enumer toate premiile, titlurile, medaliile prin care este recunoscut unul dintre cei mai valoroși poeți, personalitate marcantă culturală a timpurilor noastre și nu numai, mi-ar trebui mult spațiu. Cert este un lucru: Nicolae Dabija este creatorul care va rămâne în istoria culturii române, opera lui îmbogățește patrimoniul spiritual, iar numele lui va străluci pe blazonul neamului românesc.

*„Țara mea de dincolo de Prut
Mi s-a dat poruncă să te uit.
Dar de-o fi să mi te uit
Uite-mă pre mine Dumnezeu.”*

FIUL LOGOSULUI

*Motto: „Să nădăjduiești, când este pustiu,
când în țara aceasta, din toate punctele de vedere,
este o pustie. Și din punct de vedere duhovnicesc este o pustie. Să ai puterea să nădăjduiești în pustiu.”*

Dan Puric

Mihai Cimpoi este Ceahlăul culturii noastre, nu este o metaforă, este o realitate. M-am convins de atâtea ori că acolo unde este prezent Mihai Cimpoi, acolo se întâmplă lucruri importante în viața noastră spirituală, de aceea este invitat, căutat, respectat. Este unul dintre cei mai importanți oameni de cultură, un eminescolog prin vocație și dăruire, căci ursitoarele la naștere i-au hărăzit darul de a-l studia, cunoaște, descoperi, a-l cerceta pe unul din cel mai important spirit universal – Mihai Eminescu. Cercetător asiduu, împătimit, curios și perseverent, domnul academician, a stat ani în șir prin biblioteci, arhive, a stat pentru noi toți cei care nu prea avem timp să mai ajungem și la bibliotecă și munca lui exemplară s-a valorificat în cărți, prelegeri, simpozioane, articole, vaste cunoștințe în domeniul literaturii, al teatrului. Când l-am cunoscut pe M. Cimpoi îmi era teamă să discut cu Domnia Sa dintr-un complex de inferioritate.

Apoi l-am cunoscut mai bine și pe omul M. Cimpoi când a venit la Teatrul Național în calitate de secretar literar. Un suflet blând, nobil, spiritual, îi plăcea gluma, dar era exigent și necruțător când era vorba de rostirea cuvântului în scenă. Fiind prezent la repetiții, își nota într-un caiet fiecare greșală comisă de actori, iar după repetiții ne prezenta dovezile și argumentele. Și nu erau cuvinte multe. Noi, actorii am învățat multe de la Maestru, fapt pentru care îi suntem recunoscători. A spus odată o replică, care m-a marcat profund: voi, actorii, nu știți să vorbiți decât cu texte străine. De aceea, fiecare carte citită, luare de cuvânt, întâlnire cu spectatorii era, în primul rând, un protest împotriva replicii, am perseverat, mi-am cizelat exprimarea lingvistică, am lucrat asupra dicției, rostirii.

În anul 1993 am fost invitată la Alba Iulia la Festivalul „Lucian Blaga” cu un monospectacol pe versurile poetului: „Rugăciune”. Eram însoțită de către domnul Mihai Cimpoi, care era pe atunci președintele Uniunii Scriitorilor, și poetul, publicistul, Leo Butnaru. Numai mergând la drum cu un om poți să-l cunoști mai bine. Am mers până la destinație mai multe ore cu trenul și Domnia Sa a strălucit prin umorul și hazul cu care ne-a însoțit tot drumul. Am prezentat monospectacolul într-un concurs dur, erau prezenți cei mai buni actori recitatori din Țară, în juriu, de asemenea, mari actori ai Teatrului ro-

mănesc. Așa a vrut pronia cerească și juriul – mi s-a decernat marele premiu mie. Țin minte replica plină de haz a domnului M. Cimpoi:

– Ninela, noi i-am învins fără a-i bate.

Și față de colegi are domnul academician un fel de șăgălnicie în strălucitele-i epigrame:

„Cimpoi lui I. Filip

Între Zbârnea și Dali

Și Filip pictează î-î-î...

Între Macovei și Bach

Și Filip mai cântă. Ah!”

Mihai Eminescu a modelat cultura română sub semnul cuvântului ce exprimă adevărul, al frumosului și adevărului, primatul avându-l adevărul inimii, scrie Maestrul în „Literatura și arta”. Prin și cu adevărul inimii Mihai Cimpoi adună și promovează perlele, valorile culturii române. A nădăduit mereu chiar și atunci când în Basarabia era întuneric și pustiu, ne-a încurajat prin exemplul propriu să nădăduim cu Patria-mamă și la bine și la greu, iar Clopotele Unirii bat tot mai tare și mai tare la unison cu inimile noastre. Așa să ne ajute Dumnezeu.

29 februarie 2016

CU RECUNOȘȚINȚĂ, DESPRE ANATOL JOSANU

Se mai întâmplă minuni pe lume...

Se pare că mai mulți oameni de afaceri de la noi au înțeles greșit ce înseamnă a fi un om bogat, a avea un capital – or, aceasta nu înseamnă a mânca mult, a bea mult, a risipi mulți bani la cazinou, a avea mai multe mașini.

Cred că Dumnezeu dăruiește acești bani unor oameni pentru a-i pune la o încercare grea – pe cât de generoși, pe cât de buni și onești pot fi și rămâne, pe cât de capabili de a-și păstra omenia și sufletul.

Evangelhia după Marcu spune: „La ce i-ar folosi unui om să câștige toată lumea, dacă și-ar pierde sufletul?”

Or, Dumnezeu îți oferă o posibilitate de a-ți ajuta aproapele tău, care moare de foame, și a face cât mai mult bine, a face lucruri frumoase - să-i bucore pe cei din jur.

O mare bucurie am avut și eu, atunci în 1996, când, într-o bună zi, domnul Anatol Josanu s-a apropiat de mine și mi-a propus să mă ajute - să-mi fac o serată de creație.

Și după ce serata a avut loc, fiind sponsorizată de domnul Josanu, mi-am zis că se mai întâmplă minuni pe această lume.

Așa l-am cunoscut pe domnul A. Josanu, om cu un anumit capital, dar de o bunătate rară, deschis la suflet și cu o veșnică expresie a feței, de parcă te-ar întreba:

- Cu ce te pot ajuta?

A ajutat și ajută mult acest minunat om oamenii de cultură, casele de copii, bisericile, sprijină material diferite activități și manifestări culturale.

Într-o zi, aflând că una din cele mai bune actrițe de la noi, faima Teatrului „Luceafărul”, irepetabila Ecaterina Malcoci moare de foame, s-a îngropat de vie între cei patru pereți, renunțând la această lume, înnebunită de mizerie, am îndrăznit să-i telefonez domnului Josanu, să-i cer un ajutor pentru Ecaterina Malcoci.

Nu a fost nevoie să-i explic pe larg sau să-l conving, Domnia Sa a înțeles și ajutorul material nu a întârziat.

Vreau să-mi exprim recunoștința și dragostea pentru domnul A. Josanu - pentru faptele creștinești ale Domniei Sale, pentru bunătatea și mărinimia sufletului care a vibrat la orice lacrimă, nenorocire și durere umană.

Sunt convinsă că binele pe care îl face domnul Anatol Josanu i se va întoarce înzecit.

Îi doresc multă sănătate și noi forțe pentru a-și continua activitatea nobilă.

Februarie 2000

La ziua de naștere a domnului Anatol Josanu

Spunea Lucian Blaga, că omul poate fi înalt și jos, poate fi luminos și întunecat, poate fi bun și poate fi rău.

Interesant, care din aceste trăsături le alege fiecare, în fiecare zi.

Dumneata, domnule Anatol Josanu, prin activitatea Dumitale, prin fapte concrete, nobile și frumoase, alegi în fiecare zi a fi înalt, luminos și bun.

Dumneata cu adevărat ai învățat a fi un bun creștin, a trăi creștinește, lucru pe care fiecare dintre noi este dator să învețe a-și ajuta aproapele său, a se bucura și a suferi împreună cu el.

Faptul că Dvs. ajutați atât de mult oamenii de cultură, pe cei care sunt meniți de la Dumnezeu, prin arta lor, să alunge urâtul și răul din sufletele oamenilor, Vă face o mare onoare și Vă înalță în fața națiunii.

Eu Vă doresc să nu obosiți să faceți bine, căci spune o zicală din bătrâni: bine faci, bine găsești.

DE ZIUA MEA DE NAȘTERE

Stimate domnule Lucinschi,

Vă scrie o artistă, care când se află acasă e mai mult tristă și e zămbitoare și optimistă când iese în lume. Vă mărturisesc, caut și găsesc cu greu cuvinte, pentru a Vă explica situația mea fără sentimentalisme, fără a mă lamenta... Pe parcursul anilor am trăit mai mult cu bucuria unei poezii, unui rol realizat în teatru, la radio, televiziune, studioul „Moldova-film”, cu bucuria lucrului cu studenții Academiei de Arte și niciodată nu am pus aceste bucurii pe cântar să văd cât costă, erau bucuriile sufletului meu de actriță.

De 20 de ani cresc o fiică, singură, fără ajutorul nimănui, prin deplasări, hoteluri, autobuze... și m-am descurcat. Acum nu mă mai pot descurca și întreține fiica, care e studentă la Iași. Acum, ajunsă în totală sărăcie (cu un salariu de 200 lei, pe care nu-l primesc de patru luni) și în totală disperare Vă implor să-mi acordați un sprijin și ajutor. Credeți-mă, nu Vă cer acest ajutor ca o Artistă Emerită ce a lucrat în teatru 30 de ani, a realizat sute de emisiuni la radio și televiziune, și-a adus contribuția la dezvoltarea culturii noastre, ci ca o simplă mamă, care nu are cu ce își hrăni copilul. Lucrul acesta m-a făcut să depășesc rușinea, umilința și să Vă adresez această rugămintă.

Vă mulțumesc că ați citit aceste rânduri.

Cu respect, Ninela Caranfil

* * *

Am primit atunci ajutorul atât de necesar pentru care îi rămân recunoscătoare. Eu nu mă încumet să analizez activitatea politică a domnului Petru Lucinschi, pentru că nu o cunosc în mare parte, dar vreau să spun că a ajutat mulți oameni de cultură, era Președintele care iubea artiștii, iubea cultura.

În anul 1992 am primit și eu un apartament la Ciocana. Sectorul abia se construia, nu prea era lumină, telefoane la fel. Activitatea mea era legată de telefon, nu ai telefon, ești pe linie moartă, chiar era o necesitate. Pe atunci domnul Petru Lucinschi era Președintele Parlamentului. M-am înscris în audiență, în speranța că mă va ajuta. M-a ascultat și mi-a spus: „O să ai telefon cu o condiție – primul om care să-ți telefoneze să fiu eu.”

Într-o săptămână mi s-a instalat telefonul. Țin minte primul apel telefonic, am luat receptorul și aud timbrul vocii domnului Președinte: „Cum funcționează telefonul, doamna Caranfil? Să fiți sănătoasă, dar să nu vorbiți prea mult că-i costisitor.” Și a râs zgomotos. Am râs și eu și i-am mulțumit. Mă gândesc că despre lucrurile rele noi scriem mai ușor, pe cele bune le uităm. Desigur că domnul P. Lucinschi își are greșelile sale, momente de derută, rele și bune lucruri, pe care numai apropiații săi le cunosc sau numai el însuși. Eu am rămas uimită atunci când domnul Gh. Ciobanu, ministrul culturii, în 1999, mi-a propus postul de viceministru la Ministerul Culturii, desigur, nu fără acceptul dlui P. Lucinschi, care în acea perioadă era Președintele țării. La propunere i-am răspuns: eu nu sunt bună de viceministru, eu vorbesc ce gândesc, îmi place dreptatea. Tocmai de asemenea om am nevoie, mi-a spus domnul ministru. Numai să nu îmi închideți gura, să mă lăsați să rostesc sintagma, limba română, și să lucrez și în teatru, pentru că locul meu, e întâi și întâi de toate, pe scenă.

Am acceptat nu pentru fotoliu, funcție, ci pentru a încerca cu adevărat să schimb în bine viața artiștilor noștri, dar m-am convins că nu e nimic de făcut atât timp cât pentru cultură se dau bănuți.

Eram deja în funcție și am propus să se organizeze un festival al etniilor conlocuitoare. Aveam întâlnire la Președinție cu toți reprezentanții etniilor în vederea desfășurării festivalului. A vorbit dl Președinte în

limba rusă, apoi mi-a oferit mie cuvântul. Eu am vorbit în limba română. A început în sală un zumzăit tot mai tare și mai intens, iar reprezentantul ucrainenilor a strigat: „Gospoja Caranfil, govorite po-russki.”

Eu am tăcut, nu știam ce să fac, în rusă nu puteam să-mi exprim gândurile atât de clar. A urmat o pauză și dl Președinte P. Lucinschi întreabă aproape amenințător în română: „Dar cine nu înțelege?” Li-niște. „Continuați, doamnă Caranfil”, îmi spune dânsul. Eu am continuat. După ședință l-am întrebat pe dl Vlad Ciubucciu, care era consilierul președintelui, dacă am greșit cu ceva. Dumnealui mi-a răspuns: „Totul e bine, doamnă. Ați vorbit în limba de stat, ei sunt obligați să o cunoască.”

Apropo, de consilieri. Avea o echipă de oameni valoroși în preajma lui. Unii îl judecă, îl ceartă, alții îl agreează, îl lingușesc, asta este destinul unui om, care toată viața a fost în prim-plan.

17 iunie 1999

JUBILEUL LUI MIHAI POTÂRNICHE

Dragă maestre Mihai Potârniche,

Incontestabil și fără exagerare Dvs. meritați astăzi cele mai frumoase cuvinte de laudă, de admirație pentru opera de valoare pe care ați realizat-o până în prezent.

Tulburătoare e fotografia cu cei doi bătrâni în geam, care îmi amintește de versul poetului Dumitru Matcovschi ce spune că această bucată de pământ umblă amărâtă, umblă abătută, chip cioplit, icoană în pervaz.

Ei bine, ai înveșnicit această icoană în fereastra casei noastre, care mereu ne cheamă acasă, mereu ne este dor și mereu revenim la ea.

Ai reușit, din obișnuit să observi neobișnuitul, să găsești metafora, esența poeziei.

Ești un neobosit și un zbuțumătat, un încăpățânat.

Și te felicit pentru aceasta.

Pentru că numai așa ți stă bine unui artist adevărat.

Am avut nevoie de ajutorul tău, dragă Mihai, și mi l-ai oferit cu multă generozitate. Mi-ai dat minunatele tale poze pentru ca să îm-

brac CD-urile mele: „Dorul Infinitului din noi”, poezie românească; „Rugă” după psalmii lui David și „Cântare copilăriei, cântare limbii române”, versuri de Grigore Vieru. Discutând cu tine, mi-am dat seama ce gândire neobișnuită ai și ce suflet sensibil te definește.

Mă bucur că te-am cunoscut, că am colaborat și că ești un creator inconfundabil cu o carieră artistică, care este în ascensiune și îmbogățește patrimoniul nostru cultural.

UN CĂLĂTOR PRIN ROMÂNIME: VASILE ȘOIMARU

Vasile Șoimaru e un mare sfântos când e vorba de români, pentru că are ce povesti. A fost la românii împrăștiați în toată lumea, i-a fotografiat, le-a ascultat poveștile de viață, a legat prietenii, apoi a scris cărți despre aceste călătorii, albume de fotografii, a editat cărți ale unor gânditori importanți din cultura noastră. La o lansare de carte, vorbind despre Vasile, am spus că ar fi bine să i se dea titlul de Ambasador român în toate colțurile lumii. Faptul că acest neostoit șoim a ajuns tocmai la Cotul Donului, acolo unde și-au pierdut viața mii de ostași români în lupte crâncene, și a improvizat acolo o cruce cu un tricolor în memoria lor vorbește multe despre acest Om.

Împreună cu Vasile Șoimaru și Vlad Pohilă am fost în comuna Mirosălvești, județul Iași, unde am întâlnit oameni cu totul deosebiți. Primarul comunei, domnul Ionuț Gospodaru, frații Pârlea. Am avut întâlniri de neuitat cu oamenii din sat, care ne-au primit frățeste, ne-au ascultat mărturisirile, dar și dorul nostru de secole pentru Patria-mamă.

Vasile Șoimaru are suflet de artist, deși de profesie e economist. Nu l-am auzit vorbind despre economie, dar l-am auzit vorbind cu multă pasiune și mândrie despre cultură, despre românii de pretutindeni, istoria românilor. Numai un mare suflet, un artist adevărat poate să observe, să prindă clipa, momentul să-l imortalizeze cu aparatul de fotografiat cu atâta măiestrie și artistism.

Cu adevărat este un șoim al neamului românesc.

4 ianuarie 2000

UN ÎNVĂȚĂTOR AL CETĂȚII

*„Azi limba este una de la Satmar pân-
în Cetatea Albă de lângă Nistru, de la
Hotin pân-în Granița militară, azi datina
e una, rasa e una și etnologic e unul și
același popor, care nu mai doarme somnul
pământului și-a veacurilor.”*

Mihai Eminescu

(„Timpul”, VII, 3 aprilie 1882, nr. 72)

Privesc un trandafir dăruit de fiică-mea Laura. Petalele, una câte una, au căzut și a rămas tulpina cu spini și în vârf câteva petale, care s-au încăpățânat să încremenească unite într-un triunghi aprins, vi-guros; în fond, a rămas esența a ceea ce a fost un trandafir. Mă gândesc că viața acestui trandafir seamănă cu viața unui om care, cu trecerea anilor, își scutură încet-încet petalele netrebuincioase, inutile, adică viciile – poftele, ura, invidia și rămâne cu esența: adică iubirea, înțelepciunea, credința, împlinirea. Mă mai gândesc că mulți oameni ajung la vârsta când reprezintă doar tulpina cu spini a acestui trandafir. Amar și de neiertat destin.

Spre bucuria mea, am cunoscut mulți oameni ce își trăiesc viața într-un realizare de sine, adică realizarea lui Dumnezeu, căci Dumnezeu nu este nimic altceva decât Divinitatea, care se află adânc în interiorul fiecăruia dintre noi, așteptând să fie descoperită și relevată.

Scriu aceste rânduri gândindu-mă la o persoană concretă, un intelectual de marcă al timpurilor noastre, un ziarist, scriitor, publicist, lingvist, traducător, redactor de carte, pe nume Vlad Pohilă, născut în aprilie (nu întâmplător, în această lună născându-se mari personalități, ale tuturor timpurilor), fiind al șaptelea în familia cu nouă copii (iarăși – nu întâmplător, fiindcă cifra 7 e magică) a țăranilor Ileana și Ion Pohilă din comuna Putinești, nu departe de Florești, Bălți, Soroca.

Îndrăznesc să scriu, deși nu sunt ziaristă de meserie, și nu știu cum aș putea cuprinde vasta activitate, împlinirea, succesele, multul pe care l-a realizat atât de rodnic acest cărturar.

Iar ca să pot să mă așez în fața unei pagini albe trebuie să am o motivație, o anumită stare de spirit, să mă entuziasmeze ceva, să mă neliniștească atât de mult, încât să nu pot să nu scriu. De data aceasta am un prilej, o bucurie de a scrie gânduri despre un om pe care îl admir, o personalitate care și-a înțeles menirea de a trăi într-un spirit, într-o cunoaștere, într-o ne învăța pe noi ceilalți cum să înțelegem frumusețea limbii române, cum să descoperim tainele, misterele și valoarea cuvântului rostit. Anume Vlad Pohilă, în anul 1989, a ținut (împreună cu colegii Vasile Bahnaru, Constantin Tănase, Galaction Verebceanu, pe atunci colegi la Academie) cursuri de ortografie a limbii române pentru profesorii din diferite sate și orașe ale R. Moldova, precum și din Nordul Bucovinei. A predat cursuri de limba română la Universitatea de Stat „Ion Creangă”, de stilistică și cultivarea limbii – la ULIM. A avut numeroase prelegeri libere la diferite licee, biblioteci, alte instituții de cultură. Însă Vlad Pohilă e un învățător al nostru al tuturor – fie prin emisiunile realizate (cândva...) la Radioul Național, de cultivarea limbii, despre pronunția corectă, fie prin nenumăratele articole publicate în presa noastră, fie prin cărțile de autor, prin traduceri, scrieri literare, interviuri, eseuri, cronici literare; în fine, nimeni nu știe câte manuscrise redactate, din care s-au editat tomuri întregi. Cu adevărat, fiind proverbial de modest, nu s-a bătut cu pumnul în piept precum o fac unii, vociferând despre meritele lor. Și-a adus substanțiala contribuție la Mișcarea de eliberare națională dezinteresat, fără a aștepta laude, lauri și fără a căuta profituri. Puțini poate știu că prima revistă în grafia latină de la noi, *Glasul*, apărută în condiții de clandestinitate la Riga, apoi și la Vilnius, în 1989, a fost adusă la Chișinău anume de către Vlad Pohilă, Iurie Zavadschi, Virgil Zagaevschi și Dan Spătaru (Bontea). Cu adevărat, și-a riscat viața uneori, dar mereu a avut o atitudine clară, cinstită și a apărut vehement valorile naționale: istoria, limba, cultura, identitatea noastră românească.

Aș aminti, în acest context, unul din interviurile recente cu Vlad Pohilă, despre Mihai Eminescu, din ziarul *Flux*, în care publicistul nostru repune în actualitate niște gânduri esențiale ale Poetului nepereche: „**Însuși numele Basarabia țipă sub condeiele rusești**”; „**Rusia voiește să ia Basarabia cu orice preț, noi nu primim nici un preț.**”

Primind un preț, am vinde, și noi nu vindem nimic... Aceste și alte gânduri ale Poetului, de care trebuie să ne amintim zilnic, îi sunt cheazășie și lui Vlad Pohilă, care-și trăiește viața cinstit, cu demnitate, cu verticalitate, fără a vinde și fără a face compromisuri. „În anii de prigoană comunistă – ne amintește, pe bună dreptate, Vlad Pohilă – tocmai Mihai Eminescu a fost flacăra ce ne-a încălzit și flamura care ne-a adunat, ne-a unit.” Din păcate, mulți se îndepărtează de Eminescu, de alte repere naționale. Dar fără de o flacăra, fără de o flamură, vom rămâne o gloată rătăcind mereu în pustia pe care ne-au făcut-o ocupanții de la Răsărit și slugile lor, din partea locului!

Un alt articol de ultimă oră al lui Vl. Pohilă se numește *Și totuși, Limba Română!*... Titlul acesta mi-a amintit de crezul neștrămutat al lui Galileo Galilei: „Și totuși, Pământul se învârte!” Peste ani, acest crez era să fie împărțășit chiar și de cei mai aprigi oponenți, de fapt – de toată lumea. În articolul nominalizat, publicistul și lingvistul nostru polemizează cu părtașii moldovenismului de conjunctură, optând cu maximă delicatețe, dar foarte argumentat, pentru adevărul științific: „La noi, această problemă poate fi soluționată numai de cercurile intelectuale, științifice, culturale, care, de altfel, și-au spus de mult opțiunea: numele corect al limbii scrise și vorbite în Republica Moldova este limba română.” Tot muncind, adunând comori spirituale, cunoscând o mulțime de limbi, Vlad rămâne cel mai fidel Limbii Române. Locuiește într-o garsonieră modestă, dar toată activitatea de zi și noapte și-o desfășoară la bucătărie (câțiva metri pătrați), unde e o fantastică atmosferă de boemă. Cărți, reviste, ziare, manuscrise – sus, jos, în stânga, la dreapta, pe pervaz, pe frigider... într-o dezordine necesară scrisului, gândurilor și ideilor. Este o atmosferă pe care nici chiar duioasele surori ale lui Vlad nu îndrăznesc să o tulbure, atunci când vin să-l mai ajute în ale gospodăritului sau să-i gătească o mâncare ca la mama acasă.

Vlad Pohilă, care este și vecinul meu de palier (spre bucuria și norocul meu), îmi amintește un personaj bine cunoscut, profesorul Miroiu din piesa lui M. Sebastian *Steaua fără nume*, personaj care se simțea în apele sale numai în lumea cărților, dar care descoperise o stea. Are și Vlad o stea a sa, o stea călăuzitoare, care îl apără de rele și

îl ajută în momentele de cumpănă. Această stea se numește simplu și înălțător: Românismul. Această stea emană raze puternice ale spiritului pur, ale culturii autentice. Și răsfrângerea lor se vede foarte bine în zecile, poate sutele de eseuri pe care le-a publicat de-a lungul a vreo 30 de ani. Sunt niște formidabile articole despre personalități ale culturii naționale: M. Eminescu, N. Iorga, M. Sadoveanu, M. Vulcănescu, N. Stănescu, A. Busuioc, Gr. Vieru, N. Dabija, V. Mândăcanu, E. Coșeriu, M. Avram, C. Brâncuși, M. Tănase, M. Cebotari, G. Enescu, E. Doga... Dar și despre celebrități ale culturii universale - Dostoievski, Camus, García Márquez, despre pictori francezi sau compozitori germani ș.a.m.d., căci românismul autentic ne ajută să vedem mai bine și adevăratele valori ale altor popoare. Îți doresc, dragă Vlad Pohilă, cât mai mult să-ți lumineze calea adevărului această nemuritoare stea.

*Cu drag și prețuire,
Ninela Caranfil, o artistă
(„Literatura și arta”, 3 aprilie 2008)*

OZEA RUSU, DOCTOR AL SUFLETELOR NOASTRE

Mi-a răspuns, fără a ezita, cu o deschidere sufletească copleșitoare: „Când? Unde? Hai!”

Iată acest ritm alert de a face bine oamenilor, de a întinde o mână de ajutor - este modul de viață al domnului profesor universitar doctor habilitat Ozea Rusu, directorul Institutului de neurologie. Este un mare intelectual, om de omenie, un minunat profesor și un suflet ce nu are margini prin ceea ce dăruiește și cât dăruiește oamenilor.

Într-o emisiune televizată mărturisea că în casa părinților candela de la icoane nu s-a stins niciodată și că a învățat de mic copil să se roage și să creadă în Dumnezeu. Povestea că în satul în care s-a născut, Fântâna Albă, erau prețuite trei mari valori: credința, cultura și învățământul. Mai spunea că viața omului este ca un copac. Îl crești, îl îngrijești, îl aperi de rele și iată că acest copac înflorește și dă roade.

Copacul lui Ozea Rusu a înflorit și a dat roade uimitoare, pentru că este omul care a crescut sub o candelă aprinsă, într-un microcosmos de o înaltă ținută morală.

Vorbiți mult despre colegi, despre mari personalități ale medicinei noastre, despre sine mai puțin. Cu câtă admirație și generozitate scrieți despre colegii de breaslă portrete și articole în presă.

Pentru că Dvs. iubiți mult oamenii și, îndeosebi, pe noi, oamenii de cultură, care suntem cam neglijați.

Și noi aici și acum vă declarăm toată dragostea și prețuirea noastră.

Ne-am obișnuit să vă vedem la manifestările culturale, la spectacole, concerte, lansări de carte.

Vă suntem recunoscători pentru tot ceea ce faceți pentru noi. Ce ușor e să trăiești când întâlnești asemenea oameni precum sunteți Dvs., domnule Ozea Rusu...

Vivat, Doctore!

Decembrie 2008

IUBITE PĂRINTE PETRU BUBURUZ

Prin osârdie, cinste și muncă întru Dumnezeu sunteți un reper moral al tuturor creștinilor din Moldova. Sunteți prezent la toate manifestările de înălțare sufletească a neamului românesc.

Vă zidiți neprecupețit ființa zi de zi în catedrala, care va rămâne un exemplu de curaj, dăruire, sacrificiu și va dăinui peste veacuri.

Tot ceea ce faceți, să faceți în numele lui Dumnezeu, în numele Tatălui Nostru – spune Apostolul Pavel.

În numele Tatălui ceresc Vă închinați viața nouă, enoriașilor, care venim să Vă ascultăm însetați de frumoasa și dulcea povață. Râvna și vrednicia cu care îl slujiți pe Domnul nostru vă face unul dintre cei mai iubiți duhovnici și vă dorim să ne călăuziți pe drumul Credinței, Dreptății, Adevărului și Luminii mulți ani înainte.

Doamne ajută.

26 septembrie 2012

DOCTORII NOȘTRI

Motto:

„Mâine, ca și azi, medicul își va păstra locul său privilegiat de mag, dar și responsabilitățile sale mereu crescânde. Mâine ca și azi, viața medicului va fi eroică, grea, neliniștitoare și uneori sublimă.”

A. Maurois

„O operație grea...”, mi-a întins mâinile sale domnul profesor Gr. Zapuhlâh. După mai multe zile de suferință mă ridicam prima oară din pat. Un pas, al doilea, al treilea - minunatele mâini ale chirurgului și bucuria revenirii la viață. Am fost martora altui moment când încă un excelent chirurg, dl Eftodie, a întins mâinile sale pacientei pe care o operase. Primul pas, al doilea, al treilea.

Omul trăiește!

Uram medicina de mică, și nu atât medicina, cât pastilele și, în special, injecțiile, cu care noi, copiii, eram tratați de fiecare dată când ne îmbolnăveam. În casa noastră, care era și dispensarul, stăruia și un miros specific de medicamente. Două surori mai mari au ascultat de sfatul tăticului și au urmat Școala de Medicină, dar când tata mi-a declarat că eu sunt mezina și că el mă vede numai și numai doctoriță, s-a revoltat totul în mine. Și eu mi-am ales propria mea cale. Mai târziu, când eram deja tânără actriță și am avut un acces de apendicită, m-au luat pe sus cu urgența și m-au dus direct în sala de operație. Frica mea era atât de mare, încât m-am culcat pe masa de operație cu fața în jos. Atunci chirurgul, Manole Traian, îmi spune cu haz:

– Tovarășă artistă, parcă suntem Ivan Turbincă și moartea. Eu trebuie să-ți arăt cum să te culci?

M-am întors cu fața în sus și dumnealui îmi spune:

– Mai bine zi niște poezii.

De frică nu puteam descleșta gura, așa am și adormit, iar când m-am trezit, totul se sfârșise deja. După acest caz, mi-am schimbat

atitudinea față de doctori. Dar chiar soarta îmi oferise niște întâlniri cu oameni deosebiți din lumea medicinei. Am avut niște cumpene grele în viața mea și întotdeauna acești minunați oameni îmi întindeau o mână de ajutor. N-am să uit niciodată gestul domnului Eugen Gladun, care era în funcția de ministru al Sănătății când i-am telefonat disperată și i-am spus:

- Domnule Gladun, nu am bani ca să-mi fac o investigație. Ori mă lăsați să mor, ori mă ajutați să trăiesc.

- Totul va fi bine, Ninela, mi-a spus dumnealui și m-a ajutat.

Un cuvânt aparte merită să spun despre veșnicul, elegantul cavalier, chirurgul cu mâini de aur, domnul Gheorghe Ghidirim, românul care își iubește țara până la lacrimi și a salvat atâtea vieți.

Despre domnul profesor Grigore Zapuhlâh, care atunci când îi telefonam mă întreabă: „De ce ai nevoie, Ninela, cu ce să te ajut?” E un profesionist model, medicina e pasiunea sa, și-a desăvârșit arta medicală în mai multe țări, dăruind cu generozitate din experiența, dar și din talentul său colegilor. Are un simț al umorului deosebit și, cu toate demnitățile pe care le deține, nu a uitat să rămână Om.

Mă gândesc la profesia deosebită, pe care și-o aleg oamenii aceștia: lupta cu moartea. În fiecare zi ei luptă în sala de operații, uneori ore în șir pentru a ne salva viața. Nobilă profesie, nobilă misiune.

N-am să uit niciodată gestul dlui chirurg Gr. Zapuhlâh, care și-a întrerupt concediul și m-a operat. M-au ajutat să mă însănătoșesc și umorul, și inteligența dumnealui. Mai târziu am cunoscut-o și pe soția dumnealui, Mariana, de asemenea doctor, le-am cunoscut copiii, am devenit prieteni. O familie de adevărați intelectuali – Zapuhlâh. După operație, am avut și un caz hazliu. A treia zi mă simțeam bine, a patra zi, când medicii au efectuat examenul medical, eu eram deja fardată, adică mă simțeam și mai bine. S-a întâmplat ca în noaptea de după acea zi să am un vis: mergeam prin noroi și nu prea găseam cărarea, așa m-am și trezit. Vine la mine fiica, Laura, și îi povestesc visul. În căutarea unui om care să tălmăcească visul, Laura l-a povestit dirigintei, diriginta, la rândul ei, unei doamne și acea doamnă a tălmăcit astfel: omul care a avut acest vis, va muri. Chiar în aceeași zi, Laura mă cheamă la telefon și îmi spune prompt că voi muri. Când

am auzit noutatea, nu puteam să mă ridic de pe scaun. Ies din cabinet și mă pornesc spre salon. Între timp în sala de operație murise un om și toate rudele veneau bocind în direcția mea. Intru în salon, mă uit în oglindă și nu-mi recunosc chipul. Albă, mă culc și aștept moartea... Intră șeful secției, dl chirurg Eftodie să mă întrebe ceva și s-a speriat.

– Ce s-a întâmplat, doamnă Caranfil? mă întrebă.

I-am povestit toată trășenia, la care dumnealui îmi spune:

– Dacă ați scăpat de operație, înseamnă că veți trăi. M-a încurajat puțin.

Seara, când a venit Laura la mine, eu eram veselă, ba chiar am ieșit și afară să mă plimb puțin cu ea.

– Te simți bine? mă întrebă fiica.

– Da, mă simt bine, îi spun și sunt convinsă că mă voi simți și mai bine.

Și adaug:

– Laura, nu se spune unui om bolnav așa cum mi-ai spus tu, că voi muri.

Fiica se uită mirată, nedumerită la mine, și-mi răspunde:

– Păi, tu m-ai învățat să spun tot timpul adevărul...

Se întâmpla cu o zi înainte sau chiar în ziua spectacolului să mă apuce dureri în spate. Mă adresam doctorului Eduard Eftodie, un alt minunat Om și chirurg, care de fiecare dată mă salva, îmi oferea ajutorul necesar. Cred că durerea îmi trecea nu numai de la medicamentul administrat, dar și de la bunătatea Domniei Sale, care, oferindu-mi și un ceai, îmi vorbea cu blajinătate despre multe lucruri interesante. Cât de important este ca între pacient și doctor să se lege o asemenea relație de încredere.

Iar la sanatoriul din Cahul „Nufărul Alb” mă așteaptă în fiecare an doctorul Vlad Buzu, un împătimit de teatru, poezie, literatură. Câtă inteligență sclipitoare și omenie în această ființă. Mă duc la el ca la un frate și discuțiile noastre spirituale ar putea dura mai mult timp dacă nu l-ar aștepta alți pacienți.

La Cahul, inspirată de ambianță, de oameni, de entourage am comis și eu un „delict”. Am scris o mărturisire:

*„La Cahul florile mă iubesc
Soarele mă sărută pe frunte și-mi spune: „Bună dimineața!”
Păsările cântă pentru mine
Mă iubesc toate: pământul, aerul, iarba, copacii, cerul.
Mă iubesc doctorii și toți oamenii care
Vin aici pentru o speranță.
La Cahul mă iubește Dumnezeu
De ce să plec în Caraibe sau pe Coasta de Azur
Când aici e atâta dragoste?
Doamne, îți mulțumesc
Am trăit o stare, pe care am transformat-o în cuvinte.”*

Doctorul militar, Nicolae Bălțescu, care este și verișorul regretatei Leonida Lari, este bunul meu prieten. Când a început mișcarea de eliberare națională el a revenit în Basarabia și era alături de Leonida, era îngerul ei păzitor. A luptat împreună cu ea, a sprijinit-o, a încurajat-o și o însoțea pretutindeni. Astfel a salvat-o de la multe cumpe-ne. A rămas prietenul nostru, al artiștilor, și ne ajută cu generozitate atunci când ne adresăm cu o durere. Domnul doctor N. Bălțescu mai e și poet. A scos câteva cărți de poezie. Uneori îmi telefonează și îmi citește versurile sale inspirate. Ce minunat e să ai asemenea prieten.

Nu de mult am trecut printr-o nouă cumpănă – mi-am fracturat o mână. Bineînțeles că e o mare traumă trupească, dar și sufletească. Am stat două luni cu mâna în ghips. Și cum tot răul are și bine m-am gândit de ce Dumnezeu mi-a luat mâna stângă și nu cea dreaptă. Mi-am răspuns că, atât cât stau în convalescență, trebuie să scriu această carte. Ideea îmi venise mai de mult, dar tot nu aveam timp, lăsam de pe o zi pe alta. Două luni am tot scris, am scris, de mână, și starea de creație m-a ajutat să trec mai ușor peste durere. În acele zile grele, cumplite, mi-au sărit în ajutor atâția oameni buni, cărora le rămân recunoscătoare. Doctorul Vasile Dascaluic venea în fiecare zi și cu vorba-i sfătoasă, dar și cu măiestria sa de specialist m-a ajutat să-mi recuperez mâna.

Un alt doctor, care are grijă de sănătatea mea, este domnul Ion Moldovanu – un spectator fidel al teatrelor și al manifestărilor culturale. Este un intelectual în adevăratul sens al cuvântului, este spectator de

onoare al Teatrului Național „M. Eminescu”. Câtă noblețe și inteligență în acest Om.

Mă gândesc cu recunoștință la doctorul Eugen Tcaciuc, un mare iubitor de teatru care m-a ajutat de nenumărate ori atunci când m-am adresat. Când l-am văzut prima oară mi-am zis că halatul alb a fost inventat special pentru Domnia Sa. Domnul Tcaciuc iubește cultura, iubește artiștii, iubește oamenii și iubește medicina, astfel, și-a făcut o carieră strălucită.

Domnul Mihai Hodoroșea, în al cărui cabinet am intrat odată dansând, m-a întrebat:

– Doamnă Caranfil, să chem ambulanța?

– Nu, zic, am venit să vă demonstrez că mă simt bine.

Îi admir de la distanță pe domnii doctori Stanislav Groppa, Anatol Cibotaru, Aurel Grosu, Adrian Tănase, Vlad Hotineanu, fiecare din ei – personalități marcante în domeniul lor. Prin muncă și dăruire au devenit cunoscuți și apreciați în lumea academică nu numai de la noi, dar și din alte țări.

Multe elogii dlui Mihail Darciuc, un chirurg de excepție, o personalitate și un intelectual deosebit. După ajutorul pe care mi l-a acordat, am sclipuit și eu niște bani, i-am pus în plic și m-am dus ca toată lumea să-i mulțumesc. Dumnealui a luat plicul, mi l-a pus în geantă și mi-a spus blând:

– Doamnă Caranfil, eu știu ce salariu aveți Dvs., oamenii de cultură, ar fi un păcat să iau acești bani.

Gestul dlui doctor Darciuc m-a emoționat până la lacrimi. Am venit acasă și mi-am zis că trebuie să scriu despre acești oameni, care în timpurile acestea apocaliptice nu și-au pierdut omenia, bunătatea, cumsecădenia.

Vă mulțumesc, îngeri în halate albe pe pământ.

Dar dacă încerc să scriu despre dragele mele doctorițe mi-ar trebui mai multe pagini și apoi încalc legea proiectului. Toată gratitudinea pentru că ați fost atât de buni și răbdători cu mine și m-ați ajutat să înfrunt multe dureri și cumpene.

Vă iubesc.

UN MOZART AL TIMPURILOR NOASTRE

„De n-am fi avut suflet, ni l-ar fi creat muzica.”

Emil Cioran

Era prin 1973, când am cunoscut-o pe Valentina Constantinov, neopata lui nea Costache Constantinov, era angajată la Banca de Economii de pe strada Vlaicu Pârcălab. Ne duceam acolo, din când în când, împreună cu V. Apostol, să ne ridicăm bănuții de la Radio și TV. Ne întâmpina cu zâmbetul ei larg, tânără, oacheșă, frumoasă. Venea la spectacole, era admiratoarea noastră, îmi telefona și, impresionată, îmi vorbea îndelung despre spectacolul vizionat. Mi-a mărturisit că îi place teatrul, arta și că a visat să devină balerină, dar nu a fost să fie. Iată că așa ne-am împrietenit. Valentina mă ajuta în momentele grele din viața mea, mă consola și astfel am devenit solidare în înfruntarea greului vieții.

Viața nu a cruțat-o nici pe ea. Mai târziu a născut un băiețel, tatăl a renunțat la acest copil și Valentina l-a crescut singură, și îl crește în continuare, trecând peste toate impedimentele cu fruntea ridicată. Cum îmi mărturisea ea, „copilul parcă repetă soarta mea”. Fiul Serghei este un băiat frumos, de o bunătate și inteligență rară, și lucrul cel mai impresionant: este un Mozart al timpurilor noastre. Nu exagerez niciun pic atunci când afirm acest lucru. Povestea Valentina că Serghei de la grădiniță era atras de muzică, de instrumentele muzicale. Pe copii îi preocupau jucăriile, dar lui Serghei îi plăcea să stea la pian, apăsa pe clape și asculta cu atenție fiecare sunet. Acesta era jocul lui preferat. Înțelegând că Serghei are o vocație, mama l-a dus la Liceul Republican de Muzică „Rahmaninov”, unde băiatul se simte bine, având alături profesori care îl ajută să înțeleagă tainele muzicii și să-și desăvârșească talentul. Iar talent i-a dăruit Creatorul cu prisosință. La cei 13 ani, Serghei are deja un *Curriculum vitae* impresionant.

A participat la mai multe concerte pe scena Filarmonicii Naționale, la Sala cu Orgă și la Palatul Național. Cred că în 13 ani, Serghei a reușit mult prea multe, fiindcă îi place să muncească. Dacă mama Valentina i-ar permite, ar fi gata să stea toată ziua la pian. Îmi mărturisea

odată Serghei că, atunci când se culcă, se desparte cu greu de pian (de altfel, pianul e vechi și nu prea bun, dar deocamdată nu-și pot permite un pian pe care l-ar merita Serghei) pentru o noapte întreagă, și abia așteaptă să se așeze a doua zi iar la pian.

Cântă la pian cu mâinile, cu sufletul, cu fiecare fibră a ființei sale, fiecare notă este trăită de acest minunat copil. Povestea mama sa că odată, când avea patru anișori, a venit nea Costache în ospetie. L-a întrebat dacă știe vreo poezie. Atunci copilașul a spus o poezie și nea Costache i-a dat un leu. Însă Serghei i-a spus că mai știe poezii, și iată așa, după fiecare poezie spusă, băiețelul primea câte un leu. Atât de mult se înfierbântase în a câștiga lei încât, atunci când și-a epuizat repertoriul, i-a spus lui nea Costache și *Tatăl Nostru*. Altădată, când avea vreo nouă anișori, și despre el se vorbea deja, a venit într-o zi nea Costache și-i spune: se vorbesc multe despre tine, că ești talentat, cântă-mi și mie. După ce Serghei i-a cântat vreo oră, impresionat până la lacrimi nea Costache a exclamat:

„După ce voi muri, tu îmi vei lua locul în cultură!”

În această vară, Serghei nu s-a odihnit nicăieri pentru că se pregătește de zor pentru următorul concurs. Mă bucur că în aceste timpuri grele, când Valentina nu prea are cu ce-l crește pe Serghei, se găsesc oameni buni care îi întind o mână de ajutor. Serghei a fost bursier al Fundației „Brândușele speranței”, patronat de prima doamnă a țării, Antonina Lucinschi. Actualmente este bursier al Primăriei. O grijă aproape paternă o are dl Ignacio Ibarra, care nu conținește să ajute oamenii din cultură și din sport. Un cuvânt aparte s-ar cuveni să spunem despre Ana Gorodețchi, profesoară de pian, om emerit, care îl tutează pe Serghei, îl ajută să pătrundă în tainele muzicii, zi de zi este alături de acest copil, dăruindu-i din multul suflet. La formarea acestui tânăr muzician contribuie mult și compozitorul Mihai Burlea, inițiindu-l în secretele compoziției.

Mulțumim tuturor. Cred că marele actor nea Costache Constantinov se bucură de acolo, de sus, de succesele strănepotului său, Serghei Constantinov.

P.S. Recent, Serghei s-a întors din Bulgaria, unde la un prestigios concurs internațional a obținut două premii: Premiul II pentru com-

poziție și Premiul III pentru interpretare. Apoi chiar zilele acestea a reușit să participe și la Jocurile Delfice, care s-au desfășurat la Chișinău, învrednicindu-se de locul III pentru interpretare pianistică. Felicitări de suflet!

*Ninela Caranfil,
Artistă Emerită,
4 august 2004*

„DAVAI, BUCUREȘTI!”

După ce s-a sfârșit emisiunea de duminică (9 ianuarie 2011) a rușilor cu frumosul cântec „Davai, Rossia!”, trebuie să recunoaștem că rușii știu și pot să facă show-uri, au bani pentru asemenea evenimente, dar știu și să-și prețuiască, să-și susțină oamenii de cultură, spre deosebire de noi... Apoi a început și *șoul* nostru național - „Salutare, națiune!”. S-a întâmplat acest lucru la postul Prime TV. De obicei, nu prea am timp să urmăresc emisiunile la care particip. De data aceasta, în timpul înregistrării emisiunii cu personalități ale culturii noastre, am avut un incident cu moderatorul **Andrei Gheorghe**, venit tocmai de la București, și am plecat de la jumătate de emisiune.

Iată că *șoul* a început. Dar ce mare diferență între fastuosul concert al rușilor și bășcălia dâmbovițeană a cabotinului Andrei Gheorghe, care se împăuna în propria nimicnicie și aroganță și, pentru a-și da o și mai mare importanță și a-și etala aplombul, mai folosea pe alocuri și cuvinte rusești, comunicând cu un alt confrate al său, care era și el prezent în emisiune - Mihai Coțiu, un ziarist care, după ce a zvântat beciurile basarabenilor, a început a împoșca cu noroi în presă, în oamenii dragi nouă, în personalități cu care ne mândrim, pe care le prețuim. L-am numit pe acesta din urmă în emisiune odios și unul dintre asasinii morali ai lui **Grigore Vieru**. Nu aș vrea să repet ce și, mai ales, cum s-a discutat în emisiune, deoarece a fost ridicol și incalificabil. Doresc doar să-i atenționez pe cei de la Prime TV, care au dragoste nemărginită pentru tot ceea ce e rusesc și câteodată își mai amintesc și de noi, oamenii de cultură de aici, să invite din Țară oameni de valoare, personalități ale culturii române, cu care să comunicăm, să discutăm despre viitoarele proiecte culturale, care ne-ar îmbogăți reciproc și ne-

ar apropia sufletele, atât de înstrăinate, arse de atâta ideologie comunistă. Să ne curățăm potecile dintre noi și noi, cum ne vorbește atât de frumos un om al culturii române - **Dan Puric** -, și să comunicăm fără superioritate, nestingheriți în arealul acestei culturi. Ne-am dori din suflet, dacă ați admite o sugestie, să-i vedem în locul lui Andrei Gheorghe pe adevărații oameni de cultură din Țară: acad. **Eugen Simion**, **Florin Piersic**, **Dan Puric**, **Andreea Marin Bănică**, **Teo Trandafir**, **Tudor Gheorghe**, **Ion Caramitru**, **Cristian Tabără** etc., etc.

Și, în final, aș spune, folosind limbajul lui Andrei Gheorghe: „Davai, București!”, dar nu lichele, fanfaroni și fandosii cu ochi de pește, ci oameni frumoși, pe care națiunea română îi are cu prisosință, oameni care ar putea asculta durerile, bucuriile, dar și speranțele noastre.

Ninela Caranfil, Artistă Emerită

P.S. Noi, intelectualii, am fost pe timpuri cenzurați de comuniști, dar nu mă așteptam să fim cenzurați și la un post de televiziune privat. Insist să se repună în emisiune declarațiile mele referitoare la rusificarea noastră și la prigonirea credincioșilor pe timpul ocupației sovietice.

În rest, „Davai, București!”

N.C.

„Literatura și arta”,

13 ianuarie 2011

DESPRE LIMBAJUL ACTORILOR...

(Alocuțiune la plenara Uniunii Oamenilor de Teatru)

După cum vedeți, dragi colegi, problema care a fost dată pe ușă afară, ani în șir, astăzi caută rezolvare urgentă.

Și trebuie să înțelegem că timpurile alea au trecut când secretarul organizației de partid te desconsidera, ba chiar te socotea și un dușman naționalist, dacă vorbeai un pic mai altfel sau dacă citeai o carte în grafie latină.

Eu vorbesc de felul cum a fost întâmpinat Studioul nostru în anul 1969, în Teatrul moldovenesc.

Sau să zicem: un accent rusesc în limba moldovenească simboliza trăinicia prieteniei moldo-ruse!?

Au trecut timpurile celea, zic, ireversibil.

Și iată că dl Gogin și dl Cenușă, lingviști de la Academia de Științe, au avut bunăvoința să vizioneze, să audieze spectacolele noastre și să ne spună care e diagnosticul.

Acum nu mai avem decât să ne tratăm.

Știm noi prea bine care-s păcatele noastre.

Vreau să vorbesc despre cel mai important lucru - despre atitudinea actorilor față de limbă în viața noastră de toate zilele, în cotidian.

Vorba e că stimații noștri actori în viață, pe stradă, la piață, acasă, vorbesc o limbă infectă.

Încercați să susțineți un dialog cu unii din actorii de la Teatrul „Mihai Eminescu”, de la teatrele noastre și o să vă dați seama de cultura limbii vorbite în viață.

Și atunci, când actorii respectivi ies în scenă, străduindu-se să vorbească literar, desigur că vorbesc o limbă pasărească, limbă lipsită de muzicalitate și expresivitate.

Pentru că ignoranța și incultura din cotidianul nostru urcă numai-decât pe scenă.

De aceea ne vorbesc de rău și spectatorii, și presa. De aceea am ajuns la ceea ce am ajuns!

Sau să ne oprim la alt exemplu, după mine, inadmisibil pe scena teatrului moldav - accentul rusesc în limba vorbită.

Și atunci ce ne facem cu unele actrițe, care, ani în șir, joacă pe scena Teatrului moldovenesc cu accent străin în cârcă?!

Anomalia a devenit la noi un lucru normal.

Spun acest lucru cu mare durere, deoarece această durere o port în suflet din 1969, de când am venit de la Moscova.

Am vorbit de mai multe ori la adunări, au vorbit și alții, despre soarta limbii în teatrul moldovenesc.

Dar n-am fost auziți. Am vorbit în van.

Astăzi, când limba noastră a devenit idealul nostru sfânt, eu vă chem, dragi colegi, să ne pătrundem de importanța clipei istorice și de marea contribuție pe care o putem aduce pentru moment noi,

actorii, vorbind în viață și pe scenă o limbă frumoasă, cultivată, literară.

Și trebuie să înțelegem că dacă până azi a mers așa cum a mers, apoi mai departe așa ceva nu va mai merge.

Azi, când țăranul vine și doarme în cort la marginea Chișinăului, și a doua zi strigă la cenaclul Mateevici: „Vrem limbă de stat” sau „Ori murim, ori avem limbă de stat!” – noi, actorii, nu avem dreptul moral să propagăm o altă limbă.

O să ne apuce lumea de piept, o să ne arate cu degetul, o să ne ia în furci.

Deci, trebuie să ne dăm seama de responsabilitatea noastră personală, a fiecărui în parte.

E greu să spui adevărul, nu e convenabil, este periculos chiar, dar vă rog să mă înțelegeți, deoarece de doi ani sunt lipsită de posibilitatea de a spune adevăruri de pe scenă.

Iau cuvântul la adunări, vorbesc la Radio, TV, pentru că vine clipa când nu mai poți să taci.

Chiar dacă la un recent consiliu artistic directorul Teatrului a replicat că trebuie să mi se închidă gura.

Slavă Domnului că a plecat din Teatru și nu a reușit să facă acest lucru.

Deci, vreau, în încheiere, să vă relatez un caz mai trist.

Până în ziua de azi la Uniunea Oamenilor de Teatru nu este nicio ofertă din partea actorilor Teatrului „Mihai Eminescu” – pentru a participa la concursul închinat Marelui Eminescu, inițiat de Uniunea Oamenilor de Teatru.

Comentariile le las pe seama Dvs.

Aprilie 1989

POCĂIȚI-VĂ! – NE STRIGĂ CERUL

Am considerat că e de datoria mea să iau cuvântul la Telemaratoul din 10 septembrie 1994, dar nu mi-am imaginat că scurta mea intervenție ar putea stârni panică la așa-numita TV Națională, încât să mi se ceară să mă opresc la chiar jumătate de frază. Am fost între-

ruptă cu brutalitate de către un angajat al televiziunii noastre pretins democratică. Motivul? Probabil, vigilentului reporter i s-a părut că eu intenționez să critic partidul de guvernământ. În rândurile de mai jos vreau să prezint discursul meu în întregime, ca miile de telespectatori să înțeleagă despre ce-a fost vorba.

* * *

Uneori cuvintele dor, te zguduie, te cutremură. Alteori trebuie să taci, pentru că nu găsești cuvintele potrivite, care să-ți exprime nemărginita durere din suflet. Zguduți, cutremurați în tăcere, am urmărit pe ecranele televizoarelor imaginile sinistre filmate după acea noapte tragică, neagră, care ne-a răpit de printre noi copii, părinți, frați și surori. Se spune că la început *lumea, pământul au fost o lacrimă a lui Dumnezeu. Domnul ne-a zămislit pentru fapte bune, întru credință, întru mângâierea sufletului Lui. Se mai spune că, la început, cerul era foarte aproape de pământ: îl puteai atinge cu mâna. Când oamenii au deveni nevrednici, au început a arunca cu piatra spre ceruri, cu vorbă rea și urâtă, cu faptă și mai rea, cerul s-a îndepărtat tot mai mult și mai mult de noi. El a trimis asupra noastră tunete, fulgere, furtuni, ape. „Pocăiți-vă, ne strigă cerul, pocăiți-vă!” Dar noi nu ne pocăim.*

Desigur că în acest haos, care a început mai de mult, noi, oamenii de artă, suntem dezorientați, îndurerați, pierduți. Pe mine personal mă mai salvează întâlnirile cu spectatorii, emisiunile realizate la Radioteleviziune. Dar credeți-mă, e foarte dificil să vorbești astăzi despre cultură, despre teatru, în țara unde oamenii nu se mai aud și nu mai ascultă, nu se înțeleg și nu se iubesc. E foarte greu, în general, să realizezi ceva în asemenea împrejurări, cu toate că atunci când omul e mai sărac el e mai sensibil. Suferința este o posibilitate de sensibilizare, ce te duce într-o lume subtilă, plină de înțelepciune și adevăr, fiind calea cea mai sigură spre o contopire cu spiritul divinității. Va trebui într-un fel să fructificăm chiar aceste greutăți, să le transformăm din noroi în nori, din dureri în frumusețe, cum spuneau clasicii noștri. Și să nu ne lăsăm cuprinși de desperare.

Trebuie să muncim, să depunem eforturi duble, triple, căci, după cum afirmă marele gânditor spaniol Ortega y Gasset: „Viața este, în ea însăși și totdeauna un naufragiu.” Însă a naufragia nu înseamnă a

te îneca. Bietul om, simțind că se duce la fund, dă din mâini spre a se menține la suprafață. Această agitare a brațelor, prin care el reacționează în fața primejdiei de moarte, se asociază cu ceea ce subînțelegem prin cultură - o mișcare de înotător. Cultura, așadar, înseamnă activism, atitudine de continuă neliniște a spiritului, conștiința pericolului unei stagnări anchilozante, dar și o căutare de certitudini, de soluții sigure. Or, tocmai de această siguranță, de aceste certitudini am fost lipsiți noi, oamenii de cultură.

Aproape tot ce a fost construit în cultură de la 1940 încoace s-a dovedit a fi pseudocultură, pentru că tăvălugul comunist, care a distrus bisericile, și odată cu ele ne-a demolat și conștiința religioasă (au crescut generații întregi fără credință, fără Dumnezeu în suflet), ne-a rupt și de la matricea noastră, de la fenomenul cultural românesc. Să ne amintim de cuvintele lui Iisus Cristos: „Nu vă temeți de cei ce văucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă, ci temeți-vă de acei care văucid și trupul și sufletul!” Ei bine, comunismul a încercat să facă și aceasta și a izbutit în mare măsură. Ființa umană este locuită de Dumnezeu ori de diavol. Când însă în sufletul omului se instalează golul, cenușiul, atunci omul devine cadavru viu. Iată la ce ne-au adus comuniștii: ne-au obligat să credem că starea de anormalitate poate fi trăită ca o stare de normal, că este normal să minți, să-ți denunți părinții și copiii, să te ridici pe cadavrele altora, să nu mai crezi în nimic, să nu-ți mai faci idealuri, ci doar să te naști, să te înmulțești și să mori. Dincolo de aceasta - nimic. Din moment ce noi, oamenii de cultură, am aflat acest adevăr, misiunea noastră astăzi și mâine și pentru mai mulți ani înainte este de a ajuta oamenii să regenereze pe dinăuntru, de a se curăța de această zgură, de această materie cenușie, care i-a transformat pe semeni în cadavre vii. Da, s-a lăsat peste Basarabia întunericul, dar noi, oamenii de cultură, trebuie să fim acei licurici, care veghează în noapte și adună la această luminiță sufletele oamenilor. Să încălzim sufletele înghețate și împreună cu ele să revenim la creștinism, care se fundamentează pe cei trei piloni: credință, libertate și dragoste. Trebuie să suferim, căci numai prin suferință vom reveni la acel echilibru sufletesc, la acea sensibilitate umană care duce spre adevăr. Prin suferință omul îl recapătă pe Dumnezeu în sufletul său. **Să întoarcem**

spre cer fețele noastre înlăcrimate, să ne pocăim și să cerem îndurare, pentru că niciun pretins regim social populist, niciun partid, nicio democrație în stil agrarian, nici acei demnitari (aici am fost întreruptă prompt de către sergentul vigilant Ion Gonța), care astăzi în virtutea evenimentelor conjuncturale se consideră zei și atotputernici (așa-zișii aleși ai poporului, care au temporara posibilitate de a împărți bunurile după placul lor), *nimeni nu-i în stare să decidă soarta noastră de mai departe, decât unul Dumnezeu*. De la El să ne cerem iertare, îndurare și binecuvântare, ca să nu ne stăpânească desperarea, iar speranța și credința în El să ne fie călăuza în toate faptele noastre morale.

Noi, actorii Teatrului Național „Mihai Eminescu”, suntem alături de Dvs. în aceste momente de grea cumpănă, suntem alături de durerea noastră comună și, din puținul pe care îl avem, adică plata pentru două zile de muncă o transferăm pe contul sinistraților și suferinșilor.

* * *

P.S. Zilele acestea l-am întâlnit pe Tudor Chiriac, o personalitate marcantă a culturii noastre, care mi-a spus că este concediat din funcția de director artistic al Filarmonicii Naționale, fără niciun motiv. Am semnat și eu o scrisoare întru susținerea acestui om de mare și adevărată cultură. Știu că regizorul Andrei Băleanu, un alt om de valoare al culturii noastre, luptă pentru a se menține în postul pe care îl merită. **Hain și crunt mai loviți, domnilor guvernanți, în oamenii de cultură!** Dar nu cunoașteți un adevăr: spiritul nu poate fi distrus pentru că spiritul este nemuritor. Vom depăși și această cumpănă, vom supraviețui.

N.C.

„Glasul Națiunii”, octombrie 1994

SEMNAL DE ALARMĂ DIN ABSURDISTAN

(Discursul actriței Ninela CARANFIL, ținut în ultima zi a Festivalului, pe 31 mai curent, la reuniunea națională a actorilor, regizorilor, criticilor, ziariștilor, în incinta Teatrului „Eugen Ionescu”).

Vreau să mărturisesc că admir curajul și perseverența confrăților de breaslă de la Teatrul „E. Ionescu”. Vă felicit din inimă, stimați co-

legi, și vă mulțumesc pentru această feerie, care doresc să nu se mai sfârșească. Mulțumesc tuturor participanților la festival care ne-au prezentat spectacole de o înaltă ținută artistică, de valoare incontestabilă, mângâindu-ne sufletele demolate de realitatea noastră mai absurdă de cât absurdul lui Ionescu. În cartea sa intitulată „Eu”, Ionescu afirma: **„Am nevoie de considerația dvs. Trebuie, pe de o parte, să mă neînțelegeți, iar pe de altă parte, să mă înțelegeți. Până azi m-ați neînțeles suficient. A venit vremea să mă înțelegeți.”**

Nu e întâmplător, cred, faptul că acest festival se desfășoară aici, pe această bucată de pământ românesc, ce pretinde a fi un stat independent, indivizibil și... invizibil, și care, în ultimii ani, a fost numit de cineva „Țara Absurdistan”.

Domnul Pavel Sabin de la „Luceafărul” ne-a vorbit despre destinul dramatic și despre condiția de exilat ale lui E. Ionescu. Vreau să vă spun că noi, românii basarabeni, avem același destin de exilați pe propriul pământ. Zeci de ani am fost izolați, marginalizați, am fost inventați ca popor moldovenesc, au fost inventate limba moldovenească, cultura moldovenească, teatrul moldovenesc.

Din momentul când am aflat, din surse clandestine, câte ceva din adevărata noastră istorie, am înțeles că avem o singură cultură, care se numește cultura română și că avem o singură limbă - limba română, un singur teatru - teatrul românesc.

Pe această așchie de pământ răpită în mod barbar de la România, s-au întâmplat, zic, cele mai neverosimile schimbări, în 1988-89, când popoarele din fostul imperiu sovietic nu au mai putut suporta jugul imperial și au dezlănțuit lupta pentru neatârnare, intelectualitatea noastră în frunte cu scriitorii, susținuți de țărani, a început o luptă activă de eliberare națională. Atunci ne-am declarat independenți, am recunoscut în sfârșit că există o singură limbă - limba română, în sfârșit, am recunoscut că marii clasici români - Eminescu, Blaga, Arghezi, Iorga etc. - sunt și clasicii noștri, că cultura noastră descinde dintr-o matcă și că ne încadrăm în fenomenul cultural român, apreciat și cunoscut în Europa și în lume.

După mai mulți ani de luptă însă din nou intervine același necruțător Absurd și iarăși se schimbă lucrurile. Forțele dușmănoase încearcă

să ne demonstreze că vorbim limba „moldovenească” și că suntem o națiune „moldovenească”, neavând nimic în comun cu frații noștri de peste Prut.

Doamnelor și domnilor,

Vreau să vă atenționez că ceea ce li se întâmplă astăzi, în această țară a Absurdului, oamenilor de cultură, scriitorilor, oamenilor de teatru depășește orice limită a absurdului tragic și nu-și poate afla nicio justificare, nici măcar în planul paradoxurilor sociale. Noi, cei care încercăm să gândim și să vorbim românește, pentru a reveni la rădăcinile noastre, la esența spiritului nostru, suntem maltratați, concediați de la locurile de muncă, lipsiți de surse de existență, într-un cuvânt, strangulați. Aș putea aduce multe exemple: scriitorul Dumitru Matcovschi - accidentat, scriitorii Mihail Garaz și Ion Gheorghiuță - omorâți, ziaristul Valeriu Saharneau - atacat și bătut măr. Vreau să vă spun că nouă, actorilor din teatre, nu ni se plătește salariul din luna februarie. Mă mir cum de au mai găsit colegii mei forțe pentru a juca spectacole în cadrul acestui festival. De altfel, colegii de la „Lucefărul” mi-au spus că în ziua prezentării în cadrul acestui festival a spectacolului „**Macbeth**”, interpretul rolului titular, actorul Vlad Ciobanu, căuta o bucățică de pâine. Noi, actorii, am ajuns să cerșim câte 1-2 lei, măcar pentru pâine...

Să le spuneți tuturor că aici partidul de guvernământ, ostil intelectualității, oamenilor de cultură, a declanșat un adevărat genocid împotriva noastră. Se desfășoară o acțiune de distrugere metodică a intelectualității, o răfuială cruntă și meticuloasă - e o realitate acerbă, care conduce la descompunerea conștiinței de neam, la erodarea conștiinței artistice și intelectuale, poporul fiind văduvit de creierele capabile să-i sesizeze durerile, dar și să-i perpetueze în timp valorile intrinseci.

Le transmitem un mesaj de fraternitate oamenilor de cultură din țările dvs., nutrind speranța că ei vor auzi și acest semnal de alarmă.

„Literatura și arta”, 16 iunie 1994

DESPRE UNELE MIZERII „ARTISTICE”...

(Alocuțiune rostită în cadrul Seminarului internațional de teatru organizat de Consiliul Europei și Ministerul Culturii)

Onorată asistență,

Mă bucur că anume aici, la Chișinău, se desfășoară acest eveniment și mă întristez uitându-mă în sală, pentru că nu văd aici colegii mei, actorii teatrelor și regizorii. De ce, mă întreb și îmi răspund. Pentru că oamenii de creație sunt la limita existenței, duc o viață mizerabilă, majoritatea nu au din ce trăi și mulți din ei nu au cu ce achita taxa în troleibuz, apropo, eu am venit aici fără a plăti biletul la troleibuz. Aceasta a și fost și este scopul partidului de guvernământ – să distrugă intelectualitatea, în special oamenii de creație și să știți că în mare parte au reușit. Deoarece anume intelectualitatea, scriitorii, oamenii de creație, atunci, în '88-'89, au pornit mișcarea de eliberare națională, atunci s-au spus niște adevăruri incontestabile cu voce tare, atunci a pornit lupta noastră pe viață și pe moarte, care continuă și în ziua de azi. Lupta pentru a ne numi un popor, o națiune, pentru a avea dreptul de a ne cunoaște istoria noastră, cultura și a vorbi limba, care nu se numește altfel decât limba română.

Dorul despre care vorbea ieri mult stimatul academician Dumitru Matcovschi este incomensurabil, deoarece noi, basarabeni, am fost lipsiți de identitate, de rădăcinile noastre ce țin de marea cultură românească, de ființa națională. E mare dorul nostru, e de secole și e o mare durere acest dor. Și eu înțeleg și împărtășesc această durere a lui D. Matcovschi.

Apropo, m-a zguduit o mărturisire a dlui A. Pleșu. Într-un interviu Domnia Sa spunea că în copilărie, când a auzit prima oară, cuvântul Basarabia, îi părea că acest cuvânt vine dintr-o baladă, dintr-o poveste. M-a cutremurat, zic, fiindcă același lucru l-am simțit și eu în copilărie, când în taină stăteam ore în șir cu urechea la aparatul de radio ascultând postul de radio București sau Iași și îmi părea că acea voce magnifică vine dintr-o poveste, dintr-o baladă.

Lupta pentru limba română a devenit sfânta sfintelor, deoarece noi am înțeles că vom supraviețui ca națiune numai prin limbă, vom avea

o patrie numai prin limba română, dacă îl parafrazăm puțin pe Nichita Stănescu. Și de aceea, dacă în spectacolul „Hamlet” de la Teatrul Național nu se înțelege mai mult de jumătate de text, pe mine, pe D. Matcovschi și pe mulți alții ne doare. Nu vreau să vorbesc aici despre valoarea artistică a acestui spectacol, eu sunt actriță a acestui teatru, să vorbească despre aceasta criticii, regizorii. Eu doresc să spun doar un singur lucru: **domnule ministru**, am mai spus-o și o repet - **nu e bine în Teatrul Național**.

C. Noica spunea: „Sub steaua cuvântului **dor** ne ducem viața și sub durerea acestui cuvânt oamenii de creație își făuresc minunatele opere”. Aș dori ca în tot ceea ce facem, aceste minunate cuvinte ale înaintașului nostru să ne fie mereu călăuză. Însă mi-e frică de un singur lucru: să nu ajungem să nu avem cu cine porni pe drumul deschis în Europa.

Vă mulțumesc.

4 septembrie 1996

PROBLEMA TEATRULUI DE MÂINE

Voi vorbi cât mai concis despre problema Teatrului Național, deoarece pe acest subiect s-a vorbit și se vorbește prea mult.

Trupa teatrului nostru s-a împărțit astăzi în două grupuri.

Un grup, care e pentru închiderea și restructurarea trupei. Alt grup e pentru a lăsa lucrurile pe vechi.

Unii actori, care sunt lucizi, își dau seama de starea de lucruri; se gândesc la soarta teatrului de mâine. Cred că numai măsuri radicale, adică reorganizarea trupei actoricești, ne mai poate salva.

De aceeași părere e și scriitorul Ion Druță care, deunăzi, în cadrul unei emisiuni televizate, a zis că teatrul trebuie „scurtat”, regândit și replămădit.

De aceeași părere sunt oamenii progresiști din republică.

De aceeași părere e și Ministerul Culturii care a făcut un pas îndrăzneț și salvator.

Ceilalți actori, mânați de interese personale, cu apucături egoiste, interesați a nu pierde un locușor cald (**unde se plătește lunar și nu se**

lucrează nimic - n. red.), se revoltă, vorbesc aprins, în numele poporului, în numele istoriei, în numele lui Eminescu.

Și atunci de partea cui e adevărul, căci există un singur adevăr.

Și aici, dragii mei colegi, hai să ne spunem verde-n ochi, care este adevărul, fără ocolișuri.

A căzut paravanul și ne vede lumea, așa cum suntem - mulți dintre noi goi, fără față, fără intelect, fără erudiție, fără limbă și fără măiestrie, dar cu mari ambiții și cerințe.

Colectivul, în sens de turmă, unde unul se ascunde după altul și trece sub un singur cuvânt **NOI**, zic, acest colectiv nu mai are nicio valoare.

Au venit timpuri noi, când un colectiv sănătos contează pe noțiunea **PERSONALITATE**.

Și iată, la acest capitol, noi ne-am cam înglodat, deoarece cu personalitățile noi stăm foarte prost.

Eu cred că ziua de azi e un moment istoric în viața Teatrului Național.

Și noi, oamenii de bună-credință, nu trebuie să ratăm această ocazie, această șansă spre reînnoirea teatrului.

În trupa teatrală să rămână numai actorii care au darul lui Dumnezeu, acei profesioniști, care ar putea salva Teatrul Național.

Nu știm cum va decurge această procedură, acest concurs, dar sunt convinsă că numai astfel mai poate fi salvat teatrul de mâine.

Adunare la Teatrul Național, 1998

POLITICA, FEMEIA ȘI METAFORA

(Comunicare la Conferința internațională a femeilor, Chișinău)

„Mai regină decât floarea doar femeia poate fi”, spune poetul Dumitru Matcovschi.

Dar să vedem cât de regină este ea, femeia, astăzi, aici, acum, când situația economică este la pământ, când mamele își trimit copiii în stradă să cerșească, când criminalitatea minorilor crește pe zi ce trece, când mortalitatea capătă dimensiuni înfiorătoare și natalitatea scade, când disperarea individului e la culme și mulți din ei preferă moartea.

În acest context exemplificările ne vin cu nemiluita, căci viața ne este învăluită de tot mai sumbre culori. Orice caz, orice fapt în sine,

în aparența divers este moralizator și de fiecare dată ne solicită activismul nostru sufletesc. Nu de mult un caz, de asemenea divers în aparență, m-a copleșit cu totul. Mergeam la serviciu și într-o stație, în troleibuz, a intrat o femeie cu un copil în brațe. Am încercat să mă ridic și să-i cedez locul. Femeia, însă, mi-a făcut semn să șed în continuare, dându-mi copilul mie în brațe. Era o fetiță oacheșă, dulce și mirosea a lapte. Peste câteva stații femeia mi-a luat copila, mulțumindu-mi. „Lăsați-mi-o mie”, am glumit eu. „La ce vă trebuie nevoia asta?”, tot parcă în glumă mi-a răspuns femeia coborând. Multă durere și amărăciune era în replica ei.

Copiii, care sunt bucuria vieții noastre, au devenit o povară, o nevoie pentru că mamele nu au cu ce-i hrăni, îmbrăca și încălța și m-am gândit atunci că dacă ne mai ține lumea pe pământ, dacă mai avem un pic de speranță, dacă mai pâlpaie sufletul în noi, e numai datorită femeii, care este un catalizator în situații extremale, un generator de energie pozitivă, acel stâlp de care se sprijină lumea. Adeseori mă gândesc la fenomenul organizării de către albine a vieții și muncii lor. Este ceva deosebit de impresionant și de perfect și când te gândești că aceste mici ființe nu acționează după legi și construcții elaborate și adoptate în parlamente. Ele trăiesc într-un univers făurit și lăsat de Creator – o matcă și doar atâția trântori de câți e nevoie. Nu fac aluzie la realitățile noastre, dar totuși starea de lucruri ne solicită să insistăm asupra unor aspecte vitale. Și iar mă gândesc la acel „rol”, pe care îl au femeile în viața socială – acela de a nu decide practic nimic, adică de a fi marginalizate. Faptul că femeile sunt absente în Parlament, nu ocupă posturi de conducere în actualul guvern de la noi, nu sunt implicate în viața politică e o eroare, o gravă eroare.

Încă în antichitate filosoful Socrate lupta pentru drepturile femeii, prin aceasta înțelegând, că femeia și bărbatul sunt două jumătăți care formează un tot. O plastică remarcă feminină, cea a Cellei Delavrancea, personalitate a culturii românești, fiica dramaturgului Barbu Delavrancea, vine să completeze spusa înțeleptului grec cu noi nuanțe: „Femeia, inferioară din punct de vedere fizic, își apleacă gândul mai adânc asupra nuanțelor sensibilității și, fiind mai șovăitoare, are mai multă răbdare pentru sondajele interioare”. În ce mă privește, sunt

convinsă că dacă bărbații ar purta sub piept pruncul, ar trece prin durerile nașterii, ar crește copilul precum mamele, ei ar face o altă politică, și în această lume nu s-ar întâmpla războaie, copiii noștri nu ar muri cu miile în conflictele ce s-au dezlănțuit astăzi pe planeta noastră. Sunt convinsă că dacă în ministerele de apărare ale tuturor țărilor ar activa și femei, ele ar fi în stare să mențină pacea, buna înțelegere, armonia și liniștea pe acest pământ, căci femeia prin însăși menirea sa de a perpetua viața pe pământ, prin puterea de sacrificare, prin faptul că se opune cu toată ființa răului, obscurantismului, imperfecțiunii, nu ar permite provocarea și escaladarea acestor masacre. Vreau să vă mai spun că neamul nostru a supraviețuit etnogenetic în bună parte, datorită femeii. Atunci, în 1940, când am fost copleșiți de către imperiul sovietic, primul lucru pe care l-au realizat comuniștii a fost acela că au închis bisericile, ne-au distrus icoanele, altarele, toate relicvele legate de cult, sperând că odată cu asta, ne vor lăsa fără credința în Dumnezeu, ne-au impus renunțarea la limbă, la conștiința de neam.

Îmi amintesc de geniala spusă a marelui gânditor român L. Blaga: „Veșnicia s-a născut la sat.” Da, anume satul, țărăncile, înțeleptele noastre țărănci au știut să injecteze permanent în genele copiilor noștri acea morală creștină, pe care poporul nostru o are de secole (noi am fost încreștinați printre primele neamuri din Europa), au știut să-i învețe pe copii a rosti primul cuvânt în dulcea limbă română. Zeloșii comuniști nu au reușit să interzică mamelor să îngâne pruncului cântecul de leagăn din moși-strămoși, să-l dezmierde cu mărgăritare din miturile și baladele noastre, să-l învețe a înălța spre ceruri ruga neamului, care se numește *Tatăl Nostru*. Aceleași frumoase țărănci, mamele și surorile noastre, au păstrat și au transmis din generație în generație cultura noastră seculară – tezaurul folcloric, sunt păstrătoare ale valorilor intrinseci, care ne-au menținut ființa, destinul istoric și conștiința de neam. Au știut să se opună rusificării, pseudoculturii, pseudomoralii creștine, să se împotrivescă cu vehemență la tot ceea ce se implanta artificial în codul genetic al neamului nostru. Însă acești fii și fiice de țărani veneau la oraș, unde se vorbea numai limba rusă, în consecință se rusificau, absorbeau tot ce era străin, ostil firii

noastre, se rupeau de matricea genetică și, însingurați, își trăiau zbu-
ciumata lor viață de orășeni.

Echilibrul spiritual a fost dereglat. La început era o fisură, pe urmă
s-a transformat într-o prăpastie, care a rupt țări în două, oameni, su-
flete în două. Deznodământul tragic părea a fi inevitabil. Și iată că
forța divină apărătoare a popoarelor, ne-a ridicat în 1988-'89 la lupta
pentru eliberare națională. Atunci, în 1989, simțind marele pericol al
dispariției neamului, s-au solidarizat intelectualii, țărănimea, munci-
torii, bărbatul și femeia au devenit un întreg decis să lupte pe viață și
moarte pentru dreptul de a vorbi limba română, de a ne simți stăpâni
la noi acasă.

Tot atunci, în 1989, de Ziua Internațională a femeilor, 8 martie,
când imperiul sovietic nu se destrămase încă, femeile din Moldova au
desfășurat prima demonstrație-protest cerând dreptul de a ne numi o
națiune, un popor, un neam. A urmat o luptă grea, în urma căreia noi
am devenit un stat independent – Republica Moldova –, dar lupta nu
s-a sfârșit, continuă. Lupta pentru reîntregirea țării, pentru idealurile
naționale, pentru afirmarea binelui și a frumosului pe pământ, care
vor asigura un viitor cauzei neamului nostru – de a prospera, de a re-
căpăta imaginea proprie, de a deveni buni creștini. Și în această luptă
femeile își văd rostul alături de bărbați, se vor acele aripi ale lor, care le
vor face zborul mai înalt și mai sigur și de aici metafora poetului vine
să adeverească realități incontestabile precum că:

*„Mai regină decât floarea,
Doar femeia poate fi
Mai adâncă decât marea
Doar femeia poate fi
Mai înaltă ca destinul
Doar femeia poate fi
Mai amară ca pelinul
Doar femeia poate fi
Mai frumoasă decât viața
Mai deșteaptă ca povața
Doar femeia poate fi*

*Mai cuminte ca poemul
 Mai cumplită ca blestemul
 Doar femeia poate fi
 Mai aproape decât dorul
 Mai de șoaptă ca izvorul
 Mai de april ca primăvara
 Și mai dulce ca vioara
 Doar femeia poate fi.”*

Femeia e o metaforă în viziunea poetului, e o muză, e o sursă de inspirație. Dar deoarece realitatea noastră e departe de poezie, vorbesc despre condiția femeii în ziua de azi. Despre necesitatea prezenței femeii în viața socială, în politică, îndeosebi – în Parlament, în Guvern. Vorbesc despre țărănci, mamele și surorile noastre păstrătoare ale valorilor noastre spirituale.

19 mai 1995

„DACĂ OMUL NU ARE SUFLET, E PIERDUT...”

– **Vă rog să-mi spuneți chiar din capul locului, cum a apărut acțiunea Ninela Caranfil?**

– A fost anul 1964. Absolvisem clasa a XI-a. Conform unui anunț dintr-un ziar, se forma o grupă de tineri pentru studii actricești la Moscova. Am reușit.

– **Cum Vă împăcați cu realitățile de azi?**

– Dezolată de tot am fost în primăvara anului trecut. Salariile nu ni se plăteau la timp, spectacolele nu se montau. Trăiam mai mult din împrumut. Mai bine zis, cerșeam de la prieteni un leu-doi. Toți actorii practic și astăzi cerșesc. Nu disperată, ci distrusă mai mult eram. Acum abia am mai scăpat de datorii. Prin muncă. Sunt lector superior la Institutul de Arte, predau arta vorbirii. Am niște ore și la Liceul „Prometeu”. La teatrul TV avem înscenări cu V. Rusu. Sunt încadrată în spectacolul „Ștefan Vodă”. Așa cum e lesne de înțeles, sunt nevoită să mă zbat ca peștele pe mal. Omul de teatru, care-i mai mult nenorocit, nu e apărat de nimeni.

– **Ați lucrat la mai multe roluri și ați creat zeci de chipuri de neuitat. Care Vă sunt partenerii de nădejde, alături de care Vă simțiți confortabil?**

– L-aș numi, mai întâi, pe Victor Ciutac. Îmi place să mă aflu în scenă alături de el. Multe am deprins și am învățat de la el. E disciplinat și exigent în scenă. L-aș mai numi și pe Vitalie Rusu. Vedeți, iubesc oamenii talentați. Lângă un om talentat te simți și tu talentat. El te susține în creație.

– **Ați putea numi, fără a ezita prea mult, cel mai bun teatru de la noi și așijderea cel mai notoriu dramaturg?**

– Indiscutabil, astăzi Teatrul „E. Ionesco” nu are concurenți. Fiindcă știe ce vrea să facă și știe ce vrea de la actor. Stălpul lui e Petru Vutcărau, care e și el un foarte bun actor, un foarte bun regizor. Nu accept autoritatea, dar aici e vorba de talent. În ce privește numele de dramaturg, ar merita să fie menționat Dumitru Matcovschi, cu „Tata”, „Președintele”, „Pomul vieții”, „Abecedarul”. Se pare, „Destinul” e o piesă mai slabă. E părerea mea subiectivă, însă consider că orice om de creație își are tema și viziunea sa. Și, probabil, în cazul dat, nu e tema lui.

– **Știu că aveți rolul Mamei lui Ștefan-Vodă. Mai sunt și alte solicitări?**

– Astăzi nu sunt solicitată prea mult. Astăzi actorul stă cu mâna-n-tinsă și așteaptă un rol. E o stare destul de umilitoare. Astăzi regizorii montează spectacole cu soțiile proprii. Și, deoarece nu am un soț-regizor, nu am nici roluri.

– **În ultima vreme V-a impresionat vreun spectacol?**

– Da, „Un veac de singurătate”. Mi-a părut curios, interesant, având o formă originală. Dar, un al doilea spectacol similar m-ar supăra. Cred că aș putea suporta doar un singur spectacol în această cheie regizorală. În teatru primează Cuvântul, nu mișcarea sau cântecul. Teatrul e o catedră de unde se vorbește curat și corect. Spectatorul vine, mai întâi, pentru a se alege cu o plăcere în urma unui cuvânt rostit frumos. Depinde nu numai de dicție, ci și de sufletul celui ce rostește acest cuvânt.

– **Atât de des rostim cuvântul „suflet”...**

– Mă interesează lucruri esențiale, îmi place filozofia, Socrate. Acum citesc „Cupa cu otravă” de Platon, discursuri despre trup și suflet. Moartea este o mare bucurie pentru sufletul omului, căci îl eliberează. Astăzi omenirea a uitat că există suflet, însă dacă dorești să crezi ceva valoros, întâi și-ntâi e necesar să pui în față sufletul.

S-a întrebat cineva, de ce omul bolnav e întotdeauna mai bun, mai receptiv? Asta e, că are nevoie de o compătimire, se simte nenorocit și își aduce aminte de Dumnezeu. O cât de mică atenție îi aduce vindecare. **Suflet pe suflet vindecă.** Toate nenorocirile noastre vin de la negarea vieții sufletești și ar trebui să fim mai receptivi la glasul sufletului. Din adâncul lui se naște și răul, și binele. Dacă omul nu are suflet, e pierdut...

*A intervievat Parfene Iliăș
„Literatura și arta”, 22 iulie 1995*

„LA 27 AUGUST 1991 S-A ÎNTÂMPLAT CEA MAI MARE FARSĂ A SECOLULUI NOSTRU...”

Actrița Ninela Caranfil știe când basarabenii vor fi cu adevărat independenți.

– *Doamnă Caranfil, vă mai amintiți ce se întâmpla acum șase ani, la 27 august?*

– Eu nu știu în ce an trăiesc și pe ce lume mă aflu, iar tu îmi ceri să-ți spun ceva de când eram mai tânără și, probabil, mai fericită...

– *La 27 august 1991, Parlamentul de la Chișinău a votat Independența Republicii Moldova.*

– Vai, da! îmi amintesc. Dar destul de vag. Cred că atunci s-a întâmplat cea mai mare farsa a secolului nostru.

– *Dar e adevărat că, la răscrucea anilor '90, și Dumneavoastră pledați pentru Independență. De ce acum sunteți împotriva Ninelei Caranfil de atunci?*

– Cele mai frumoase evenimente în istoria mișcării noastre de eliberare națională s-au produs în 1989. Atunci eram mulți și toți într-un suflet, într-o vrere. Pe urmă s-au început fel de fel de tertipuri politice.

– *Mai știți care era vrerea basarabenilor în 1989?*

– Pledam atunci pentru o independență adevărată, reală. Dar stăpânii noii conjuncturi politice au început să ne-o dea cu lingurița, apoi – să ia înapoi ceea ce am obținut. Independența noastră nu-i decât o declarație pe hârtiile oficiale ale statului. Realitatea e atât de tâmpită, încât nu putem vorbi astăzi despre independență. Noi, mioritici, cum suntem, am crezut că, după Declarația din 27 august 1991, într-adevăr vom fi liberi, mai bogați și mai fericiți. Pe naiba. Comuniștii repede s-au reorganizat și au luat iarăși puterea. De aceea, am rămas nenorociți și lipsiți de drepturi, precum am fost de la 1940 încoace.

Cum poți să fii independent cu Armata 14 în casa ta? Cum poți să fii independent când oriunde în Chișinău ți se spune: „**Govori po-russki!**”? Mari magnați ruși, împreună cu foștii lideri comuniști și comsomoliști, au pus ghearele pe toate bogățiile noastre. Nu noi, ci străinii sunt stăpânii Republicii Moldova.

– *Și ce ne facem, dară, cu această „independență”?*

– Eu cred că vom fi cu adevărat independenți atunci când ne vom reuni cu Patria-Mamă. Atunci vom avea o Țară, o Istorie, o Limbă, un Neam. Vom avea un hotar peste care nu vor trece toate lepădăturile.

– *Convingerea Dumneavoastră este că noi nu vom fi independenți niciodată, dacă nu ne vom uni cu Țara?*

– Absolut așa.

– *Sunteți creștină? Dacă da, s-a schimbat ceva în viața creștină de la noi după ce a fost declarată independența Republicii Moldova?*

– Și astăzi, ca și mulți ani în urmă, când începe slujba în biserică, suntem îndemnați să ne rugăm pentru sănătatea Patriarhului Rusiei, Alexie. Eu mă rog pentru cine îmi dictează inima. Ce am eu cu Patriarhul Rusiei?

– *Ați spus că nu mai suntem uniți, ca la 1989. Care dintre liderii de atunci ai mișcării de eliberare națională v-a dezamăgit?*

– Există doar câteva personalități care au rămas consecvente, ia, bunăoară, Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi...

– *De ce s-a întâmplat așa?*

– Rezistă cel care e tare, cel căruia nimeni nu-i poate frânge verticalitatea.

– *Și totuși, sărbătoriți în ziua de 27 august?*

– Nu! Că nu-i asta o sărbătoare. Chefuiesc în această zi doar guvernării care consideră că suntem independenți. Marea majoritate a populației moare de foame și nici nu o să-și amintească de 27 august 1991, spre rușinea noastră, a tuturor.

– *Dar ce face Ninela Caranfil pentru a se „spăla” de această rușine?*

– Fac noi punți peste Prut. Să nu crezi că vorbesc în vânt. Mircea Eliade zicea: „Oratoria noastră să fie oratoria faptei.” Tu înfăptuiește, lasă-i pe alții să vorbească.

Am fost invitată de mai multe ori cu recitaluri de poezie la Iași. Anul acesta am devenit laureată a Festivalului internațional „Lucian Blaga” de la Alba-Iulia. Propag cuvântul și rostirea românească la toate întâlnirile și cu orice ocazie. Astăzi, oamenii au nevoie de rostire românească.

– *Chiar nu v-a solicitat nimeni participarea la manifestările culturale din săptămâna curentă? Mă refer și la sărbătoarea Limba Română.*

– În cadrul sărbătorilor Limba Română și Zilele Lucian Blaga, îmi voi aduna oamenii care mă iubesc la o serată de creație, care va avea loc pe 30 august, în Sala Mare a Casei Scriitorilor. Vă invit pe toți la serata mea, intitulată „De-abia iubirea m-a întemeiat”. Alături de mine, vor fi în scenă Iurie Sadovnic, Zinaida Julea, Maria Mocanu, surorile Osoianu, Vitalie Rusu și... marele Lucian Blaga. Voi prezenta recitalul „Rugăciune”, premiat la festivalul de la Alba-Iulia.

– *Venim, dacă e vorba de încă un pas, cât de mic, spre independența pe care o râvnim.*

– Nu numai eu o râvnesc. Toți trebuie s-o râvnim, căci la 1991 noi ne-am ales cu independență... handicapată, din care cauză nici nu vom avea sorți de izbândă. Noi, basarabenii, trebuie să revenim la locul nostru, în hotarele noastre istorice. Așa cum ne-a dat Dumnezeu.

„Flux”, 27 august 1997

AVEM NEVOIE DE O ELITĂ POLITICĂ DE SACRIFICIU

„Capodopera” președintelui Voronin adresată scriitorului I. Druță are un singur scop: de a ne ațâța unul împotriva altuia, sugerând ideea periculoasă de război civil, lupta „românilor” împotriva „moldoveni-

lor”, adică un război fratricid. Cred că acest lucru și-l doresc mulți: forțele ostile de la Moscova, forțele ostile din Transnistria și, bineînțeles, fariseii de aici.

Revenirea la aberantele idei staliniste de „națiune moldovenească”, „limbă moldovenească”, nu are sorti de izbândă. Încă din 1812, cei care ne-au cotropit, deși s-au străduit să ne facă mancurți, n-au reușit. Și nici nu vor reuși. În codul genetic al celor care s-au născut pe acest pământ este încifrat de însuși Dumnezeu a gândi, a simți și a vorbi românește. Este un miracol faptul că, de secole, ei ne distrug, ne deportează, ne înscenează foamete, ne aruncă în gropile cu var, iar noi rezistăm.

Toată lumea știe că anume comuniștii au închis bisericile, au interzis credința, botezurile, cununile, au ucis preoți. Acum, antihriștii își atârnă cruci la gât, ca să ne convingă că ei nu mai sunt comuniștii din '40, ci alții. E imoral, tovarășilor, fără a vă căi de toate păcatele să puneți piciorul în sfânta biserică.

Astăzi comuniștii de la Chișinău pun la cale vărsări de sânge între frați, vor să nu mai vorbim românește, forțează edificarea „statului moldovenesc”, propagă o altă istorie decât cea adevărată. Ca să fim salvați de relele care se abat peste capul nostru, avem nevoie de o elită politică de sacrificiu. Prostia comunistă va trece, căci, spunea Eminescu, ce e val ca valul trece...

*Ninela Caranfil, Artistă Emerită
„Timpul”, 8 februarie 2002*

DESPRE SĂRBĂTOAREA „LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ” (Interviu radiofonic)

Ideea acestei sărbători nu se limitează la festivism, la ceva ce ne umflă piepturile sau la mitinguri cu steaguri în vânt.

S-a instituit sărbătoarea pentru a ne atenționa cât de importante sunt pentru noi cuvântul, limba și cât de important este să ne cultivăm pronunția corectă, să vorbim literar și frumos. Bineînțeles că exista și mai există încă un pericol atâta timp cât noi, la nivel „de stat”, nu știm ce limbă vorbim, atâta timp cât se scriu dicționare aberante gen „moldovenesc-român”, atâta timp cât noi vom bâlbâi, vom

răni cuvintele și nu vom vorbi corect. Cuvintele îți dăruie zile, spunea înțeleptul Seneca. Cuvintele limbii române, **una dintre cele mai frumoase limbi ale lumii**, sunt zilele, anii, secolele noastre, destinul și dăinuirea noastră pe acest pământ.

Cred că această sărbătoare, unică în lume, ne sugerează, ne obligă chiar să ne aplecăm asupra cărții, să avem dicționarul limbii române modeme pe masă, să consultăm mereu acest dicționar și astfel, desăvârșindu-ne, să avem bucuria și mândria de a vorbi, de a cânta limba noastră.

Scriitorul Ion Druță se întreabă și ne întreabă și pe noi - ce e limba - o povară, un blestem sau un dar ceresc? Și tot Domnia Sa ne răspunde: „Numai cuvântul ne va putea smulge din urâtenia și nedreptatea acestei lumi, îndreptându-ne spre cele veșnice.” Cred că în fiecare zi trebuie să învățăm ora demnității, ora veșniciei. Și acum, ca să întregim această convorbire matinală, vă propun să ascultăm un poem scris cu mai mulți ani în urmă de regretatul poet Liviu Damian.

„Verb matern, verde matern

Codrul te vede veșnic verde,
 Nisipul te vede al nimănu,
 Mutul te vede al mutului,
 Harnic te văd dăruții cu Har
 Fără de sare duhul e sărac,
 Marea îți soarbe cuvântul amar,
 Munții de fag stâncă te fac
 Când vorba mă minte alunec din minte
 Și intru supus în infern
 Decât să vântur pe vânt cuvinte
 Din marele verb matern
 Mă văd prin vremi ce demult au apus
 În vârful de suliți e capul meu dus
 Și-n urmă huma lacomă strânge
 Verbe materne, lacrimi de sânge.”

31 August 2003

ÎNCĂ O DATĂ DESPRE DESTINUL NEDREPT AL ACTRIȚEI CONSTANȚA TÂRȚĂU

Marea actriță Constanța Târțău, care a realizat pe scena Teatrului Național „Mihai Eminescu” multe roluri de valoare într-o limbă română impecabilă, a întruchipat-o pe Veronica Micle, în tandem irepetabil cu regretatul Valeriu Cupcea în rolul lui Mihai Eminescu, spectacol care ni l-a readus în Basarabia pe geniul literaturii române și universale, care ne-a readus la valorile naționale pe acei care, amorțiți, dormitam în cântecul de leagăn al ideologiei comuniste fără țară, istorie, limbă și vatră: „Moi adress ne dom i ne ulița, moi adress so-vetskii soiuz...” sau, dacă doriți, în imensitatea cotropită a odiosului cântec „Șiroka strana moia rodnaia...”.

Constanța Târțău, o personalitate complexă, a realizat multe roluri și în cadrul Teatrului Televizat „Dialog” și în cinematografie, și-a dăruit cu generozitate harul și sufletul spectatorului. Astăzi această minunată actriță cu destin de răboj înscris pe pagina strălucită a culturii noastre are nevoie de ajutorul nostru - bolnavă și suferindă, își duce viața de azi pe mâine într-o sărăcie crasă, lucie, în totală umilință și mizerie inimaginabilă. Să-i întindem o mână de ajutor deoarece are stringentă nevoie de acest gest creștinesc. Să ne amintim ce scrie poetul Liviu Damian și voi cita din memorie un catren: „Cine vede-un rău și tace, / Ca și cum nu l-a văzut, / E părtaș acelei fapte, / Cât ar fi de bun și mut”! Deschideți, dar, sufletele voastre, găsiți în ele bunăta-tea, generozitatea, omenia și grăbiți-vă să faceți un bine. Iar în suflet, acolo unde este Dumnezeu, sunt multe comori neprețuite și uitate. În cartea sa *Întâlnire cu un necunoscut*, Gabriel Liiceanu scrie astfel despre suflet: „Sfântul Augustin în *Confesiuni* (cărțile 6 și 10) vorbește despre «uriașa încăpere a inimii mele», altă dată despre «acest sanctuar uriaș și infinit», «care este sufletul nostru». Autorul unui jurnal deschide acest sanctuar și lasă lumea să intre și să privească. Și lumea intră în sălile care sunt deschise și care pot fi vizitate, se uită și se miră de toate câte s-au putut strânge într-un singur suflet de-a lungul câtorva ani de viață.”

...Am mai scris despre asta și se explică insistența mea prin faptul că sunt obsedată și nu pot scăpa de coșmarul pe care-l trăiește, pe nedrept, colega mea.

Vă doresc în noul an să vă vibreze „sanctuarul uriaș și infinit”, care este sufletul nostru, la durerea și suferința Aproapelui.

*Cu drag și nădejde,
Ninela Caranfil, Artistă a Poporului*

P.S. – Ar fi foarte bine dacă Președinția, Guvernul și Primăria Capitalei ar avea grija unei Case speciale pentru oamenii de cultură (cu-vântul azil nu-mi place – N.C.), unde artiștii ar avea parte de puținul necesar – de atenția și asistența medicilor.

*N.C.
„Literatura și arta”,
2 ianuarie 2004*

ARTIȘTII ȘI POLITICA: LUPU NEPOCĂIT

Urmăream declarația domnului Marian Lupu, de ieșire din PCRM, și parcă aș fi avut un prilej de bucurie, dar sufletul meu de actriță îmi șoptea: e fals, nu e credibil, e un rol jucat prost. Avem noi, actorii, o intuiție care, după o muncă îndelungată pe scenă – dar eu fac teatru de 40 de ani –, este în măsură să deosebească adevărul de fals.

Și dacă veni vorba de actori, nu sunt de acord cu faptul că oamenii politici au preluat denumirea profesiei noastre și o folosesc în domeniul lor. Actorul adevărat, cu har de la Dumnezeu, spre deosebire de mai mulți politicieni, joacă autentic și convingător, cu lacrimi, emoții, cu durere, cu bucurie. Adică trăiește cu adevărat rolul, nu mimează, nu minte, nu trișează și, trăind ardent la maximă tensiune, poate să și moară în scenă.

Îmi amintesc cazul regretatei actrițe de la Teatrul rus „A. P. Cehov” din Chișinău – Nelly Kamenev, a cărei inimă n-a rezistat intensității trăirii emoției și a cedat. Actrița s-a prăbușit pe scenă, a murit. Ce moarte tragică și nobilă! Îmi mai amintesc de actorul și regizorul Andrei Vartic, care până în ultima clipă a vieții sale a ars ca o făclie întru Adevăr și Dreptate.

Și acum să ne întoarcem la „actorii politici” care defăimează profesia noastră. Marian Lupu, înainte de a face declarația, nu a fost la biserică, nu s-a pocăit, nu a suferit cu adevărat această ruptură. Nu am citit pe chipul lui și în ființa sa momentul de înțelegere, de suferință, de cutremurare, de durere și de pocăință. Fiindcă, trăind și înțelegând cu adevărat acel moment, trebuia să se lumineze și să rostească: „Mă lepăd de Satana, îl aleg pe Dumnezeu! Fraților, mă căiesc, iertați-mă!” Ar fi oferit, astfel, și un exemplu demn de urmat pentru alții care, posibil, au fost constrânși de anumite împrejurări să se lege de o grupare politică blestemată, iar acum abia așteaptă să scape de blestem...

Și dacă e să vorbim din nou despre teatru - nu cel profesionist, dar cel de amatori, deocamdată, actorii politici de la noi ne-au prezentat o piesă mediocră, proastă, jucată și mai prost de către amatori neinspirati și lipsiți de har.

*„Timpul”, 25 iunie 2009;
text transmis și la Radio „Vocea Basarabiei”*

SĂ PUNEM PUNCTUL PE „I”...

Ninela CARANFIL: L-am ascultat pe A. Strâmbeanu și mi-a revenit un gust amar care nu m-a părăsit în ultimele zile. Și ascultându-l, mi-am amintit niște rânduri dintr-un cântec de V. Socaciu, care spune așa: „Vin ai noștri, / Pleacă ai noștri, / Noi rămânem tot ca proștii...”

Nu știu de ce sunt foarte marcată de această stare de lucruri care ni se întâmplă nouă, poate din cauza euforiei pe care am avut-o; cred că ar trebui ca noi, FDRM, să luăm o atitudine clară, să punem punctul pe „I” și să spunem celor care deja sunt la putere: „Aici ați greșit!...” Pentru că se comit foarte multe greșeli. Iertați-mă, vă rog, dar năzuințele noastre trec, nu știu cum, dar dispar! Și lucrul ăsta noi trebuie să-l spunem clar. Clar! Dragii mei, onorată asistență, vreau să mă adresez întâi de toate tinerilor care sunt prezenți aici. Ei sunt ziua noastră de mâine. Mă bucur foarte mult că voi mai și scrieți, vă iubiți neamul, patria. Tot ceea ce ține de ființa națională. Și vorbim, bineînțeles, despre o ființă aparte, pentru că nașterea lui Gr. Vieru nu a fost întâmplătoare! Nașterea lui în sânul poporului român n-a fost o

întâmplare! Din când în când Dumnezeu se gândește la soarta unui popor. Și, pentru ca să-l ajute să depășească niște momente cruciale, greu de depășit, niște catastrofe, le dăruiește câte o ființă, câte o personalitate. Câte un om dintr-o bucată. Fiindcă Vieru, foarte bine a spus Nicolae Dabija, s-a născut ca un frate mai mic al lui Eminescu. El prin ce a fost puternic? Și care a fost taina lui Grigore Vieru? El și-a apărut sărăcia și nevoile, și neamul, ca și Eminescu. Prin asta a fost puternic Vieru, prin sacrificiul său. El s-a sacrificat pentru noi. El a fost dat de la Dumnezeu pentru o menire și el a conștientizat această menire și a făcut tot posibilul ca să-și îplinească frumos, cuminte, extraordinar această chemare a sa. Nu toți înțeleg și pot să realizeze aceste planuri ale lui Dumnezeu pe pământ. Mulți fac compromisuri. Mulți se vând. Mulți colaborează. Mulți se prăbușesc - acesta era cuvântul lui Vieru - se prăbușesc... Și azi avem colaboratori cu securitatea care vin și ascultă ce vorbim noi, ce gândim noi, ce năzuim noi. Dumnezeu cu ei! Îi cunoaștem. Nu-s chiar atât de mulți. Lasă să fie și ei alături. Iartă-i Doamne, că nu știu ce fac.

Voi, tinerii, să știți lucrul ăsta. Puterea, forța, taina lui Grigore Vieru a fost în verticalitatea sa. Asta a avut, asta vă doresc și vouă - să vă implicați în viața societății ca Gr. Vieru, care a fost un mare poet și a ars pentru noi. Pentru poporul nostru, pentru neamul nostru, pentru ființa națională. Prin asta a fost puternic, prin asta a fost Vieru alesul neamului. Și așa va rămâne. Iată asta a fost taina lui.

Vă rog să vă implicați, să luați atitudine, să fiți tot timpul în sânul neamului, să fiți cu neamul, să-l apărați. Să vă sacrificați. Și iată că prin voi neamul nostru va avea o continuitate.

„Literatura și arta”, 29 octombrie 2009

„ANUL 2009 A FOST UNUL MAGNIFIC...”

(Răspuns la chestionarul săptămânalului „Literatura și arta”)

Ninela CARANFIL, Artistă Emerită: Anul 2009 a fost unul magnific. Am câștigat alegerile și respirăm liber! Or, libertatea este oxigenul de care are nevoie un artist. Am mai multe împliniri sufletești și mă bucur: lansarea CD-ului „Rugă” după „Psalmii” lui David, apoi apariția

cărții „Nebănuita forță a scenei”, multe întâlniri cu spectatorii. La sfârșitul anului 2009 am inaugurat, împreună cu dl Chiril Lucinschi, om de omenie și de afaceri, Clubul „Dialog” în incinta Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Un club pentru intelectuali unde vom exersa a polemiza civilizată, a ne asculta reciproc, a ne respecta punctul de vedere. Și dacă anul trecut Moș Nicolae mi-a oferit o mare surpriză – o plecare în Italia, un turneu dedicat conașionalilor noștri – iată că anul acesta Moș Nicolae mi-a dăruit o întâlnire cu moldovenii noștri care lucrează în Grecia. Mă bucur că atât la Roma, la Bologna, la Reggio Emilia, cât și în Grecia, la Atena, am întâlnit mulți oameni care iubesc și prețuiesc munca mea de actriță. Vă mărturisesc că în sufletul meu stă tănuț un copilaș care-l așteaptă pe Moș Crăciun... Și el, mulțumesc Domnului și Moșului, nu întârzie să vină de fiecare dată cu câte o minune! Zilele acestea, în cadrul unei manifestări a UNITEM-ului, dedicate Zilei Actorului, mi s-a decernat Premiul Senatului UNITEM. Și asta deoarece în acest an am împlinit 40 de ani de când activez în teatru. Tot zilele acestea am avut o întâlnire frumoasă cu doamnele din PLDM. Le ascultam și-mi creștea inima de bucurie pentru ele – atât de inteligente, spirituale, puternice și curajoase sunt! Le-am și zis că noi, femeile, suntem o forță, chiar o armată. Am și „botezat-o” cu numele „Armata a 15-a”, care ar trebui să alunge Armata a 14-a de pe pământul nostru.

Ce îmi doresc mie și tuturor în 2010?! Pace, Credință, Încredere în ziua de mâine. Aș propune noii guvernări să readucă oamenii noștri acasă prin proiecte noi și locuri de muncă. E atât de amară pâinea lor acolo, în străinătate... Unde dorul de casă este incomensurabil..

Și să așteptăm ca schimbarea în bine să se producă peste noapte, a doua zi. Să susținem cu efortul nostru propriu echipa venită la putere, să-i încurajăm cu răbdarea și încrederea noastră. Fiindcă Dumnezeu e cu noi. Iar vouă, cei de la „Literatura și arta”, vă doresc multă inspirație și împliniri, cititori mulți și fericiți și vă mulțumesc că sunteți alături de sufletul meu.

Sărbători fericite!

„Literatura și arta”, 31 decembrie 2009

NU VĂ PUNEȚI HARUL DIVIN ÎN SLUJBA DIAVOLULUI

„Trăim timpuri de derută a spiritului pozitiv”, spunea cândva marele filosof francez Henri Bergson (1859-1941). Este un gând care, din păcate, mai e perfect valabil și astăzi, poate, în mod deosebit, la noi.

Acestea sunt consecințele dramatice ale unei politici diabolice, ale unui ateism devastator, care l-a izgonit pe Dumnezeu din viața și din sufletele noastre. Promotorii acestei politici, de-a lungul a opt ani de zile, au semănat în societatea noastră boabele disprețului față de cultura adevărată, față de autenticele noastre valori naționale. De aceea, acum suntem o comunitate dezbinată, oarbă, violentă și fără scrupule.

Or, tocmai acum, când începe o nouă campanie electorală - în fond, o luptă pe viață și pe moarte între întuneric și lumină, bine și rău, adevăr și minciună, între Dumnezeu și satan -, noi trebuie să conștientizăm că avem un singur dușman: comunismul de factură rusă, kominternistă, prin tot ce seamănă pe pământ și în oameni - ură, răutate, minciună, trădare, invidie, zăzanie, dezbinare, hoție, teroare, frică, incultură etc. Promotorii de la Chișinău ai neobolșevismului se fac ostași agresivi ai unor forțe malefice, aducătoare de profituri lor și de nenorociri - nouă.

Mă adresez tuturor colegilor mei de breaslă și de idealuri, oameni de cultură și de bună-credință: nu vă puneți harul divin în slujba diavolului, nu mergeți în campania electorală cu adepții acestui partid sângeros și criminal. Știu că unii vor invoca starea materială grea. Sunt de acord, ducem o viață deloc ușoară, dar mulții bani, câștigați de la comuniști, n-o să vă aducă prosperare, pentru că sunt bani furați. Nici Iuda nu a fost fericit cu cei 30 de arginți, mai mult ca atât: din cauza remușcărilor, a disperării, având pe conștiință un asemenea păcat, el și-a pus capăt zilelor în cel mai oribil mod.

Să mergem alături de adepții formațiunilor cu mesaj democratic și național, să scăpăm odată și pentru totdeauna de urgia roșie, ca să le oferim copiilor și nepoților noștri un alt viitor decât cel „luminos” al comuniștilor - un viitor european.

*Cu drag, Ninela Caranfil, Artistă Emerită
„Timpul”, 2010*

CUM NU VĂ ESTE RUȘINE!

La multe popoare, în anumite momente grele ale istoriei și bătrânii au elan tineresc și atunci identitatea de neam este salvată – ne luminează cărturarul Mircea Eliade.

Mă uit la bătrânii care, sprijiniți în cărje, cerșesc, la cei care răscolesc prin tomberoane, la cei care abia merg pe stradă, slabi, îmbrăcați în zdrențe, cărând sacoșe și mi se face rușine de țara asta, țara în care trăiesc și pe care, cândva, în tinerețe, când luptam în Mișcarea de renaștere națională, o vedeam prosperă și frumoasă.

Credeam și acum mai cred că, dacă vom reuși să scăpăm de criminalul regim comunist, vom trăi mai bine. Bineînțeles că ceea ce se întâmplă acum sunt consecințele ideologice macabre, malefice, ale „raiului” comunist, care l-a interzis pe Dumnezeu și, din această cauză, din '40 încoace au crescut generații fără credință. Cineva spunea: „Eu nu mă tem de Tatăl Ceresc, ci mă tem de lipsa Lui.” Or, tocmai această lipsă de dumnezeire ne-a transformat în oameni răi, criminali, mafioți, hoți, într-un cuvânt, oameni pragmatici de un egoism înspăimântător, pe care i-a adus valul la putere și și-au făcut țara lor în țara noastră. Au capital, business, au afaceri, conturi în străinătate, dar n-au rușine. Apar la televizor seară de seară, se etalează sătui, frumos îmbrăcați, vorbesc mult și nu spun nimic, n-au gânduri, n-au dureri, n-au nopți nedormite, n-au suflet...

Și cum să vadă de la înălțimea bogăției lor sărăcia în care ne bălăcim noi, cei mulți! Cum să vadă ei din spatele geamurilor opace ale limuzinelor luxoase mizeria și suferința în care trăim noi! Dacă s-ar vedea dintr-o parte cât de ridicoli și urâți sunt la televizor atunci când se ceartă (folosind un limbaj infect) ca niște țate de la piață, când se bârfesc, când se urăsc... Și atunci, îngreșată, închid televizorul și zic: „Doamne, iartă-i, că nu știu ce fac!” Dar noi nu-i vom ierta pentru toate decepțiile, nădejtile noastre spulberate, pentru umilința și sărăcia la care ne-au adus.

Conform unui sondaj recent, 83,5% dintre concetățenii noștri consideră că mergem într-o direcție greșită. Incontestabil da, pentru că, după modul cum se ceartă, cum se denigrează cei de la putere, nu

vom putea ajunge noi în Europa, într-o lume civilizată, ci doar la Piața Basarabiei, la talciocul național, unde țațele se ceartă exact ca și guvernării noștri. Eu nu neg că printre ei sunt și oameni onești, cumsecade, care nu și-au pierdut latura umană, dar în asemenea caz, de ce ei nu strigă în gura mare: „OPRIȚI-VĂ! Haideți să ne gândim mai întâi la oamenii care ne-au ales, la durerile, suferința, sărăcia și lacrimile lor.” Dar dacă tac, aceștia sunt ori lași, ori complici!

Dacă ați avea capacitatea de a vă vedea dintr-o parte, ați rămâne cel puțin stupefiați de „prestanța” voastră. Mie mi-e rușine să mă uit la voi.

Dar vouă – vouă nu vă este rușine?

*Cu nerespect,
Ninela Caranfil
„Timpul”, 22 noiembrie 2011*

SCRISOARE-CONFESIUNE

Motto:

*„Cine vede un rău și tace
Ca și cum nu l-a văzut
E părtaș acelei fapte
Cât ar fi de bun și mut.”*

Liviu Damian

Dragi oameni de cultură,

Eu mă adresez creatorilor, care au harul lui Dumnezeu, adică talent și pe parcursul anilor l-au desăvârșit, l-au înmulțit și l-au dăruit oamenilor. Nobilă misiune pe acest pământ. În sala de spectacol sau de concert vin oameni diferiți: și buni, și răi, cu diferite confesiuni, din diferite partide, vin și oameni cinstiți, și hoți, pesimiști și optimiști, vin să-și mângâie, vin să-și împlânzească sufletele, să-și limpezească gândurile. Și nu e mai mare bucurie, decât atunci când la sfârșitul spectacolului vezi o sală de oameni iradiind lumină cu fețe frumoase ce exprimă dragoste, mirare, durere, admirație, aplaudând îndelung. Iată ce dar inestimabil ne este hărăzit de la naștere nouă, oamenilor de cultură.

Mi-l amintesc pe regretatul Nicolae Sulac, cântând la Congresul românilor de pretutindeni la Iași. Își cânta doinele, frumoasele sale cântece cu mâinile în lături. Cânta parcă era răstignit. Îl ascultam și plângeam.

Îmi amintesc cum ne-a înălțat în fața lumii mult talentata Maria Bieșu, dar și cât a muncit pentru a-și desăvârși acest talent. Ne-a scos în lume Emil Loteanu cu minunatele sale filme și ne-au admirat toți oamenii pentru fermecătoarea muzică a lui Eugen Doga. Un mare noroc am avut cu „Norocul” lui Mihai Dolgan, care a înghesuit cântecele rusești ascultate la noi, apoi au preluat ștafeta băieții de la „Catharsis” și toți oamenii tineri și bătrâni cântau „De ce plâng chitarele” și „Bucurați-vă”. Dar ce eveniment-fenomen a fost apariția Teatrului „Lu-ceafărul”, cu o limbă perfect românească, apoi Teatrul „Eugène Ionesco”. În Teatrul Național au venit un grup de actori tineri, bine școliți, la fel cu o limbă frumoasă.

Ne-au încurajat și ne-au însuflețit în mișcarea de eliberare națională poezii Leonida Lari, Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi. Când am ascultat pentru prima oară ansamblul „Tălăncuța” cu surorile Osoianu, ansamblu format de Andrei Tămăzlaşaru, m-au trecut fiori și mi-am zis: „Slavă Domnului, sufletul nostru chinuit și mutilat revine în albia sa firească.” Ne-au readus acasă și spectacolele realizate pe scena Teatrului Național de tandemul Veniamin Apostol – Dumitru Matcovschi cu niște actori minunați. Tot atunci s-a lansat în muzică compozitorul Ion Aldea-Teodorovici. Cântecele interpretate de el și Doina ne mai încurajează și acum în momentele grele. Astăzi face noi punți de cultură românească peste Prut magnificul Nicolae Botgros și „Lăutarii” săi. Mă bucur că s-au născut printre noi, i-am iubit și i-am admirat. Mă bucur că există o continuitate în cultura noastră prin alți oameni înzestrați. Și m-a mâhnit mult zilele acestea o veste, m-a bulversat. Nu pot să tac, nu-mi aflu locul. Oare chiar atât de săraci sunteți, dragii mei, că ați ajuns să luați bani de la acest personaj odios, unealtă a Moscovei, politica căruia o cunoașteți prea bine? Din nou foamete, deportări, ură, minciună, teroare, frică? Să trăim din nou infernul pe care l-am trăit? Se vede că banii v-au întunecat mințile. Banul nu mai are nicio valoare când îți pierzi onoarea. Spuneți că ați

cântat pentru ai noștri la Moscova, rude, prieteni. Dar dacă vă sunt atât de dragi spectatorii de acolo de ce nu ați făcut un act de caritate pentru ei fără a fi plătiți din banii odiosului, adică a Moscovei, a Rusiei, cea care astăzi s-a compromis în fața lumii, Rusia care seamănă moarte în Ucraina și nu numai, omoară oameni pașnici și copii nevinovați, doborând avioane. Lumea e îngrozită până unde poate să ajungă monstruoziitatea Moscovei.

E adevărat, nu suntem bogați, mai ales noi, actorii, dar nici nu murim de foame. De ce dar să vindem pentru câțiva arginți harul lui Dumnezeu slugii lui Satan? Iată un exemplu: E. Burghilă pe timpul comuniștilor era întâmpinată cu pâine și sare în fiecare comună, era declarată cea mai mare artistă din lume. Unde este această „mare artistă” cu banii ei? A înghițit-o neantul, adică anonimatul și acolo i-e locul. Încă un exemplu, din istoria recentă a omenirii. Lui Knut Hamsun, scriitor norvegian, oamenii i-au aruncat cărțile în prag, pentru că a colaborat cu fasciștii. Chiar și pe cea pentru care primise Premiul Nobel.

Vedeți, talentul presupune demnitate, verticalitate, curaj, muncă, dăruire, dar și dragoste pentru neamul tău. Toți înaintașii noștri pe care i-am evocat, dar ei sunt mult mai mulți, au muncit mult, au îndurat umilință, dar au luptat pentru niște idealuri care ne sunt sfinte, au avut curajul să ne readucă acolo unde suntem acum, adică acasă. De ce dar prin această însoțire cu sluga lui Satan vreți să ne vindeți iar Moscovei, care ne-a înrobit sute de ani? Mă adresez unor colegi de breaslă care prin muncă, greutăți, dăruire și-au făcut un nume. Lumea vă admiră, vă iubește. Vă admir și vă iubesc și eu. Dar nu vă profanați statutul vostru de artiști ai poporului, fiți cu și lângă popor, mai ales astăzi când mai suntem în cumpănă. Oamenii au nevoie de noi să-i ducem nu în întunericul diavolului, în Siberii de gheață, nu în țarcul comunist ci spre lumină, adevăr, spre Dumnezeu. Să avem această demnitate să continuăm nobila misiune a înaintașilor și împreună cu neamul nostru să ne construim aici, acasă, un viitor european. Doamne ajută!

*Cu drag, Ninela Caranfil, Artistă a Poporului
„Timpul”, 25 iulie 2014*

APEL CĂTRE FEMEILE DIN RUSIA

Dragele mele surori întru Domnul,

Mă adresez vouă, eu, o femeie, o mamă care are o fiică pe care am crescut-o singură cu mult greu. Sunt o artistă care timp de 45 de ani am evoluat pe scena Teatrului Național „Mihai Eminescu” din Chișinău și mi-am construit o carieră prin muncă și dăruire, am un nume respectat și îndrăgit de către oameni.

Mi-am făcut studiile teatrale la Moscova, între anii 1964 și 1969, la Institutul de Artă Teatrală „A.V. Lunacearski” (GHITIS), care acum se numește Academia de Arte. Timp de cinci ani am fost instruită de mari profesori ruși, cum ar fi Olga Pijova și Boris Bibikov. Am cunoscut marea cultură rusă: literatura, teatrele, muzeele, intelectualitatea, am cunoscut Rusia profundă și creștină și spiritualitatea ei. Am cunoscut poporul rus, sufletul rusesc, care este sensibil, bun, sentimental, dar și imprevizibil! Adică, vreau să vă spun că sunt legată sufletește de cultura rusă.

M-a făcut să mă adresez vouă, dragi surori întru Domnul, tragedia prin care trec vecinii noștri ucraineni. Nu pot trăi liniștită, nu pot să tac și chiar sufăr când în vecinătate mor oameni nevinovați și de aceea vă scriu.

Viața unui om este un dat de la Dumnezeu și numai El este în drept să o ia, de aceea, atunci când se omoară om pe om se comite o crimă. O crimă abominabilă împotriva firii, împotriva lui Dumnezeu, iar cel care pregătește un rău altuia și-l pregătește lui însuși de fapt...

Filosoful Socrate se referea, încă în Antichitate, la drepturile femeii, prin aceasta înțelegând că femeia și bărbatul sunt două jumătăți și formează un tot, deci sunt complementari și nu antagonici. Sunt convinsă că, dacă bărbații ar purta pruncul sub piept, ar trece prin durerile facerii și ar crește copilul precum îl cresc mamele, ei ar face un alt fel de politică și poate nu ar mai fi războaie în această lume, iar copiii noștri n-ar mai muri cu miile. Sunt sigură că, dacă în punctele-cheie ale conducerii țărilor s-ar afla femei, ele ar fi în stare să mențină pacea și buna înțelegere între popoare, deoarece femeile, prin însăși menirea lor de a perpetua specia umană, prin puterea lor de sacrificiu, prin

faptul că se opun în mod natural răului, întunericului, nu ar permite masacrele care au loc astăzi pe Pământ.

Războiul devorează pe cei mai buni, spune Schiller.

Cei mai buni sunt fiii voștri, pe care i-ați crescut pentru a vă bucura și a vă împlini viața, fiii voștri care astăzi mor într-un război sângeros, absurd, inutil, dezlănțuit împotriva vecinilor noștri ucraineni. Ce caută copiii ruși înarmați pe pământul fraților voștri ucraineni? Să mori pentru a apăra pământul sfânt al patriei tale este o onoare, acest sacrificiu fiind înscris în istoria neamului tău!

Înțeleptul trebuie să încerce totul înainte de a recurge la arme. Or tocmai de această absolut necesară înțelepciune sunt lipsiți politicienii din Rusia de azi. Mă întreb și vă întreb, dacă președintele Vladimir Putin ar avea un fiu, l-ar trimite să lupte în Ucraina? Cred că nu, deoarece este vorba despre un război nedrept, împotriva fraților voștri ucraineni, este o vărsare de sânge stupidă și criminală, pusă la cale de către politicienii voștri iresponsabili, măcel în care mor copiii, fiii voștri, dragele mele surori întru Domnul!

Și iar mă întreb și vă întreb: de ce tace Rusia cea profundă și creștină, Rusia care a dat lumii atâtea minți luminate, atâtea valori, atâtea spiritualitate? De ce tăceți, dragi frați și surori întru Domnul?

Oprți măcelul, oprți vărsarea de sânge, oprți războiul în care mor fiii voștri tineri și nevinovați! Voi sunteți în drept să cereți politicienilor voștri să înceteze acest masacru, apărați viața, apărați ceea ce ați născut și crescut cu atâtea greu, apărați-vă copiii!

În preajma sfintelor sărbători de iarnă, mă rog lui Dumnezeu să ne trimită un bun cuget pentru a trăi în pace și bună înțelegere, mă rog pentru copiii noștri, pentru copiii voștri... Mă rog pentru ca Dumnezeu să-i călăuzească pe calea cea bună spre împlinire și lumină...

Doamne ajută și miluiește!

Decembrie 2014

(Text transmis la Radio „Vocea Basarabiei”)

ПРИЗЫВ К РУССКИМ ЖЕНЩИНАМ

Возлюбленные в господе сестры мои,

Обращаюсь к вам я, женщина, мать имеющая дочь, которую растила одна, с большими трудностями ...

Я актриса, которая на протяжении 45 лет играла на сцене Национального театра имени „Михая Эминеску” в Кишиневе, я построила свою карьеру через труд и дарование, люди мое имя уважают и любят.

Я получила театральное образование в Москве, с 1964 по 1969 год, в Институте театрального искусства имени „А.В. Луначарского” (ГИТИС), который теперь носит название Академия театра. На протяжении пяти лет я училась у великих русских педагогов, таких как Ольга Пыжова и Борис Бибииков... Я ознакомились с великой русской культурой: литературой, театрами, музеями, интеллигенцией, я познала глубокую и христианскую Россию, и ее духовность. Я познакомилась с русским народом, русской душой, которая является чувствительной, доброй, сентиментальной, но и непредсказуемой! Я хочу сказать, что я душевно связана с русской культурой.

Я решила обратиться к вам, дорогим сестрам во Христе, видя трагедию которую переживают наши соседи, украинцы. Я не могу жить спокойно, не могу молчать и даже страдаю, когда по соседству умирают невинные люди, и по этой причине я и пишу вам.

Жизнь человека дана Господом и только Он может забрать ее, поэтому, когда один человек убивает другого человека - совершается преступление. Преступление против человеческого духа, против Бога, а тот кто готовит зло другому, готовит его против самого себя...

Философ Сократ говорил, в древности, о правах женщин, подразумевая под этим, что женщина и мужчина являются двумя половинами и образуют единое целое, значит они совместимы, а не антагоничны. Я уверена, что, если бы мужчины носили в себе ребенка, переживали бы родовые боли и растили бы де-

тей, как это делают матери, они делали бы иную политику, и может быть не было бы войн в этом мире, а наши дети не умирали бы тысячами и тысячами... Я уверена, что, если бы ключевые должности в руководствах стран занимали женщины, они были бы способны сохранить мир и хорошее понимание между народами, так как женщины, своим простым призванием продолжать человеческий род, своей силой пожертвования, тем что они естественным образом противостоят злу, обскурантизму, не позволили бы свершению массовых кровопролитий, которые имеют место сегодня на Планете.

Война поглощает самых лучших, говорил Шиллер.

Самые лучшие это ваши сыновья, которых вы растили, чтобы радоваться ими и дополнить вашу жизнь, ваши сыновья, которые сегодня умирают в кровопролитной, абсурдной, бессмысленной войне, начатой против наших украинских соседей. Что ищут вооруженные русские дети на землях своих украинских братьев? Умереть, защищая святую землю своей родины это честь, эта жертва записана в истории твоего народа... Ради чего умирают русские дети сегодня на Украине?

Мудрец должен испробовать все перед тем как прибегнуть к оружию, а именно столь необходимой мудрости лишены сегодняшние политики в России. Я задаюсь вопросом, и спрашиваю и вас, если у президента Владимира Путина был бы сын, он послал бы его в Украину воевать? Я думаю, что нет, так как речь идет о нечестной войне против ваших украинских братьев, это бессмысленное и преступное кровопролитие, организованное вашими безответственными политиками, массовое уничтожение в котором умирают дети, ваши сыновья, дорогие мои сестры во Христе! 200 лет назад, в 1812 году, оккупация Бессарабии (нынешняя Республика Молдова) Россией «доставила большое удовлетворение» царю Александру I (акт изданный царем по заключению русско-турецкого договора, в котором подписание считалось большим дипломатическим и военным успехом), но сегодня, в 2014 году, каким является объяснение для подобной агрессии в полном разгаре?

И опять я спрашиваю вас и себя: почему молчит глубокая и христианская Россия, Россия которая дала миру столько просвященных умов, столько ценностей, столько духовности? Почему вы молчите дорогие братья и сестры во Христе?

Остановите бойню, остановите кровопролитие, остановите войну в которой погибают ваши молодые и невинные сыновья...

Вы вправе потребовать от ваших политиков прекратить это кровопролитие, защитите жизнь, защитите то, чему вы дали жизнь и тех, которых вы растили так трудно, защитите своих детей...

Я молюсь Богу послать нам добрую мысль, чтобы жить в мире и понимании, я молюсь за наших детей, за ваших детей... Я молюсь, чтобы Бог наставил их на истинный путь к свету!

Господи помоги и помилуй!

*Нинела Каранфил, актриса
Ноябрь 2014*

O ISTORIE FASCINANTĂ A SUFLETULUI OMENESC ÎN CALEA SPRE DUMNEZEU

„Iisus Hristos ne învăța: «Nu vă mai frământați atâta mintea voastră asupra unor lucruri tainice. Învățați-vă să trăiți! Pur și simplu, să trăiți. Fiți asemenea copiilor. Călcați iarba verde. Admirați răsăriturile și apusurile soarelui, splendoarea florilor. Ascultați cântecele păsărilor. Vorbiți cu vânturile și cu norii. Tot sensul vieții stă chiar în viața însăși. De aceea, învățați-vă să prețuiți viața. Pentru că anume ea este cu adevărat cea mai mare minune a lui Dumnezeu pe pământ, ea, și nu cele ce socotiți voi că sunt minuni.»”

*Valeriu Babansky
(Din romanul „Când a venit Cel pe care îl mai așteptăm”)*

De mult nu am citit o carte care să mă tulbure atât de puternic.

Am citit-o cu sufletul la gură. Am terminat-o de citit și am prins a regreta că lectura s-a sfârșit. Însă după ce am citit-o, nu pot să nu-mi

împărtășesc bucuria, satisfacția, pur și simplu, gândurile, impresiile, „bănuielile” cauzate de lectură.

Numai titlul cărții cât face: *Când a venit Cel pe care îl mai așteptăm*. E un roman cu subiect biblic, poate mai exact - evanghelic, scris de Valeriu Babansky și apărut la Editura „Princeps” (Chișinău. 2006, 416 pag.). Recunosc sincer, cu jenă, că nu am mai citit ceva de acest talentat prozator. Dar viața noastră e plină de surprize - și plăcute, și mai puțin plăcute. În cazul acestei cărți noi a lui V. Babansky am avut parte de o surpriză totală. Aproape că după fiecare pagină lecturată mă întrebam: „Cine a mai scris la noi așa ceva? Cine ar mai putea scrie la fel?”

Este uimitor cu câtă ușurință, și concomitent - cât de persuasiv „navighează” autorul prin istoria tumultuoasă a lumii de acum două milenii, prin istoria creștinismului, prin învățătura creștină, fără de care lumea nu ar fi avut evoluția cunoscută de noi. Precum spunea Dostoievski, omul fără Dumnezeu nu e om. Și dacă s-a clădit totuși o lume, o civilizație ce impresionează și acum, înseamnă cei mai mulți, până la noi, au fost oameni cu Dumnezeu în suflet. Oameni care l-au acceptat și l-au iubit pe Iisus Hristos.

La începuturile creștinismului însă a fost altfel. Despre aceasta ne povestește și V. Babansky în romanul său. Au fost destui care nu au vrut sau nu au putut să accepte, nici să iubească pe Fiul Domnului și învățătura Lui. Mare a fost tragedia acestora.

Tragic și bolnav, sfârtecat de contradicții este Ponțius Pilat, personajul care, în virtutea unor circumstanțe, a jucat un rol decisiv în istoria omenirii cu două mii de ani în urmă. Ce plin de disperare trebuie să fii ca să exclami ca și Ponțius: „*Dacă aș avea de ales, aș alege să nu mă nasc.*”

Trebuie să ai nu numai curaj, cutezanță, dar și har de la Cel de Sus pentru a pătrunde atât de profund și elocvent în acel mister, în acea taină, în acea legendă, dar și realitate, care ne luminează, ne ghidează, ne învață, ne iubește și ne iartă - în învățătura Omului, Cerului și a Pământului - Iisus Hristos. Cunoaștem, în genere, după cele patru Evanghelii, cine a fost și cum a fost Iisus. Însă știm foarte vag realitatea istorică, amănunte de epocă, lupta pe viață și pe moarte între

două lumi - cea nouă și cea veche, contradicțiile între învățătura Lui și alte învățături potrivnice vrerii Lui. Acel anturaj, acele importante evenimente și personaje istorice, fără de care este imposibil a cunoaște cu adevărat lumina și întunericul lumii de acum două mii de ani - toate acestea le-am aflat, le-am citit în romanul dlui V. Babansky. Unde e realitate, unde e ficțiune, unde funcționează faptul istoric și unde-i fantezia, imaginația scriitoricească - nu înțeleg, dar nici nu vreau să înțeleg în ce moment mă minte autorul: oricum îl cred, pentru că am impresia că scriitorul a trăit în acea epocă, a fost martorul evenimentelor descrise, ba a și dialogat cu personajele cărții.

Nu-mi pot da seama în ce chip, misterios, dar am rămas la convingerea că autorul ar fi fost prezent la tortura lui Iisus, că i-a citit gândurile lui Pilat sau pe cele ale lui Iuda, apoi a ascultat și discuția între Iisus și Iosif din Arimateea, despre iubirea pentru Dumnezeu și pentru aproapele tău. Iar pe la sfârșitul secolului al XX-lea autorul nostru l-a ascultat și pe filozoful georgian Merab Mamardașvili, care continuă niște gânduri enunțate într-o discuție nefixată nicăieri, în nicio Evanghelie: despre faptul că noi suntem gata să suferim veșnic numai ca să nu suferim, despre lipsa voinței istorice de a ne afirma, de a ne realiza și de a realiza ceva până la capăt. Cât de actuale și dureroase sunt aceste constatări, cât de valabile sunt ele și pentru poporul nostru!

Amănunte semnificative, dialoguri fugare, monologuri interioare ce te chinuie, gânduri ce fulgeră în goană, reflecții adânci - toate acestea ne plâsmuiesc personaje vii, credibile, captivante, copleșitoare. Narațiunea e alcătuită din fraze lungi, biblice, dar nu și obositoare, nici plicticoase, ci dimpotrivă: dacă începi a o citi, nu te lași de ea până nu o duci la capăt.

Din romanul lui V. Babansky înțelegem mai bine cât a învățat Iisus Hristos, cât a luptat, a iertat, a iubit, a convins, ajungând la sacrificiul suprem - moartea pe cruce, pentru noi, dar reînviind întru adevăr și credință, arătându-ne prin jertfirea de sine calea spre Dumnezeu.

O istorie fascinantă a sufletului omenesc în calea lui spre Dumnezeu. Aceasta e, în linii generale, traiectoria romanului și autorul reușește să o ducă cu brio de la un capăt la altul. Care a fost nedumerirea

și neîncrederea oamenilor de atunci? Lumea aștepta un Mesia triumfător și autoritar, și nu un Miel suferind, care propovăduia Mila, Iertarea, Dragostea de aproapele și sacrificiul suprem. Însă luându-l la întrebări, căutând să-l provoace la un răspuns culpabil, oponentii lui Iisus au putut să-și dea seama că El este în același timp și prudent, echilibrat, practic, perfect cunoscător al măsurii lucrurilor. Această descoperire a adus oamenilor lumina înțelegerii, apoi a acceptării și iubirii de Iisus și de învățătura Sa.

E un segment de istorie și de filozofie creștină aproape necunoscut nouă, celor trecuți prin mașina de tocat a materialismului comunist, a ateismului militant, agresiv, producător de oameni fără Dumnezeu. Un segment dezvăluit cu multă măiestrie și erudiție de V. Babansky. Am impresia că autorul s-a pregătit toată viața pentru a scrie această carte: a citit masiv, s-a documentat, a gândit, regândit, a trăit cu adevărat totul ce a scris, totul ce ne povestește atât de impresionant despre cei 12 apostoli și Învățătorul nostru al tuturor. Despre „*caracterele lor, virtuțile și cusururile lor (...), năzuințele și dezamăgirile, bucuriile și tristețile lor, și desigur minunile Învățătorului lor, dragostea Lui nețârmurită și vorbele Lui, nu întotdeauna limpezi pentru ei*”.

Citesc, grație lui V. Babansky, în premieră o biografie detaliată a lui Iuda. Un personaj puternic, viguros, dar care din copilărie a trecut prin multe nenorociri, începând cu bălbâiala sa, de unde probabil i s-au agravat frustrările, sentimentul inferiorității, lumea interioară prăpăstioasă. Lupta cu frustrările l-au făcut să-și piardă simțul realismului. Nu posibilitățile sale reale, ci orgoliul și invidia îl mâneau continuu. „*De ce nu eu, de ce altcineva să fie în față?*” - întrebarea care-l chinuia întruna pe Iuda.

De aici a făcut ușor pașii următori, spre ipocrizie, ură, răutate fără margini. Și din acestea s-a plăsmuit trădarea... Trădarea lui Iuda este, pentru creștini, de două mii de ani, sinonimul cel mai frecvent al tuturor relelor. Din păcate, „fenomenul Iuda” nu s-a consumat, dimpotrivă, mai mult ca oricând, poate, el marchează și existența noastră. Obsesia „*De ce nu eu? De ce altcineva să fie în față?*”, urmată de „acțiuni concrete” (diferite forme ale trădării - înșelăciune, jaf, furt ș.a. până la omucidere) bântuie cercurile de oameni politici de la noi. De

businessmeni, nici nu face să vorbim. Cu părere de rău, există așa ceva și în lumea de creație.

Din ură și invidie este construit cel rău – Satan. Câte idei, concepte, viziuni, convingeri – acestea sunt armele luptei între Dumnezeu și Satan, între bine și rău, între lumină și întuneric. E o bătălie grea, pentru minți și suflete, care nu conținește nici azi. Noi să-L așteptăm pe Cel care va veni cu fiecare clipă trăită întru Dumnezeu, întru credință, adevăr și iubire – aceasta am învățat lecturând cartea dlui Valeriu Babansky, o carte care va completa un mare gol și va ocupa un loc de cinste în literatura noastră.

Iudeii erau atât de convinși că Mesia va veni neapărat, încât zilnic la masa comunității, la locul cel mai de cinste, se puneau un tacâm în plus. Pentru Mesia, care putea veni oricând. Să punem și noi un tacâm în plus la locul de cinste să ne limpezim gândurile, năzuințele și prin fapte creștinești să merităm venirea Celui care a fost și pe care îl mai așteptăm.

„BiblioPolis”, 2006, nr. 4

O LUMÎNARE PENTRU MAREȘAL

Motto: „Fii om, fii drept și recunoaște că pe deasupra ambițiilor, urii și intrigilor este Patria, este veșnicia neamului și că acolo trebuie să ne întâlnim întotdeauna, chiar dacă nu ne înțelegem de fiecare dată.”

(Ion Antonescu)

Astă vară, prin luna iulie, am plecat la Cahul, la sanatoriul „Nufărul alb”, unde este o oază de sănătate. I-am revăzut pe vechii mei prieteni, distinsa familie de doctori Alexandra și Vlad Buzu. Domnul doctor Vl. Buzu a avut multă grijă de mine, mi-a acordat toată atenția, în clipele de răgaz discutăm despre multe: artă, cultură, condiția intelectualului de azi. L-am simțit cam abătut, descurajat și afectat de ceea ce se întâmplă la noi. Într-o discuție am vorbit despre Dan Puric, despre întâlnirile lui cu admiratorii de la Chișinău. I-am propus spre lectură două cărți ale acestui om de mare cultură și bun român: *Cine suntem* și *Despre omul frumos*. La plecare am simțit că are nevoie de

aceste cărți, care trebuie citite pe îndelete și i le-am dăruit. Peste câțva timp mi-a telefonat domnul doctor și mi-a mărturisit lucruri uimitoare, care m-au bucurat enorm. Mi-a spus că fusese într-o derută totală și cărțile lui Dan Puric l-au ajutat să-și revină, să-l întărească în crezul său și să-i limpezească gândurile. „Acum aceste cărți sînt citite de prietenii mei, care sînt la fel de bucuroși să descopere asemenea autor”, mi-a spus doctorul. Tot astfel m-a ajutat și pe mine un alt scriitor să-mi revin dintr-o stare de depresie. Am avut o vară grea, cu fel de fel de evenimente deloc simple și încercam să-mi revin la starea mea normală. Tocmai în acea perioadă, vecinul meu Vlad Pohilă, mi-a transmis a carte din partea scriitorului Ion Iachim, cu următorul titlu: *Cireșe pentru Mareșal*¹. Iar autograful tulburător m-a emoționat: „Printre femeile ce au știut să fie și Flori de Doamnă, și cîntări de Bărbat eu Vă găsesc numaidecît și pe Dumneavoastră, stimată N.C. Cu toată simpatia, I. Iachim. 8 octombrie 2012.”

Am adus textul acestei dedicații nu pentru a nu răspunde cu laudă domnului autor. Nu mă apuc să fac critică literară, nu sînt în drept, dar unele păreri le-aș împărtăși cu cititorii noștri, pentru că, mărturisesc, m-a fascinat această carte despre o mare personalitate a neamului nostru – Mareșalul Ion Antonescu.

Am auzit, am citit și lucruri bune, dar și rele despre Mareșal, eram curioasă cum înțelege și întruchipează în literatură autorul nostru acest personaj, pe care unii îl detestă, îl urăsc, iar alții îl admiră, îl idolatrizează.

Cu mai mulți ani în urmă, mi-a fost dat să citesc o carte despre viața Mareșalului și iată încă o lucrare, acum beletristică, despre el, și eram setoasă să aflu cît mai multe amănunte.

Incitant este însuși începutul romanului, cu evocarea lui Ion Antonescu și a oamenilor politici de atunci: Stalin, Hitler, dar m-a emoționat în mod deosebit dialogul Mareșalului cu un băiețel basarabean din viitor și mărturisirea Conducătorului despre cum a pedepsit un evreu, care, locuind în România, nu era prea încîntat de limba română – ca să înțeleagă cît de frumoasă și cantabilă este limba noastră l-a pus să stea în închisoare pînă o să învețe o poezie de M. Eminescu. Probabil aceste metode ale „dictatorului” trezeau

¹ IACHIM, Ion. *Cireșe pentru Mareșal* : roman. Bacău: Vicovia, Babel, 2012. 368 p.

nemuțumirea unor alolingvi și asta ei numesc genocid. Astăzi mă gîndesc la copiii alolingvilor, care absolvesc liceul și nu pot formula barem o propoziție în limba română, darmito o poezie de M. Eminescu nici atît. Constat cu amărăciune, dar și cu revoltă, că oamenii de alte etnii, pe care i-am primit cu sufletul deschis să locuiască pe pămîntul nostru nu au învățat să ne respecte, să studieze limba, cultura și istoria noastră.

În continuare în roman apare un alt personaj drag autorului și mie de asemenea – Codrii Moldovei, la fel de important, cum scrie autorul: „Cetate vestică pentru băștinași, lemn sfînt pentru altar și iconostas, biserici și schituri durate din bîrne de stejar, icoane pictate pe tișituri de tei dulce, casă, masă, scaun și lejanță, lemn tămîios pentru vioară, fluieraș de fag și fluieraș de soc, care ne-a mîngîiat, ne-a ascuns, ne-a salvat de toate primejdiile.”

Nu-i de mirare, spune Ion Iachim, că această Moldovă a Codrilor, au dorit-o, o doresc, o vor dori puhoaiile de venetici, în care nechează de milenii sîngele nomad.

Încurcate sînt cotiturile istoriei, ale momentelor dramatice și tragice de care a avut parte neamul nostru, pe care le-a trăit și pentru care au vărsat mult sînge ostașii români. Iar meritul Mareșalului este că el a știut să păstreze în sufletele ostașilor săi credința, încrederea că ei, întîii și întîii de toate, sînt obligați să-și apere Țara de dușmani și să lupte împreună cu alte popoare împotriva dușmanului ce amenința omenirea – bolșevismul, că Armata Română trebuie să recucerească atît Ardealul, cît și Basarabia și Nordul Bucovinei – vechi provincii românești.

Poate că în roman le-a fost acordată prea multă atenție ostașilor Vărzărescu și Blaj, amintirilor lor, întîlnirii lor cu italianul Giovanni Cantadino. Aceste momente distrag întru cîtva de la evenimentele importante din roman.

Relevantă îmi pare, în schimb, lectura jurnalului lui Vasile Fluture, care trece în revistă momente istorice importante și necunoscute, unul are în vedere întrebarea: „Va îndrăzni generalul să treacă Prutul?” A îndrăznit. Acest ordin de mare curaj – „Ostași români, vă ordon treceți Prutul!” – va rămîne în istorie ca un act de tărie și demnitate.

Din același jurnal aflăm amănunte impresionante despre principiile Constantin Cantacuzino, pilot român, faimos prin talent și osîrdie în lupte; el a distrus cel mai mare număr de avioane sovietice.

Fermitatea și dorința, dar și datoria de a-și păstra Țara întreagă, de a o apăra pînă la sacrificiu, se citește și în dialogul mareșalului român cu Hitler, el precizînd că „a fi conducătorul unei țări nu-i un supranume, ci o funcție, dacă vreți, un martiriu”.

Recunosc, am dat în carte peste multe abateri, pe care le-am citit cu greu, dar am făcut acest efort cu gîndul să aflu mai departe ce se întîmplă în roman cu Mareșalul. Evit să mă pronunț cît de necesare erau pentru roman, pentru autor și, probabil, pentru unii cititori, aceste abateri, dar am impresia că scriitorul, voind să spună mai multe, „diluează” cumva subiectul principal.

În continuare sînt iarăși captivată de lectură, de trăirile și lupta ostașilor români, am înțeles cît sînge nevinovat, cîtă jertfă, sacrificiu, nedreptate a avut de îndurat Armata Română în acele momente de grea cumpănă și cum a știut să mobilizeze, să încurajeze întregul efectiv Mareșalul pentru a păstra Țara. Din păcate, altfel a fost deznodămintul acestui măcel sîngeros, care a costat poporul român moartea a sute de mii de ostași căzuți eroic în lupte inegale, ca să ne referim doar la lupta crîncenă de la Cotul Donului.

Emoționante sînt în roman reîntîlnirile băiatului basarabean – Alistar – cu Mareșalul, care află cu durere și stupoare o altă realitate în Basarabia românească – cea rusească, crucea grea, pe care o mai purtăm pînă în ziua de azi, din păcate.

Iată cum îl caracterizează pe general Victor Petin – atașat militar al Franței la București, într-o informație de serviciu: „Ion Antonescu, noul Conducător al României, este extrem de destoinic și onest, general de mare valoare militară, inteligent, cu prea bună judecată, cu bună cultură militară, viteaz pînă la sacrificiu. Românii lui I. Antonescu sînt bolnavi de un eroism, necunoscut de țările din Occidentul Europei.”

Citind aceste evocări ale unui străin despre Antonescu m-am simțit mîndră pentru neamul meu, conștiința că și eu fac parte din acest neam m-a făcut să uit de depresie și să-mi revin la starea mea normală. Controversata învinuire a Mareșalului, precum că a organizat

ghetouri pentru evrei, i-a distrus fizic prin foame și omoruri trebuie tratată cu rezerve, ea convenind anumitor cercuri, respectiv interese. Există suficiente documente care demonstrează contrariul, după cum putem vedea și din dialogul cu personajul odios Vișinski, mai exact – din interogatoriul lui Antonescu, se desprinde o cu totul altă realitate: loialitatea Mareșalului, care avea și prieteni evrei, și a statului român față de evrei. Erau pedepsiți doar cei care prezentau un pericol pentru România.

Spre sfârșitul romanului citesc un capitol tragic despre condamnarea acestui erou. „Mareșalul în ziua execuției era calm. Avea la piept o cruciuliță, la care se ruga: «Isuse Mîntuitorule! Atîta frumusețe și atîta Patrie mi-ai dat, Doamne, și a trebuit să le apăr, în numele Tău, Doamne. E un păcat că am apărut cu arma în mînă ceea ce mi-ai dat, Doamne?! Ajută-mă, Doamne, să-mi duc cu demnitate crucea.» Repeta ca o rugăciune cuvintele lui Alexandru Ioan Cuza, după ce Domnitorul Unirii Principatelor a fost detronat: «Să dea Domnul să-i fie Țării mele mai bine fără mine decît cu mine.»”

De aici încolo mi se ridică și mie, cititorului, un nod în gît, citind cum Mareșalul, cu mîna Moscovei, a kominterniștilor de acolo, a fost condamnat de către „judecata poporului român”.

Zguduitor momentul executării acestui martir și erou și a altora, cînd autorul, ca un gest de dreptate pentru eroii executați de către un pluton de ostași români, aduce un zid-curcubeu de oameni, care reprezentau ostași vii și morți, pe care Mareșalul i-a condus în luptele grele. În acest zid era și copilul basarabean din viitor. Abia după ce a comandat propria execuție: „Ostași români, foc!”, ostașii au îndrăznit să împuște. Înainte de a ajunge la inima Mareșalului, de care era prinsă o panglică tricolor, gloanțele trebuiau să treacă prin acel zid, adică prin Țara sa România. Mareșalul a șoptit: „Doamne, iartă-mă că sînt și voi fi iubit de Țară” și „neapărat i-a apărut în fața sa băiețelul basarabean care i-a adus un pumn de cireșe fîrlădane, din Basarabia”.

Citesc în carte mai departe cu lacrimi în ochi. „Cireșe din Basarabia... Mareșalul se cufundă în gîndurile sale: am vrut s-o eliberez, s-o aduc la sînul Țării. Cine știe cît va mai suferi această Basarabie!

Și acest Mic Prinț al ei, care mi-a adus acum, înaintea execuției cireșe firădane...” „Unii filozofi afirmă cum că Iisus Hristos în fața morții ar fi regretat că este Fiul lui Dumnezeu și că ar fi primit moartea doar ca să triumfe ideile sale. Nu-i adevărat! Iisus s-a bucurat că este Fiul lui Dumnezeu și a murit împăcat, știind că salvează lumea, că ideile și credința sa vor triumfa. Mor și eu împăcat: am luptat pentru dreptatea poporului meu, pentru revigorarea lui morală, l-am trezit din starea de umilință, când i se răpeau pământurile și drepturile naționale și el tăcea supus, l-am întors cu fața spre demnitate și Dumnezeu.”

Doamne, cât de mult ne lipsește astăzi un Mareșal, un Ion Antonescu!

Mărturisesc că, în acel moment de angoasă și derută, romanul scriitorului Ion Iachim, strigătul lui de durere a ajuns la sufletul meu și m-a întărit în crezul că neamul care a dat asemenea personalități luminoase precum Ștefan cel Mare și Sfânt, Mihai Viteazul, Constantin Brâncoveanu, Al. I. Cuza, Mareșalul Ion Antonescu merită să ocupe un loc destoinic, de cinste, în istoria lumii.

Iată cum a vrut bunul Dumnezeu să cadă ceața și nedreptatea, minciuna și urîtul pentru ca să apară „un șirag de piatră rară pe moșie revărsată”, acel zid de martiri, de curaj, jertfă, tărie care ne apără și pe noi cei de azi.

Mulțumesc autorului pentru că mi-a redat starea de mândrie și demnitate pentru neamul meu – neamul românesc.

*Ninela Caranfil,
Artistă a Poporului
24 noiembrie 2012*

P.S. După lectura romanului simțeam că trebuie să fac ceva. Tot Dumnezeu m-a luminat. M-am dus la Sfânta Biserică, m-am rugat pentru sufletul Martirului și am aprins o luminare de sufletul lui Ion Antonescu. Iar alta – pentru sănătatea autorului, ca să mai scrie cărți la fel de bine.

N.C.

STRICT PERSONAL

NOAPTE LA CĂPRIANA

Ninelei Caranfil

Adie-a toamnă și a fîn cosit,
Și-a desperare-ntinsă pe toți vecii,
Cu cîntecul lor clar și ascuțit
Inundă toată valea chiriecii.

E-o încordare-n aer, nemișcat
E vastul întuneric ce ne-adastă
Spre a-l mișca, spre-a-l ști îndepărtat
Din lemne vechi aprindem rug pe coastă!

Ard lemnele în jur iluminînd
Și aruncînd scînteile-n risipă,
Și gîndurile noastre adunînd
În fericirea asta de o clipă.

Focul se stinge, ochii triști îți sînt
Pecetea griji-ți stăruie-n privire,
Ca un ecou că trecem sub pămînt
Bat clopote în jos, la mănăstire.

Adie-a toamnă, vîntul e mai crud,
Iar chiriecii ca-n delir țin una,
De răul lor nici cîinii nu se-aud,
Chiar și atunce cînd apare luna.

Ce grav tablou: luna pe rugul stins,
Pe-obrazu-ți de liturgică fință,

Adie-a toamnă grea, de neînvinș,
Adie-a toamnă și a suferință.

Leonida Lari

NINELA CARANFIL

Elevată, elegantă-n toamnă,
C-un bogat bagaj spiritual,
De pe scena mare ne îndeamnă:
– Prindeți pulsul zilei actual!

Clipe multe umblă în alertă,
Pînă intră devotată-n rol –
Să ne dea interpretarea certă –
Se jertfește-ntreagă benevol...

Și emană-n jurul ei lumină,
Altfel nici nu poate de a fi:
Concentrare, autodisciplină –
Exigență-n fiecare zi.

Între ficții și realitate
Tot se zbate ani și ani la rînd,
De aceea-n cadrele filmate,
O vedem pe toate calculînd.

Flori din poezia românească,
O surpriză pentru spectatori,
Pregătește ca să-i dezmorțească,
Cînd e cazul, ori de cîte ori.

Și minciunile de azi combate,
Și lovește dur în indivizi –
Stări de șoc, de mare greutate
Îi provoacă oamenii perfizi.

Doar cu Domnul e în împăcare
Și ridică mîinile spre cer

S-o ajute, cum pe fiecare
Îl susține, dacă-i auster.

Am să rog și eu aici, în carte:
Pentru măiestrie și curaj
Să o țină Cel de Sus aparte,
Doar cu oameni buni în anturaj.

Valeriu Rață

PENTRU MAMA

Scrisoare de la fiica Laura

Vin rar acasă, mamă, iartă-mă pentru asta. Vin tot mai rar, pentru tot mai puțin timp, pentru că, vezi tu, nu am *timp*. Am alte priorități, trebuie să muncesc pentru a supraviețui, ca să mă țin pe linia de plutire, ca să plătesc chiria, hainele și mâncarea... Pentru ca să ajung la tine, în brațele tale, trebuie să fac 12 ore cu autobuzul și rezistența nu-mi mai permite asemenea aventuri atât de des pe cât mi-aș dori. Dar nu *ție* îți explic asta, ci *mie*. Pentru că tu înțelegi și ierți.

Când eram mică și ne certam, dureros, scurt și intens, pe motive ridicole, fugeam afară, mă așezam sub teiul meu și-mi imaginam cum, peste 20 de ani, fiind plecată de acasă, o să mă reîntorc. Rucsacul în spate, strada schimbată, vecinii îmbătrâniți. Pentru că, certate fiind atunci, încercam să te pedepsesc, în mintea mea, cu o absență imaginară. Și-mi desenam în minte întoarcerea în brațele unui părinte care regretă fiecare conflict, fiecare vorbă spusă... Îmi imaginam ce surpriză o să-ți fac și ce bucurie, cu venirea mea neașteptată, dar nu mi-am imaginat nicio clipă *cum o să mă simt eu, revenind*. De fiecare dată când mă întorc la tine, aceeași amintire care îmi zgârie sufletul. Mi-l zgârie pentru că am crescut, am început să îmbătrânesc chiar, și pentru că am ajuns să trăiesc, într-o anumită măsură, vedenia de acum 20 de ani.

Mi-ai spus într-una din vizitele mele, boțind un șervețel în mâinile tale frumoase, sensibile și muncite, că ai impresia că nu ai vorbit destul cu mine. Am înțeles atunci că soarta mea îți pare grea și că te

simți responsabilă pentru asta. Ai impresia că nu mi-ai spus destule, că nu m-ai învățat, că nu m-ai îndrumat, că nu mi-ai dat, poate, cât aș fi avut nevoie. Aș fi vrut atunci să-mi gădesc cuvintele ca să-ți explic că degeaba îți faci griji. Că, într-un fel sau altul, avem de trecut codri de gheață și râuri de foc pentru ca să ajungem să fim noi înșine. Iar părinții sunt responsabili doar până la un anumit punct de soarta odraslei lor, iar în cazul nostru, punctul acesta l-am trecut demult...

Sunt o supraviețuitoare ca și tine. Nu am plâns în ziua când mi-ai spus că nu mai ai cu ce să mă hrănești, pentru că nu luaseși salariul de jumătate de an și nu mai aveai de la cine să te împrumuți, și din acest motiv o să mă dai pentru adopție, iar tu o să mergi la mănăstire. Am știut *atunci* că juvățul a ajuns la gât și că ai nevoie de un umăr de care nu ai avut parte de foarte mult timp, pentru că papa... Dumnezeu cu el...

A doua zi, am renunțat să merg la școală și am vândut, plângând, o pereche de pantofi de-ai tăi la târgul de vechituri, pe care i-a cumpărat o femeie din milă, văzându-mă acolo. Astfel am câștigat un răgaz de câteva zile. Nu e o poveste frumoasă, dar a fost una din primele lecții de supraviețuire și *responsabilizare* pentru mine, și mi-e dragă, pentru că e povestea *noastră*, într-o lume crudă și ne bună.

Nici acum nu-mi plac pastele, pentru că am avut perioada noastră de macaroane; pentru că în afară de blestematele alea de bucățele de aluat, nu mai aveam nimic de mâncare în casă. Aveam kile întregi de macaroane, pe care le fierbeai și le mâncam împreună, fără unt, fără sos, fără nimic. Dar erau macaroane *cu dragoste*, și asta n-am să uit niciodată. Tu îți făceau griji că am nevoie de vitamine ca să iau examenele; ei, am fost destul de căpoasă ca să iau examenele doar cu *macaroane!*

Nu am fost lângă tine de câte ori ai avut nevoie. De atâtea ori ți-ar fi trebuit un masaj, pentru că știu cum te doare spatele; intuiesc că de când sunt plecată, au fost nopți când poate ți-a fost rău și ai chemat poate salvarea, fără să fiu eu acolo. Probabil că nu aș fi făcut mare lucru, dar cinismul și sângele rece de care dau dovadă în situații-limită, și care enervează lumea, ar fi fost benefice pentru tine, atunci când zăceai palidă și speriată.

Vor rămâne atât de *puține* și atât de *multe* lucruri nespuse între noi, mama!

Nu mai sunt demult copil, am avut experiențe pe care nu le vei cunoaște, dar orice-ar fi, vreau *să știi* că tu ești sufletul meu și coloana mea vertebrală. Și mai vreau să știi că de câte ori ne-am certat (și am avut câteva certuri...), tăcerea noastră de după, care putea să dureze săptămâni întregi, nu a fost cauzată de lipsa afecțiunii și neputința de a ierta, ci de o *prea multă dragoste*, pentru că aveam nervii dezgoliți, ambele, și orice șoaptă ne-ar fi rănit mai mult.

Am venit la tine lovită, cu ochii vineți și sufletul zdrențe, și tu m-ai pus pe picioare. M-ai protejat mai bine decât ar fi putut s-o facă un tată și ai cotcodăcit ca o cloșcă înfuriată. Nu urî pe cei care m-au lovit, crede-mă, e o lecție de iertare pentru amândouă. Îți mulțumesc și-ți sărut mâinile pentru că nu încerci să mă bagi în niște standarde, și pentru că ai educat în mine libertatea de a înțelege că fiecare om își are soarta lui și felul său de a căuta împlinirea și de a fi fericit.

Dincolo de aparențe, sunt un om bun, mamă, pentru că am pasiune pentru semenii mei, pentru pisici, câini și alte viețuitoare (excepție fac păianjenii, de care mă tem). Nu îmi piș ochii la fiecare dramă umană pe care o văd pentru că am antrenament, nu din nesimțire.

M-ai învățat să *cred* și să am *încredere* în Dumnezeu, mi-ai lăsat libertatea de a-mi crea relația mea cu El, și chiar dacă nu este chiar conform canoanelor bisericești, există totuși, și m-am convins că El mă aude, atunci când am ce să-i spun. Și îmi dă, atunci când am ce să-I cer. Mai vreau să știi că rândurile astea au fost scrise cu sufletul, sufletul pe care l-ai pus *tu* în *mine*. Cu sufletul *tău*.

Dacă aș fi avut un copil, mi-aș fi dorit să fiu o mamă ca tine.

Te iubesc, mamă.

Laura

Luni, 13 ianuarie 2014

PROFESIA MEA

Am ales actoria pentru că această profesie m-a ales pe mine. Și nu întâmplător, fiindcă mi-a fost destinată, mi-a fost hărăzită de ursi-

toare la naștere. Când am absolvit 11 clase, nu știam absolut nimic despre teatru, nu vizionasem niciun spectacol. Doar din când în când filme indiene. Aceasta era „viața spirituală” de la țară. Acum, când mă gândesc la copilăria mea, îmi dau seama că eu de când mă țin minte fac teatru: vorbeam cu florile, mă certam cu ciorile, ore în șir puteam să stau de vorbă cu Rex, câinele nostru, sau cu Dochița, capra noastră. Iar seara aveam un dialog astral cu stelele, care erau aproape, aproape de pământ și în semn că mă înțelegeau, oscilau vizibil. În anul 1964, după absolvire, tata ne-a adus la Chișinău pe mine și pe colega mea de clasă, Diana Barcaru. Eram pentru prima oară în acest oraș, care mi-a părut o altă țară, pentru că se vorbea numai rusește. Venisem să susținem examenele de admitere pentru Institutul de Teatru „Lunacearski” din Moscova. Concursul era mare, mulți tineri vroiau să plece la Moscova, să se facă artiști, dar erau numai 22 de locuri.

A fost o luptă aprigă, în trei tururi. Veniseră profesori de la Moscova. Președintele comisiei era Valeriu Cupcea, o personalitate marcantă a culturii noastre. Îmi amintesc că în turul trei, decisiv, mi s-a dat sarcina să fac o improvizație. „Imaginează-ți că strângi flori de pe câmp și te duci la mormântul unui om drag”, mi-a zis V. Cupcea. Eram în scenă și mi-am imaginat că într-un colț e câmpul și în celălalt e mormântul.

Am început a strânge flori imaginare, apoi am mers la mormânt cu pași înceți, am depus florile, am căzut în genunchi, mi-am acoperit fața cu mâinile și primul gând a fost că dacă nu intru aici, nu știu ce mă fac. M-a apucat o disperare, mi s-a făcut o jale de mine, încât am început să plâng în hohote. Comisia, crezând că eu am intrat atât de bine în rol, a început a mă calma și a mă lăuda. Atunci eu, cu lacrimi în ochi, îi întreb pe cei din fața mea: „Pot să am o speranță măcar? Vedeți, mi-a murit și mama.” Bineînțeles că cei din comisie au rămas impresionați de starea mea și de lacrimile mele, și de puterea mea de convingere.

Iată așa, cu „lacrimi de crocodil” am susținut și turul trei și m-am pomenit admisă în grupul celor 22 de norocoși.

Mi-a fost greu, mi-a fost ușor în teatru? Și da, și nu. Nu am regretat niciodată că mi-am ales această profesie, pentru că micile și scurtele

bucurii ale actorilor sunt fără de preț și anume ele justifică tot calvarul prin care trec acești nebuni frumoși în viața lor zbuciumată și plină de lucruri imprezvizibile. Da, actorii sunt oameni deosebiți prin faptul că ei, seară de seară, sunt altcineva, alt personaj, prin faptul că ei sunt aleși de Dumnezeu să iasă în fața oamenilor și să vorbească și că ei (cei talentați, bineînțeleși) au o altă structură sufletească. Sunt ca niște copii mari, trebuie ocrotiți, mângâiați și tolerați. Această mângâiere pe creștet o simte actorul când primește un rol. Din păcate soarta, împlinirea unui actor, depinde de cât de des este mângâiat. De aici și dramatismul, chiar tragismul acestei profesii: dacă un actor este uitat, cade în depresie (fiind un suflet foarte sensibil și vulnerabil), își trăiește disperat și dureros timpul dat pentru creație. Câte destine frânate, câți actori s-au sinucis, și-au înecat amarul neîmplinirii în beții și orgii. Dar acesta este destinul unui actor: a aștepta cu răbdare un rol, a aștepta cu speranța ca cineva să se gândească la el, a aștepta cu umilință că nu va fi uitat, a spera. Acesta este actorul: **Marele Răbdător**. Am fost și eu o răbdătoare în teatru (așa scria și V. Apostol într-un articol) și în multul timp între așteptări făceam repetiții acasă, la ora 10, ca în teatru. Mă așezam la locul meu și citeam, învățam poezii, meditam. Salvarea mea a fost poezia. Tot așteptând roluri în teatru, am realizat spectacole de poezie, atât la radio, televiziune, cât și în teatru, în sala mică. Am avut mii de întâlniri cu spectatorii, recitaluri de poezie și la noi, și în România: la București, Craiova, Alba Iulia, Iași, Bacău.

Plecarea la Alba Iulia în 1998, la „Zilele Lucian Blaga”, cu președintele Uniunii Scriitorilor Mihai Cimpoi și cu poetul Leo Butnaru, unde s-a desfășurat un concurs al declamatorilor, mi-a adus o mare bucurie. Am prezentat în cadrul acestui concurs recitalul „Rugăciune” după L. Blaga și am învins, am luat Marele Premiu, dar fără indulgență și fără menajamente. Domnul Cimpoi așa a și spus: **„I-am învins fără a-i bate.”**

A fi artist înseamnă a munci, să îngenunchezi în fiecare zi, să fii un zbuciumat, să fii tare, rezistent, să ai voință, să te bucore slava, dar să nu devii sclavul ei, deoarece devii arogant. Tocmai slava le-a jucat festa multor artiști care, realizând ceva, au devenit celebri, s-au

trezit vedete și nu au mai voit să comunice cu semenii lor, dar nici nu au mai vrut s-o ia de la început, având statut de vedetă. Tocmai aici să dai dovadă de acea voință și să-ți spui: trebuie să uit de slavă, trebuie să muncesc în continuare, să ridic ștacheta, să mă desăvârșesc zi de zi.

În filmul lui V. Jereghi „**Totul putea fi altfel**” aveam de jucat la sfârșitul filmului un episod în care o mamă își abandonează în fața judecătorilor copilul nou-născut. Regizorul dorea să joc în așa fel încât spectatorii să creadă că este filmat cu camera ascunsă. Cu adevărat, era un episod greu de jucat, dar după câteva zile de chin am reușit să filmăm ceea ce era necesar. Regizorul a fost invitat la Kiev cu acest film, la un festival. După vizionare, mulți critici au rămas impresionați de episodul final și l-au întrebat pe regizor cum de i-au permis să filmeze documentar acest moment. Regizorul le-a spus că episodul este jucat de o actriță și se bucură mult că nici specialiștii nu au înțeles acest lucru. Am avut și alt caz curios legat de acest episod. Fiica mea avea pe atunci vreo trei anișori. Într-o bună zi vine la mine o vecină agitată și nemulțumită și îmi zice: „Credeam că tu ești o mamă ideală, când colo te arată în emisiunea *Omul și legea* cum îți abandonezi copilul. Cum ai îndrăznit să renunți la asemenea copil dragălaș?!” Mi-am dat seama că realizatorii emisiunii au folosit acest fragment din film fără a concretiza de unde l-au luat. I-am explicat vecinei că eu de fapt am jucat acest rol și după ce a înțeles, și-a continuat gândul: „Tocmai nu înțelegeam, tu ți-ai dorit atât de mult acest copil, îl crești cu atâta grijă și dragoste.” Iată cum se intercalează viața artistică cu cea personală.

Apropo de viața personală: mulți actori nu au familie, pentru că viața noastră este neobișnuită, cu un regim special: turnee îndelungate, multe evenimente și ciudățenii, lucruri bizare pentru un om normal. Nu fiecare bărbat ar putea suporta acest mod de viață. De exemplu, soțul meu a declarat: „Eu beau serile pentru că tu nu ești acasă.” Vine un moment în viață când trebuie să alegi: ori viață personală, ori carieră artistică. Iată ce tribut trebuie să plătești pentru această profesie - pentru Ithaca ta. Un vers spune: „Întreprinde călătoria spre Ithaca, dar amân-o cât de mult poți, fă multe escale, ține-ți mereu în

inimă insula ta, cea pe care o cauți. În final vei ajunge la Ithaca. Ce vei descoperi? Că adevărata Ithaca, cea spre care mergeai, a fost călătoria.” Am făcut multe escale, vreau să cred că această frumoasă și zbuciumată aventură încă nu s-a sfârșit. În viața care mi-a mai rămas ar trebui să demonstrez că am priceput ceva din greșelile mele și ale altora. Călătoria continuă, cortina rămâne ridicată!

MENIREA TEATRULUI

Dragă spectatorule! Îmi iau marea îndrăzneală să-ți adresez câteva cuvinte. De câteva zile nu-mi aflu locul. De ce, când vezi că aproapele tău plânge, tu râzi sau șezi cuminte în sală și ronțai bomboane?

Stăteam în culise, așteptam intrarea mea și priveam cu sufletul la gură jocul colegilor. Era un moment dramatic, îmi părea că acești soldați cu sufletele schilodite de război, obosiți și chinuiți, aveau o mare forță lăuntrică de a învinge, de a salva lumea, omenirea din ruinele aceluia mare Foc, zis al Doilea Război Mondial. Am văzut fețe crispate de durere, emoții duse până la lacrimi și, între timp, te-am auzit râzând, dragă spectatorule de 16 ani.

Îmi venea să ies pe scenă și să strig în gura mare: oameni, oare chiar să nu avem nimic sfânt, oare chiar să nu ne amintim că viața de azi se datorește prețului multor și multor jertfe omenesti, oare nu suntem noi datori să le purtăm cinstea și memoria acelor care au căzut luptând?!...

Aș vrea să încheg un dialog cu acești tineri, să-i întreb de ce vin ei la teatru, ce caută, ce vor... Ori vin numai pentru a se distra, pentru zâmbete, pentru a petrece o seară?

Vreau, dragă spectatorule, să-ți povestesc câte ceva despre profesia mea. Noi, actorii, împreună cu regizorul, lucrăm la un spectacol două-trei luni. Zi de zi facem repetiții, dimineață și seară. Zi de zi venim la repetiții, uitând de problemele noastre cotidiene, ne străduim să dăm viață unor adevăruri sugerate de dramaturg. Și lucrul acesta e anevoios. Sunt momente când ieși de la repetiție blestemându-ți profesia, te duci acasă și nu dormi toată noaptea, te gândești, te frământă de ce e așa și nu altfel, abia spre dimineață îți vine, poate, vreun gând,

care te mai luminează un pic și adormi ca un copil fericit. Iar alții, ieși de la repetiție și parcă nu mergi, dar zbori, ai aripi și râzi de unul singur pe stradă și lumea se uită nedumerită la tine...

Cândva un medic-psihiatru mi-a zis: „Aș fi curios să aflu ce se petrece în creierul dumitale, când joci cutare scenă din spectacolul cutare”. Și tot el a și răspuns: „Bănuiesc, se petrece ceva neobișnuit, inexplicabil”.

Și iată, în sfârșit, premiera mult așteptată. O aducem în fața dumitale, dragă spectatorule, cu suflelele tremurânde de emoții. Stai în culise și ascuți respirația partenerului. Îi dai mâna – e rece și transpirată ca și a ta, iar în pieptul lui, ca și în pieptul tău, inima se zbate de parcă e un hulub în colivie.

Și așa, seară de seară, trudim pentru dumneata, dragă spectatorule!

Cât de mult aș vrea să încerci să mă ascuți, să mă înțelegi, să-mi simți bătăile inimii, să râzi și să plângi, să mori și să-nvii împreună cu mine. Poate că asta ne-ar face mai buni, mai înțelegători, mai deștepți, mai oameni?

Oare nu-i aceasta menirea teatrului?

Ninela Caranfil

„Literatura și arta” („Scrisoarea săptămânii”), 24 ianuarie 1989

DUMNEZEU ÎN VIATA MEA

„La ce i-ar folosi unui om să câștige toată lumea dacă și-ar pierde sufletul?”

(Evanghelia după Marcu)

Suntem o generație care a crescut fără Dumnezeu din 1940 încoace, fiindcă sistemul totalitar a făcut tot posibilul ca omul să nu-l cunoască, să-l uite, să nu-l aibă în sufletul său pe Dumnezeu. Iată așa ne-am pomenit noi, cei de pe această bucată de pământ românesc, ruși de două ori: de la Dumnezeu și de la Patria-mamă!

Un înțelept al neamului nostru, un Socrate al românilor, Petre Țuțea, spunea că fără religie omul rămâne un animal rațional și muritor care vine din nicăieri și merge spre nicăieri. Să ne gândim și să încercăm să înțelegem prin ce tragedie au trecut basarabeni ruși forțat

de rădăcinile lor: religie, istorie, limbă, cultură, Patrie. Cu adevărat nu știam de unde venim și încotro mergem, ni se trâmbița în fiecare zi că mergem spre un viitor luminos, dar acest viitor devenea tot mai sumbru până s-a întunecat cu totul.

Oricum, în familia noastră, ca prin minune, icoana și-a păstrat intact locul său în colț și noi ne spuneam în șoaptă, în fiecare seară, „Tatăl Nostru”.

Comuniștii n-au reușit să-l scoată definitiv pe Dumnezeu din sufletele basarabenilor, deoarece în fiecare familie de la țară se păstrau aceste icoane și oamenii speriați își mai ridicau pe ascuns în taină rugile de credință spre cer.

Prima imagine cutremurătoare din copilărie legată de credință este cum un tractor trăgea în urma sa prin tot satul o răstignire, o troiță care stătea la marginea satului. A fost aruncată într-o râpă departe de sat și noi, copiii, într-o tăcere de mormânt, ne-am adunat în jurul acestei fărâdelegi. Minteaa mea de copil nu înțelegea ce mai aveau oamenii împotriva unui sfânt crucificat și mort.

Au urmat anii de școală, de pionerie, comsomolul și... atât - comunistă nu am fost. Însă începusem să cred cu adevărat în ideologia comunistă; uitasem, mă îndepărtasem de credință. Am fost o bună pionieră, o și mai bună comsomolistă. Acasă, însă, mama nu înceta să ne vorbească despre credință, despre ce înseamnă Dumnezeu în viața omului și ceea ce a plantat ea în sufletul meu de copil a dat roade mai târziu.

În anii când mi-am început cariera artistică am descoperit că atunci când intram în biserică, pe furiș, bineînțeles, mă simțeam bine acolo, mă rugam și ieșeam din biserică alt om: puternic, hotărât, cu o voință de muncă și o mare încredere. Am simțit că sunt atrasă de credință ca de un magnet, de ceva irezistibil și inexplicabil, de ceva ce *face bine sufletului meu*.

Cazul cu lumânările aprinse în biserică și concedierea mea m-a speriat, dar și m-a întărit în credința mea. Știam, eram convinsă că *acesta* este drumul meu în viață, drumul spre Dumnezeu. Țin minte și momentul când am început a *crede* cu adevărat. Fiica mea tocmai împlinise un an și se îmbolnăvisese. Avea anghină acută care i-a dat o mare febră. Chemasem o doctoriță care a sosit pe la ora 11. A exa-

minat-o și mi-a spus prompt: e nevoie de penicilină, dacă nu găsiți până seara, copilul s-ar putea să moară. Și a plecat. Am început febril să caut acest medicament. Mi-a spus cineva că în Chișinău nu se găsește, am telefonat la Cimișlia lui tata, care avea legătură cu farmacia de acolo. Așteptam răspunsul, așteptam și mă rugam, mă rugam și așteptam. Mă plimbam prin garsoniera unde locuiam ca un animal în cușcă. Trebuia tatăl meu să găsească medicamentul, să reușească să mi-l trimită prin cineva, trebuia să reușesc să ajung în aceeași zi la policlinică, să-i facă o probă copilului și apoi să-i administreze medicamentul. Neverosimil, dar la ora 16 eram la policlinică cu penicilina și copilul. În câteva zile fetița mea și-a revenit. Iată ce minune a săvârșit bunul Dumnezeu, pe care l-am rugat fierbinte și neîncetat să-mi salveze copilul. Am simțit grija și ajutorul lui Dumnezeu toată viața mea; în momente grele, dramatice chiar, când se părea că nu e nicio speranță nu disperam, pentru că știam, eram convinsă că Domnul nu mă va uita. Mă rugam și speram. Am avut însă în viața mea și un moment de slăbiciune, când m-am așezat în genunchi în fața icoanei și l-am implorat pe Tatăl Ceresc să-mi ia viața că nu-i mai văd rostul, nu mai pot trăi. A fost un mare păcat pe care nu-l pot ierta...

Am învățat că trebuie să crezi, să crezi fără a ezita, să crezi cu adevărat. În viața mea de actriță am avut multe cazuri când mă întâlneam cu oameni nenorociți, disperați, oameni care îmi făceau confidențe, aveau încredere în mine. Întotdeauna m-am străduit să-i ajut cu un cuvânt, cu un sfat, dar cel mai mult le vorbeam despre Dumnezeu.

Trăind fără credință zeci de ani, omul a ajuns la limita răului și se îngrozește de ceea ce i se întâmplă: violență, teroare, ură, omor, corupție. Unii oameni mai sensibili nu rezistă, se sinucid, dau în patima alcoolului, se dezaxează. Numai valorile creștine, bazate pe adevăr, libertate și credință ne-ar mai putea salva.

M-a cutremurat un caz: odată, noaptea târziu, pe la ora 1 a sunat telefonul și o voce feminină necunoscută a început a-mi spune că este atacată, i se bate violent la ușă, cineva vrea s-o omoare și mă roagă să o apăr, chiar ar vrea să vină la mine. Din discuție am înțeles că toate acestea sunt rodul imaginației bolnave a unui suflet deprimat și i-am

spus să se roage și o să-i treacă această stare. Mi-a spus: „Haideți să ne rugăm împreună.” Am început să spun „Tatăl Nostru”. După ce am sfârșit de spus rugăciunea, femeia s-a mai liniștit și mi-a mulțumit. Mi-a mai telefonat peste o săptămână și m-a rugat să-i permit să vină la mine. Ne-am întâlnit, venise cu un buchet de flori și mi-a spus: „Vă mulțumesc pentru că ne-am rugat împreună.”

Un alt caz din viața mea mi-a schimbat și cariera artistică într-un fel. Treceam printr-o cumpănă, eram bolnavă și trebuia să mi se facă o intervenție chirurgicală. M-am rugat și mi-am zis: „Doamne, dacă voi mai avea zile după operație, trebuie să realizez ceva important”. Într-o lună de zile mi-am revenit după operație, iar la 31 august 1998 am fost prezentă la inaugurarea Casei Limbii Române. După inaugurare, Leonida Lari, care venise din București ne-a invitat acasă pe vreo câțiva din cei prezenți. Era Gr. Vieru, E. Doga, Victor Crăciun din București și subsemnata. Am petrecut ca de obicei, spunând versuri, Doga ne-a cântat la pian... La plecare V. Crăciun mi-a dăruit o carte: *Noul Testament* cu psalmii lui David. Am ajuns acasă și am început să citesc psalmii, pentru că nu-i citisem niciodată. M-a frapat actualitatea acestor monoloage, pline de emoții, durere, suferință, chin, bucurie, lumină. Am înțeles că în acești psalmi este drumul spinos al căutării și regăsirii lui Dumnezeu. Am decis că trebuie să fac un monospectacol care i-ar putea ajuta pe oamenii de astăzi să-l regăsească pe Tatăl Nostru Ceresc. Am selectat psalmii, am făcut scenariul și am numit spectacolul „*Întru Tine, Doamne, ne rugăm*”. Am purces la lucru, am început să studiez și să memorez textul. Și aici a fost greul cel mai greu, ca în Balada Meșterului Manole. Seara cunoșteam textul pe de rost, iar dimineața îl uitam și o luam de la capăt. Am început lucrul în septembrie, și mi-am propus să joc spectacolul la 15 ianuarie - de ziua lui Eminescu.

Eram atât de înaripată și entuziasmată de această muncă încât povesteam tuturor această bucurie. I-am povestit și fratelui meu, Ștefan Caranfil, dirijor de cor, și atunci el mi-a spus că e o idee minunată și că ar putea să mă ajute și el cu ceva. Corul de copii „Trison” cântă „Oratoriul Psalmilor” al compozitorului Teodor Zgureanu și am putea realiza acest spectacol împreună.

Era nevoie de bani, am găsit, aveam nevoie de regizor, Sandu Vasilache a căzut de acord să regizeze spectacolul, aveam nevoie de orchestră, șeful orchestrei teatrului nostru a învățat partitura.

Am intercalat cântările copiilor cu recitarea psalmilor. Și cu ajutorul lui Dumnezeu și al oamenilor buni, la 15 ianuarie 1999, am jucat premiera spectacolului în incinta Teatrului Național „Mihai Eminescu”. În cei 30 de ani de lucru în teatru nu mai văzusem atâția spectatori în teatrul nostru, tot veneau și veneau, până directorul a dat ordin să se închidă ușile pentru că nu mai încăpea lumea în sediu.

Spectacolul a fost un triumf al credinței și al încrederii că fără Dumnezeu omul nu este om. Am mai jucat o dată spectacolul și apoi directorul teatrului mi-a spus să caut bani pentru a susține și a juca acest spectacol. Nu am reușit să găsesc oameni cu bani și receptivi. Am mai jucat spectacolul în iunie 2000, când s-au consemnat 2000 de ani de creștinism. La sugestia fratelui meu am înregistrat spectacolul și la radio, astfel, spectacolul va rămâne.

Îmi amintesc aceste evenimente, care au fost multe în viața mea și care confirmă încă o dată grija și bunătatea lui Dumnezeu.

Am colaborat mult cu Radioul Național, am realizat emisiuni, momente poetice, spectacole. O fostă studentă de-a mea, care lucrează astăzi la radio a și glumit, spunând: „Doamnă Caranfil, aveți o poliță întregă de emisiuni în Fonoteca de Aur, așa că puteți muri sănătoasă, că vă vom pomeni mult timp.” Aveam o dorință, să-mi procur un aparat de radio și să-mi ascult emisiunile, spectacolele, care se repetau. Mulți ani la rând nu am putut să economisesc niște bani, căci niciodată salariul meu de actriță nu mi-a ajuns. Iată că Dumnezeu, cunoscându-mi dorința, a făcut în așa fel ca într-o bună zi să mi se facă un cadou, anume un aparat de radio. Ce minune și ce bucurie...

În 1999, când pe neașteptate mi s-a propus funcția de viceministru al Culturii, primul lucru pe care l-am făcut a fost să merg la biserică și acolo mi-am limpezit gândurile și mi-am zis: „Da, eu o să pot face față”. Am acceptat nu pentru a face carieră după cum credeau unii. Sunt o actriță care a trăit atâția ani condiția umiltoare a omului de creație, atât de mult mi-am dorit să schimb ceva spre bine în viața

oamenilor de cultură, a fraților mei - artiștii, care sunt atât de nedreptățiți și prea puțin prețuiți. Dar m-am convins că nu se poate schimba nimic până nu se schimbă mentalitatea guvernanților și dacă cei de sus nu înțeleg că oamenii de cultură sunt mândria țării și că anume ei ne scot în lume, atunci nu e nimic de făcut. Avem nevoie de oameni culți, inteligenți și buni creștini în fruntea statului, care să înțeleagă sufletul artistului, cel care e hărăzit de la Dumnezeu să ne facă viața mai frumoasă.

Sunt convinsă că dacă fiecare dintre noi ar avea răgazul și răbdarea să-și asculte sufletul, vocea interioară, nu s-ar întâmpla atâtea rele în viața noastră, fiindcă această voce este a lui Dumnezeu. El, Tatăl nostru, ne vorbește, însă noi nu-l ascultăm, suntem surzi, orbiți de tot ceea ce este pământesc și material. Cu adevărat, comuniștii distrugându-ne credința, l-au adus pe om la condiția să se țină, să se lipească de materie, precum șarpele de pământ, în postură de târâtoare. Din păcate mulți au acceptat această condiție. Și astăzi, eu văd menirea omului de creație și a bisericii în a ajuta omului să redevină om, să-l regăsească pe Dumnezeu.

Consider că sunt un om fericit pentru că l-am cunoscut pe Dumnezeu și am ajuns să înțeleg că totul este posibil cu ajutorul Lui. Cred că pașii mei sunt întotdeauna îndrumați de El.

Cred că voi alege întotdeauna drumul cel bun, cred că Dumnezeu îmi va arăta întotdeauna calea de urmat atunci când voi crede că mă aflu într-o situație fără ieșire, de aceea mă rog dimineața și seara ca Domnul să fie bun și răbdător și să ne ierte păcatele noastre. Iată una dintre rugăciunile din cartea de rugăciuni pe care o rostesc vinerea:

„Rogu-mă Ție, Stăpâne, ca la necazurile, ispitele și durerile care ar veni asupra mea, să-mi înmulțești împreună și răbdarea și puterea și mulțumita, căci cunosc că neputincios sunt, de nu mă vei întări; orb, de nu mă vei lumina, legat, de nu mă vei dezlega; fricos, de nu mă vei face îndrăzneț; pierdut, de nu mă vei cerca; sclav, de nu mă vei răscumpăra cu bogata și dumnezeiasca Ta putere și cu Darul Sfintei Tale Cruci, căreia mă închin și o măresc, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.”

RUGĂ PENTRU ÎNTĂRIREA CREDINȚEI NOASTRE

Vă mărturisesc: am emoții, pe care nu le-am trăit atât de intens de la nașterea fiicei mele Laura. Vă mulțumesc din suflet că astăzi ne-am găsit timp pentru Dumnezeu, deoarece El a fost alungat din timpul nostru. E o lucrare, pe care Tatăl Ceresc ne-a încredințat-o nouă și meritul nostru este doar că am fost copii perseverenți și am ascultat ce ne-a șoptit Creatorul.

El mi-a șoptit să mă adresez dlui Chiril Lucinschi, apoi i-a șoptit dumnealui să sprijine acest proiect, apoi mi-a șoptit să vorbesc cu fratele Ștefan, apoi să-i rog pe Mihai Potârniche și Vlad Atanasiu să mă ajute, ca și pe dragul de Anatol Cucu, care a avut atâta răbdare la înregistrări. Iată ce oameni minunați mi-au întins mâna ca să realizez această lucrare!

M-au ajutat și mi-au dat puteri mai multe repere morale, valori creștine, oameni ce și-au trăit viața întru Dumnezeu.

Mă gândeam la Ștefan cel Mare – creștinul ce și-a închinat viața Țării și semenilor săi și după fiecare luptă construia câte o mănăstire, chiar și atunci când nu câștiga lupta. Credea că așa a fost voia Domnului și nu permitea oștenilor să i se spună că lupta a fost câștigată de el, ci de Dumnezeu. Iată câtă morală creștină a arătat Marele Domnitor! M-am gândit la o mare personalitate a culturii noastre, Mircea Vulcănescu, care, aflându-se în închisorile comunismului, a făcut un gest, un sacrificiu atât de creștinesc. Fiind frig în celulă, podeaua de gheață, el s-a așternut pe podea și i-a spus colegului de celulă, care era mai tânăr, să se culce pe el, convins că tânărul trebuie salvat, trebuie să rămână în viață.

Am realizat această lucrare în memoria măicuțelor de la mănăstirea Răciula, omorâte, împușcate chiar în biserică de către comuniști, pentru că au refuzat să iasă din biserică, pentru că nu au vrut să se lase de credință. Iată una dintre nenumăratele atrocități, fărădelegi ale celor care azi intră în biserică, fără a se pocăi, mai mult ca atât: lor li se permite să cuvânte în fața enoriașilor în casa Domnului. În memoria preoților și slujitorilor lui Dumnezeu, care au fost omorâți, terorizați, prigionieri, băgați de vii în gropile de var de către slugoii sistemului totalitar și criminal comunist.

Am fost cu gândul la Sfinții Martiri Brâncoveni, decapitați pentru că nu au vrut să renunțe la credința creștină. Bătrânul Domnitor le-a spus fiilor săi: „Fiți tari, nu luați seama la moarte. Priviți spre Mântuitorul nostru Isus Hristos”. Iar fiul mai mic, Matei, care avea doar 12 ani, a avut un moment de slăbiciune și a zis: „Nu pot”, și tata l-a încurajat spunându-i: „Neam de neamul nostru nu s-a dezis. Dacă e să mori, de o mie de ori să mori, dar să nu te dezici.” Și atunci Matei și-a privit călăul și a spus: „Vreau să mor creștin. Lovește!”

Am simțit ajutorul părinților mei Maria și Chiril, al prietenilor, care sunt în lumea celor drepți. Și, bineînțeles, m-au ajutat prietenii de azi, spectatorii și mulți oameni buni pe care i-am întâlnit în viața mea.

Acum 2000 de ani, Iisus Hristos a adus pe pământ niște pietre nestemate, niște valori incontestabile: iubirea, credința și iertarea. Învățătura Lui este nu numai o școală a cinstei, a curățeniei, a dreptății, a adevărului, ci și a dragostei și a salvatoarei putințe de a ierta. Vorbind despre noi, cred că ar trebui să ne curățăm sufletele de zgură, răutate, pizmă, ură, de toate relele câte s-au adunat în sufletul nostru, atât timp cât generații la rând au crescut fără credință și fără valorile creștine, adică fără învățătura lui Hristos.

Astăzi noi suferim, ne este greu. Dar numai credința, jertfrea de sine și munca ne este salvarea. Și rostul nostru, al intelectualilor, îl văd în a readuce lumina, frumosul, cinstea și bunătatea în sufletele oamenilor. Și, bineînțeles, deviza regelui Carol I al României: „*Nimic fără Dumnezeu*” să ne fie o bună călăuză în viața de zi cu zi.

Așa să ne ajute Dumnezeu.

*(Alocuțiune la lansarea CD-ului „Rugă” cu Psalmii lui David.
Sediul Central al BM „B.P. Hasdeu”, 29 mai 2009)*

PRIMA MEA VIZITĂ ÎN ROMÂNIA

Eram încă zguduită de evenimentele care s-au produs în România pe data de 25 decembrie 1989. Trăiam momente de mari emoții, de mândrie pentru frații noștri de peste Prut. În special, admiram tinerii pentru curajul lor, stăteam cu urechea la aparatul de radio și ascultam cu înfrigurare orice veste de la „Europa liberă”. Întâlnisem Anul Nou

1990 marcată de acest eveniment. La o săptămână după Revelion îmi telefonează Leonida Lari și-mi spune o veste care m-a emoționat până la lacrimi - eram inclusă într-o delegație de intelectuali ce au fost invitați la București pentru a sărbători împreună, într-o Românie nouă, ziua de naștere a marelui poet Mihai Eminescu. Nevenindu-mi încă a crede, începusem să mă pregătesc pentru această primă vizită în România și îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru realizarea visului meu de a vedea Țara. A fost o delegație impunătoare, personalități marcante ale culturii noastre, începând cu scriitorii Leonida Lari, Grigore Vieru, Vasile Vasilache, Gheorghe Vodă, Vladimir Beșleagă, Nicolae Dabija, primadona Operei Naționale, dna Maria Bieșu, compozitorul Tudor Chiriac și subsemnata.

În seara zilei de 14 ianuarie am urcat în tren și a doua zi dimineața am fost la București. Eram toți copleșiți de emoții, cu ochii jilavi și inimile bătând puternic. Am fost întâmpinați în Gara de Nord de către un reprezentant al Uniunii Scriitorilor. Mergeam prin gară și îmi părea incredibil, ireal, aveam o senzație ciudată, apoi am urcat într-un autobuz care ne-a dus la un hotel frumos unde am fost cazați și ni s-a spus că la ora 17, la Ateneul Român va avea loc ședința solemnă și un concert, în cadrul căruia doamna Maria Bieșu va cânta și unul dintre poeți va recita.

Am lăsat bagajele în cameră și fuga am ieșit în stradă, eram nerăbdătoare să le văd pe toate cu proprii ochi.

Aveam aceeași senzație bizară și tot mergând pe stradă, în sfârșit, mi-am dat seama ce se întâmpla de fapt. La gară, în transport, la hotel, pe stradă am auzit vorbindu-se numai limba română, lipsa limba rusă, cu care urechea mea se obișnuise la Chișinău. Am descoperit cât e de frumos, armonios, când se vorbește peste tot limba română, lipseau obișnuitele înjurături rusești. Bucureștiul era încă îndoliat după revoluție, peste tot steaguri, flori, lumânări arzând, pe străzi mai mirosea a sânge și a tămâie, dar oamenii care veneau în întâmpinare aveau chipuri luminoase, aveau în ochi bucuria victoriei, bucuria libertății. Vroiam să ajung cu orice preț în Piața Universității și am întrebat o doamnă, cum aș putea să ajung până acolo - mi-a spus că nu e departe și în zece minute am fost în piață. Și iarăși cruci, flori,

lumânări, mulți tineri agitați, am descoperit un perete imens, pe care erau fel de fel de inscripții gen victorie, jos comunismul, jos dictatorul, iar în centru chiar scrise și rânduri din poezia lui Gr. Vieru:

„De avem sau nu dreptate,
De avem sau nu dreptate –
Eminescu să ne judece.”

Nu mă mai săturam să merg pe străzi, dar mi-am amintit că trebuie să mă reîntorc la hotel, urma să plecăm la manifestare. La ora stabilită a venit un microbuz și am plecat la Ateneu. În fața Ateneului monumentul Poetului Nepereche, multă lume, flori și voie bună. Ne-am așezat la locurile noastre și în scenă a apărut omul de cultură Andrei Pleșu, care în câteva cuvinte a anunțat programul serii și că în sală este prezentă o delegație din Basarabia. Ne-a rugat să ne ridicăm în picioare. Sala la fel s-a ridicat și ne-a aplaudat îndelung, apoi au vorbit scriitori, oameni de cultură, actori. Din partea delegației noastre au vorbit Gr. Vieru și N. Dabija, iar dna M. Bieșu, care a cântat două romane pe versuri de M. Eminescu, a fost ovaționată... Am avut mai multe întâlniri la Uniunea Scriitorilor, la Ministerul Culturii, dar o întâlnire de neuitat am avut-o cu dl Ion Iliescu, care atunci era în fruntea țării, președintele Frontului Salvării Naționale. La rugămintea celor trei deputați în Sovietul Suprem al Uniunii Sovietice – L. Lari, Gr. Vieru, N. Dabija delegația noastră s-a întâlnit cu dl Ion Iliescu. Întâlnirea a fost programată pentru 20 de minute, dar a durat vreo oră.

Despre multe s-a discutat, cum ar trebui să ne cunoaștem, să ne deschidem sufletele, să ne întâlnim mai des, să colaborăm în diferite domenii și să ne ajutăm ca niște frați. Apoi neuitate au fost întâlnirile cu poezii Adrian Păunescu, Ioan Alexandru, Marin Sorescu a căror poezie o cunoașteam și o admiram. Am avut fericirea să fim primiți acasă la acești poeți, în familiile lor. Seri de neuitat cu discuții despre literatură, teatru, poezie și, bineînțeles, cu recitaluri de poezii. Cunoașteam pe dinafară poemele acestor creatori și am avut bucuria de a le recita. Nu-și ascundeau admirația pentru a asculta o actriță din Basarabia recitând într-o frumoasă limbă română versurile lor. Peste tot în București o atmosferă de entuziasm, de elan și mare avânt. Cele câ-

teva zile petrecute la București au fost ca un vis frumos. Apoi am luat trenul spre Iași, unde am fost, de asemenea, așteptați și iarăși bucuria întâlnirii cu niște oameni extraordinari - intelectuali ai Iașului, care ne-au primit cu atâta căldură sufletească. Am fost la Mănăstirea Agapia, unde s-a săvârșit un parastas în memoria poetului drag M. Eminescu. Biserica mănăstirii era arhiplină. După slujbă preotul a anunțat că suntem prezenți și noi cei din Basarabia. I s-a oferit cuvântul dlui Gr. Vieru, care a vorbit inspirat, iar dnei M. Bieșu i s-a propus să cânte ceva. Ei bine, acel moment înălțător, când minunata cântăreață a început a cânta „Ave Maria” de Caccini, nu-l voi uita niciodată. Cântecele unise cerul cu pământul, sunt convinsă că în acel moment chiar și Dumnezeu și-a lăsat pentru o clipă toate treburile cerești și o asculta pe Maria noastră cu dulcea-i voce.

Era atâta vrajă înjur, atâta frumusețe și atâta sfințenie încât ochii celor prezenți se umpluseră de lacrimi.

Maica stareță a mănăstirii Agapia era basarabeancă și ne-a primit cu mare bucurie, ne-a povestit multe lucruri despre mănăstire, despre viața ei.

Ne-am reîntors la Chișinău înaripați, fericiți că, în sfârșit, ne-am cunoscut Țara, ne-am cunoscut frații, ne-am cunoscut Neamul.

DAR DIN DAR

Era prin 1993. Salariile mici nu se dădeau la timp. Sărăcie, mizerie, umilință. Nu mai aveam cu ce-mi hrăni copilul. Mă gândeam că iată, vine de la liceu și nu am ce să-i pun pe masă.

Mă gândeam cu înfrigurare ce să mai fac.

Era o perioadă când toată lumea scotea din casă lucruri și le vindea pentru a supraviețui.

Mă gândeam și eu ce să vând. Nu aveam nici aur, nici cristale, unicul lucru bun în casă era o pereche de pantofi de concert. Nu mă mai gândeam la orgoliul meu de actriță, am luat pantofii și am ieșit în stradă.

Era un fel de piață la Ciocana, unde venea toată lumea și punea pe un ziar tot ce avea de vânzare.

Mi-am pus și eu pantofii pe un ziar și aștept.

Trece lumea încolo-înceace și observ un bărbat care se uită lung la mine și se apropie.

– Sunteți doamna Caranfil sau greșesc?

– Nu, nu greșiți, eu sunt.

– Ce faceți aici, doamnă? m-a întrebat.

I-am spus că n-am cu ce hrăni copilul și am ieșit să-mi vând pantofii.

Bărbatul s-a prezentat ca fiind profesor la Liceul „Ion Creangă”.

A scos din buzunar cinci lei, mi i-a dat și a zis:

– Din păcate, nu am mai mult, dar, vă rog, luați acești bani și mergeți acasă, că este mare rușine ceea ce văd.

Au început să-mi curgă lacrimi pe obraz, am luat banii, am mulțumit omului și am plecat acasă.

NE PĂRĂSESC VISĂTORII...

„Care-i durerea cea mai mare ce așteaptă vârsta? Ce întipărește cuta mai adânc pe frunte?

Să vezi fiecare ființă iubită, ștearsă de pe pagina vieții și să fi singur pe pământ, cum sunt eu acum.”

G.G. Byron

Valeriu Cupcea, Dumitru Caraciobanu, Doina și Ion Aldea-Teodorovici, Ion Dumeniuc, Lidia Istrati, Lucia Purice, Ion Vatamanu, Nicolae Costin, Andrei Băleanu, Serghei Lunchevici, Veniamin Apostol, Constantin Constantinov, Victor Teleucă, Nicolae Sulac, Emil Loteanu, Iacob Burghiu, Grigore Grigoriu, Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi...

Doamne, ce multe goluri în jurul nostru. Tot mai puțini, tot mai înstrăinați, tot mai sluțiți și mutilați de realitatea care ne înconjoară. Rămânem în această lume fără visători. E ca și cum ai rămâne fără viitor, fără vise, fără legende, fără mituri. Spunea cineva că atunci când mor legendele, visele se sfârșesc, când se sfârșesc visele, dispăre măreția.

Au plecat prea subit, prea grăbindu-se, pe neașteptate, supărându-se parcă. Iar noi, întrecându-ne parcă în a le spune cuvinte frumoase și regrete după moartea lor. Mă simt tot mai singură, tot mai tristă și mai străină în această lume fără ei, visătorii... Căci ei au fost cei care, cum spune Ana Blandiana, în perioada sovietică erau ca niște păsări care reușeau să se țină în zbor și care țineau sufletul națiunii deasupra. Și toată lumea stătea cu respirația tăiată să nu se prăbușească ei, pentru că atunci s-ar fi prăbușit ultima speranță. S-au prăbușit, rând pe rând, după ce ne-au arătat modele de dăruire, de sacrificiu, de îndârjire și de luptă fără odihnă, întru demnitate, libertate și măreție. Prin moarte și nemoarte și-au căpătat demnitate, libertate și măreție. Ei sunt cei mai buni dintre noi, pe care Dumnezeu s-a îndurat să-i ia în împărăția Lui. De acolo de sus, solii noștri ne veghează sufletele și se roagă pentru noi. Și noi, tot mai singuri, tot mai săraci și mai înstrăinați. Până când? Până unde?

Mi-e dor de voi, făuritorii de vise!

Am scris aceste rânduri după ce ne-au părăsit Nicolae Sulac și Emil Loteanu. Am fost profund marcată de această dispariție fulgerătoare și mi-am trăit durerea pierderii acasă amintindu-mi multe momente legate de acești oameni.

**„PE VIU” DESPRE NINELA CARANFIL:
BĂRBAȚII DESPRE ARTISTĂ
(Emisiune radiofonică)**

Rodica Stelea: Dragi ascultători, Vă propunem un colaj de interviuri de la serata jubiliara a doamnei Ninela Caranfil.

Ce crede regizorul Veniamin Apostol despre actrița Ninela Caranfil?

V. Apostol: Dacă e să spun un cuvânt despre actrița N. Caranfil, aș zice că este o actriță de o individualitate aparte, cu un suflet palpitant, foarte sensibil, este o actriță foarte deșteaptă, înțeleaptă, dar printre actori înțelepciunea este un lucru rar întâlnit, este o actriță-filozof, este poate cea mai civică actriță din câte am întâlnit. Este o actriță încă în forță, în trăirea ei spațială, și păcat că nu are roluri acum.

R. S.: Și ce admirați mai mult la dna Caranfil?

V. A.: Admir curajul ei civic. Sincer să fiu, nici eu nu am atâta curaj. Ea spune, strigă, șoptește adevărul și-l spune cu demnitate. Este un lucru esențial, pentru care o admir pe Ninela.

R. S.: La această serată de omagiere Victor Ciutac a spus că dna Ninela este cea mai bărbată între femei și cea mai femeie între bărbați. Credeți, dle Apostol, că voi fi eu corectă, dacă astăzi voi intervieva numai bărbați?

V. A.: Ai perfectă dreptate, pentru că ea în lumea actrițelor, sunt convins, trezește multă invidie, nu cred că este chiar invidie rea, dar oricum bărbații vor fi foarte sinceri.

R. S.: Și ce-i doriți dnei Caranfil?

V. A.: Îi doresc să aibă parte de regizori pe măsura talentului său, care să pună miza pe ea. Doresc ca regizorii tineri din teatru să nu creadă că Ninela aparține unei generații care e pe ducă. Ninela riscă, muncește, se zbuțumă cu toată agresivitatea ei, că o are, și cred că este destul de motivată și pretențiile la fel, dar ei îi place claritatea, cât și ce i se dă ei. Atât.

R. S.: Și oricum ce-i mai doriți?

V. A.: Îi doresc să fie sănătoasă. Să aibă cât mai puține neplăceri din punct de vedere financiar, pentru că o duce totdeauna greu. Soarta nu a cruțat-o, dar ea a ieșit totdeauna cu demnitate. Are o fată mare, frumoasă, o Laură, cu care se mândrește, care scrie versuri, să-i dea Dumnezeu numai bine și s-o ocrotească.

R. S.: Și vreți să-i spuneți și ceva în șoptă?

V. A.: O iubesc și am iubit-o întotdeauna și foarte bine că ne-a vorbit lumea de rău...

Grigore Rusu (actor, profesor universitar): Sunt foarte mulți actori, regizori, care se ascund după decor, muzică, lumină și rari actori, regizori care să caute sensul cuvântului în interior.

Lucrez de mai mulți ani cu Ninela și în teatru, și la Academia de Arte. Este un om de teatru care nu se mărginește la exteriorizare, dar șapă și caută sensul cuvântului, gânduri noi, idei noi. E un căutător de sensuri noi, lucru dificil pentru un om de creație. O iubesc și o respect anume pentru această capacitate.

R. S.: Dle Victor Ciutac, vorba ceea: bate fierul cât e cald; am auzit că sunteți unul dintre cei mai fideli „soți radiofonic”, ai N. Caranfil. E adevărat?

V. C.: Eu cred că ăsta e norocul meu, că a fost descoperit radioul. E minunat să fii soțul Ninelei la radio pentru că își joacă rolul de soție foarte inspirat, cu multă dăruire și cu mult suflet. Eu personal mă bucur că în viața am parte de asemenea colegi de breaslă precum e Ninela, sunt asemenea doamne.

R. S.: Și acum spuneți, Vă rog, în taină, ce detestați la soția Dvs. radiofonică?

V. C.: Nu, nu văd nicio calitate rea. Poate uneori vine, aleargă prea obosită de la transport și aș vrea s-o văd mai domoală, mai odihnită.

R. S.: (către Anatol Codru): Ce credeți Dvs. despre actrița și femeia N. Caranfil? Dacă mai simplu și mai adânc, așa cum se întâmplă în viața noastră, cine este pentru noi Ninela?

A. C.: A venit o fată de la țară, ca și noi toți, în capitală, dar puțini dintre noi am devenit personalități. Ninela Caranfil este o mare actriță, este un om cu mare suflet, un mare patriot, un om care a fost lovit de soartă de foarte multe ori, dar un optimism ca al Ninelei nu-l are nimeni, nici chiar eu. De ce o iubesc mult pe Ninela, de ce intră în legende, în anecdotele frumoase – are un nume, are o soartă extraordinară de împlinită. Soarta o au oamenii care sunt chemați s-o aibă, oameni care mișcă societatea, cultura, spiritualitatea, oameni puțini și aleși. Ninela Caranfil este unul dintre oamenii aleși ai acestui neam.

R. S.: Dintre miile de cuvinte, care sunt cuvintele pe care astăzi i le dedicați?

A. C.: De Ninela Caranfil mi-i dor totdeauna.

R. S.: Cel căruia îi este mereu dor de Ninela Caranfil e poetul și cineastul Anatol Codru.

R. S.: Ce gânduri are pentru N. Caranfil regizorul Silvian Fusu?

S. F.: Prima întâlnire cu actrița N. Caranfil a fost în spectacolul „Casa Bernardei Alba” de García Lorca, montat în 1985, pe scena Teatrului Național. În acest spectacol alături de mari actrițe: Constanța Târțau, Dina Cocea, Paulina Potângă, Ninela se producea într-un rol deosebit de tragic, Angustias. Ei bine, Ninela a reușit să exceleze în

această componentă de mari actrițe, a realizat un rol de o intensitate psihologică deosebită, pe nota cea mai de sus a durerii sufletești.

E prima doamnă printre recitatorii noștri. Iar despre femeia Ninela aș putea spune că are o fiică și cred că dacă Ninela a fost capabilă să crească un copil atât de frumos, atât de talentat într-o singurătate și ca mamă, și ca artistă, erau timpuri când Ninela trăia foarte greu, dar s-a descurcat și se descurcă, deci a dat dovadă de mult curaj și tărie fiind mamă. Dar dacă nu poți să-ți aperi propriul copil de rele, nu poți să fii și un bun creator. A dat dovadă de cutezanță și în una, și în alta. O sărut pe suflet. Să aibă parte de mai multe zile senine și oameni buni în preajma ei, căci o merită.

R. S.: Maestre, să știți că îmi palpită sufletul de bucurie că vă am alături, veșnicul tânăr și fericite Glebus Sainciuc. Ce sentimente nutriți față de această actriță?

G. S.: N. Caranfil, după întoarcerea de la Moscova, a fost o apariție foarte specială, așteptată. Vorbea o limbă română perfectă, era socială, ceea ce rostea ea pe scenă era rodul unei munci deosebite. Ne-a dat mereu o lecție de limbă română literară.

R. S.: Dvs. ca artist ce admirați mai mult la alt artist?

G. S.: Inteligența, sensibilitatea artistică și naturalețea, firescul prin care trăiește rolul său.

R. S.: Iată, Ninela Caranfil, în pofida tuturor relelor, este femeia care întotdeauna râde. Cum ați reproduce acest râs într-un portret?

G. S.: Nu știu dacă râde, dar se bucură. Este o fire foarte impulsivă, directă și lucrul acesta este foarte important.

R. S.: Ce i-ați dori Dvs.?

G. S.: Eu îi doresc mult succes și după munca pe care a depus-o ea atâția ani, merită să aibă de toate și merită toată dragostea noastră.

* * *

Actrița Ninela Caranfil vine spre noi cu sufletul deschis. Vine ca o copilă, vine ca un talaz, vine ca briza mării, transformându-ne în starea ei lăuntrică.

Dorul pentru ea înseamnă rugăciune.

Rugăciunea înseamnă dor.

Nu știu dacă este o femeie tristă și totuși este. Nu știu dacă e frumoasă, dar magnifică e cu certitudine.

Actrița Ninela Caranfil e plină de poezie și împovărată de nostalgie.

Vine spre noi ca o duminică. Vine spre noi ca o chemare, sidefată de lumina căutării de sine.

*Cu drag,
Rodica Stelea
17 iunie 1997*

ACTRIȚA NINELA CARANFIL ÎN OGLINDA UNUI VOLUM PENTRU URMAȘI (În loc de postfață)

Recent, în seria de biobibliografii ce se editează sub egida Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, a apărut și o lucrare dedicată actriței Ninela Caranfil, Artistă a Poporului, care face parte din trupa Teatrului Național „Mihai Eminescu”. Volumul, intitulat *Ninela Caranfil, artista dorurilor noastre. Biobibliografie*¹, a apărut, în anul 2014, sub îngrijirea dr. în științe ale comunicării Mariana Harjevschi, coordonator fiind conf. univ. dr. Lidia Kulikovski. Autorul lucrării este Ludmila Capița, bibliotecar principal la Filiala „Transilvania”, printre alți colaboratori ai BM care au contribuit la editarea acestei lucrări de mare importanță nu numai pentru distinsa actriță, dar și pentru întreaga comunitatea culturală din republică, se numără Parascovia Onciu (contribuții), Taisia Foiu (redactare bibliografică), Vlad Pohilă, Gabriela Bulduma (lectori), Tatiana Borodatii (coperta). Sîntem de părere că această bibliografie (care este o variantă revăzută și adăugită a celei din anul 2007) se înscrie în șirul de succese incontestabile ale BM „B.P. Hasdeu” în munca de elaborare a biobibliografiilor consacrate unor personalități din domeniile arte, știință, cultură din Republica Moldova. În *Cuvîntul către cititor* se menționează că cea de a doua biobibliografie „este o încercare de a reflecta pe pagini de

¹ *Ninela Caranfil, artista dorurilor noastre. Biobibliografie.* / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „Transilvania”, Dep. „Memoria Chișinăului”; ed. îngrijită de Mariana Harjevschi; coord. Lidia Kulikovski; alcăt.: Ludmila Capița; red. bibliogr.: Taisia Foiu. Chișinău: [S. n.], 2014. 208 p. (Tipogr. „Foxtrot”). ISBN 978-9975-120-58-6.

carte afirmarea de către Ninela Caranfil a valorii proprii sale ființe, validată în universul teatrului... Lucrarea reprezintă rezultatul unui efort de documentare și cercetare care se întinde pe parcursul mai multor decenii”.

Tot acolo, se menționează că structura cărții a fost realizată, în mare parte, la sugestia Ninelei Caranfil. Dorința ei a fost aceea de a elabora o biobibliografie a întregii sale activități, precum și un repertoriu bibliografic al referințelor despre creație. Desigur, s-au respectat sugestiile dumneai și lucrarea a fost concepută ca fiind una pluritematică, ce întocmește un inventar și descrie analitic întreaga activitate a actriței.

Volumul *Ninela Caranfil, artista dorurilor noastre. Biobibliografie* include următoarele capitole de bază, care se încadrează în trei compartimente distincte: I. *Note introductive: Reflecții și aprecieri; Tabel cronologic; Diplome, mențiuni, premii, distincții; Confesiuni* [p. 7-44]; II. *Bibliografie: Cărți; Resurse electronice; Publicații în culegeri și ediții periodice; Articole și consemnări în presă despre Ninela Caranfil; Interviu realizate cu Ninela Caranfil; Ninela Caranfil în emisiuni de radio și televiziune; Indexuri auxiliare* [p. 45-101]; III. *Artista și biblioteca: Discursuri, mesaje; Articole, dedicații; Maxime, cugetări preferate; Moment poetic (din poeziile preferate ale Ninelei Caranfil); Anexe; File de album* [p. 102-198]. Lucrarea se încheie cu un *Acord final (alte poeme de suflet)* [p. 199-207].

Limitele cronologice ale biobibliografiei cuprind anii de la 1982 până la 2014. Lucrarea este destinată specialiștilor în domeniul teatrului, cadrelor didactice, bibliotecarilor, studenților, elevilor, dar, prin bogăția informației și actualitatea acesteia, ea prezintă interes pentru toți cei preocupați și interesați de teatru, cultură, artă și de personalitatea Ninelei Caranfil.

Prin tradiție, biobibliografia se deschide cu o parte mai generală, cu câteva note introductive (articole), semnate de specialiști care cunosc foarte bine sau poate chiar totul despre viața și activitatea actriței lor preferate: *Dorurile noastre sînt la fel de mult și ale ei* (de Vlad Pohilă), *Epifania unui destin mesianic* (Anatol Codru), *Ninela Caranfil – un suflet veșnic fremătînd* (Nicolae Darie), *Un actor pe scena Vieții* (Cla-

udia Partole), *Înălțimea românească a unei actrițe basarabene* (Vasile Șoimaru), *Tăcerile comunicante ale Ninelei Caranfil* (Iulian Filip). Fiecare autor ne prezintă o viziune a sa asupra trăsăturilor de caracter ale artistei. În continuare cităm, ca exemplu, din confesiunile lui V. Șoimaru, dr. în economie, conf. univ. la ASEM: „De fapt, Ninela Caranfil rămîne, de cîteva decenii bune, aceeași stea strălucitoare și luminătoare ca măiestrie actricească, fiind și o declamatoare de excepție, de pe buzele căreia, chiar și o poezie mai puțin inspirată sună ca un cîntec de privighetoare. Deși, după cum afirmă cei care îi cunosc mai bine activitatea artistică, nu prea recită dînsa astfel de versuri, remarcîndu-se printr-un splendid repertoriu, alcătuit din sute, poate chiar mii de poeme ale celor mai de seamă autori români și străini. Ca să nu mai zic de înălțimea ei românească, de acea proprie, personală *Coloană fără sfîrșit* a patriotismului românesc ce răzbate mereu din ființa ei foarte bogată sufletește, chiar dacă împărtășește și dînsa destinul artistului nostru, trăitor în veșnice lipsuri și probleme materiale.”

În capitolul *Reflecții și aprecieri* cititorul va afla și opinii ale altor personalități despre artistă și lumea teatrală în care trăiește: Nicolae Dabija, scriitor, membru de onoare al Academiei Române (și coleg de școală, în Cimișlia, al artistei); Ion Ungureanu, regizor, actor, ex-ministru al Culturii; Veniamin Apostol, regizor, actor, Artist al Poporului; Dumitru Matcovschi, scriitor, academician; Eliza Botezatu, dr. habilitat, critic literar, profesor universitar; Andrei Vartic, regizor, actor, filozof al culturii; Ion Puiu, pictor scenograf, regizor, actor ș.a. Drept ilustrație vom cita punctul de vedere al actriței Daniela Damian: „Știe să vadă într-un om, în primul rînd, Omul, știe să se bucure, fără pic de perfidie, pentru succesele altora, lucrul cel mai greu în artă” și viziunea redactorului prezentator la Radio Moldova, Rodica Stelea: „Actrița Ninela Caranfil e plină de poezie și împovărată de nostalgie. Vine spre noi ca o duminică. Vine spre o chemare, sidefată de lumina căutării de sine.”

Tabelul cronologic ne prezintă un CV al protagonistei noastre, din care aflăm cele mai importante date biografice ale actriței Ninela Caranfil. Pe unele dintre ele (cele mai însemnate) le amintim și cititorilor revistei noastre. Ninela Caranfil se naște pe 17 iunie 1947, în Satul

Nou, r-nul Cimișlia. După absolvirea școlii medii de cultură generală din centrul raional, este admisă să-și facă studiile la Institutul de Artă Teatrală „A. Lunacearski” din Moscova (la specialitatea actor de teatru și film). Din 1969 pînă în 1971 activează în calitate de actriță la Teatrul Muzical-Dramatic „A.S. Pușkin”, actualmente Teatrul Național „Mihai Eminescu”. Devine membră a UNITEM. În anii 1971-1973 e actriță la Teatrul „Lucefărul” din Chișinău, apoi, în anii 1973-1975, se angajează în funcția de lector superior la Institutul de Arte „G. Musicescu”, după care revine ca actriță la Teatrul Național „Mihai Eminescu”, instituție unde activează pînă în prezent. Între 1999 și 2001 este viceministru al Culturii din Republica Moldova.

Cele mai impresionante roluri pe care le-a jucat N. Caranfil au fost: Varvara (*Egor Bulîciiov și alții* de M. Gorki, regia V. Cupcea, 1971); Sofia Petrovna (*Nevolnicele* de A. Ostrovski, regia I. Șcurea, Teatrul „Lucefărul”, 1973); Paulina (*Jucării de oțel* de R. Urnevičiutê, regia I. Șcurea, Teatrul „Lucefărul”, 1975); Nătăluța, Efimia și Elena (*Pomul vieții* de D. Matcovschi, regia V. Apostol, 1984); Veta (*Abecedarul* de D. Matcovschi); Vecina binevoitoare (*Casa mare* de I. Druță); Oltea (*Io, Ștefan Voievod* de A. Gondiu, regia I. Cibotaru); Eleonora și Otilia (*Tata* de D. Matcovschi, regia V. Ciutac, 1991); Zița (*O noapte furtunoasă* de I.L. Caragiale, regia A. Băleanu, 1995); Ea (*Zăpezile de altădată* de D. Solomon, regia E. Gaju, 2005), Mama (*Povestea unei nebunii obișnuite* de autorul ceh P. Zelenka, reg. A. Cozub), Asumpta Roca (*Actrițele* de spaniolul J. Jornet y Barnet, reg. V. Drucec) ș.a. N. Caranfil a evoluat și în filme, a avut roluri radiofonice și în monospectacole... În plus, a editat două cărți: *Tăcerea de pînă la Cuvînt* (file de biografie, amintiri, corespondență, interviuri), *Nebănuita forță a scenei* (jurnale, tablete, atitudini, interviuri). Sînt de reținut și cele șase CD-uri realizate: *Dorul infinitului din noi* (recital de poezii din scriitori clasici și contemporani), *Vadul memoriei* (versuri de D. Matcovschi), *Rugă* (după *Psalmii* lui David), *Totentanz sau Viața unei nopți* (roman de C. Partole), *Rămii, iubirea mea, rămii* (versuri de N. Dabija), *Cîntare copilăriei. Cîntare Limbii Române* (versuri de Gr. Vieru).

În următorul capitol aflăm ce diplome, mențiuni, premii, distincții a obținut Ninela Caranfil pe parcursul carierei sale. Menționăm pe

cele mai importante și mai valoroase atât pentru actriță, cât și pentru noi, admiratorii creației unei ființe care se dăruiește cu trup și suflet teatrului. În 1992 i se conferă titlul onorific de Artistă Emerită, iar în 2011 cel de Artistă a Poporului. În 1999 i se înmânează Ordinul *Gloria Muncii*. În 1996 i se decernează Premiul pentru interpretarea poeziei eminesciene la Festivalul Internațional de poezie *Mihai Eminescu*, care s-a desfășurat la Iași, iar în următorul an se învrednicește de Marele Premiu la Festivalul de poezie *Lucian Blaga*, care a avut loc la Alba Iulia. În 2006, 2008 și 2010 e câștigătoarea *Celui mai bun rol feminin* (Gala premiilor UNITEM). În 2010 devine Cetățean de onoare al orașului Cimișlia.

Capitolul *Confesiunilor* cuprinde două texte: *Dumnezeu în viața mea* (amintiri cutremurătoare din copilărie despre apropierea de credința în Dumnezeu, realizarea spectacolelor citind *Psalmii* lui David, colaborarea cu Radioul Național realizând emisiuni, momente poetice) și *Profesia mea* (cum și-a ales profesia de actor, anii de studenție la Moscova, primele roluri în spectacolele teatrale, lista rolurilor interpretate în teatru și cinematografie, despre regizorii și actorii cu care a colaborat pe parcursul anilor, alte confesiuni din viața personală).

Capitolele cu privire la bibliografie cuprind în total 339 de surse: cărți, recenzii, resurse electronice, publicații în culegeri și ediții periodice, articole și consemnări în presă despre N. Caranfil, interviuri realizate cu N. Caranfil, emisiuni de radio și televiziune cu N. Caranfil. Pentru a facilita cititorul să se descurce, să se lămurească cu privire la aceste surse bibliografice, au fost întocmite două indexuri auxiliare: *Index alfabetic de nume* și *Index de ediții periodice*.

Ninela Caranfil este o prietenă fidelă a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Artista a fost de nenumărate ori oaspete drag la Biblioteca Centrală, la filialele „Transilvania”, de Arte „Tudor Arghezi”, „Onisifor Ghibu”, „Ovidius”, „Tîrgu-Mureș” ș.a. Această afirmație este confirmată prin articolele *Gînduri despre carte, lectură, bibliotecă; Cu dragoste și recunoștință pentru „Transilvania”; Bucuria revelației; O revistă inteligentă, pentru oameni inteligenți* redactate de artistă cu o maximă sinceritate. Astfel, în cel de la urmă articol, N. Caranfil consemnează despre publicația noastră de biblioteconomie, științe ale informării și

de cultură *BiblioPolis*: „Scriu despre revista *BiblioPolis* cu drag, dar și cu un subliniat simț al răspunderii. Cu drag, pentru că, fiind o publicație a bibliotecarilor, *BiblioPolis* este, în egală măsură, și revista mea: aici mi-au fost publicate mai multe articole și interviuri; aici, cel mai generos, au fost prezentate cărțile și CD-urile mele, ca să nu mai spun că revista BM «B.P. Hasdeu» a reflectat evenimente culturale la care am fost implicată. Profit de ocazie pentru a mulțumi, și pe această cale, redacției *BiblioPolis*, conducerii BM, pentru atenția, grija, afecțiunea cu care mă tratează. Să știți că aceste sentimente (care sînt perfect reciproce!) îmi dau noi puteri, mă fac să muncesc mai mult și mai inspirat!”

Desigur, despre artista care pune mult suflet în propagarea cărții, lecturii, în determinarea rolului bibliotecii în societate, în genere, au scris un șir de colaboratori ai BM „B.P. Hasdeu”. Astfel, în bibliografie au fost incluse trei articole ce reflectă simpatia noastră față de N. Caranfil: *Lumina unei stele de teatru ce se revarsă și în biblioteca noastră...* (de Parascovia Onciu), *O viață dedicată scenei* (Ludmila Capița), *Măiastră a cuvîntului rostit, îndrăgostită de cuvîntul scris...* (Vlad Pohilă), precum și o poezie dedicată protagonistei de Valeriu Rață.

Un deosebit interes pentru publicul cititor vor prezenta discursurile, mesajele, dedicațiile artistei, precum și maximele, cugetările preferate ale dumneaei. La *Moment poetic* au fost incluse versuri de Lucian Blaga, Magda Isanos și Dumitru Matcovschi. Anexele cuprind listele spectacolelor radiofonice, ale monospectacolelor, lansărilor de carte, acțiunilor culturale de amploare și de rezonanță și alte manifestări culturale cu participarea artistei.

Destul de bogată și variată este iconografia volumului. În *File de album* o vedem pe viitoarea artistă printre membrii familiei (1953), apoi cu fiica Laura (2000 și 2005), la Salonul Național de Carte de la Biblioteca Județeană „Gheorghe Asachi” (Iași, 1992), cu actorii Constantin Constantinov (2000) și Vitalie Rusu (2005), cu regizorul Ion Ungureanu (2011), compozitorul Eugen Doga (2000), în spectacolele *O întîmplare cu haz* de C. Goldoni, *Unchiul Vania* de A. Cehov, *Zăpezile de altădată* de D. Solomon ș.a. De o eleganță deosebită sînt portretele artistei în diverse ipostaze ale vieții.

Acordul final cuprinde versuri de Mihai Eminescu, Grigore Vieru, Leonida Lari, Nicolae Dabija, Ion Druță, texte biblice.

Este dificil a găsi într-o *Bibliografie* fațete inedite, deosebitoare de alte lucrări similare. În cazul biobibliografiei consacrate Ninelei Caranfil – lucrare cu care se poate mândri, pe merit, Filiala „Transilvania” – iată, găsim și câteva aspecte neobișnuite. Ne referim, în primul rând, la compartimentele pe care le vom numi, aici, convențional *Artista despre bibliotecă*, respectiv, *Bibliotecarii despre artistă*. Nu ținem minte să fi avut ceva similar alte biobibliografii – poate și din motivul că Ninela Caranfil este o mare, o adevărată prietenă a bibliotecii. Este Artista care citește mult, dar e și o prezență vie, constantă la orice solicitare (lansare de carte, alte evenimente culturale) a BM „B.P. Hasdeu”, a filialelor „Transilvania”, „Țirgu-Mureș”, „Alba Iulia”, „O. Ghibu” etc.

Un aspect inedit al cărții recenzate de noi este și includerea, în *Biobibliografie* a unor preferințe mai specifice ale protagonistei. Că au fost tipărite unele din poeziile preferate ale Ninelei Caranfil – cu precădere de autori români, unii prieteni ai ei de o viață (Gr. Vieru, D. Matcovschi, N. Dabija, L. Lari...) – pare a fi explicabil și întru totul motivat.

În treacăt fie spus, N. Caranfil știe pe dinafară sute de poezii și poeme de autori români și străini – din circa 30 de țări! Sute de texte lirice recitate de artistă se află în Fonoteca de Aur a Radioului Național...

Originală ni se pare ideea de a fi inclusă în carte și o serie (destul de cuprinzătoare!) de maxime și cugetări adunate de actriță de-a lungul anilor, în urma unor lecturi asidui și aprofundate. De altfel, aceste „cuvinte înaripate”, conform mărturiilor N. Caranfil, adeseori i-au servit ca repere în viața artistică, dar și personală. Vrem să credem că *Maximele și cugetările* din noul volum bibliografic vor fi citite cu atenție și de eventualii utilizatori, fiecare dintre ei putînd să-și aleagă una sau chiar mai multe reflecții de celebri scriitori, filozofi, artiști. Și, cu siguranță, vor putea simți, în anumite situații, energia benefică, forțe nebănuite ale gândului bun, călăuzitor, de care adeseori avem nevoie.

În genere, lucrarea *Ninela Caranfil, artista dorurilor noastre. Biobibliografie* are meritul de a fi actualizat și completat informația privind

viața și activitatea actriței Ninela Caranfil. E un instrument de lucru pentru specialiștii în domeniu, dar și pentru cei care se interesează de situația din cultura republicii noastre, în genere, de problemele cu care se confruntă intelectualitatea și soluțiile ce se găsesc întru rezolvarea lor. Tocmai de aceea considerăm că acest volum este un instrument bibliografic de interes național, deoarece are în prim-plan o personalitate remarcabilă a culturii românești – actrița Teatrului Național „Mihai Eminescu” Ninela Caranfil, Artistă a Poporului.

Vlad POHILĂ, Valeriu RAȚĂ
(*BiblioPolis*, 2015, vol. 56, nr. 1)

REFERINȚE ȘI APRECIERI DESPRE ACTIVITATEA ARTISTEI

Chiar și atunci când bocește, spunea pe timpuri despre ea Ion Puiu, Caceastă actriță își râde de necazuri, de neșanse, de urât, de pasiuni. Azi mai putem adăuga că actrița Ninela Caranfil chiar și atunci când plânge, de fapt, ea râde de necazurile noastre, de neșansele noastre, de urâtul nostru secular și ne arată cu zâmbetul ei arhetipal drumurile cele largi, drumurile spre luminișuri.

*Andrei VARTIC,
Ninela Caranfil și drumurile ei spre luminișuri*

* * *

Ninela a știut să caute să intre în sine, să nu uite să se privească în sufletul ei... Și nu știu cum, de la piatră la piatră, de la iarbă la iarbă, de la floare la floare, de la vers de Bacovia, de la un vers al marilor poeți români la un vers din marea poezie universală, ea a știut să-și ridice în sufletul ei o biserică de duh, de înțelepciune, de crez și de toate celea ce poate menține pe fața pământului un om... Și Dumnezeu atunci i-a dat, de-a știut cum să-și cântărească cuvintele și cum să iasă în viață, făcându-și rugăciunea... Cred eu că această calitate este moștenită de la străbunii ei, de la bunica ei sau de la străbunelul ei, sau de la străbunică, e de la cineva moștenirea asta și este păstrată, pentru că a știut să reziste grație unui crez al ei...

Și mai are văpaia aceea de har care-i vine din scenă...

*Iacob BURGHIU,
Mare scumpete a Neamului*

* * *

Actrița Ninela Caranfil nu are nevoie de recomandare. E bine cunoscută în lumea teatrală. E unul din pușinii actori care se bucură de aprecierea și dragostea spectatorilor. Tot ce face poartă amprenta inteligentă a sufletului.

Ninela Caranfil nu are nevoie de recomandare, ci de respect și de puțină dragoste. Și totuși: o recomand pe actrița Ninela Caranfil să fie reangajată în trupa Teatrului Național „Mihai Eminescu”.

*Vitalie RUSU,
Recomandarea unui coleg de breaslă*

* * *

Ofire neliniștită, mereu nesatisfăcută de ceea ce a realizat până în prezent, mereu în așteptarea unui rol mare, al EI și numai al EI, Ninela Caranfil își continuă urcușul greu spre culmile măiestriei cu o înțelepciune sisifică. Parcă mereu de la început, de la poalele muntelui neînvins.

*Mihai PREPELIȚĂ,
Neliniștea așteptării*

* * *

Una peste alta, mama este persoana cea mai importantă din viața mea (ca și soțul meu, de altfel... un gând bun și pentru el: te iubesc, Adrian) și îi mulțumesc pentru că m-a făcut așa cum sunt, îi mulțumesc pentru că îmi este alături. Până la urmă, cred că sunt cam așa cum a vrut mama mea să fiu (cu mici excepții), așa că nu greșește când spune că eu sunt cea mai mare operă a vieții ei.

*Laura CARANFIL,
1 iunie 2003. De Ziua copiilor*

* * *

Extenuant, actrița Ninela Caranfil își trăiește acum meseria ca pe o corvoadă, adversă dorințelor imense de a interpreta în scenă caractere ferme, de a-și dispune liber, revelator, visurile spre perfecțiune, spre extazul creației și tot ce-i tulbură verticalitatea împlinirilor devine element de un trist fundal de culise, pe care sunt pictate difuz, extrem de difuz, aspirate roluri impregnate de inteligență și simțire diferențiată...

*Lucia PURICE,
Lumea în chenarul geamului.
Dorita mângâiere divină pentru vitalul unei generații*

* * *

Înfruntând atâtea furtuni pe baricadele vieții, Ninela Caranfil rămâne stăpână pe imperiul unor energii răscolitoare, iradiind lumina talentului său în lumea iubitorilor de teatru. Tânără prin dragostea inepuizabilă pentru Poezie și Frumos, joacă excelent cel mai dramatic rol în spectacolul trist al existenței cotidiene, purtându-și cu demnitate nimbul de actor, cetățean, pedagog și femeie adevărată.

*Dr. Veronica POSTOLACHE,
profesoară de limba și literatura română,
Liceul român-englez „Mircea Eliade”*

ICONOGRAFIE

Familia Caranfil

Cea mai mare împlinire a vieții mele

La București

*Cu Nicolae Darie în spectacolul
„O întâmplare cu haz”
de Carlo Goldoni*

*Tânăra licențiată
a Institutului teatral din Moscova*

*Angustias în spectacolul
„Casa Bernardei Alba”
de Federico García Lorca*

La o întâlnire cu spectatorii

În spectacolul „Psalmii lui David”

Sunt pentru prima oară la București. 1990

*În spectacolul „Zăpezile de altădată”
de Dumitru Solomon*

La Paris, în muzeul „Luvru”

*Bunul meu prieten Veniamin Apostol,
într-un gest cavaleresc*

*Spectacolul „Unchiul Vania”,
de Anton Cehov, rolul Verei Petrovna*

*În Italia – un recital
pentru conaționali noștri*

*Cu Mircea Druc, cel care a spus:
„Nu vorbiți despre Unire, uniți-vă;
nu vorbiți despre iubire, iubiți-vă!”*

*Bucurie, muzică,
armonie
cu Eugen Doga*

Cu fratele Ștefan

*Nicolae Dabija
îmi dăruiește flori
la un jubileu*

*Cu președintele
Republicii Moldova
Petru Lucinschi*

*Într-un moment
de comuniune
sufletească
cu Ion Ungureanu*

*Lucia Culev
și Nicolae Jelescu
alături de sufletul meu*

*La salonul de carte
din Iași
cu Grigore Vieru*

Cu Liubomir Iorga. Am fost fericiți... puțin

*Dialog între generații –
cu
Constantin Constantinov*

*E un noroc să ai
un asemenea partener
– Vitalie Rusu*

*Cu Iulian Filip
și Grigore Grigoriu*

*Frumusețea
n-are margini...*

Ninela Caranfil

Bărbații din viața mea

(Eseuri, portrete de creație, tablete, aduceri-aminte, omagieri...)

Bun de tipar: 26 iunie 2017

Tirajul: 100 ex.